



218

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"ז לפ"ק

נעזרת השם יתברך

ספר

עין יעקב

מסכת סוטה

כולל כל האגדות מתלמוד בבלי
וירושלמי, הנמצאות במסכת סוטה
עם פירוש רש"י בשלמותו והחדושים שנתוספו
בו, ככל הנמצא בספר עין יעקב הגדול.
גם איזה מאמרים מתוספות מהרש"א, הרי"ף, ועיון יעקב.
גם ציוני הדפוס בש"ס, וציוני המקראות בתנ"ך, והנהגות הב"ח.
ונוסף על זה פירוש עברי מיימש הנהוג במדינתנו.
נעתק על ידי ה"ר יוסף מאיר יעב"ץ
מעתיק המשניות עברי טייטש.



הוצאת אמונה

ברוקלין נוא יארק, שנת תשמ"ו לפ"ק

מסכת סוטה פרק ראשון

בְּקִרְבָּנֶם. בְּשֹׁמְרֵם וּבְנוֹשְׁתֵּיכֶם מִמְּחִילֵי אֶחָד דְּקִדְּשִׁי
 בְּחַיִּיתִיךְ קֹשֶׁר הָיָה לְמַעַל מִדֹּדִים: יִיזַר
 עֲמָנוּ מִן שִׁיחַ. שִׁיחַ מִנְיָן לִיד קֶלֶד רַחֵם וְשֵׁם
 בָּרַח לֵם: יִזַר פֶּתַח. כִּדְבָרֵי אֵל לְדֹרֹת וְשֵׁם
 כֹּוֹס: אֶחָד מִן אֲרָזִים אֶשֶׁר אֵלֵינוּ לִפִּי מַעֲשִׂי. מַעֲשִׂי
 לְנוֹעַם זֶרֶק וְדֹרֹת לִפְרֹחַ: כִּי אֵל יִשָּׁא שֶׁפֶן וְאֵל
 אֵל יִדְוֹנוּ מִתְּחִלָּה בְּגִינֹל דִּיק: וְקֹסֶה: לִפִּי
 קִדְּשִׁים: לִנְנוּם. כִּסֵּף דְּלִפִּי מַעֲשִׂי: הִקְדִּישֵׁתִי
 כֹּוֹס: מַעֲשִׂי: כִּי מַעֲשִׂי כִדְבָרֵי: מַעֲשִׂי יִדְּשֵׁם
 בִּינֵה. אֶשֶׁר יִזַר וְאֶשֶׁר יִדְּשֵׁם וְהֵן מִוֹנֵם יִזַר
 וְיִשְׁמַע מִכֵּס יִזַר אֶחָד: מַעֲשִׂי אֶסְרִים מִתְּחִלָּה
 הֵן יִזַר מִתְּחִלָּה מַעֲשִׂי בְּחַיִּיתִי כִּי אֵל רַחֵם וְלֵא
 מִקֵּד: וְזֶה יִדְּשֵׁם לְמוֹת אֶסְרִים: אֵלֵינוּ. מִי כִי
 וְזֶה לִפִּי רַחֵם וְשֵׁם וְאֵל מִקֵּד יִזַר מִקֵּד מִקֵּד
 רַחֵם וְשֵׁם מִתְּחִלָּה כִּי מִן אֵל כִּי בְּגִינֹל לִפִּי
 אֵל כִּי בְּגִינֹל מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד
 מִכְּכֵה דִם מִלֵּךְ מִתְּחִלָּה עַל מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד
 מִתְּחִלָּה מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד
 עֲלֵינוּ בְּגִינֹל אֵל הֵן אֵל כִּי מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד
 אֵל לִדִּיק וְשֵׁם לִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד מִקֵּד
 מִקֵּד: וְזֶה רַחֵם. לִפִּי רַחֵם: וְזֶה שֵׁם. לִפִּי
 מַעֲשִׂי וְקֹסֶה לִנְנוּם לִפִּי מַעֲשִׂי כִי וְזֶה:
 וְזֶה

(דף נ) א תניא רבי אומר למה נכמכה פרשת נזיר
לפרשת כוטה לוטר לך שכל הרוואה
סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין:
ב אמר רב שמיאל בר יצחק כי הוה פתח ריש לקיש
בסוטה אמר הכי אין סווגין לו לאדם אשה
אלא לפי מעשיו שנאמר (מקלים קכג) כי לא ינוה שבט
הרשע על גורל הצדיקים אמר רבה בר בר חנה א ר
יוחנן וקשה לחוגו כקריעת ים סוף שנאמר (סג כה)
אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות
(אל תקרי מוציא אלא כמוציא) אני והא אמר רב
יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת
קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני
שרה פלונית לפלוני לא קשיא הא בווז ראשון הא
בוזון שני:

173

פרק %

א. תניא. קד האבען גילעונום רבי ואנא פאר וואס לעמייט נאנט ריא פרשה פון נדר ש
 ריא פרשה פון סוסה. צוא ואני ליר דער וואס זעהט וויא ריא סוסה ווערט פון מאנאט און פאר
 עקסט. וועט ער זיך אפ שידיון פון חיון פרינקען. ווארום שפחת את ריא פריזאנקים פון חיון
 פריינט צום מנה וין :

ב אפר. רב שמואל בר יצחק האם נאמט או ריש גליש פלענט און הייבער ברלען ראה
פירשה פון סופה. האט ער פריער אז נאמט נאמט גיט צוא אפגענושן צווייב נאר אזוי וויא ער
אז ווערט. אפרישע תייב גיט מען צוא אצרים. און ארשעט גיט מען צוא ארשע. תארום עס
שטייט אין פסוק עס מעט גיט הייער דאס שטעקבקים פון רשע אויף דיא צריקים. רבה בר
בר תנה דא נאמט פון כפי יתקום וועגן עס אז שווער ביי נאט וויא צו נאפען פארן אז תיא
עס אז שווער ויתען צוא שפאקטין דעם ים. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק נאמט סאכא ויען
דיא איינצעלנע מענטשן אין אשטוב ווארר נאמט אז געזעסן אליין אהן אצוייב און אנגכה
האט אין געזען אצין אהן אצין. פארם וויא נאמט צוא נאפען. פון וויא נאל ווערן אונאפע
שטוב. און ער האט ארויס גענומען דאס געבונדענע יידן פון מצרים אין אונאפן חורש. ואין
חורש ניסן וואס עס אז גיט היים און גיט קאמט. אז דאס צו אפען פארונג פון פאן און מייס
גליקה צוא דאס ארויס געסען יידן פון מצרים. פריערט דיא גברא עס אז דאך גיט אז. סען פארט
גיט צו נאפען אפרישע מיט אפרישע און ארשע מיט ארשע. תארום רב יהודה האט נאמט פון
דאס וועגן פערציג טעג איידער דאס קינד ווערט פשאפען גייט ארויס אקור אין הייפל און דאס
אויס גענעסס סאכאער נאר גענוגען ווערן צוא גענעס. יענעם שטוב ואל פאר קויפט ווערן צו
גענעס. יענעם פילד נאל פאר קויפט ווערן צוא גענעס. און איידער דיא קינדער גען פשאפן
גערוארן תיט סען דאך גיט וואס וויא וועלן דין רשעים צוא צריקים. נאמט דיא גברא עס אז
גיט סען קשיא. דאס ערשטע פאר. אפער וואס געמאט אפיריל. ווערט אויס גערופן פערציג
טעג פריער איידער וויא גענען פשאפן גערוארן. דא ארשעט פאר. אז אפאלן אקער ארשע געמא
אצוייב. גיט אים נאמט אצוייב אז וויא ער אז ווערט:

(דף ג) ג' מדרג' לשון קינוח אר"ג בדי יצחק אין קינוי אלא לשון התראה וכה"א (מנחם נ) ויקנא ה' לארצו :

ד תניא היה רב מאיר אומר אדם עובר עבירה בכתר
הקב"ה מכריו עליו בגלוי שנאמר (במדבר כ)
עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו ואין עברה אלא
לשון הכרזה שנאמר (שמות לו) ויצו משה ויעבירו קול
בכתנא אמר ריש לקיש אין אדם עובר עבירה אלא אם
כן נכנסה בו רוח שמות שנאמר (במדבר כ) איש איש כי
תשטה אשתו תשטה כתיב :

ה תנא דבי רבי ישמעאל אין ארים מקנא לאשתו א"כ
נכנס כו רוח שנאמר (נמדנר כ) ועבר עלי
ר רבנן אמרי רוח מומאה רב אשי אמר רוח מוהרה
נא את אשתו רשות דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא
מוהרה שפיר אלא אי אמרת רוח מומאה רשות וחובת
לעיולי

יִשְׂרָאֵל כִּי לֹאֲרֹא. כִּסְרֵה בְּיָקֹץ וְהִסְלִי וְגַם מִלֹּא יִשְׁחִיחַ
עוֹד הִיא אֲרֵץ רִבְעִיּוֹת וְגוֹבֵל׃ מִשְׁחֵיטֵי פֶרֶסֶתָא
לְפָנָי׃ לֹאֲרֹא. עַל הָרֵץ מִיּוֹ דִּשְׁמֵי אֲרֵץ
כִּמְהוֹלָה לֹאֲרֹא עַל אֶשְׁחָה אֲהַסֵּה חִיּוֹנִים נִנְעֵל׃
לְהַסֵּה פֹרֵר עֲבִירֵה כִּסְרֵה. כְּנֹן אֶשְׁחֵה מִסְרֵה עֲבִירֵה
כִּסְרֵה׃ וְהִסְרֵה מִכְרִיז גְּבוּלֵי׃ כְּמִתֵּן כֹּל
כִּפְלֵה לִקְחָה לֵה וְהִסְרֵה מִכְרֵסֵה עֲבִירֵה׃ וְהִין
עֲבִירֵה. גְּרִסִּיק׃ אֲלֹא לֵשׁ כִּפְלֵה עֲבִירֵה׃
מִחֲסוֹן לְהִסְרֵה קוֹל׃

נח חמרים וקמח ומסר רוח סכרה וזו
 שומאם ע"י שכן כבד להחיותו להקדים את
החן רבך. דבר נבאש אמרי רוח שומאם :
 חנה סכרה שומאם כהחיות : שגברא כבד
החן דחמרי רבי ישמעאל סכרה כיה : דחמרי
 דחמרי ר' ישמעאל שומ פלוגתא דר' ישמעאל
 דר' לקח חמרים טעמייהו : סקרי. וזו
 חן חמרים

ג' כהן וזאת איז דער פיינש דער וואָרט קיני . האט רב נתן בר יצחק געזאגט קיני איז דער פיינש פאר זאגן וואָרט פאר זאגן ווייב זיא זאגן זיך גיט פאר באַרען זיט זענעם מענטש אזוי וויאָ עס שטייט אין פסוק וְכָהֵן הָיָה לְאִיכָּה . גאט האט פאר באַרען זיא איינשטעלען וס הייסען דאָס חסיד גוט וי זאגן שוין גיט פאר באַרען ארץ ישראל ; ד' פאָה . מיר האַבען גילערונט רבי מאיר פלעגט זאגן אז אַמענטש טוהט אַעבירה אין דער שטיל . מאַכט גאט אז אַלע זאָלען וויסען פון דער עבירה . אזוי וויאָ עס שטייט אין פסוק וְעָבַר עָלָיו רֹחַ קְדָאָה וְכָהֵן אֶת אֲשֶׁתוֹ . עבר איז פיינש אים שרייען וואָי וויאָ עס שטייט אין פסוק וְיָצַח מִשָּׁה מִשָּׁה הָאָם גיבאָמען געבירט קוד בפתחה ; מען האט אים געשרייען מיט אַקול אין דער טוהט . זיא האט זיך פאר באַרען מיט דעם פלעגט מענטש אין דער שטיל . אזוי דאָס האט אים געשרייען זי וואָ פאר אַלע מענטשן . ריש דקיש זאגט אַמענטש טוהט גיט מיר עבירה גיט זיך אַלע ווערט אים פאר גאָרעלט אזוי וויאָ עס שטייט אין פסוק איש איש כי תשקנה אֲשֶׁתוֹ וְיָין וְיָיב וועט גארעלט ווערן ;

ה תנא רבי רבי ישמעאל האבען גיטערונג אבענטש גיט נישט און זאגט זיין חיות נא
זאל וך גיט פאר בארגען מיט קיין מאנספעזאן. סיינען עס איז איהם געקומען אדזשען פון היסק
ער זאל אזוי טאדן. אייז ווי עס שטייט אין פסוק עס תעם אדיר גיין אויף אים אדום ואחריה
פון קנאה אונזער וועט און זאגן זיין ווייב ווא זאל וך גיט פאר בארגען מיט קיין מאנספעזאן.
דאס פאר אונזער ווייט שפען אויף איהם. דאס רבנן זאגן אונזער אונזער פון מוסקה. דער שטן וועט
אין איהם אריין געבן אונזערן ער זאל און זאגן דאס ווייב ווא זאל וך גיט פאר בארגען מיט
קיינעם. עס זאל ווערן דורך דעם אקריג אונזערן פאן אונזער ווייב. רב אשי זאגט פון היסקל וועט
אין איהם אריין קומען אונזערן. ער זאל וויסן אויב דאס ווייב נוצט איז ערדקע אדער גיין. זאגט
דאס גרמא מיר האבען אפגעווינגט ווא דער וואס זאגט אז דעם וויסן מיט קיין קען פון היסקל.
ווארעם מיר האבען גיטערונג עס שטייט אין פסוק וקנא את אשתו. ער זאל זאגן זיין ווייב וי
זאל וך גיט פאר בארגען מיט קיינעם. אויב ער וויל זאגט ער איר. אונז אויב ער וויל גיט
שטייט ער. אזוי זאגט רבי ישמעאל. רבי עקיבא זאגט ער מוז איר זאגן. אויב מיר וועלן זאגן
אז דער וויסן איז פון גאט. איז רעכט דאס קען קענען זאגן קען אדער קען מוז. אבער
אז מיר וועלן זאגן אז דער וויסן איז פון שטן אז מיר אקריג אונזערן פאן אונזער ווייב ווא קיינעם

לעילי לאניש רוח סומאה בנפשית :
 (פ"ג) ו אמר רב חסדא זנותא בביתא כקריא לשומשמי
 וא"ר (פפא) [חסדא] תוקפא בביתא כקריא
 לשומשמי אידי ואידי באתתא אבל בנברא לית לן בה :
 ו אמר רב חסדא בתחלה קורם שחטאו ישראל
 היתה שכינה שרויה עם כל אחד ואחד
 שנאמר (דברים נ) כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך
 וכין שחטאו (היתה שכינה מסתלקת) [נסתלקה שכינה]
 מהם שנא' (ס) ולא יראה כך ערות דבר ושב מאחריו :
 ח א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקדימתו (ימולכתו)
 [והולכת] לפניו לעוה"ב שנאמר (ישעיה נח) והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך
 וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה מלפנתו (ומולכתו) [והולכת לפניו] ליום הדין שנאמר
 (לוי ו) ילפתו אריות דרכם יעלו בהו ו אבדו רבי אלעזר אומר קשורה בו ככלב
 שנאמר (בראשית לפ) ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעוה"ז
 להיות עמה (ליום הדין) בעוה"ב :
 (דף ד פ"ג) הן דרש רב עזריא זמנין אמר לה משמיה דר' אמר חמנן אמר לה משמיה
 דר' :

זא עד קעג אדער ער טא אריין בריינגען אין זיך אויפ'לען פון מוסקא. גענוים איז נים ער טא
 און נים ער מעג :

אמר. רב חסדא האט גזאגט זנות אין א שטוב האבט וויסט. דא שטוב. אזוי וואו דא
 ווארעם עסט אויף דא מאהן. גאד האט רב חסדא גזאגט בעס אין א שטוב מאכט וויסט רי שטוב.
 אזוי וואו דער ווארעם עסט אויף דא מאהן. און דאס איז גאר אז דא אשה איז מונט
 אדער דא אשה איז אפגען דאס איז נים גוט פאר דא שטוב. אדער אז דער מאן איז
 מונט אדער דער מאן איז אפגען. ווערט נים וויסט דא שטוב :

אמר. גאד האט רב חסדא גזאגט אין אנהייב איינער דא יודין האבין גענינגט
 מיט זיין. האט דא שכינה גירונט מיט יעדער יוד בויגנד. ביי אים אין זיין שטוב. אזוי וואו
 עס שטייט אין פסוק גאט גייט אין ביין מלכה. וואו דא יודין האבן גענינגט און מונט
 גייען. איז דא שכינה אונזע גינגענע פון יעדער שטובין. דא האט נים געקענט געהן דא
 עבירה וואס וואו מוהען אין דא שטובין. אזוי וואו עס שטייט אין פסוק עס זאל נים גייען
 ווערן בייא דיר קיין שענדליכע זאך. ווארום גאט וועט זיך אפ קעדין פון דיר :

אמר. רבי שמואל בר נתנאי האט גזאגט פון רבי יונתן וועגן דער וואס מוהט אין
 סעודה אויף דער וועלט. אז דער מענטש שטארבט און מען מוהט אים צום קבר גייט דא
 מעה פאר אים און בריינגט אים צו עולם הבא. אזוי וואו עס שטייט אין פסוק עס וועט גיין
 פאר דיר ביין גייענדיק און דער קבור פון גאט וועט דא פאר נאכאלען. און דער וואס
 מוהט אין עבירה אויף דער וועלט אז ער שטארבט און מען מוהט אים צום קבר. וויקולט
 זיך אין דא עבירה אין דעם מענטש און וואו פירט אים צום משפט. אזוי וואו עס שטייט
 אין פסוק וואו געסען וואו ארום און גייען אין וועג און וואו גייען אין דא וויסטיקייט ביי וואו
 ווערן פאר גארן. רבי אלעזר זאגט דא עבירה איז אן גיבורין און דעם מענטש אזוי וואו
 ארום. אזוי וואו עס שטייט אין פסוק וואו גאט נים גינגענע דא דא הייד פון פוסיקים
 ווייב. זא קען בייא איר זא ווין מיט איר. זא ליגען ביי איר אויף דער וועלט. און צו זיין
 מיט איר אויף יעדע וועלט :

מן רכש. רב עזריא האט אמאדא גזאגט פון רבי אביס וועגן. אז אמאדא פון רב אביס
 ווענין

ד' אמי כל האוכל לחם בלא נטילת ידים כאילו בא על אשה זונה שנאמר (משל ג) כי בעד אשה זונה עד כבר לחם (ואשת איש נפש יקרה תצור) אמר רבא האי בעד אשה זונה עד כבר לחם (בעד כבר לחם) עד אשה זונה מיבעי' ליה. אלא אמר רבא כל הבא על אשה זונה לסוף סבקש כבר לחם (ואינו מוצא) אמר רבי ריקא א"ר אדעור כל המולול בנטילת ידים נעקר מן העולם. אמר רב תיאי בר אשי אמר רב מים ראשונים צריך שינביה ידיו למעלה מים אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה. תנ"ה הנוטל ידיו צריך שינביה ידיו למעלה שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזור ויטמא את הידים. א"ר אבהו כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא שנאמר (יחזקאל ד) ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים אשר אדחתם שם. כאי (משל ו) ואשת איש נפש יקרה תצור. א"ר תיאי בר אבא אמר רבי יוחנן כל אדם שיש בו נכות הרוח לסוף נבשל באשת איש שנאמר ואשת איש נפש יקרה תצור

כי בעד אשה זונה. הכתוב דרש לך מסיבה לירושלמי בשביל כך ליה כל אדם לטוב על אשה. במילתא דהנה גרסין. בעד כבר לחם עד אשה זונה מיבעי' ליה. דמשמע בשביל כך לחם חב טעם עד כדי שנה אשה זונה וכו' וכו' נמי לא סבך כסיו עד אשה זונה בעד כבר לחם ליה ליה לנהל מדי דחלו מסיבה לירושלמי נמי מדריש קרא חלל עד ובעד קא קשיא ליה דגבי כבר ליה סבך ליה למכתב בעד וכו' אשה זונה הוה ליה למכתב עד: במגול. שאוכל חמיר בלא נטילה ידים: נעקר. טעור על דברי חכמים חייב מיתה דכתיב וטורן גדר ישכנו נחש: (מים ראשונים. שמיני טעור. טעור ידיו. ראשי אונגותיו שים המים פורספין לך דרובותיו וכו': טמא יצא מים וכו'. דתמן נמכתב ידים ס"ב וכו': אחרונים. שאלה סעודתו צריכי חכמים מפני שחלל כדומים וכו' שחכמה את העינים: צריך להשפיל ידיו למטה. כדי שיהיה נקיטת כל הנכסל שידיו שצרי להטביר בארבעה כן: כל האוכל בלא גוב דים. דבר מלחם הוא ומהבש כדומה. שחמיר ככה ויאלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים. (ומהי שטח ליהחלל לעשות נחלים ולחמיתו בלשון הכהן ובגללו כלם מדכחי בגלוי נחל האדם העונש. צניעות וכחיו נהלים ככה ויאלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים) אלא דבר מלחם קרי טמא: מלח ואלה פ"ה ג' ס"ט דקדא דלפ"ה [כא] כי בעד אשה

והענין. דש וואס. עסמ ברויט אויפגיוואשן דיא הענט. איז גלייך וויא ער וואלט בוועל גיוועז אזוי. אזוי וויא עס שמיים אין פסוק כי בעד אשה זונה עד כבר לחם. דורך ברויט וואס עס האט געקען אויפגיוואשן ווערט ער אזוי געטראפט גלייך וויא ער וואלט בוועל גיווען אזוי. האט דא גאנג פאר וואס שמיים אין פסוק בעד אשה זונה עד כבר לחם. האט דא געטראפט שמיים אין פסוק עקרת בעד כבר לחם עד אשה זונה. דורך ברויט ווערט מען געטראפט אזוי וויא דורך אשה זונה. גאר דא גאנג דער קענטש וואס איז קונה. וועט ער פאר אעקסט ווערן אז ער וועט ווערן ברויט און וועט נים געפיען. רבי דריקא האט גאנג פון רבי אקערס ווערן דער וואס עסמ שטענדיג ברויט אויפגיוואשן. וועט ער אויסגעריסען ווערן פון דער וועלט. רב תיאי בר אשי האט גאנג פון רבס ווערן דיא ערשטע וואסער וואס מען וואשט דיא הענט פאר דעם עסין. דאך ער אויפהייבן דיא הענט וויא שפיץ פינגער וואלן זיין אין דער הייך. דיא געזעטע וואסער וואס מען וואשט דיא הענט נאך דעם עסין. דאך ער אראפ לאזן דיא הענט וויא שפיץ פינגער וואלן זיין אראפ דיא הענט וואלן זיין אראפ רינגען וואס דיא געזעטע וואסער וואס מען וואשט דיא הענט נאך דעם עסין וואס מען וואשט דיא הענט צום עסין דאך ער אויפהייבן דיא הענט אין דער הייך. ווארום טאמער ווען ער האט גיוואשן דיא הענט איז דיא וואסער גינגען זייער וויא דער גלד פון האנט. און דיא וואסער וואס זייער וויא דער גלד איז געגען טאמער. אז ער וועט האקטן דיא האנט אראפ גיבדיג. ווערן צוריק גיין דיא וואסער וואס געגען טאמער אויף דיא האנט וועט דאך דיא האנט ווערן טאמער. רבי אברהם האט גאנג דער וואס עסמ ברויט און דיא הענט געגען נים גוט אפ געזעצקען פון דיא גיוואשענע וואסער. איז גלייך וויא ער וואלט עסין ברויט וואס איז טאמער. ווארום דער ברויט ווערט פאר מיוואשט אז מען האלט אים מים נאכע הענט. איז גלייך וויא עס וואלט געווען טאמער. אזוי וויא עס שמיים אין פסוק אזוי ווערן עסין דיא וויא ווער ברויט טאמער וואס מיוואשט צווישען דיא פערקער וואס איז וועל וויא דארטן פארשמויטן. ווען ס'וואס עס איז פאר מיוואשט ווערט גיוואשט טאמער. עס שמיים אין פסוק וואשט איש נפש יקרה תצור האט רבי תיאי בר אבא גאנג פון רבי יוחנן ווערן דער קענטש וואס איז גרויס בייא ויך. וועט ער געשטריקלט ווערן צו תנ"ה

וזה עד כפי כ... : לסוף כעל כחל. וה"ק כעל
אשה וזה עד ככל לחם ואשת איש וזה כפי יקרה
הנזות היא העדות דודק אחרים ודא אחר ומנישה :
כא הוד מעמי ליה. כיון דמסיסה לריסיה קא
דעס ליה כפי אינטי ליה למחבר ואשת איש כפי
יקרה היא תוד אחרים חלל הכחש משהע דלשם
איש נדס את הכחש יקרה : מוכח גדול. דלש"י ממזר
ס"ח קודם לכ"ג ע"ה לפיכך נלחם ולבקר נלחם
ומהאי קרא דרשין ליה בנאכיות :
ודס לבקר ושכח. מעלה חזי עולין כאלו שכתב :
את כל הכועבות חלל. גבי עריות כתיב :
במש. פ"ז : אשר נשמה נאפו. כמחזיק חז עמלו
כעל נפס והיינו נאפו שחזרה נפסו בעיניו : פלי
יד ליד לא יקס. פסיס דקרא דלויסו לעיל סוף

תצוד אמר רבא האי נפש יקרה נפש גבוה מיבעי' ליה
ועוד היא תצוד מיבעי' ליה אלא אמר רבא כל הבא
על אשת איש אפי' למד תורה דכתיב בה (סס ג)
יקרה היא מפנינים יקרה היא מכ"ג שנכנס לפני ולפנים
אפילו הכי היא צדוה לדינה של גיהנם :

ו' א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל אדם שיש
בו גסות הרוח כעובד עבודה זרה כתיב הכא
(סס ח) תועבת ה' כל גבה לב וכתיב התם (דנ"ס ז)
ולא הביא תועבה אל ביהד' ור' יוחנן ידידיה אמר
כאילו כופר בעיקר שנא' (סס ח) ורס לבבך ושכחת
את ה' אלהיך ר' חמא בר חנינא אמר כאילו בא על העריות כולם כתיב הכא תועבת ה'
כל גבה לב וכתיב התם (ויקרא יט) כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ עולא
אמר כאילו בנה במה שנאמר (ישעיה ג) חדלו וכס מן האדם אשר נשמה באפו כי
במה נחשב הוא אל תקרי במה אלא במה. מאי (משלי יט) יד ליד

רא

זין מיט אאשת איש. ווארום עס שטייט אין פסוק ואשת איש נפש יקרה תצוד. דער נפש
וואס איז גרויס בייא זיך וועט דא אשת איש אים פאנגען ער זאל מיט איר מונה זיין. האט
ר'בא גזאנט דארף דאך נישט שטיין נפש יקרה. נאר עס דארף שטיין נפש גבה. דער מענטש
וואס איז הויך בייא זיך. און גאך דארף שטיין היא תצוד. זיא וועט אים פאנגען וועיין מדרשא
האט ר'בא גזאנט אזוי מיינט דער פסוק דער וואס האט מונה גינען מיט אאשת איש. אפילו
ער האט גילערונט תורה וואס בייא איר שטייט יקרה היא כפנינים. דא תורה איז שיערער
פאר דעם פון גדול וואס ער גייט אריין אין לפני ולפנים. אין קרש'י מדרשים. פון דעם פאנגען
וועט זיא אים פאנגען צום גיהנם. איז דער שייטש פון פסוק אזוי. ואשת איש. דער וואס
האט מונה גינען מיט אאשת איש. נפש יקרה. אפילו דער מענטש האט גילערונט תורה וואס
זיא איז שיער. תצוד. וועט דא געבירט אים פאנגען און וועט אים פרייגען אין גיהנם
וועיין מדרשא :

ו' אמר. ר'בי יוחנן האט גזאנט פון ר'בי שמעון בן יוחאי וועיין דער מענטש וואס איז
גרויס בייא זיך איז גלייך וויא ער וואלט געדינט עבודה זרה. דא שטייט תועבת ה' כל גבה
לב. און דארטין שטייט ולא תביא תועבה אל ביתך. אזוי וויא לא תביא תועבה. דא וואלט
גייט פרייגען. קיין פא מאוסקע וואך. מיינט מען. מען זאל נישט פרייגען קיין עבודה זרה. אזוי
תועבת ה' כל גבה לב. מיינט מען אויך דער וואס איז גבה לב. גרויס בייא זיך. איז ער בייא
נאט פאר מאוסקט וויא ער וואלט געדינט עבודה זרה. און ר'בי יוחנן אליין זאגט דער וואס
איז גרויס בייא זיך איז גלייך וויא ער וואלט געדינט אין גאט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אז
דיין הארץ וועט דער הויבן ווערן וועסטו פאנגעסן אין דיין גאט. ר'בי חמא בר חנינא זאגט
עס איז גלייך וויא ער וואלט מונה גינען מיט אלע עריות. דא שטייט תועבת ה' כל גבה לב.
און דארט בייא עריות שטייט פי את כל התועבות האר עשו אנשי הארץ. דער פסוק
זאגט אונז דער וואס איז גרויס בייא זיך וועט ער נישט מאכט אזוי וויא דער וואס איז מונה מיט
דא עריות. עולא זאגט דער וואס איז גרויס בייא זיך איז גלייך וויא ער וואלט געדינט אגבס.
אזוי וויא עס שטייט אין פסוק תלול לכם מן האדם אשר נשמה באפו. וואלט אייך פארמיידין
פון דעם מענטש וואס ער איז גרויס בייא זיך. פי במה נחשב הוא. וואלט נישט גלייגען במה
נאר וואלט גלייגען במה נחשב הוא. עס איז גילערונט וויא ער וואלט געדינט אגבס. ואגבס
איז אשטין מקריב צו זיין אויף איהם קריבנותו. עס שטייט אין פסוק יד ליד לא יקרה האט ר'ב

גזאנט

לא ינקה אמר רב כל הבא על אשת איש אפילו הקנהו להקב"ה שמים וארץ כאברהם אבינו דכתיב ביה (בראשית יד) הרמותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ לא ינקה מדינה של ניהנם קשיא להו לדבי ר' שילא האי יד ליד ידי מיבעי ליה אלא אמר רבי ר' שילא אפילו קבל תורה כמשה דכתיב ביה (דברים לג) מימינו אש דת למו לא ינקה מדינה של ניהנם קשיא ליה לרבי יוחנן האי יד ליד יד מיד מיבעי ליה אלא א"ר יוחנן (דף ס) אפילו עשה צדקה בסתר דכתיב (משלי כט) סתן בסתר יכפה אף ושוחד בחיק חמה עזה לא ינקה מדינה של ניהנם :

יא אזהרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר ועידא מהבא (ימחיני) שמעו והאוינו אל תנבחו רב נחמן בר יצחק אמר מהבא (דברים ח) ורם לבבך ושכחת וכתיב (ס) השמר לך פן תשכח וכדרכי אבין א"ר

תנחום כ' כל גבה לב יד ליד לא ינקה . כל כח פס כו גסות הרוח אפי' סקסו וכו' וכו' כל כח פס לאח דלא משמע קדא אלא גסות הרוח : סקסו לסקסו וכו' . סקסו כשכחו עי' הכל סקסו סקסו קונס שמס וליך דכתיב יד ליד אפי' דומס לאברהם שאמר הכימותי ידי וכו' : קשיא לכו לדבי ר' שילא . אפי' דרשם דרש : ס"ל הכי יד ליד ידי [לא ינקה] מבני' לוי : אפילו הוא כמשה רבינו . שקבל תורה מיד סקסו לידו : יד מיד מבני' לוי . דכא קדא כמקבל תורה מוקדם לוי לא נמחן וכו' לוי למחבד יד מיד לא ינקה יד שקבל מיד אף הוא לא ינקה : אפילו עשה צדקה בסתר . שמוק מיד ליד סקסו וכו' משמע יד מסתם ליד אף הוא לא ינקה : דכתיב ביה סתן בסתר יכפה אף . אלו דשיך הכי קדא נקדא דלעיל אלא כדכחא הוא שא"מ שמוסא אף ותחם חס מכפר על גסות הרוח :

פסוק . שלא יא נס רוח שחלח ורם לבבך ושכחת אלהא מנובא סלג כל לדי שכהה שחכח פס מרלו וכשכחה הוא מוכר כספר לך פן תשכח :

קאנט דער וואס איז גרויס בייא יד אפי' ער לופט נאט אז ער האט ב'שאפין דיא הימקעל אונ ער . אזוי וויא אבדקס אבינו האט איהם גלויבט אז ער האט ב'שאפין דיא הימקעל אונ ער . אזוי ווי עס שטייט אין פסוק אבדקס האט ג'אנט איה האב אויף גלויבין מיין האנט צו נאט וואס ער איז דער אופערשטער נאט וואס . ער האט ב'שאפין דיא הימקעל אונ ער . פון דעסמיווענין וועט ער גיט היין ווערין פון דעם משפט וואס עס וועט ויין אין גיהנם . דאס מיינט מען יד קיד . אפי' ער קייבט אויף דיא האנט : אזוי וויא אבדקס האט אויף גלויבין דיא האנט : פון דעסמיווענין אויב ער איז גרויס בייא וך וועט ער גיט היין ווערין פון גיהנם . האבין דבי רב שילא גפרענט האט דאך ג'ארפט שטיין אין פסוק יד לדי . ווארעם אבדקס אבינו האט דאך גיט ג'אנט הרמותי יד . נאר ער האט ג'אנט הרמותי יד . האבין דבי רבי שילא ג'אנט אזוי מיינט מען אפי' ער האט מקבל גווען דיא תורה אזוי ווי משה . וואס ביי איהם שטייט מימינו אש דת קמו . פון ויין דעכמע האנט האט ער גנומען אתורה פון פייער . משה האט גנומען אתורה פון פייער פון דיא רעכמע האנט פון נאט : פון דעסט ווענין אז ער איז גרויס בייא יד וועט ער גיט היין ווערין פון דעם משפט וואס עס וועט ויין אין גיהנם . האט רבי יוחנן גפרענט דאך דאך גיט שטיין אין פסוק יד קיד . אהאנט צו אהאנט . נאר עס דאך שטיין יד מיד . אהאנט פון אהאנט . ער האט גנומען דיא דערה מיט ויין האנט פון דיא האנט פון נאט . האט רבי יוחנן ג'אנט אזוי מיינט מען אפילו ער גיט צדקה אין דער שמי' . דאס הייסט יד לדי . ער גיט צדקה מיט ויין האנט אין דיא האנט פון ארעם מאן . וואס אין פסוק שטייט אז מען גיט צדקה אין דער שמי' פיינט דאס אין דעם בעס פון נאט . אונ אז מען גיט שוחד וצדקה אין שוים ואין דער שמי' שטיילט דאס דעם שטארקשטין בעס פון נאט . פון דעסט ווענין אויב דער מענטש איז גרויס בייא יד וועט ער גיט היין ווערין פון דעם משפט וואס עס וועט ויין אין גיהנם :

יא אזהרה . ווא האט דיא תורה ג'אנט אז אפענטש פאר גיט ויין גרויס בייא יד . האט רבא ג'אנט פון ווערין פון דעם פסוק וייסין מיד שמעו והאוינו אל תנבחו . דערש אונ פאר נעמט אונ וייט גיט גרויס בייא יד . רב נחמן בר יצחק ג'אנט פון דעם פסוק וייסין מיד . ורם לבבך ושכחת . אז ביין הארץ וועט גרויס ווערין וועסטו פאר געסין אן נאט . אונ דיא תורה האט ג'אנט השמר לך פן תשכח דוא ג'אנטם דך הישען מאמער וועסטו פאר געסין אן נאט . אונ אזוי וויא רבי אבין האט ג'אנט פון רבי אלעיס ווענין ווא עס שטייט דע

פ' מנעט, מחסיונותו - רחמי מעט. כיון שהיה מהמעטין: וישנו בעולם. מתקיים: והזכור יחס הדר ונעשה מק עניו שמעך את עולמו: ככל. פאלו שחמור כסס כל: יקטלן. מן האוכל ימותו פוק ישרים חכמים כתיב ביה וסי' בך חז' חכמים ככל. יתכן כתיב ביה ואלכל מכל. יעקב כתיב ביה חגי' חכמים וסי' כי כל: כסאחא דשגלחא. גבדו של שכולה שקורין וק' השכולה והוא כסר ופוסל מאליו: גבדו גבדו כח מלקט. וסי' וכלה שכולה יעלו כשכולה שכולה חכמה למעלה מהחכמה: חסי דכא. חסי מנביה חס כדכא עד ששוק חלי וסי' חסין חס דכא: חסי חס דכא. חסי חסין

א"ר אלעאי דא"ר אבין א"ר אלעאי כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה. דרש רב עוריא ובעין אמר לה ששמה דר' אמי חסנין אמר לה ששמה דר' אמי כל אדם שיש בו נכות הרוח לסוף מהמעט שנא' (פיוט כד) דומו מעט יכור ישנו בעולם ה"ל (ס) ואיננו ואם חזור בו נאכף מן העולם בזמנו שנא' (ס) והוכחו ככל יקפצון כאברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו (נראה כד) בכל (ס) מן מכל (ס) כל ואם לאו (פיוט כד) וכראש שבלת ימלו מאי וכראש שבלת ימלו רב חונא ורב חסדא חד אמר כסאסאה דשבלתא וחד אמר כסאסא: דשבלתא היינו דכתיב וכראש שבלת ימלו וכראש שבלת ימלו אמר רב (אשי) [אסי] וכן הנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שנכנס לתוך שדהו גבוה גבוה הוא מלקט. (ישעיה מ) ואת דכא ושפל רוח רב חונא ורב חסדא חד אמר אתי דכא וחד"א אני את דכא וכסתברא כמ"ד אני את דכא שהרי הקב"ה (הניח כל

והארץ השמר. אדער דער ווארט פון. אדער דער ווארט אל. מיינט מען אן צו וואגן מען וואל דאס וואס גיט טאקע. האט דאס תורה א' גאנגט מען ואל גיט פאר געסין. פאר מען דאס גיט גרויס זיין. ווארום אז מען וועט גרויס זיין וועט מען דאס פאר געסין. רב עוריא האט גי' דאס אפארהל האט ער דאס גאנגט פון רבי אסיס וועגן. דער מענטש וואס איז גרויס בייא ויד. וועט זיין דער סוף וויינער אז ער וועט קליין ווערן. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק רחמי בעט. אז וויא וועלן גרויס ווערן. וועלן זיין קליין ווערן. איה וואלט מיינען אז ער וועט זיין אויף דער וועלט. שטייט אין פסוק וואינע. ער וועט צוריק גי' דעריג. גייט ער אונטען פון דער וועלט צו דער צייט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק והוכחו ככל יקפצון. אויב וויא וועלן גי' דעריג ווערן. ווערן זיין אונטען זיין פון דער וועלט. אזוי וויא דאס מענטשין וואס עס שטייט בייא וזי' כל. אזוי וויא אברהם וואס ביי אים שטייט ככל. און אזוי וויא יצחק וואס ביי אים שטייט ככל. און אזוי וויא יעקב וואס בייא אים שטייט כל. און אויב וויא וועלן גיט גי' דעריג ווערן. נאר וויא וועלן גי' דעריג ביי וויינער גרויסקייט. שטייט אין פסוק ובראש שבלת ימלו. וואס מיינט מען ובראש שבלת ימלו. רב דונא און רב חסדא קריגען. איינער זאגט וויא וועלן פאר שניטען ווערן אזוי וויא דאס אייבערשטע פון דעם וואג. און איינער זאגט וויא וועלן פאר שניטען ווערן וויא דאס אייבערשטע פון ארץ. וואס דאס גי' דער וואס זאגט וויא וועלן פאר שניטען ווערן וויא דאס אייבערשטע פון דעם וואג. איז רעכט וואס עס שטייט ובראש שבלת ימלו. וויא דער שפיין פון שבלת וועלן וויא פאר שניטען ווערן. אבער דער וואס זאגט וויא וועלן פאר שניטען ווערן וויא דער וואג וואג אלץ. פאר וואס שטייט ובראש שבלת ימלו. וויא דער שפיין פון שבלת. דאס רב אסי גאנגט ובראש שבלת ווי דר שבלת. וויא דער וואג אלץ ווערן וויא פאר שניטען ווערן. דאס רב אסי גאנגט און אזוי האט דאס רבי יצחק וועלן גי' דעריג. לשלש אפענטש גייט אריין אין וויין פעלד שנייטען ער די העכסטע וואגן פריער. אזוי ראש שבלת מיינט מען גיט דעם שפיין פון וואג. וואגן מען מיינט אזוי ווי די העכסטע וואגן ווערן ווי געשטוינט פאר שניטען ווערן. אין פסוק שטייט ואת דכא ושפל רוח. רב דונא און רב חסדא קריגען. איינער זאגט מען מיינט אתי דכא. דאס זאגט איה וועל אויף הייבן דעם צו שו' מענטש ביי ער וועט ווהען געבן מיר. און איינער זאגט מען מיינט אני את דכא. דאס זאגט איה וועל מיר גי' דעריג טאקע און וועל ווהען מיר

כל הרים ונבעות ו] השרה שכנינו על הר סיני ולא
נבה הר סיני למעלה אמר רב יוסף לעולם ילמד אדם
מדת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים ונבעות והשרה
שכנינו על הר סיני :

יב וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו נמות הרוח ראוי
לגדע באשרה כתיב הבא (ישעיה י) ורמי
הקומה גדועים וכתיב ההם (דברים ל) ואשריהם תגדעון .
וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו נמות הרוח אין עפרו
נבער שנא (ישעיה כו) הקיצו ורננו שובני עפר שובבי
עפר לא נאמר אלא שובני עפר מי שנעשה שכן לעפר
בחייו . וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו נמות הרוח
שכינה מיללת עליו שנא' (מחלים קלה) (כי רם ה' ושפל

לח שכניו נחלם) : ילמד אדם מדעת קונו . (לחוב)
לח כמחוס : כל כרים ונבעות . כגון חכר וכרמל
שכאל הם כדכתיב למח חרמון כרים נבעות :
כאמר : גדע ושרה אחרי כלאה שניק לשם
המרים כדכתיב ולכדתם את שמים : נעדר .
מקין נחמין כמרים : שוכני עפר לא נאמר .
ולכדתם על כל סמכים : שכן נעמר . משכיל עמו
פר לעמר : מיללם . מקננת : ונבות ממרתק ידע .
יחוס דקדא כי רם ה' ושפל ידעל ונבות ממרתק
ידע והנבות ממרתק מקודם שזכר עליו הפורענות
יחוס רבים ידע שמים מלאכות ומשכנתה עליו
סמו ידעל למשכיל וכמו ידעל כסא אבי סוכות
ידעל כמניח למשלם שכן שכן : רחל את רגלם .
לקדו ולשכחל סמו והסוכו בעיניו כמו ככוכוס
נחלם כדכתיב רחליו את אבותיהם נחמין עמי
לקדו ולנחם :

והיכה

יראה) ונבחה ממרתק ידע . דרש רב עוריא ואיתיבא רבי אלעזר בא וראה שלא
כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם נבוח רואה את הנבחה ואין נבוח
רואה

רעם צוא שמויסקענס . אני מיר ועדן או עם איז וויא דער וואס וואגט אז גאט וועט זיך גיידעריג
מאכען און וועט ריהען מיט רעם צוא שמויסקענס . ווארום גאט קאט אצחק גילאין אעל
כשרי און אעל הויכע ערשער און האט גימאכט ריהען זיין שטייגה אויף רעם פארג סיני .
און ער האט גיס אויף גיידעריג רעם פארג סיני צא זיך . רב יוסף האט גיאגט אייביג ואל
זיך אפגענוש אפ לעדנען פון גאט ער ואל ליב האבען די מענטשן וואס זענען בייא זיך גיידעריג .
ווארום גאט האט אנוועק גילאין אעל פערט און אעל הויכע ערשער און האט גימאכט ריהען
זיין שטייגה אויף רעם פארג סיני :

יב ואמר גאט רבי אלעזר וואגט דער מענטש וואס איז גרויס בייא זיך . איז
ער ווערט מען ואל אים אפ שטייגן און אים רייסען אים מיט רעם ווארציל אזוי וויא אפגריין
ביום . דא שמויט רמיי הקומה גדועים . דא הויכע ואלן ווערן פאר שטייגען . און דארטן שמויט
ווארצילם הגדוע . ווערע ליגנען בויסער נאכט איר פאר שטייגן . אזוי וויא דא לעדנען בויסער
וואס מען האט צא וויא געדינט פאר עבודה וזה כארף מען דאך וויא אפ שטייגן און ארויס
רייסען מיט רעם ווארציל . אזוי דא מענטשן וואס זענען גרויס בייא זיך כארף מען וויא אויף אפ
שטייגן און אים רייסען מיט רעם ווארציל . גאט האט רבי אלעזר וואגט דער מענטש וואס
איז גרויס ביי זיך . וועט ער גיס לעבעדיג ווערן צא תחית המתים : ווארום עס שמויט אין
פוסק הקיצו ורגנו שובני עפר . איר וועט אויף וואכען און איר וועט זינגען שובני עפר : האט
גידארפט שטיין שובני עפר . דא וואס ליגען אין דער ערד . דאס מיינט מען דא מויער .
ווארום שמויט שובני דא וואס ריהען . דא מען מיינט דער וואס האט בייא זיין קעבין גיידעריג
גאט צא דא ערד . ער איז בייא זיך גיידעריג אזוי וויא דא ערד : דער וועט נאך זיין
מיום לעבעדיג ווערן צא תחית המתים . אפער דער וואס איז בייא זיך גיידעריג . וועט גיס
אויף שטיין צא תחית המתים . גאט האט רבי אלעזר וואגט דער מענטש וואס איז גרויס
בייא זיך . דא שטייגה קלאגט אויף אים . ווייל עס וועט קינען אויף אים יסורים . אזוי ווי עס
שמויט אין פוסק גבוה ממרתק ידע . דער וואס איז הויך בייא זיך . פון ווייטען איידער דא
יסורים קענען אויף אים . מרגש שוין דא שכינה קלאגט אויף אים . רב עוריא האט גידרשט
גידרע וואגן רבי אלעזר האט גידרשט קים ועה די מדה פון גאט איז גיט ווי די מדה פון אפגענושן די
מדה פון אפגענושן איז ארויסר מאו בהעפם צא זיך זיין דבר וואס ער איז אויף ארויסר מאו .
קמשר דער מענטש וואס איז בייך בהעפם ער זיך מיט נאך צווייגען פאן . אפער מיט אפגען

רואה את השפל אבל מדת הקב"ה אינו כן הוא גבוה ורואה את השפל שנאמר כי רם ה' ושפל יראה :
יג אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנאמר (מכלים קט) מלשני בבתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו. ואיכא דמתני לה אמספרי לשון הרע שנאמר מלשני בבתר רעהו. א"ר אלכסנדר כל מי שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קמא עוכרתו שנאמר (ישעיה נ) והרשעים כים גנרש (כי השקט לא יוכל) ומה ים שיש בו כמה רביעיות דוח קמא עוכרתו אדם שאין בו אלא רביעית דם עאכו"ל. א"ר חייא בר אשי אמר רב תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית אמר רב הונא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כסאכאה לשבלתא אמר רבא בשמתא מאן דאית ביה ובשמתא מאן דלית ביה. אמר ר"ב בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי וזמרא מ"ד ביה (פסלי מז) תועבת ה' כל גבה לב :

איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע. פירוש דהרע מלשני בבתר וגו' : רוח קמא עוכרתו. פירוש קמא טורפתו ומאכזרו : והרשעים. גסי כוח דהרע דלעיל משמעו בשפלים ומדכאים להחיות רוח שפלים וגו' כי לא לשלם הריב וגו' מל הוהם בשפלים כעון כעון קפרי ואכזר וגו' דרכיו ראויה ואלפארו וגו' בורא ריב שפלים וגו' אלל הרשעים שאינם שפלים ומדכאים כים גנרש כים כמא כמאנר וגורש רקס וסיוט לשפירו כבי : כמא רביעיות. לוג של מים חל רוחו כן שרות קמא עוכרתו עוכרת חל עיניו : חרש שאין בו חלל רביעיות אחד שרביעיות דם חלל מהקיים וזו שיעור (שיעור הכמנים) כלכס למשכ מביני שרביעיות דם (מת) ממתא כחלל מפני שחלל נפס וקריא כים על נפס מת לא יוכל : אחד משמונה בשמיניות. פסל קטן כולל וסיוט עוכלל כלומר ריץ שוכא כן מעט גבוה של יסין קלי רחש מסחוללן כן ויסין דכרש מתקבלים עליהם על כרחם : ומעטרא ליה כסאכאה לשבלתא. גסות מעט חלל וזמנא לו להלמד חכם ומעטרו כסאכאה כמעטרת לשבולת : בשמתא מאן דלית ביה. גסות כוח : ובשמתא מאן דלית ביה. גסות טורחא לפי שאין בני עירו יראים מעט וזל כן כה לכוויס : לא מיה ולא מקצתה. לא יחסון אדם לא ככולה ולא במקצת דמי וזמרא מ"ד כים קרע טועמא ס' כל גבה לב :

באן וועט ער זיך גיט בהעפטיג. אפער גאט איז גיט אזוי. ער איז הויף און זעקט דעם גיטעריגקען. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גאט איז הויף און דעם גיטעריגקען זעקט ער :
יג אמר רב הונא האם גאט פון מר עוקבאס וועגן דער מענטש. וואס איז גרויס ביי זיך זאגט גאט איה מיט אים קענען מיר גיט וואוהען צו זאגן אויף דער וועלט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער וואס קעט אין דער שטיל אויף זיין חבר אים וועל איה פאר שניידן. דער וואס האט הויכע אויגן און אפרייטע הארץ וער גרויס אלץ און איז גרויס בייא זיך אורו לא אוכל. וואלכס גיט גייענען אורו. גאר וואלכס גייענען אורו לא איכר. מיט אים צווא זאגן קען איה גיט וואוהען אויף דער וועלט. אנדערע לערנען דעם פסוק אויף דא מענטשן וואס ריידן לשון הרע. ווארום עס שטייט אין פסוק מלשני בבתר רעהו. דער וואס קעט אין דער שטיל אויף זיין חבר. אים וועל איה פאר שניידן. און איה קען גיט וואוהען מיט אים צווא זאגן אויף דער וועלט. רבי אלכסנדר זאגט דער מענטש וואס איז גרויס ביי זיך. אפירי אקגייער ווינט וועט אים פאר בארדיין. גאט וועט אים גאר אפירי אשטראף געבן איז ער שוין פאר גארין. ווארום עס שטייט אין פסוק דא רשעים וועלן שטרייפן וויא דער ים :
באדאך דער ים וואס אין אים איז דא פיל קנאמירלאך וואסער אז עס קומט גאר אפירי אונזיג צווא מיטט ער שוין דאס וואסער. אפערענט וואס אין אים איז גאר דא איין קנאמירל פרוש :
אקנאמירל פרוש איז דא אין הארץ וואס פון דעם לעבט דער מענטש איז געוויס אז עס קומט אויף אים אקגיין ווי גאט (גאר אקגייע שטראף) צווא מיטט דאס אים באלד. רבי חייא בר אשי גאט גאט פון רבם וועגן אהלמיר חכם בארף האפען אין זיך אפירי גרויסקייט. אזוי ווייניג וויא עס איז אפירי פון אפירי פונם. רב הונא בריה דרב יהושע זאגט און דאס בייגט גרויסקייט בשייניג אים אזוי וויא דער זאגט בשייניג דעם שטריי. רבא זאגט אין חכם זאל זיין דער וויס קט אין זיך גרויסקייט. און אין דעם זאל זיין דער וואס האט אין זיך קיין גרויסקייט גאר גיט. רב נחמן בר יצחק זאגט אפערענט בארף גאר גיט האפען קיין גרויסקייט. אפירי אויף גיט. איז דען ווייניג וואס עס שטייט אין פסוק עס איז פאר מיראכט פייא גאט דער וואס זיין הארץ איז גרויס :

יד אמר חזיקה אין תפלתו של אדם נשמעת אלא
א"כ משים עצמו כבשר שנאמר (ישעיה טו)
והיה מדי חדיש בחרשו ומדי שבת בשבתו יבא כל
בשר להשתחות לפני אמר ה' א"ר וירא בשר כתיב
כיה (ויקרא יג) ונרפא אדם לא כתיב ביה ונרפא. א"ר
יוחנן אדם "אמר דם" מרה בשר "בושה" סרוחה "רמה
ואיכא דאמרי "בושה" שאול "רמה דכתיב בשי"ן. אמר
רב אשי כל אדם שיש בו נמות הרוח לסוף נפחת
שנאמר (שם יד) ולשאת ולספחת ואין שאת אלא לשון
נבחות שנאמר (ישעיה ז) ועל כל הרים הרמים ועל
כל הגבעות הנשאות ואין ספחת אלא מפילה שנאמר
(ש"ל ז) ואמר ספחני נא אל אחת הכהנות לאכול פת
לחם. א"ר יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי
הרוח לפני הקב"ה שבזמן שבהם קים אדם מקריב
עולה שזר עולה בידו מקריב מנחה שזר מנחה בידו
אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב
כל

כבשר שהוא דך ולא כאן שהוא קטן: להשתחות.
 להסגל לחות טעם כבשר יבוא ויחללו
 הם נשמעים לפי אלל גבי כרוח לא יבוא: כשר
 כתיב ביה ונרפא. וכשר כי יסב בו נעורו שזין
 ומרפא אדם כי יסב כעור כשרו געגוע כדעם כי
 טעם כדלם לא כתיב מרפא כחוד מימינו לפי דרך
 אלה למד שמי שהוא דך ועמו כבשר קריב להשתחות
 מיסורין כדלם עליו אלל מי שהוא קטן כדלם
 אין רפואה למקורו דרוח קטנה עוכרה: אדם.
 למד קרא שמו אדם שהוא חסר דם מכה כלומר
 כולו ככל לך לא יתגאל מרם כולו לחלוחית מרם
 כיואלה מן כפירם שזכרד ומתגברת כדלם ככל לפי
 כדלם וימי כדלם ולפי כדלם שזכרד ועל יד
 כדלם חללם ונעיס ונחלוחית ים שקריו כדלם
 כדלם מרם שזכרד וים שקריו מרם חלוחית
 שזכרד: מרם שזכרד וים: נפחת. מחשבת מחשבת
 ועלם פחות כדלם: ולשאת ולספחת. ע"י
 שזכרד אדם שזכרד כל ליד כדלם שזכרד עיקר
 כדלם אלל כדלם וטעם: כדלם. דכר שזכרד
 שזכרד כדלם וטעם להללם: כדלם נא. אדם
 נא כדלם כיה עלי משחש קרא חלוחית כדלם
 גדולים חללם שזכרד אדם כדלם וקדן כדלם
 ונחלוחית כדלם חללם וקדן חללם: אל
 חללם כדלם. כדלם מן כדלם: שזכרד

יד אמר: חזיקה המ נאגמ די תפלה פון מענטשן ווערט אנדערש גיט געהערט. נאר סיידן דך
מענטש איז ביי זיך און ווייז פלייש. אזוי ווי עס שטייט אין פסוק יעקב ראש חודש און יעקב שבת
וועלן קיין אקע פלייש זיך בוקן פר מיד דם נאגמ: אקע פלייש מיינט מען די אקע מענטשן
וואס זענען בייא זיך געהרג און ווייז אזוי וויא פלייש. וועלן זיך בוקן פאר נאגמ אפער דא
מענטשן וואס זענען הארט און גרויס בייא זיך. ווער בוקן און ווערע תפלות וועלן גיט אן
גיטמען ווערן פאר נאגמ. רבי וואגמ בייא בשר שטייט ונרפא. עס שטייט אין פסוק ובישר
בי ויהי בו בעורו שזין ונרפא. אז דער מענטש איז בייא זיך ווייז וויא פלייש: אפילו עס
מיטעמט איהם אפאדל אפכה. וועט ער אויסגלייט ווערן. אפער ביי אדם שטייט גיט ונרפא.
עס שטייט געזערעט בי הדיה באדם. אז אין אפענטש וועט זיין אנגע צרעת. און עס שטייט
גיט זיא וועט גלייט ווערן. ווארם אז ער איז ביי זיך אפענטש. גרויס בייא זיך. וועט איהם נאגמ
גיט היילן פון זינע יסורים. רבי יוחנן וואגמ פאר וואס רופט מען דעם מענטש אדם. ווייל
אדם איז דרייא ווערמער. אפך דם מרה. דער מענטש איז אש און בלום און נאר. פאר וואס
רופט מען דעם מענטש בשר: ווייל בשר איז דרייא ווערמער. בושה סרוחה רמה. ער איז פאר
שעמט. און פאר שמונגען: און ווערע וועלן איהם עסן. אנדערע וואגן דיא דרייא ווערמער
מאכט בשר. בושה שאור רמה: ער איז פאר שעמט. און וועט גיין אין גרוב. און ווערע
וועלן איהם עסן. ווארם בשר שטייט מיט אשירן: דריפער גלייטן מיד שאור און גיט
סרוחה מיט אפכה. רב אשי וואגמ דער מענטש וואס איז גרויס בייא זיך. וועט ער ווייניגער
ווערן. ווארם עס שטייט אין פסוק ולשאת ולספחת. שאת מיינט מען גרוסקייט. אזוי וויא עס
שטייט אין פסוק ועל כל הרים הרמים. אויף אקע הייבט פער: ועל כל הגבעות הנשאות.
און אויף אקע הייבט ערמער. און ספחת איז מייטש אפגעפונג. אזוי וויא עס שטייט אין
פסוק ואמר כפחני נא. ער וועט וואגן בהעמט מיד נאר צו איינע פון דיא בערינגען איז
זאך האבן צו עסן אשמוקל ברוים. דער וואס איז פריער גרויס געווען. וועט ער דער נאך זיין
אפגעפונג און אנדערע מענטשן. אפער ער אליין וועט נאר גיט געהונגט זיין. רבי יהושע בן
נוי וואגמ קום און זעה וויא גרויס זענען בייא נאגמ דיא מענטשן וואס זענען קליין בייא זיך. ווען
דער בית המקדש איז געמאנען אויב אפענטש האט מקריב גווען אעולה. האט ער גהאט שזר

כידו. ולא שבר קרן אחד: זכור. כל הכנסים
במשמע:
בשם אורחותיו. מתחב כפסד מזה כעד שבר
של מזה: אל תקרי וס. כשחל אלף וס
בימים:
הכנס קרן אחד. למי שחש: שאין זה כן וזו
של ראשון. אל יחלש:
ומאיימין עליו. שחבא מזה: על עדי נפשו.
כדאמרין בשבדין כו יודעין שלג כדיר
ממונות דיר נפשות וכו' בפרק אחד דיר ממונות:
כרסה ילדות עושה. וגורס לעשר ילדה (שנאה)
[שתחל] לירי קלוקל ושמא אחת הדבר אל תחיל
עמך לירי מיסה ממונות זו: שכנים רעים. יודעין
לפחות ומאיימין לה המיד: שאינם כדאי לשומען.
איש ראוי לשומען שאומרים לטוב דברי כחולות

כל הקרבנות כולן שנאמר (תסלס נ) זבחי אלהים רות
נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנאמר
(ס) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה:

מן וא"ר יהושע בן לוי כל השם אורחותיו בעולם
הזה וזכה ורואה ביצועתו של הקב"ה
שנאמר (פסלים נ) ושם דרך אראנו בישע אלהים אל
תקרי ושם אלא ושם:

(דף ו) מן והלכה והיתה לאיש אחר (דברים כד) אמר
רב יוסף הכתוב קראו אחר שאין
זה בן זוגו של ראשון שזה הוציא רשעה מביתו וזה
הכנים רשעה לתוך ביתו:

(דף ז) יז ומשנה] היו מעלין אותה לב"ד הגדול שבירושלים ומאיימין עליה כדרך
שמאיימין על עדי נפשות ואומרים לה בתי הרבה יין עושה הרבה
שחוק עושה הרבה ילדות עושה הרבה שכנים הרעים עושים עשי לשמו הגדול שנכתב
בפרשנה שלא יכחה על המים ואומרים לפניו דברים שאינה כדאי לשומען היא וכל
משפחה

פאר אעילה. אייב ער האט מקריב גווען אמנתה. האט ער גהאט שער פאר אמנתה. אבער
דער מענטש וואס איז גירעניג ביא יוד, רעכונט אויף איהם דער פסוק שער גיריך וואו ער
וואלט מקריב גווען אלע קרבנות. אזוי וואו עס שטייט אין פסוק דא קרבנות פון גאט זענען
אצוראכענע הארץ. דאס איז גיריך וואו ער וואלט מקריב גווען אלע קרבנות. און נאך מער
זיין תפלה איז גיט פאר מיאוסט. נאר וואס ער בעט גיט איהם גאט. ווארום עס שטייט אין
פסוק אצוראכין און אצוראמיסין. הארץ וועט גאט גיט פאר שפעטן:

מן ואמר. נאך האט רבי יהושע בן לוי גאנט דער וואס שאצט זיינע וועגן אויף דער
וועלט. ער רעכונט דעם שער פון מצות און דעם שטראף פון עבירות. דריבער וועט ער צו
מאהן מצות און דער ווייטערט זיך פון עבירות. וועט ער זוכה זיין צו זעהן דא היף פון גאט
אזוי וואו עס שטייט אין פסוק לשם דרך אראנו בישע אלהים. זאלסט גיט ליינענע וועט נאר וועט.
דער וואס שאצט זיינע וועגן וועט איהם גאט ווייזן זיין הילף:

מן והלכה. אין פסוק שטייט אז איינער וועט גמין זיין ווייב און זיא וועט אוועק גיין
פון איהם און זיא וועט זיין צו איין אנדער מאן. זאגט רב יוסף דער מאן ווערט גרופן איין
אנדערער גענין דעם ערשטן. ער איז גיט קיין פאר מיט דעם ערשטן. דער ערשטער מאן
האט דיא רשעה ארויס געפירט פון זיין שטוב. און דער אנדערער מאן האט דיא רשעה אריין
גנומען צו זיך אין שטוב:

יך משנה. היו. מען האט גבראכט דיא סומה צום גרויסן בית דין (פון איין און וויצעניג
דיינים) וואס זענען גווען אין ירושלים. און מען האט גמאכט אמורא אויף איהר. (וואו אר סודה
זיין אז זיא האט מונה גווען. מען זאל גיט דארפן אפ מעקן דעם גאמען פון גאט). אזוי וואו מען
האט גמאכט אמורא אויף דיא עדות וואס זענען גקומען עדות זאגן אויף אפענטשן מען זאל אים
הרגנין. און מען זאגט צו איהר מיין טאכטער פיל וויין פרינקען. קען פריינגען צום מונה זיין
פיל שפירען מיט מאנסטיי. קען פריינגען צום מונה זיין. ווייל דא בייט נאך גאנץ יונג האט
מען זיך גקענט איבער היידן צום מונה זיין. אדער שטעקטע שכינים האבן זיך אנגריעט צו מונה
זיין. מזה וועגן דעם גרויסען גאמען פון גאט וואס ער איז געשריבען גווארן מיט הייליגקייט
ער זאל גיט אפ גמעקט ווערן אויף דעם וואסער. און מען זאגט פאר איהר אעלעכע זאכן וואס
זיא מיט איהר גאנצע פאמיליע פאמיליע זענען גיט ווערט דאס צו הערן. מען דער צייט איהר

משפחת בית אביה :

יה ובהן אוהו בבגדיה אם נקדעו נקדעו אם נפרסו נפרסו עד שהוא מגלה את לבה וסותר את שעררה רבי יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו ואם היה שעררה נאה לא היה סותרו היתה מתבססה בלבנים מכסה בשתורים היו עליה כלי זהב (פ"ג) וקטליאות ניזמים ושבועות מעבירים ממנה כדי ללנוולא ואח"כ מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדריה לכל הרוצה לראות בה רואה חוץ מעבדיה ושפחותיה ממפני שלבה גם בהן וכל הנשים מותרות לראותה (יחזקאל כג) ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה :

ימ"ת"ר אומרים לפניה דברי הנדה ומעשים שאירעו
בכתובים הראשונים כגון (ליו"ט טו) אשר
החכמים יגידו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש
מה היה בסופו זכה וירש חיי העולם הבא. ראובן הודה
ולא בוש מה היה בסופו זכה וירש חיי העולם הבא.

ומה

דְּרִיסִים בְּרֵאשׁוֹנִים חָלָל דְּרִי שְׁחָדָה עַל קִלְקוּלָה
הַמְדַּמְיִק לְקַח יְהִירָה בִּדְוֵה וְלֹא בִּזְוָה :
חֹזֶה בְּגִדִים . בְּכֵית הַאֵלֶּר שֶׁלֹּא אֵין קִמְעוֹ. **חֹזֶה**
חֹזֶה : וְכֵן רִמְחוֹ . וְכֵן חֹזֶה פְּרִימָה בְּדוֹלֵה
קִרְעָה שֶׁקִּרְעָה לְקִרְעֵה הִכְדָּה דִּמְמִימִי"ל בְּלִע"ז
שֶׁהָ הָיָה דִּרְפִּי : בִּלְקֹלָה : עַיִן שֶׁמֶלֶח אֵל לֹבֵה
וְלִקְחָן לִיף לֵה מִקְרָה : וְכֹכֶה לֵה שְׁמֵרָה . מְקַלְשִׁמֹה
וְלִקְחָן : לִיף לֵה מִקְרָה : קִטְלוּחֹת . הַכְשֵׁי כֹחַ מִקְחַן
עוֹל עוֹלָה וְכֹכֶה : וְכֵן אֵל הַלִּקְעָה וּמִקְחָה דִּקְל
בְּרִחֹת מִן : דִּלְדִּין : רִבֵּל הַמֶּלֶךְ . עֲשׂוֹי מִזְבֵּי דִקְל
עֲשִׂיב הַגִּל כְּבִיד הַדִּקְל וְכֹכֶה עֲלֵי : וְקִיבְשִׁי מַעֲלֵה
מִדְרִישׁ . כִּדִּי שֶׁלֹּא יִשְׁמֹחוּ גִנְדִּיהֶם לִרְאֵן : לִלְבֵּה גֵם
כֵּן . כִּשְׁלֹחַ חֹזֶה כֵּן בִּיחֵה דִשְׁמֹחַ מִתְנַבְרֵה עֲלֵה
לִיחֵה וְלִיחֵה וְלֵה חוֹדֵה וְלֵה מִקְבָּשִׁים שְׁחָדָה : וְכֵן יִמְשֹׁחַ
עַם קִדְקוֹד עַל הַמִּים : וְכֵן בְּכֵשִׁים מוֹהֲרֹת לִרְאוּהָ .
לִקְחָן פִּרְיָן וְכֵן הֵאָר רִישָׁה לֵה בִּירוֹשָׁה לִירוֹשָׁה כֵּה
וְכֵן וְכֵן : וְכֵן וְכֵן : כִּי וּמִקְרָה לֵה וְכֵן מִיִּחוּת
לִירוֹשָׁה : וְכֵן לֵה כִּשְׁמִים . מִקְרָה הָיָה בִּירוֹשָׁה :
לְחַמְרִים . לִשְׁמִים . כֵּן מִתְנַהֲרִינֵן וְחֹזֶה דִּרְפִּי דִכְרִים
לִשְׁמִים כִּדְרֵי לִבְנוֹמֵן כִּי רַש"י : לִשְׁמִים דִּרְפִּי
שְׁחָדָה לִשְׁמִים : רַ"ל כִּימֵה כִּימֵה דִכְרִי הוֹלֹתֹת
דְּרִיסִים בְּרֵאשׁוֹנִים דְּרִי שְׁחָדָה עַל קִלְקוּלָה : בְּכֵתוֹשִׁים
הַכְּלָאוֹשִׁים . דְּכֵרִישׁ : כְּלָאוֹשִׁים הִכְדָּה מִשְׁמֹחַ שִׁרְשׁ
הַכְּלָאוֹשִׁים כְּבוֹן בְּרִחֹת גֵּם בְּרִחֹת גֵּם : וְכֵן וְכֵן וְכֵן
הַכְּלָאוֹשִׁים : וְכֵן כְּהֵן . עוֹשֵׁה מִתְנַחוּס וְיִמֵּי אֵל כְּלָוִן

וְיָאָר פִּיל צַדִּיקִים הָאֲבָן גְּעֻלְתֵּיהֶם אֹנֶן הָאֲבָן מִדֶּה גִּימְעֵן אִיף וְיִשְׁר׳ זִכָּר . זָאָר וְיָאָר אִיף מִדֶּה זִיין :

יה הכהן. אויב זא האט נישט מודה געווען. האט דער כהן און גנומען איהרע קליידער. ביים דעם האלדז און האט זיי ארויס געקאן. אויב זיי זענען גלייך צוריסען געווארן אויף צוויי. שטיק. איז געבליבן. און אויב זיי זענען צוריסען געווארן אויף ערשטע שטיקער איז אויף דעם דריטער האט אויף געקעמט דאס הארץ איהרע. און ער האט אויף געלאכטן איהרע האר. רבי יהודה זאגט אויב דאס הארץ איהרע איז געווען אשיינע. האט ער נישט אויף געקעמט דאס הארץ. זיבן אויב דאס האר איהרע זענען געווען שיינע. האט ער זיי נישט צו פלאכטן. אויב זיי איז געווען געקעמט מיט ווייסע קליידער. זאגט מען איהר צו דעקן מיט שווארצע קליידער. אויב אויף איהר איז געווען גאלדענע צירונג. האלדז בענדער אונטערזינגען פינגערדאך. געבט מען דאס אראפ פון איהר. איהר צו פאר מאכטן. דער נאך ברוינגט מען אשטריק געלאכטן פון קארע וואס ארום דאס בוימער. און מען בינדט ארום דעם אשטריק איבער איהרע בריסט. די צוריסענע קליידער זאלן נישט אראפ פאלען פון איר. און ווער עס וויל קומען איר זעהן מען איר קומען זעהן. נאר איהרע קעגנט און איהרע דינסטען פארן נישט גיזעהן ווערן פאר איר. ווייז זיי איר גיזעהן מיט וויי. וועט זיי פיינען זיי וועלן איר דא עפעס העלפן. וועט זיי ווי דער וויל שטארקן און וועט נישט מודה זיין. און אלע ווייבער מוזן גיין זעהן. אזוי ווי עס שטייט אין פסוק. עס וועלן נישט אראפ ווערן אלע ווייבער און זיי וועלן נישט קומן אזוי ווי איר האט מודה געווען :

ימ' תנו רבנן. דא רבנן האפען גילעדיגט מען זאגט פאר איר דער ציילונגען און זאגט
זאגט עס האט גיטראפען. וואס עס שטייט געשריבען אין דאס תורה פון דאס ערשטע ערליכט
זאגט וויא האפען געווינדעט און האפען מודה גווען ווערע זינד. אזוי וויא איזב האט גאנגט ווס
דאס תכמים פלעגן זאגן און פלעגן גיט לייקענען ווערע זינד פון ווערע עלטערין. יתורה
האט מודה גווען ווינע זינד און ער האט זיך גיט גישעמט. וואס איז גווען זיין סוף האט ער
זוכה גווען און האט גרישט עלום הבא. ראובן האט מודה גווען ווינע זינד און ער האט זיך

ניח

במעשה בלשם דלוקמן ויחוס מעשהו אמר דקס
ממני: לטל לנדק נחמא סאין. יחוס זכא למכוס
בחוסיסא דנכוסא ראובן נטל חלק מחלה [בארץ]
בעבר הילדן: ולא עבר ז' ביוסד. דנח רפי
ההומא לימתי לא עבר ז' בחוסכא כשנא מעשה
לכוס: יחי ראובן ואל יפוט חמא ליהודא. אין קר
בכרכא כל הכנסים מחמל חמא חזן מו: עמלוס
של יחוסה מוגלגלין בארץ. עמלום כל הכנסים כעל
ממלכיס וכו' שיוסא חמא לטל וסעליסא חמא עמלוסי
מזה חכסם עס עמלוסיכס וכו' עמלום כל הכנסים
שלדן קיימא ויחוס ליכריו מסורקין וסעלגלין
בארץ מפני שידס חמא עמלום כערבום של בניסין
שארם וסעלגלין קר כל הימים חפילו לעוס' וסעלגלין
נפיק לן כמכות מדיו חכס חס' על חמא סא נא:
מי גרס לראובן שיוסד. במעשה יפועי לכו: יחוס:
סאוס במעשה חמא קר סוס מסורס בידס ומדנח
אדס דרכי הנחמל כסאמר יחוסד דקס ממני עמד
ראובן ואמר חס' בלגלדי יפועי חס' עכשו יחי ראובן
שלדן קיימא כאלו מי חמא ליחוסד שאל מוגלגלין:
לסא. מיוס סעקום מנח כמו דקס מחוסכיס:
למחוסכא. ליסוכס של מעל: למשקל ולמכוס:
ליסא וליתן עס שאל חכמיס: ידיו רב לו. יסא ל
נחון לריב ריבו וכו' דכחיס ידיו נחון מלחמס סא
מלחמס של סוס: חלינא דלכוסא. לא סוס וסא
לומר

והאמר

גיס גישעמט. וואס איז גינען ויין סוף האמ. ער וזכה גינען און האט גירשית עולם האבא. וואס
איז גינען וייער שער: פרענט דא גמרא עם שמיים דאך שוין ויער שער. וייא האבען עולם
הבא. נאר וואס איז ויער שער אויף דער וועלט גינען. צו וייא אליין איז גינען גינארין דר
לאנד. און אפערמער איז גיס דורך גינאנגען דורך וייא. ראובן איז גינען דער ערשטער וואס האט
גינען אהלס אויף דער ויין. און יהודה איז גינען אהלס. וואס האט דא גמרא יהודה שמיים
אין דער תורה אז ער האט מודה גינען ויין עבירה. ווארום עם שמיים אין פסוק יהודה קמ נער
קענט ויין משבון און ער האט גאנצט פאר איז גירעכט פון מיר איז זא מערבית. נאר פון
וואס וויסען מיר אז ראובן האט מודה גינען. ווארום רבי שמואל בר נתנאי האט גינאנצט
פון רבי יונהס וועגן עם שמיים אין פסוק ראובן זאל לעבן און זאל גיס שגארפין און דאס
איז צא יהודה. נאר אזוי איז גינען דא אלע יארין וואס דא יידן וועגן גינען אין דער מלך.
און וייא האבען מיט גיהאט דא אלע צוועלף שבטים. יעדער איז גינען אין אפונדער
קאסמין. יעדער איז גינען ויין גוף אין גאנצין. נאר דער גוף פון יהודה וועגן גינען דא
גלידער בונדער און וועגן גיס גלידען דהייג אין קאסמין: נאר וייא וועגן גינארפין גינארין
פון איין ארט צום אנדערן ארט. האט משה רבינו גינעמין ביי גאט אויף יהודה. און ער האט
גאנצט רבונט שר עולם ווער האט גינארבאט דער צא אז ראובן זאל מודה ויין אויף ויין וינד
מיט בקלה: יהודה האט דאס גינארבאט. וינד יהודה האט מודה גינען אויף ויין וינד. קמ ראובן
אויף מודה גינען אויף ויין וינד. פאר וואס ראובן זאל ליגען אין קאסמין אין גאנצין אזוי וייא
לעבעדיג. וואס ליהודה. און דאס זאל ויין צא יהודה. וייע גלידער זאלן ליגען צו ווארפין.
האט פאלד גאט גיהערש דעם קול פון משה וואס ער האט גינעמין אויף יהודה: וועגן דא
גלידער אריין גינאנגען. יעדער אויף ויין ארט. נאר מען האט גיס אריין גינען יהודה אין דא
ישיבה וואס אויף דעם הימל. האט משה גינעמין דא וואסמא אים גינאנגען צא ויין פאלק.
האט מען אריין גינען יהודה צא דער ישיבה וואס אין הימל. האט יהודה גיס גינארבאט צא
כפלל ויין אין דער גמרא מיט דא בלגן. האט משה גינעמין ער זאל וויסען וייא זיך צא
קריגען מיט דא בלגן אין דער גמרא. יהודה האט אבער גיס גינארבאט אויס צא פירען וייא דער
דין איז. האט משה גינעמין גאט זאל אים ויין צא היקף אויס צא פירען דא גמרא וייא דער

והאמר רב ששת חציף עלי סאן דמשרש המאיה . פ
היכי דלא לחשרו ארוריה (בהדיה) :

(דף ס) כ תנן האיש מכסין אותו פרק אחד מלפניו
והאשה שני פרקים אחד מלפניה ואחד

מלאחריה וכו'. אמר רבא גמירי דאין יצר הרע שולט
אלא במה שעניו רואות :

(פ"ב) כא משנה במדה שאדם מודד בה מודדין לו
היא קשמה את עצמה לעבירה

המקום מנוולה היא גלה את עצמה לעבירה המקום
גילה עליה הירך התחילה בעבירה תחלה ואח"כ הבטן

לפיכך תלקה הירך תחלה ואח"כ הבטן ושאר הגוף לא פלם :

כב גמ' אמר רב יוסף אע"ג דמדה בטיל במדה לא בטיל דאמר רב יוסף וכן תני ר'

חייא מיוס שותב בית המקדש אף על גב שבטל סנהדרין ארבע מיתות לא

בטלו . והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו . פי שנתחייב סקילה

או

דין איז . פ'רענט . דא ג'קרא יד'קרה האט מ'ודה ג'ווען זיין עבירה . ד'מ'ר זאל ג'וט פאר פ'רענט
ק'ערין . צוא וואס האט ראובן מ'ודה ג'ווען אויף זיין עבירה . רב ש'ש'ת ק'ט דאך וואגט ד'ע' וואס
ד'ער ציילט זינע עבירות . איז ער אעוועט פ'נים . ער ש'עקט זיך גאר ג'וט מיט ד'י עבירות . ע'נפ'ערט
ד'י ג'קרא ווייז ג'עקב האט חו'שר ג'ווען א'לע פ'ריער אויף ד'ער עבירה . ד'ריב'ער האט ראובן מ'ודה
ג'ווען אז דאס האט ער ג'טאן :

כ תנן . מיר האבען ג'לערונט אז מען האט ג'יהרג'ת אפ'ענטש'ן סקילה ומ'ט ש'מינעט
האט מען אים אויס ג'טאן ג'אקעט . אפאנפ'ערואהן האט מען פאר ד'עקט איין ש'טיק פון זיין
זיב דא ערוה פארונט . און א'ג'קבה האט מען פאר ד'עקט צוויי ש'טיקער פון איר זיב . איין
ש'טיק דא ערוה פון פארטא און איין ש'טיק דא ערוה הינטען . ואזוי וויא עס ש'טייט ווייטער אין
ד'ער ג'קרא . ר'בא וואגט מיר האבען ג'לערונט ד'ער י'צ'ר ד'ק'ע ג'וועלט'יגט ג'וט אויף אפ'ענט . ז'ן אים
צוא מאכען זינ'דיגען . גאר אויף ד'י וואך וואס זינען אויפ'ן זעהן :

כא מ'שנה . ב'קרה . מיט דאס קאס וואס ד'ער מענטש מעסט . מעסט אים גאט אויף .
מיט וואס ד'ער מענטש זינ'דיגט . מיט ד'ער זאך ש'טראפט מען אים . זיא האט זיך אויס ג'עצ'רט
צוא ד'ער עבירה . גאט פאר מ'אוסת איר . זיא האט זיך אויף ג'ירעקט צוא ד'ער עבירה . גאט
האט איר אויף אויף ג'ירעקט . ד'ער י'ק'ה זיא פ'וס א'פ'ער דא קניא האט צוא ע'רשט קנאה
ג'יחאט פון דא עבירה . ד'ער ג'אך ד'ער בויף . ד'ריב'ער פ'ריער ווערט ג'ישטראפט ד'ער י'ק'ה . ד'ער
ג'אך ד'ער בויף . און ד'ער ג'אך ד'ער גאנצער גוף :

כב ג'קרא . א'מר . רב יוסף האט ג'ואגט אפילו מ'דה איז פ'טר ג'ווארין . דאס קאס וואס
גאט האט ג'טאסטיין ווא פ'ית דין זאלין ש'טראפן פאר י'ע'דער עבירה . איז פ'טר ג'ווארין .
ווארום ווא ד'ער פ'ית ד'מקדש איז ז'וב ג'ווארין פסקנן ג'וט פ'ית דין מ'תה : פון ד'עסמועגן
צוא ש'טראפן מיט אזוי א'ג'זייכין ווא דאס . איז ג'וט פ'טר ג'ווארין . גאר גאט אל'ין ש'טראפט
אזוי א'ג'זייכין ווא פ'ית דין וואלפ'ין ש'טראפ'ין . ווארום רב יוסף האט ג'ואגט און אזוי ד'ם ר'בי
ח'מיא ג'לערונט . פון ד'עס טאג וואס ד'ער פ'ית ד'מקדש איז ד'ריב ג'ווארין . אפילו דא ס'נהדרין
זענען פ'טר ג'ווארין . א'פ'ער דא פ'יר מ'יתות זענען ג'וט פ'טר : ג'ווארין . פ'רענט דא ג'קרא דא
פ'יר מ'יתות זענען דאך דא פ'טר ג'ווארין . ע'נפ'ערט דא ג'קרא אזוי מ'ינגט מען ד'ער דין וואס גאט
קשפט אזוי ווא דא פ'יר מ'יתות . זענען ג'וט פ'טר ג'ווארין . ד'ער וואס האט ג'טאן אזוי אעבירה .
וואס פ'ית דין וואלט אים דארפ'ן ד'רגנן מיט ש'טייג'ער . ש'טראפט אים גאט אד'ער ער פאלט

ארא

שמים שכול דומתם: מפל מן חג. דומה דסקיל
דחזק בית ססקיל היה גבוה שתי קומות אחד מן
סעדים נח ודפוס וכו': חיה דורסו: חזי דרסו
גלגליו ומפילו לחרץ וגם זה דומה לסקל: מש
מרישו. וסלסל שו: פו: נמסר לנלכות. מיתס
כמלכות מתירין רלשו בסיוף וסגר כמי סיוף כח
דחלמין כסלסלין: כחוכי. כומלס' וסלס' וסל
כגרוס:

כסלסל. בחזק חותם סלס עומה כסלס משלחה
לחזקון תריבנה: וחזן לי אלס סלס.
כלומר עכירה גדולה: תרקב. חזי סלס חזי וק
דכיוס ג' קרים: חזון ועוכל. משקלות קטנות סן
ושעורין מפרס כגמול דב"כ כמחזר ח' כספס: ו
חזון סלס פרוס וכו'. חל"פ סלס פרוס חמס
ססס רלסנה וססס לל וסלס לו עוליס חלל מפרסס

או נופל מן הגג או היה דורסו. מי שנתחייב
שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו. מי
שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או לסמין באין עליו:
מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרוגבי:
כג רתניא היה ר' מאיר אוסר מנין שבמדה שאדם
מודד בה מודדין לו שנאמר (ישעיה כז)
בסאסאה בשלחה תריבנה אין לי אלא סאה מנין לרבות
אפי' תרקב וחצי תרקב קב וחצי קב רובע וחצי רובע
תומן ועופלא ת"ל (סס ט) כל סאון סואן ברעש ומנין
שב פרוטה ופרוטה מצטרפין לחשבון גדול ת"ל (קהלס
ז) אחת לאחת לטז א' חשבון וכן מצינו בסוטה שבמדה
שמדרה

אראפ פון אראפ: אדער אחיה ווארפט אים אום אויף דא ערד אונ צא מרעט אים. אונ רעד
וואס האט גיטאהן אזוי אעבירה וואס בית דין וואלפין אים דארפין פאר ברענגען. שטראפט אים
גאט. אדער ער פאלט ארין אין אפייער. אדער אשלאנג בייסט אים. אונ רעד גיפט פאר ברענט
אים איינציג. אונ רעד וואס האט גיטאהן אזוי אעבירה. וואס בית דין וואלפין אים דארפין
ברנגן מיט אשנערד. שטראפט אים גאט. אדער ער פאר וינדיגט צום גלגל. אונ מען האקט
אים אפ דעם קאפ מיט אשנערד. אדער גונגיס קומען אויף אים אונ ברנגן אים מיט וייערע
שנערדין. אונ רעד וואס האט גיטאהן אזוי אעבירה. וואס בית דין וואלפין אים דארפין רעד
שטיקען: שטראפט איהם גאט. אדער ער ווערט דער מרוקען אין אפייער. אדער ער בעקומט
אקראנקייט אין האלדז. אונ דא קראנקייט רעד שטיקט אים אונ ער שטארפט:

כג רתניא מיר האבען גילערניגט ביי מאיר האט גאנגט פון וואנען ווייסען מיר אז מיט דא
מאס וואס דער מענטש מעסט. מעסט אים גאט אויף. מיט וואס דער מענטש וינדיגט. מיט
דער נאך שטראפט אים גאט: ווארום עס שטייט אין פסוק בסאסאה בשעירה תריבנה. אין דא
ועבדיגע מאס וואס וויי האבען געווינדיגט. מעסט וויי ווען דא קריגט זיך מיט וויי ארזיס צא
שיקען וויי צום פאר לרען. וואס דא גרא פון דאנען ווייסען מיר נאר ביי אסאך. ביי אנדערע
עבירה שטראפט מען גלייך מיט דא מאס. פון וואנען ווייסען מיר אז ביי אקלענערע עבירה
אפילו נאר ביי דריי קבין דאס איז אהאקע סאה. אדער נאך אקלענערע עבירה. אפילו נאר
ביי אפערטיל סאה. דאס איז אקב מיט אהאקע קב. אדער נאך אקלענערע עבירה. אפילו נאר
ביי אקלענערע סאה. דס איז איין קב. אדער נאך אקלענערע עבירה. אפילו נאר ביי אצוועלפטל
סאה. דאס איז אהאקע קב. אדער נאך אקלענערע עבירה. אפילו אפערט קב. אדער
אהאקע פערטיל קב. אדער נאך אקלענערע עבירה. אזוי וויא תוכן אונ עקלא איז וסס איז נאר
אקלינגע מאסו שטראפט מען אף גלייך מיט דא מאס. שטייט אין פסוק כל סאון סואן ברעש.
אזוי וויא איש איז דער טייטש אפענטש. אישון איז דער טייטש אקלינגע מאס וסס צום קלענסטן.
קלענסטן. אזוי סאה איז אנדערע מאס. אונ סאון סאון איז גאר אקלינגע מאס וסס צום קלענסטן.
אפילו דא קלענסטע עבירה מעסט אויף גאט. מאס אין מאס. אזוי וויא דא עבירה איז געווען אזוי
איז די שטראף. אונ פון וואנען ווייסן מיר אז יעדער פרוטה ווערט צו וואנען גירעכונט ביי עס
ווערט אגרויסער רעכענונג. אונ דער נאך דעם נעמט מען אפ מיט איין מאהל דעם גאנצן חוב.
דס מיינט מען אז מיר ווען אפענטש האט קליינע עבירות. אונ גאט שטראפט אים גיט אויף
וויי. פון וואנען ווייסען מיר אז וויא ווערן צו וואנען גירעכונט ביי עס ווערט אנדערע רעכענונג.
שטראפט מען מיט איין מאהל. שטייט אין פסוק אחת לאחת למצוא חשבון. מען רעכונט איינס צו
איינס ביי מען געפינט אנאנצן חשבון. אונ אזוי געפינען מיר ביי די סוטה מיט דער מאס וסס ויא

שמררה בה סדרו לה היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו לפיכך כהן מעמידה בשער נקנור וסמרה קלונה לכל היא פרכה לו סודרין נאים על ראשה לפיכך כהן נוטל כיפה שעל ראשה ומניחה תחת רגליה היא קשמה לו פניה לפיכך פניה מוריקות היא כחלה לו עיניה לפיכך עיניה הולטות היא קלעה לו את שערה לפיכך כהן כותר את שערה היא הראתה לו באצבעותיה לפיכך צפרניה נושרות היא חגרה לו בצלצול לפיכך כהן כביא חבל מצרי וקושר למעלה כרדיה היא פשמה לו ירכה לפיכך ירכה נופלת היא קבלתו על כריסה לפיכך במנה צבה היא האכילתו מערני עולם לפיכך קרבנה מאכל בהמה היא השקתו יין משובח בכוסות משובחים לפיכך כהן משקה אותה מים המרים במקדה של חרס היא עשהה בסתר יושב (מרום) [בסתר עליון] משים בה פנים שנאמר (וי' כד) ועין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין וסתר פנים ישים. דבר אחר היא עשתה בסתר המקום פרסמה בגלוי שנאמר (משל' כו) תכסה שנאה במשאון תגלה רעתו בקהל:

כד וכי מאחר דנפקא ליה מאחת לאחת למצוא תשובון (אשכח' ע) כי כל סאון סאון ברעש למה לי לכמרה

הם גימאסמין דא עבירה. ה' קען איר גימאסמין דעם שטראף. ויא איר גישטאנען בייא די מיר פון איר שטוב. ויא זאל גינען ווערן צו אים. דריבער שטעלט איר דער כהן אין דעם מועד פון נקנור אונ' ער וויקט איר שאנד צוא אלע מענטשן. ויא האט דערקט אשיינע פאטשילע אדער אשלייער אויף איר קאפ. דריבער נעמט דער כהן דעם שליייער פון איר קאפ אונ' ער ליינט אים אונטער אירע פיס. ויא הם שיינ גימאכט איר פנים. דריבער ווערט איר פניה געד. ויא האט פון וינעט וועגן גיפארבט אירע אויגן. דריבער גייען אירע אויגן ארום פון קאפ. וי הם גיפלאכטן אירע האר פון וינעט וועגן. דריבער בארף דער כהן אויף פערעכטן אירע האר. וי הם געווינען צו אים מיט אירע פינגר. ער זאל קוקן צו איר. דריבער פאלן אראפ אירע געגיל. וי הם ויך ארום גארטלס פון וינעט וועגן מיט אפרייפן גארטל. דריבער בארף דער כהן ברענגן אשטריק ווס איז גפלאכטן פון קאדע פון אבובים. אונ' ער פינדט איהר דעם שטריק איבער איהרע בריסט. ויא האט איהם גגעבן איהר ירך. ויא פיס וואס איבער דיא קניא. דריבער פאלט אראפ פון איהר דער ירך. ויא האט איהם גנומען אויף איהר בויך. דריבער ווערט איהר בויך גשטואקן. ויא האט איהם גגעבן עקין דיא גוטע שפיין וואס אויף דער וועלט. דריבער איז איהר קרפן גערשטן וואס אפהטקע עסט. ויא האט איהם גגעבן מרינקען גוטען וויין. אין גוטע גלעזער. דריבער גיט דער כהן איהר מרינקען דיא ביטערע וואסער אין אערדענעם קרינער. ויא האט גטארן אין פארבארנין. דריבער גאט וואס ער איז פארבארנין וועט טאן ויין פנים אויף איהר ער זאל איהר שטראפן. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דיא אויג פון דעם וואס וויל מנה ויין היט דעם אבער. ער דער ווארט ווען וועט שוין ווערן נאכט. ער זאגט בייא נאכט וועט קיין אויג נישט קוקען אויף מיר. ער וועט קענען פאר בארנין ויין פנים מען זאל איהם נישט זעהן. אנדערע זאגן אזוי ויא האט גטארן אין פארבארנין. גאט וועט ווייזן דיא וואך אפן אלע וועלן וויסען. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער וואס דעקט צוא אין דער פינטמער וואס גאט האט פיניט. וועט אויף גדעקט ווערן ויין שטעכץ אין אנאנצע פארואמרונג.

כד וכי. פרענט דיא גמרא אז מיר ווייסן פון מאחת לאחת למצוא תשובון. אז גאט רעכנט צו זאמען ויין עבירה צוא דיא אנדערע. אונ' אלע קליינע עבירות רעכנט גאט צוא זאמען. אונ' קען שטראפן אויף ויא. צו וואס בארף שטיין דער פסוק בי כל סאון סאון פבעש

לכמדה ומאחר דנפקא ליה מבי כל סאון סואן ברעש
(סס מ) במאסאא בשלחה תריבונה למה לי לכדריבי
חיתנא בר פפא דא"ר חנינא בר פפא אין הקב"ה נפרע
מן האומה עד שעת שילוחה שנאמר במאסאא בשלחה
וגו' איני והאמר (רבה) (רבא) ג' כוסות האמורות
במצרים למה אחת ששתתה בימי משה ואחת ששתתה
בימי פרעה נכה ואחת שעתידה לשתות עם חברותיה
ויכי תימא הנך אזרי והני אהריני נינהו והתניא א"ר
יהודה כנימין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי ר"ע
אמר כנימין גר המצרי אני מצרי ראשון וגשאתי מצרית
ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני
(ראוי) [מותה] לבא בקהל אלא אי אתמר הכי אתמר
א"ר חנינא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן המלך עד
שעת

אָפּ צו לערנען אז מען שטראַפּט אױף קריינע עבירות . ענפערט דיא גמרא דער פאק פל סאן לערונט אונז אז נאט שטראַפּט אױף וויא דיא עבירה איז גווען . פרענט דיא גמרא אז מיר ווייסן פון פל סאן אז נאט שטראַפּט וויא דיא עבירה איז גווען . צוא וואס דארפן מיר דעם פאק פאסאנא בשרקה תריבנה . ענפערט די גמרא וועס פאק פאסאנא דארפן מיר אױף איין אנדער נאך אױף וויא רבי חינא בר פאפ האט גאנא . נאט שטראַפּט ניש קיין פאק פל דעם קאט אידר צייט זיא זאל ווערן פארלארן פון דער וועלט . אױף וויא עס שטייט פאק פאסאנא בשרקה תריבנה . אז עס ווערט פול אידר כאס מיט עבירות . קרינט דאך נאט מיט אידר . אונטער שיקט אידר אונזע פון דער וועלט . פרענט דיא גמרא עס איז דאך ניש אױף . רבא האט דאך גאנא בייא דעם הלום פון שר במשקים וואס איהם האט גהוילט אױף מצרים . פאר וואס שטייט דרייא מאדל בוס . איין בוס פון פורענות וואס זיא האט גשרונקען אין זיא צייט פון משה בפינו . אונ איין בוס פון פורענות וואס זיא האט גשרונקען אין זיא צייט פון פירע נכה . ווען גבוהער דער מיד פון פבל האט גשלאגן מצרים . אונ איין בוס פון פורענות וואס זיא וועט שרונקען מיט אקע פעלקער צו זאמען ווען משיח וועט קומען . ועהן מיר דאך אז נאט האט גשטראַפּט מצרים אונ זיא איז ניש פארלארן גווארן . מאכער וועסטו וועלן זאגן דיא מצרים וואס זענן גווען אין דיא צייט פון כשה זענן פאקי אין גאנצן פארלארן גווארן . אונ דער נאך זענן גקומען אנדערע פעלקער אונ האבן זיך פנעצט וואוהנען אין מצרים . מיר האבן דאך גלערונט רבי יהודה זאנט מנימן וואס ער איז גווען אונ פון מצרים איז ער גווען מייגער אטער . ער איז גווען פון רבי עקיבאס תלמידים . האט מנימן גר המצרי אױף גאנא . איד פון דער ערשטער מצרי . דאס הייסט איד אקין פון אמצר אונ האב מיד מציר גווען . אונ איד האב חתונה גהאט מיט אױף אאשה וואס זיא איז אױף אמצרית אונ האט זיך מציר גווען . דער ווען וואס פון אונז איז גבארן . הייסט שוין דער אנדערער מצרי . וועל איד זוכען אפאכער וואס אידר פאכער אונ בוסער זענן אױף מצרים אונ האבן זיך מציר גווען . אונ דיא מאכער הייסט אױף דיא אנדערע מצרית אונ וועל מין ווען חתונה מאכט מיט דיא מאכער . דער קינד וואס וועט פון זיי גבארן ווערן דאס איז מין אייניקל . וועט שוין זיין דער דריטער מצרי . וועט ער שוין מעגן קומען צווישען יודן . ער וועט שוין מעגן חתונה האבן מיט איירישע מאכער . ועהן מיר אז דיא מענשלין וואס וואוהנען אין מצרים זענן אמתה מצרים . אונ דיא מצרים זענן דאך גאר ניש פארלענדט גווארן . ווארום אז דאס וואלטיג גווען אנדערע פעלקער . וואלט דאך ועדער גר גסענט חתונה האבן מיט איירישע מאכער . נאר אז האבן מיר גלערונט רבי חנניא

שעת שילוחו שנא' בסמסאה בשלחה הריבנה . אמימר
מתני לה להא דר' חנינא בר פפא אהא (רא"ר חנינא
בר פפא) מאי דכתיב (מלכי ג) כי אני ה' לא שניתי
ואהם בני יעקב לא כליהם אני ה' לא שניתי לא
הכיתי אותם ושניתי בה ואתם בני יעקב לא כליהם
(היינו) דכתיב (דברים לב) חצי אבלה במ חצי כלים והם
אינם כלים . א"ר המנונא אין הקב"ה נפרע מן האדם עד
שהתמלא סאתו שנא' (חיוג כ) במלאת שפקו יצר לו :
כה דרש רבי חנינא בר פפא מ"ד (מכליל לב) רננו
צדיקים בה' לישרים נאווה תהלה אל תסיא
נאווה תהלה אלא נאווה תהלה זה משה ודוד שלא שלמו
שונאיהם במעשה ידיהם דוד דכתיב (ליכה כ) טבעו

ועל כל כל המנוח וה"ר קמי בהריס דכח מילתא
מסוכסחא דקדושין ר"ל ר"מ מנימין טעיה אכבר
שלא כמחריב וכו' : אלא . מן המקרא כה : הני
כלים . מסוכסח כלות . מלאת טפק . כל רטנו : יצר
לו . (הכל לב) [הנחלת] ארס :

אלה מה הכלים . על מסק מה בהריס שבנו יכללו
שלא כלם שחריבם וכו' לכוין נכין מהם :
דוד דכתיב טבעו נאלץ טעריס . לעיל מיהא כתיב
הכב ה' לטחית חומה נח ציון ועלה כתיב טבעו
הלך טעריס וכו' ציון כלא טיר דוד וכו' וכו'
כדכתיב ככפר : מן אל וכטבאו לויס בניו זקיקה
טבעו דלחם הכעריס כדיו של נחשאו של ככף
וכב כדו שלא טחאו לוויס ועלם וכו' וכו' לא
מכאן ארס :

מה שנקט לא טיבן לה . שחריבם לטועל : ומש
שחריס טעלו כימס . ארס שחריב מהם ולא
הודיעם

בארץ שעריה משה דאמר מר משנכנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרסיו קרשיו בריחיו
ועמודיו היכא אמר רב הסדא אמר אבימי תחת מחילות של היכל :

כו ה"ר סוטה נתנה עיניה במי שאינו (שלה) [ראוי לה] מה שבקשה לא ניתן לה ומה שבדידה
נמלו

בר פפא האט גואגט גאט שטראפאט גיט דעם מלך ביז צו דער צייט וואס דיא מדינה דארף פאר
קענענע ווערן . ווארום עס שטייט אין פסוק בסמסאה בשלחה הריבנה . אז עס ווערט פאר דיא
מאס מיט עבירות . קריגט זיך גאט מיט איהר . אונזער שיקט איהר אונזער פון דער וועלט .
אמימר האט גלעזנט וואס רבי חנינא בר פפא האט גואגט אויף דער זאך . עס שטייט
אין פסוק כי אני יי לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליהם אני יי לא שניתי . איך גאט האב גיט
גמאפיקט . איך האב גיט גילעגאנץ אפאק אין מאהר אונז נאך אמאהל . מיט דיא זעלביקע
מפה . ווארום וויא וועלן זאגן אז מין כת איז נאדער אין דער איין זאך : נאר אז איך בארף ווי
שקאגן נאך אמאהל . שקאג איך וויא מיט איין אנדער מפה . אזוי וויא עס איז גווען אין מצרים .
ואתם בני יעקב לא כדריהם . אונז איהר קענער פון יעקב . איהר וועט גיט פארלענדט ווערן .
דאס מיינט דער פסוק חצי אבלה במ חצי כלים . מיינט פייגין ווער איך פארלענדט אויף וויא . מיינט
מייגין וועלן פארלענדט ווערן אויף דיא יודין . אונז דיא יודין וועלן גיט פארלענדט ווערן .
בב המנונא האט גואגט גאט שטראפאט גיט אמענטשן ביז עס ווערט פאר זיין מאס מיט וינד .
אזוי וויא עס שטייט אין פסוק במלאת שפקו יצר לו : אז עס ווערט פאר זייער תאוות . ער האט
זיך שוין זאט געקסן מיט עבירות . וועט און הייבן קומען אויף איהם צרות :

כה כבש . רבי חנינא בר פפא האט גדרשט : עס שטייט אין פסוק רננו צדיקים ביז
לישרים נאווה תהלה . דא זאלט גיט גלעזען נאווה תהלה . נאר זאלט גלעזען נאווה תהלה . דיא
צדיקים וועלן זייען צו גאט אונז דיא רעכט פארמיגע וועלן לויפן גאט אויף דיא וואונדער .
אויף דעם בית המקדש . דאס איז משה אונז דוד . וואס דיא פייגן האבן גיט גוועלט גיט אויף די
זאכן וואס וויא האבן גמאכט . ביא דוד שטייט דיא טווערן זענן איינגעזאקען גווארן אין דיא
ערד . אונז דיא פייגן האבן וויא גיט און געריט : ביא משה האט דער תנא גואגט וויא דער
ערשטער בית המקדש איז גבאדט גווארן . איז געהאלטן גווארן דער איהר מער . די העקלאך .
דיא בריעפער . דיא רינגלען . דיא וויקען . ווא זענן וויא געהאלטן גווארן . האט רב תסדא גואגט
פון אביקים וועלן . אונזער דיא קעלעס פון בית המקדש :

כו פנו רבנן . דיא רבנן האבן גלעזנט דיא סוטה האט געעפן איהרע אויגן אויף
אפרעסדין פאר וואס ער גיהער גיט צו איהר . וואס ווא האט גוואלט איז איהר גיט געעפן
גווארן . ווארום ווא מאד גיט תהנה האבן מיט דעם וואס האט מיט איהר מנה גווען . אונז

נמלו ממנה שכל הנותן עיניו במה שאינו שרו מזה
שעבדו אין נותנין לו ומה שבירדו נוטלין הימנו (פ"ב)
וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו במי שאינו (שלו)
וראו לו מה שבקש לא ניתן לו ומה שבירדו נמלו
ממנו אמר הקב"ה אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה
וחיה עכשיו (בראשית ג) ארור (יהיה) אחזה מכל הבהמה
וסבל הית השרה אני אמרתי ילך בקיפה וקיפה עכשיו
על גחונך הלך אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם
עכשיו (ס) ועפר תאכל הוא אמר אהרונ אדם ואשא
את הזה לפיכך (ס) ואיבה אשית בינך בין האשה
ובין העד ובין ורעה. וכן מצינו בקין וקח ובלעם
ודואג ואחיתופל ונחזי ואבשלום ואדוניו ועוזיהו והסן
שנתנו עיניהם במה שאינו שלהם מה שבקשו לא
ניתן להם ומה שהיה בידם נמלו מזה [פיסקא הירך
תחתילה וכו']. מה'ם אילכא משום דכתיב (מדנר ה)

האם ויא האם פרער גהאט געקסט מען אויף צו פייא איהר. ויא מאר גיט וואהקען מיט איהר.
מאן. און יענער מענטש וואס גיט זיינע אויגן אויף אונז וואס איז גיט זיינע. האם ער האט
געהאט האבן גיט מען איהם גיט. און וואס ער האט געקסט מען אויף צו פייא איהם. און איהר
געפינען מיר פייא געט. ערשטין שראנג. ער האט געזען זיינע אויגן אויף אונז וואס האט גיט
גיט צו איהם. ער האט געזאגט געקסט ווה פאר אויב. וואס ער האט געזאגט איז איהם גיט
געזען געזאגט. און וואס ער האט געהאט האט מען אויף צו געזען פון איהם. גאט האט געזאגט
איהר האב געזאגט דער שלאנג ואל זיין אפליך אויף אלע בהמות און חיות. איצט ואל ער זיין פאר
פלוקט פון אלע בהמות און פון אלע חיות וואס אין מעד. גאט האט גאט געזאגט איהר האב געזאגט
דער שלאנג ואל זיין אויף געשעלט אויף פיס. אזוי וויא אפגעקסט. איצט ואל ער זיין אויף
זיין בויה. אן פיס. גאט האט גאט געזאגט איהר האב געזאגט דער שלאנג ואל ערשין דס געזענע
האט אלע מענטשן עסן. איצט ואל ער עסן ער. דער שלאנג האט געזאגט איהר וועל ס'האט
דעם אדם און איהר וועל געקען דעם פאר אויב. דריבער זאגט גאט איהר וועל ס'האט אפגעד
שאט צווישען דעם און דא אשה. און צווישען זיינע קינדער און איהר קינדער. און אז געשען
ס'ד הייבן ער האט געזאגט געקען דעם פאר מען פון זיין ברודער דער האב דא געהאט זיינע.
האט גאט פייא אים דא ערד אויף צו געקען ווערן מרשאו. און קרב האט געזאגט צו געקען
דא כהנה פון אהרן. איז צו געקען געזאגט זיין לעבן. און פקעס האט געזאגט פלוקט דא
ידן. ווייז ער האט געזאגט דא געלט פון דא. איז ער געזאגט געזאגט אין ס'האט. און דא
דא פקעס געקען דעם דא. איז ער געזאגט געזאגט. און אהיתופל האט אויך געזאגט געקען דא
מזוכה. איז ער דער ווארען געזאגט. געהי האט פקעס געקען דא געקען פון געקען. איז ער געקען
געזאגט אויף איהר וועל געקען דא. אפגשלוס האט פקעס געקען דא פלוקט פון זיין פאטער. איז ער
געהי געזאגט. אהרנה האט געזאגט געקען דא אבישג השומית איז ער געהי געזאגט געזאגט
שקט האט פקעס געקען דא געזאגט זיין אהרנה דא. איז ער געקען געזאגט. האט האט
געזאגט דא געקען דא. איז ער אלץ געהי געזאגט געזאגט. דא אלע מענטשן האבען געקען
זייער אויגן אויף איהר וועל געקען וואס איז גיט זייער. האט זיין האבען געזאגט האט קען דא
גיט געקען. און וואס זיין האבען געהאט האט געקען אויף ביי זיין צו געקען. איז ער געקען
שטייט ווייל דער דא איז געקען דער ערשטער צו דער עבירה. דריבער ווערט ער געשקראקט
צו שטיין. פון וואס געקען מיר דא. ואל איהר וואס ווייז ערשטין איז פקעס גאט וועט
געבן

נאמר כי לויים ס' וקללה הוא חתנו סורעמח :
 מיס כי בדיק מיל כי אורחיה נדקו : שנעשים
 אבדו חתנו ומקלחיו חתן וחלד' נספח ליד :
 אלא לאח' נס' : שחמור לא פבו כסדר חתנו
 אלא סורעמח א פל דין :
 שחמור סל אחר מיל : כדלף לקין : טל עפר
 פלגש' אחר : כדכתיב כספר שחמור ויסח
 (סמך) עפר כוס פלגשים למחור כוס : לנבזות :

כו משנה הלך אחד עיניו למיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר
 (זוסיס סו) ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו אבשלום נתנאח
 בשערו למיכך נתלה בשערו ולמי שבא על עשר פלגשי אביו למיכך נתנו כי
 עשר לזנביות שנאמר (ט"ז ט) ויסבו עשרה נערים נושאי כלי יואב ויכו את אבשלום
 ויפיו

נעבין כיון דהוה נעם אראם פאקען . און דער בויק נעם ווערן גישוואלן . שטייט פריער דער יתק
 דער נאך דער בויק . עס שטייט דאך אין פסוק פאר קערט איד . עס וועט גישוואלן ווערן דער
 בויק . און דער יתק נעם אראם פאקען . שטייט דאך פריער דער בויק דער נאך דער יתק . דאס
 אבן קאנט ווען דער בון האט איר גיפדוקט . האט ער פריער גיפדוקט דעם יתק דער נאך דעם
 בויק . ווייל דער יתק האט צא ערשט דאך גיבאט פון דא עבירה : דער נאך דער בויק . און
 דא נאכער האט וועגן שוין אין בויק . און וואו מאכען איר קראנק . גייען וואו מיט ווייט
 נעב . פריער מאכען וואו קראנק דעם בויק : דער נאך דעם יתק . פריער דא גיבאט ביי דעם
 פאקען שטייט דאך איד פריער דער בויק דער נאך דער יתק . עס שטייט דער בויק נאך
 גישוואלן ווערן און דער יתק וואו אראם פאקען . ענשערט דא נאך ווייל דער בון האט איר
 גיפדוקט פריער דעם יתק דער נאך דעם בויק . און דעם נעם ווערן פריער ווערן גישוואלן דער
 בויק דער נאך פאלט אראם דער יתק . וועט קען וואגן ווייל עס איז אנדערש וואו דער בון האט
 גאט און דאס נאך גיט פון דא מיט דערס . דריטער וואגן איר דער בון פריער וואו און
 דא נעם קראנק ווערן . פריער דער בויק דער נאך דער יתק . קען נאך גיט לאקען פון
 די מיט דערס :

כז משנה . ששששן איז גיבאנען נאך ווייטע אויגען . וואס אים איז גישוואלן . דריטער
 האבען דא פלשתיים אויס גישוואבן ווייטע אויגען . און וואו עס שטייט אין פסוק דא פלשתיים
 האבען אים גיטשען און וואו האבען אויס גישוואבן ווייטע אויגען : אבשלום האט וואו גיטשען
 גיבאנען מיט ווייטע האר . דריטער איז ער אויף גיבאנען גיבאנען ביי דא האר . און ווייל
 אבשלום האט מנה נעמען מיט דא נעמן ווייטער פון פאקער . דריטער האט קען אין אים אבין
 גישוואבן געוון שוין . און וואו עס שטייט אין פסוק עס האבען וואו גיטשען געוון ווייטען וואו
 האבען גיטשען די גרים פון יואב . און וואו האבען גישוואבן דעם אבשלום . און ווייל אבשלום
 האט גיטשען דא דערנאך דא האבן פון פאקער . און דא האבן פון בית דין . און די האבן
 פון אלע יודן . ער האט גיבאנען דעם פאקער . און דא האט גיבאנען בית דין . און ער האט
 גיבאנען אלע יודן . ווארום אבשלום איז גיטשען צום פאקער צא דער בון האט גיבאנען
 צו אים קען איר גיטשען אין דעם אים גיטשען דאס האבן איר גיטשען אונד . און א צום ווייל איר
 גיטשען אין גיטשען איר קען גיטשען . איר ווייל אקער צוויי מענטשן פון דא יודן וואו
 גיטשען דאס איר איר אפאפיר צא ווערען צוויי מענטשן איר וועל וואו גיטשען וואו
 גיבאנען דאס איר איר אפאפיר דאס איר אפאפיר דאס איר אפאפיר דאס איר אפאפיר דאס איר אפאפיר
 גיבאנען מיט אים . דער נאך האט ער געווען דעם קושיטע צוויי אפאפיר צוויי . ווערן דא
 פריער גיבאנען מיט אים . און און האט ער גיטשען ווייטער גיטשען דאס אפאפיר גיטשען

אלפי שגוב שלש לבבות לב אביו ולב ב"ד ולב כל ישראל לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים שנאמר (סס) ויקח שלשה שבטים בכפו ו תקעם בלב אבשלום עורנו חי בלב האלה :

בח תיר שמשון בעיניו מרד שנאמר (לופמים יד) ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני לפיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר (סס ח) ויאהוזהו פלשתים וינקרו את עיניו איני והא כתיב

(סס יד) ויביו ואמו לא ידעו כי מה' הוא (כי תואנה הוא מבקש מפלשתים) כי אול מיהא בתר ישרות עיניו אול. תניא רבי אימר שמשון תחלת קלקולו בעוה לפיכך לקה בעוה (תחלה) תחלת קלקולו בעוה דכתיב (סס ח) וילך שמשון עותה וירא שם אשה וזנה לפיכך לקה בעוה דכתיב (סס) ויאהוזהו פלשתים וינקרו את עיניו ויורידו אותו עותה והכתיב (סס יד) ויירד שמשון תמנתה וירא שם אשה בתמנתה תחלת קלקולו מיהא בעוה הוה :

ויהי

אזויי הנהערט מענטשין דיא גרעסטע פון סתתריין. האט ער דאך גינארט דעם פאטער אי האט גינארט בית דין. און דיא יודין האט ער גינארט אז איינער פלעגט קינען צוא אים און פלעגט זיך וועלן פוקן צוא אים. פלעגט אפגלוח אים קושין. און ער האט גינארט תלמידי ווארט איך גינען אביין וואלט איך זיך גינעקט גינאכט. ווארום זיינע מעלות זענען גאנץ דיקטיגע. ווי דער מיט האט ער גינארט דיא הארץ פון גלע יודין. און אקע האפען זיך פאר זינערט אויף אים. דריבער האט מען אביין גינעקט אין אים דריי ריטער. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ער האט גינאט און האט זיין גינעקט אין די הארץ פון אפגלוח. ער האט גאך גינעקט אויף דעם בוים :

כח סנו רבנו. דיא רבנו האפען גינערט שמשון האט געזינעקט צוא גאט מיט זיינע אויגן. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק שמשון האט גינאט צום פאטער דיא אשה גאט איר פון גינעקטענען פאר אזוייב. ווארום וויא איז גינערט אין זיינע אויגן. דריבער האפען די פלשתים אים גינעקטענען זינע אויגן. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דיא פלשתים האפען אים און גינעקט און האפען אים גינעקט זינע אויגן. פלעגט דיא גינארט עס איז דאך גיט אזוי. עס שטייט דאך אין פסוק און זיין פאטער און מוטער האפען גיט גינאכט און עס איז פון גאט ער גאל געקען דיא אשה פון פלשתים פאר אזוייב. האט דאך שמשון גיט געזינעקט. געזעקט דיא גינארט זיט פון האט גיט געוואקט אז גאט וויי ער גאל געקען דיא אשה. גאר ער איז גינאכטען געקען דיא אשה פון פלשתים וויי וויא איז אים גינעקט. מיר האפען גינערט כבי זאגט די ערשטע עבירה האט שמשון גינאכט אין ענה. דריבער איז ער גינעקטענען זינע אויגן. ערשטע עבירה זיינע איז גינען אין ענה ווארום עס שטייט אין פסוק שמשון איז גינאכטען אין ענה האט ער דאגט גינען אאשה אזנה און ער האט מיט איר מוזה גינען. דריבער איז ער גינעקטענען זינע אויגן. און האפען אים גינאכט אין ענה. פלעגט דיא גינארט עס שטייט דאך אין פסוק שמשון האט געזינעקט אין תמנת און דאגט אין תמנת פון גינעקטענען זינע אויגן. האט איר גינעקט. האט ער דאך גינעקטענען זינע אויגן. ערשטע דיא גינארט מיט דיא אשה וואס איז תמנת האט שמשון תמנת גינאט. איז נאך גיט גינען אזוי אעבירה. אפער מיט דיא אשה וואס איז ענה האט ער גינעקטענען זינע אויגן. פאקיי דיא ערשטע עבירה זיינע גינען אין ענה :

(שופטים כו) כִּי וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיֵּאָהֵב אִשָּׁה בְּנֵהֶל שׁוּרֶק וַשָּׁמָּה דָּלִילָה הָיָא רַבִּי אֲמַר

אלמלא לא נקרא שמה דלילה ראיה היתה שהקרא
דלילה דלילה כח דלילה לבו דלילה מעשיו. דלילה
כח דכתיב (ס) ויסר כח מעליו דלילה לבו דכתיב
(ס) ותרם דלילה כי הגיד לה את כל לבו. דלילה
מעשיו דאבהלק שכינה היכנו דכתיב (ס) והוא לא
ידע כי ה' סר מעליו. ותרם דלילה כי הגיד לה את
כל לבו מנא ידעה א"ר (יוחנן) [הנן] א"ר ניכרין דבר
אמת אב"י אמר ידעה באותו צדיק דלא כפי' שם
שמים לבטלה כיון דאמר לה (ס) כי נזיר אלהים אני
אמרה השתא וראי קושטא קאמר (ס) ויהי כי הציקה לו
בדבריה כל דימים ותאלצו ותכפר נפשו לכות מא

והתאלצוהו אידי יצחק דבי ר' אמי בשעת נמר ביאה נשכטה כחתתו, (סס י') וערה השכר נא וואל השתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא מאי כל טמא ותו עד-השרה דברים טמאים קאכלה אידי יצחק דבי ר' אמי דברים האמורים דנזיר. (סס פז) ויבקע אלהים את הסכס

[illegible]

כח נד. את עס איז גיזען דער נאך דאס שמשון דאס גיהאם אאזשה אין דעם פארל שורק
אז איז נאמען איז גיזען דליקה. מיר האבען געזעהט דאס נאנט ווען איז נאמען וואס
גיס גיזען דליקה. וואלט קען איהר אויף גראפט רופען דליקה. דליקה כח. ווא דאס אויפגעריסען
זיין פת את זיין הארץ: ווא דאס אויס געריסען זייער מעשים מ בים וואס ער האט געהאט. ווא
האט אויס געריסען זיין כח. צווי ווא עס שטייט אין פסוק עס איז אפ גסאה געווארן זיין כח פון
אידם. ווא האט אויס געריסען זיין הארץ. צווי ווא עס שטייט אין פסוק דליקה האט געזען אז
שמשון האט איהר געוואלט זיין גאנצע הארץ. ווא האט אויס געריסען זייער מעשים טובים וואס ער
האט מיט איהם געמאכט. ווארום דא שטייט אין פו אידם אונזעק געאנען. צווי ווא עס שטייט
אין פסוק ער האט גיס געוואלט אז נאט האט זיך אפ גיס אהן פון אים. עס שטייט אין פסוק
דליקה האט געזען אז שמשון האט איהר געוואלט זיין גאנצע הארץ פון וואנען האט ווא געהאט
אז דאס איז דער אמת. האט רב רבן געוואלט פון רבם וועגן איהר הייד דער קענס קען. צווי
נאנט דליקה האט געהאט אז דער צדיק שמשון וועט גיס דער מאנען דעם נאמען פון נאט אויף
אפאלשע ווא. ווא ער האט צו איהר געוואלט איה פון אנדער פון נאט. האט ווא געוואלט איהם
נאנט ער געוויס דעם אמת. עס שטייט אין פסוק ווא האט אים צו געדריקט מיט איהר הייד
ווא אלע מע. את ווא האט אים אזוי צו געדריקט אז זיין לעבן איז סוף געווארן את ער
האט געוואלט שטארבן. מיט וואס האט ווא אים אזוי שטארק צו געדריקט. האט דאס וואס
דאס רבי אבי גאט ווען ער האט איה פועל געזען. צווי ווא ווע אידם גיין. האט ווא זיך
ארויס געריקט פון אונזער אים. עס שטייט אין פסוק דער סלף האט געוואלט צווי ווא ווייב
פון קטור און איהם וואס ווא דאס וואס גיט געוואלט קיין זיין. גיס יאנען זיין את
גיס אלעס וואס. און וואס גיס קיין אונזער ווא. וואס מיט קען אונזער ווא. את
נאך וואס וואס ווא איהם געוואלט אונזער וואס דאס רבי זיך דאס רבי אבי גאט
קען מיט גיס אונזער וואס. נאר קען מיט דאס וואס אונזער וואס גיס קען איהם
קריקען. ווא ווא איהר גיס. עס שטייט אין פסוק האט צווי שטארק פון איהם וואס וואס
איהם וואס דער צאן דעם אינווייניג וואס איז פאק איז ארויס געאנען פון איהם וואס וואס
האט געוואלט. האט דאס רבי זיך דאס רבי אבי גאט שמשון האט געוואלט צווי אונזער וואס

פסא. ליאז בת אל נכר : כדכר סמא : לתי כחמור
 סחלחלא הלא כיה מת בנחא :
 רוח ה' : רוח כנולא שפרה על יעקב : מקשקש
 לפניו : לנחשו כחש חול : כוחלה שבועה
 של אבימלך : בטלה לשון לא יחל דברו לפי שם
 עברו על השבועה חלה : כמה ברכו : כל ברכה
 שבמקרה כול לשון רכיו דבר המזכיר ומלי
 שבע ומס ברכה ומלא בו לא ממלא עובר בשמחון :
 שברכו באתהו : להיות זרעו כנחל סוף למס
 שנתהוה הכנך :
 יקם אחת משתי עיני : [שכר אל' מפני כן לי
 כנקמה ש' ושכר למרת לעוס"ג] [כמדת למד

המכתש אשר בלחי ויצאו סמנו מים וישת א"ר יצחק
 דבי ר' אמי הוא נתאווה לדבר טמא לפיכך נתלו חייו
 בדבר טמא :
 (שופטים יג) **ל ותחל רוח ה'** לפעמו במחנה דן א"ר
 (אחא) (חמא) בר' הנינא (אותו)
 היום) חלה נבואתו של יעקב אביני דכתיב (בראשית מט)
 יהי דן נחש עלי דרך לפעמו א"ר יצחק דבי ר' אמי
 מלמד שהיתה רוח הקדש מקשקשת לפניו כזוג כתיב
 הכא לפעמו וכתיב התם (שפי' כח) פעמון זהב ורמון .

בין צרעה ובין אשתאול א"ר אמי צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו ועקרן שמשון
 וסחנן זה בזה . (שופטים יג) והיא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים אמר ר' (אחא)
 [חמא] בר' חנינא (דף י) הוחלה שבועתו של אבימלך שנא' (בראשית כח) אם תשקר לי ולחניני
 ולנכדי . (שופטים יג) ויגדל הנער ויברכהו ה' במה ברכו אמר רב יהודה אמר רב שברכו
 באמתו אמתו כבני אדם וזרעו כנחל שוטף :

(שם ט) **לא ויקרא שמשון אל ה'** ויאמר ה' אלהים זכרני נא וחזקני נא אך הפעם
 הוזה גו' ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים (אמר רב
 יהודה

נאך . צוא נעמטן אויב אגויה . דרפער איז אים גיגעפן גינארין ויין קעפין נראם וואסער ; נאם
 ער האט גיקענט שטארקין פון דאןשטן פון אדוקר יגע זאך . פון אפאק פון אגויה :
ו ותחל . עס האט אן גיהו פֿען און יגען פון נאם צוא קלאפין אין לשמשון אין ריא מתנה
 פון דן . בי חסא ברבי חנינא האט גאנגט עס האט גירדט אויף שמשון ריא נבואה פון יעקב
 אבינו נער שייטט וותה רוקען . אזוי וויא עס שייטט אין פסוק יעקב אבינו האט גאנגט דן
 נעמט גין אזוי וויא אשלאנג נאם קיגט אויף שמשון וועג . פֿעמו . צו קלאפין . כפי יצחק דבי כפי
 אמי נאנט דער רוח הקדש האט גיקלאפט פאר אים אזוי וויא אגלעקיד . דער רוח הקדש איז
 גינאנגען פאר אויס פאר אים וואו ער איז גינאנגען צוא הימטן אים און צוא העקפין אים . דא
 שייטט קעמו . און ביי דעם כהן גדול שייטט פעמון וזה ורמון . אזוי וויא דער כהן גדול ווען
 ער האט אן גיטאהן דא אבט קליידער האפען דא געקלאפן פון דעם מעיד גיקלונגען . און
 כאמאלס האט ריא שכינה אויף איהם גירדט . אזוי אויף שמשון האט אויך גירדט ריא שכינה .
 און וואו ער איז גינאנגען איז ריא שכינה גינאנגען פאר אויס צוא הימטן אים און צוא העקפין
 אים . בין צרעה ובין אשתאול . רבי אמי זאגט צרעה און אשתאול וועגען גינען צווייא גירדט
 גערע האט וויא שמשון אויס געריכטן און האט וויא גער פֿען אייגעס אן דעם אנדערין ביי ער
 האט וויא צוא סאלין . ודא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים . נאם איז דער שייטט יחל .
 האט רבי חסא ברבי חנינא גאנגט עס איז גישמעט ופֿמל גינארין ריא שבועה פון אבימלך .
 נאם ער האט גאנגט צוא אבן דם אויב דא וועסט פאלש ויין צו מיר און צו מיין ווען און צו מיין
 אייניקל . ווייל ריא פלשתים האפען פריער גישמעטן ומכאן גינען ריא שבועה . דריידער האט
 שמשון גישלאגן ריא פלשתים און האט גיהאפען ריא יודין . עס שייטט אין פסוק דער קינד
 איז גרויס גינארין האט אים נאם גיגענשט . מיט וואס האט ער אים גיגענשט . רב יהודה האט
 גאנגט פון רבם וועגן ער האט אים גיגענשט מיט דער מילה . ריא מילה ויגען איז גינען אזוי ווי
 ביי אלע מענטשין . נאר די זרע האט גיפליצט אזוי ווי אפיה :

לא ויקרא . שמשון האט גירפֿען צוא נאם . און ער האט גאנגט נאם גידינק מיד און
 שטארק מיד נאר דאם מאהר וועל איך מאהר איין גקבה פון מיניע גידיע אויגען פון די פלשתים .
 דער מרדש זאגט שמשון האט גיגעטן ביי נאם דעם שבר פון איין אויב גיב מיר אויף דער
 וועלט

יהודה) אמר רב אמר שמשון לפני הקב"ה רבי"ע וכו' לי עשרים ושתים שנה ששפסתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום :

(שופטים פו) **כב ויקד שמשון וילכד שלש מאות שועלים מאי שנא שועלים**

אמר רבי איבו בר נגדי אמר רבי חייה בר אבא אמר שמשון יבא שועל שחוזר לאחוריו ויפרע מפלשתים

שהדיו משבועתם . הניא אמר רבי שמעון החסיד בין כתפיו של שמשון ששים אמה היה שנאמר (סס פז) וישכב שמשון עד חצי ה ילה ויקם בחצי הלילה ויאחוז בדלתות שער העיר ובשתי המזוזות ויסעם עם הברית וישם על כתפיו (חנא א"ן) [גמירי דאין דלתות עזה פחוות מששים אמה . (סס) ויהי מוחן בבית האמורים אמר רבי יוחנן אין מחינה אלא לשון עבירה וכן הוא אומר (לוח לא) תמחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אתרן מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האמורים כדי שתתעבר מכנו א"ר ספא היינו דאמרי אינשי קמי דשתי חמרא חמרא קמי רפיקי נרין דובלא . ואמר ר' יוחנן כל המונה אשתו מוננת עליו שנאמר (סס) אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבותי וכו"ב

ועל איד געמען אנקא פון דיא פלשתיים . און דעם שפך פון אנדערן אויב וועקטו קיד געבן צוא עולם הבא . בב גאנט שמשון האט גאנגט פאר גאט רבנו של עולם געדינקט קיד דיא צוויי און צוואנציג יאָר וואס איד האב געמשפּט דיא יודין . און איד האב גיט גאנגט צו אַיגענעם פון וויא דער לאנגט קיד מיין שטעקיל פון דעם אָרט וואו ער ליגט ביז צו מיר :

כב ויקד . שמשון איז גיפאנגען און האט גיפאנגען דריי הונדערט פיקס . פאר וואס האט ער גיפאנגען גאר פיקס . האט רבי איבו בר נגדי גאנגט פון רבי חייה בר אבאס וועגן . שמשון האט גאנגט זאך קינען דער פוקס וואס אז ער לויפט קערט ער וך אום אלע מאה צוריק אויף אינטער וך . און ער זאל גיפאנגען ווערן פון דיא פלשתיים ווס וויא האבען אויך צוריק געקערט פון ווער שבעה . מיר האבען גיכערונט רבי שמעון החסיד האט גאנגט צווישען דיא אַקסלען פון שמשון איז גינען געבציג איידן דיא ברייט . ווארום עס שטייט אין פסוק שמשון איז גיגען ביז האלבע נאכט . האלבע נאכט איז ער אויף גישפאנגען . און ער האט אן גינען דיא מירען פון מנער פון שפאט מיט די צוויי מוזות ומוזות הייסט דיא ברייטער וואס בייא דיא ווייטן פון מיר . וואס דיא מיר איינגט אויף דעם . און ער האט וויא אונזע גיציגן פון אָרט מיט דעם ריגל . און ער האט וויא גינען אויף וויינע אַקסלען . און מיר האבען גיכערונט אז דיא מירען פון עזה וועגן גינען גיט ווייגער וויא געבציג איידן . עס שטייט אין פסוק ויהי מוחן בבית האמורים . ער האט גיפאנגען אין גיפגעקעניס . האט רבי יוחנן גאנגט מאהלין מינט מען מונה זיין . און אזוי האט איוב גאנגט זאך מאהלין מיין ווייב צוא איין אנדערן . און אויף איר זאלין קינען אנדערע . איוב האט גימיינט מיט ויין קללה ויין ווייב זאלין צוא איין אנדער מאן . אָדער אנדערע זאלין מיט איר מונה ויין . ווען מיר אז מאהלין מינט מען פשטיש . דער פסוק דער צייט אונז אז יעדער פלשתי האט גיפראכט ויין ווייב אין גיפגעקעניס שמשון זאך מיט איר מונה זיין . און וי זאל מעגערט ווערן פון אים . וועלן זיי האבען אונזע שפארקע מענטשן וויא שמשון . האט רב ספא גאנגט דאס איז וואס מענטשן זאלין גאט שיקט צו יעדער מענטשן וואס ער פאר לאנגט . פאר דעם וואס האט ליב ויין . שיקט אים גאט צוא ער זאל האבען ויין . פאר דעם ערד אַרבעטער וואס ער גראכט דיא ערד . און ער האט ליב צוא ערד די גרינווארג פון גארטן . שיקט אים גאט צוא גרינווארג צוא עסן . אזוי שמשון האט ליב ניהאט ווייבער . האט אים גאט צוא געשיקט אין געפגעקעניס זאל ער האבען ווייבער . נאך האט רבי יוחנן גאנגט

המקנא פרק ראשון סימטה פירוש קמה

מין יקח הוא: קרי וכוונתו. מין אחד הוא אלף
שאלו גדולים ואלו קטנים כלומר כמה הוא עוסק
בזה עוסק:
כאחד. כיחידו של עולם שפט. דק: שמש. לכן
חומה כמו ושמתי. כדכד שמשחין: על.
שמו של הקב"ה. משמע (סנינה שם) [שנינה]
בשמו של הקב"ה ממש: מעין שמו. שאין [שמש]
שם ממש אלא מעין ומשל: שפי. שלישי: כמו
דקף מדוכתים: שפיסין. (שפיפה) [שפיסין] כסולם:
מעין דוגמא. כשהוא מן הכתובים להפארת: ויכר
כמו. לא מיידי ראש אלא דכולן לקו: שאלו
בנאורו. ויגבה מכל הסם משכמו ומעלה: ויפול
עליו. במקום שסוגרים כהרע דכיוו כנאר:
מקום

וכתיב תחתן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחריו והיינו
דאמרי אינשי איהו בי קרי ואתתיה בי בוצינא:
לג ואמר ר' יוחנן שמשון דן את ישראל כאביריהם
שבשטים שנאמר (בראשית מט) דן ירדן עמי
כאחד [וגו'] ואמר רבי יוחנן שמשון על שמו של הקב"ה
נקרא שנאמר (ספלים טז) כי שמש ומגן ה' אלהים אלא
מעתה לא ימחק אלא מעין שמו של הקב"ה מה הקב"ה
מגן על כל העולם כולו אף שמשון הגין בדרו על
ישראל. ואמר רבי יוחנן בלעם חגר ברגלו אחת היה
שנאמר (נמונר כג) וילך שפי שמשון הגר בשתי רגליו
היה שנאמר (בראשית מט) שפיפון עלי ארה:

ד תנו רבנן חמשה גבראו מעין דוגמא של טעלה וכלם לקו בהן שמשון בכחו שאול
בצוארו אבשלום בשערו צדקיהו בעינו אסא ברגליו. שמשון בכחו דכתיב (שופטים
ט) ויסר כחו מעליו. שאול בצוארו דכתיב (ש"ל לא) ויקח שאול את החרב ויפול עליה.
אבשלום

דער וואס איז מונת איז ניין ווייב אויף מונת. אזוי וויא איזב האט גאנצט אויב מיין הארץ
איז איבער גייעט גיטארין אויף אאשה. אויף ואל מיט איר מונת ויין. אויב אויף האט גישטאנען
אונ גיקקט בייא דא מיר פון מיין חבד ווען ויין ווייב וועט צוויי גיין. נאר מיין ווייב מאהלן
צוא איין אנדערין אונ אויף איר זאלן קנייגן אנדערע: זאלן אנדערע מיט איר מונת ויין. דאס
איז וואס מענטשן זאגן אז ער ארבעט ביי גרויסע פליצערין ארבעט ויין ווייב ביי קליינע פליצערין.
גייעט טוהען איין ארבעט. אז ער איז מונת. איז ווא אויף מונת:

דג ואמר. נאך האט רבי יוחנן גאנצט שמשון האט געמישט דא יורין אזוי הערלאך
אזוי ווי גאט אריין וואלט וויא געמישט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דן ירדן עמי כאחר.
שמשון וואס ער איז פון זיבט דן וועט ער קשפמין ויין פאלק אזוי וויא גאט וואס ער איז איינער.
נאך האט רבי יוחנן גאנצט שמשון איז גירופן גיטארין אויף דעם נאמען פון גאט. אזוי וויא
עס שטייט אין פסוק כי שקש ומגן ה' אלהים. ווערט גאט גירופן שקש: אונ ער איז גירופן
גיטארין שמשון. פערנט דא גמרא ואל מען דעם ווארט שמשון גיט מארין אפ מעקן. ווייל דאס
איז דער נאמען פון גאט: ענפערט דא גמרא שקש: איז דאך נישט דער נאמען פון גאט. נאר
גאט איז גוט צוא דא ווערט אזוי וויא דא ווען. ווערט שמשון גירופן אזוי וויא גאט ווערט
גירופן. אזוי וויא גאט בשיצט אויף דא באנצע וועלט. אזוי האט שמשון אין ויין צייט בשיצט
אויף דא ירדן. נאך האט רבי יוחנן גאנצט גלעם איז גיטארין לאהם אויף איין פיס. אזוי
וויא עס שטייט אין פסוק גילה שפי: שפי איז מיינט אפשיינגען. דא פיס איז אפגעשפרינגען
פון ארם. שמשון איז גיטארין לאהם אויף ביינע פיס. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק שפיפון
עלי ארת. שפיפון איז מיינט צווייט מאהר אפשיינגען. ביינע פיס זענען אפ געשפרינגען
פון זייער ארם:

דד תנו רבנן. דא רבנן האבן גילערונט פינף זענען בשאפין גיטארין וואס ווייזער
שיינקייט אונ שטארקייט איז נישט גיטארין וויא דא אונטערשטע מענטשן: נאר וויא דא הימלישע
שטארקייט אונ שיינקייט. אונ אלע פינף זענען גישלאגן גיטארין דרך זייער שטארקייט אונ
שיינקייט. שמשון איז גישלאגן גיטארין אין ויין כח. שאול איז גיטארין גיטארין אין וויינע
דאך. צדקיהו איז וויינע אויגן. אסא איז וויינע פיס. שמשון איז גישלאגן גיטארין אין ויין כח.
אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ויין כח האט זיך אפ גיטארין פון אים. שאול איז גישלאגן גיטארין
אין ויין האלדז. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק שאול האט גיטארין דעם שווערד אונ איז ארם
גיטארין

אבשלום בשערו דכתיב (ט"ז יח) ויחזק ראשו באלהו .
צדקיהו בעיניו דכתיב (מ"כ כה) ואת עיני צדקיהו עור .
אסא ברגליו דכתיב (מ"ט טו) רק לעת זקנתו חלה את
רגליו וא"ר יהודה אמר רב שאחותו פודגרא אמר ליה
מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי פודגרא
אמר (להם [ליה] כמחם בבשר החי מנא ידע איכא
דאמרי מיחש הוה חייש ביה ואיכא דאמרי מרביה שמיע
ליה ואיכא דאמרי (תכליס כס) סוד ה' ליראיו ובריתו
להודיעם . דרש רבא כפני מה נענש המלך אסא מפני

שעשה אנגריא בתלמידי חכמים שנאמר (מ"ט טו) והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין
נקי מאי אין נקי אמר רב יהודה אמר רב אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה :

דה כתיב (סופטים יד) וירד שמשון תמנתה וכתיב (נלשים ל) הנה חמץ עולת
תמנתה אמר רבי אלעזר שמשון שנהגנה בה כתיב ביה ירדה יהודה שנתעלה

בה כתיב ביה עליה ר' שמואל בר נחמני תרתי תמנת הוה חרא בירידה והדא בעליה
רב

ג'פאלין אויף איר . ער איז ג'פאלין מיט דעם האקרו אויף דעם שווערד . אבשלום איז ג'שקאגין
ג'תארין מיט זיינע האר . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דא האר פון זיין קאפ האבן נח פאר
משפעת אן דעם בוים . צדקיהו איז ג'שקאגין ג'תארין מיט זיינע אויגן . אזוי וויא עס שטייט
אין פסוק דא אויגן פון צדקיהו האט ער פלינד ג'מאכט . אסא איז ג'שקאגין ג'תארין מיט זיינע
פוס . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אויף זיין עקטער איז ער קראנק ג'תארין אויף זיינע פוס . רב
יהודה האט ג'זאגט פון רבם וועגן דא פוס וועגן קראנק ג'תארין אויף דא קראנקייט וואס
הייסט פודגרא . האט מר זוטרא דער וויד פון רב נחמן ג'זאגט צו רב נחמן . וואס איז פודגרא .
זאגט רב נחמן ג'זאגט צו זיין וויד מר זוטרא . דא קראנקייט פודגרא איז עס שטעקט אין זייב
אזוי וויא מען וואקט שטעקען מיט אגאדיל אין לעבעדיגע פלייש . פון וואנען ווייס דאס רב נחמן .
אנדערע וואגן רב נחמן ארין האט ג'האט דא קראנקייט . אנדערע וואגן ער האט דאס ג'הערט
פון זיין רבי . אנדערע וואגן דא ג'האלטענע זאכן מאכט דאס אנפאלען צו זיינע פרומע . און
דוויף האט השי"ת פורת בריה ג'ווען מיט דא צדיקים ער זאל זיין אגל פאכן וויסען . רבא
האט ג'ברשת פאר וואס איז דער מלך אסא ג'שטראפט ג'תארין . ווייל ער האט ג'ארבעט מיט
תלמידי חכמים . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער מלך אסא האט ג'מאכט הערין ווער האט
פאר זאמלען דעם גאנצן שבט יהודה . זיין ווארן מראגין דא שטייגער פון הרמה . קיינער זאל
ניט זיין היין פון דא ארבעט . רב יהודה האט ג'זאגט אפילו אהתן האט ג'מוזט ארויס גיין
פון זיין חדר . און אפלה האט ג'מוזט ארויס גיין פון איר רופה . און גיין צו דא ארבעט . און
תלמידי חכמים פון בית המדרש האט ער אויף ג'נומען צו דא ארבעט :

דה כתיב . עס שטייט אין פסוק שמשון האט גענידערט אין תמנת : ווען מיר אז תמנת
איז אין אגאדיל . און עס שטייט אין פסוק דוין שווער גייט ארויף אין תמנת : ווען מיר אז תמנת
איז אויף אפארג . האט רבי אלעזר ג'זאגט תמנת איז גיט ג'ווען אין אגאדיל . און גיט אויף
אפארג . נאר אויף אגלייכן פלאץ . נאר שמשון איז פארמאוסט ג'תארין בייא גאט ווען ער איז
ג'ווען אין תמנת . ווייל ער האט ג'נומען אגלישע ווייב . איז בייא אים ג'ווען תמנת אדערנידערונג .
און יהודה איז ג'רויס ג'תארין בייא גאט ווען ער איז ג'ווען אין תמנת . ווייל פון דארט וועגן
ג'פאלין ג'תארין פריץ און ורד . וואס פון זיין איז ארויס ג'קומען מלכים און ג'ביאים בייא יודין .
איז בייא אים ג'ווען תמנת ארייפגאנג . רבי שמואל בר נחמני זאגט צוויי תמנת וועגן ג'ווען .
צו איין תמנת האט מען ג'דארפט אראפ גיין . און צו איין תמנת האט מען ג'דארפט ארויף

חמקנה

פרק ראשון

סופה

פירוש

קרבן

[illegible]

דב פפא אמר חדא תמנת הואי דא תי כהאי ניכא ירידה
ודאיתי כהאי גיסא עליה כגון וורידנא ובי בארי וצוקא
דנרש . (סע) ותשב בפרת עינים אמר רבי אלכסנדר
מלמד שהלכה וישבה לה בפרתו של אברהם אבינו
מקום שכל עינים מצפות לראותה רבי (יוחנן) [חנין]
אמר מקום הוא ששמו עינים וכן הוא אומר (יחזק כו)
הפוח (והעינים) [והעינים] ר' שמואל בר נחמני אמר
שנתייה עינים לדבריה כשתבעה אמר לה שמא נכרית
את אמרה ליה גיורת אני שמא אשת איש את אמרה
ליה פנויה אני שמא קבל כך אביך קידושין א"ל ית מה
אני שמא שמא את א"ל מהורה אני :

(נחמסיס ב) **לויטע** אשל בבאר שבע אמר ריש לקיש
מלמד שעשה פירם ונמט בו
כל מיני מצדים ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר פירם וחד
אמר פונדק בשלמא לט"ד פירם היינו דכתיב ויטע
(ואשל בבאר שבע ואמר ריש לקיש שעשה פירם ונמט

וְיִקְרָא שְׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם אָמַר רִישׁ לְקִישׁ אֵל תְּקִיר וִיקְרָא לְדָד צִי קִדְשׁ. (נחמשים כט)

גיון. רב פפא ואגמ איין תמכת איז גיווען. און זיא איז גישמאנען אויף דעם מיטען אדריק
גאנצ פון בארג. דער וואס איז גינאנגען פון לשפין בארג אראפ: בייא אים איז גיווען תמכת
זיין דער גידער. און דער וואס איז גינאנגען פון אונטען אדריק בארג. בייא אים איז גיווען
תמכת אין דער הייף. אזוי וואו ווירדנא. און בי בארג. און שוואך דערש. זיא דרייא לשמעט
זענען אויף גישמאנען אויף דעם מיטען אדריק נאגן פון בארג. עס שטייט אין פסוק תמר איז
גיוועסן בפתח עינים. וואס מיינט מען פתח עינים. האט רבי אלכסנדר גואנט דער פסוק
דער צייט אונז אז תמר איז גינאנגען און האט זיך געזעצט בייא דאס מיר פון אברהם אבינו.
וואס אלע אויגן האפן דעם ארט צו זעהן. רבי תנן וואנט עס איז דא אארט וואס הייסט
עינים. און אזוי שטייט אין פסוק תפוח און העינים. רבי שמואל בר גהמני וואנט תמר האט
גיגעבן אויגן צו אירע רייד. זיא האט געווינען אז אירע רייד זענען אזוי אפט גלייך וואו
מען וואלט מיט דא אויגן געזעהן. אז יודנה מעג בייא איר זיין. ווען יודנה האט געוואלט זיין
בייא תמר. האט ער זיא גיפרעגט טאמער ביכמו אנויה. האט תמר גואנט איך האב מיך
גיייר גיווען. האט יודנה איר גיפרעגט טאמער האכמו אמאן: האט תמר גואנט איך בין
אליידיגע. האט יודנה איר גיפרעגט טאמער האט דיר דין פאטער מקדש גיווען צו אירעם
און ער האט גינאנען דא קידושין פון דייעטווען. האט תמר גואנט איך בין איתומה. האט
יודנה איר גיפרעגט טאמער ביכמו טמא. האט זיא געענטפערט איך בין דין:

[illegible]

(פ"ב) אי א ויקריא מלמד שהקריא אברהם שמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב כיצד לאחר שאכלו ושתי עמדו לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם משל אל עולם אכלתם תדור וברכו למי שאמר והיה העולם:

(נחלשים לה) **לז יראה** יהודה ויחשבה לזנה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה חשבה

לזונה א"ר אל זר שכסתה פניה בבית חמיה דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל כלה שצנועה בבית חמיה זוכה ויוצאים ממנה כלבים ונביאים מנלן מחמר נביאים דכתיב (ישעיה ב) חזון ישעיה בן אמוץ מלכים מרוד וא"ר לוי דבר זה כסורה בידנו מאבותינו אמוץ ואכציה אחים היו, ונחלשים לה) היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה היא מתוצאת מיבעיא ליה אמר רבי אלעזר לאחר שנמצאו סימניה בא סמאל ורחקן בא גבריאל וקרנן והיינו

אלה י"ה אל מושל: מיד לאחר שכלנו וסוד. פסל ועומדים לגרמ להנכס אמר להם וכי מצינו כהנים:

כי כסתה פניה נתיב המה: ולא ראה אותה כל כסיה: נדמה בניהו לבינה נח הכיר נח: (ל"א) כסתה פניה נתיב המה וסוף המעשים שיהיו כלנו שיהיו חמור טועה היה נכון עומד לחתום הוא שברי חמור טועה (כ"א): המה: אלוהי כל ישיב ואלמנה מלך יסודת המים כיו והמלך מוצע עוד כיו והמון אלוהי נתיב כיו אלמנה נתיבם נפך מים: כיו חוללה: פהמע (כ"א) מיהל: כיו מהותה: כיו פהמע: לכן הוללה נעל כהנים: כיומיה: הוהם ופחולים ויטע: כנה עמלה: כהול כה כל אלוה: דחק: כדי כהנקה ולא ילא דוד מיהל כהמיה חל אלוה נתיב מלה ימים עבר חק: מיהל חלם

גיפלאנצט. ענפערט י"ה נכרא ב"י אנצערקט זאגט מען אויף גיפלאנצט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק וישע אהלי אפ נו. ער האט גיפלאנצט דיא גיפלאנצן פון זיין פאלאסט. עס שטייט אין פסוק ויקרא שם פגים הי אל עולם. זאגט ריש גליש זאגט נישט לייגענע ויקרא נא"י זאגט לייגענע ויקרא. ער האט גיפלאנצט רופן. דער פסוק דער צייקט אונז אז אברהם האט גיפלאנצט רופן דעם זאמען פון זאמ אין ריא מיל פון א"ע דורך גייער. וויא אזוי. דיא סענטישן וואס זענען גיג נגען אין וועג פלעגט זיין אברהם אריין פלעגן צו זיין. אונז פלעגט זיין נעבן עסן און מרינקען. דער זאך וויא זיין האבען אפ גיגעבן אונז אויס געשרונקען. האבען זיין זיך גישטעלט לויפן אונז בענטישן אברהם אבינו. האט אברהם צו זיין זאגט האט איר דעם סיגן גיגעבן. אידער האט געגעבן פון דעם זאמ זאמ בשאפן דיא וועלט. האבען זיין גילויבט אונז גיפגעשט צו זאמ וואס ער האט בשאפן דיא וועלט מיט זיין זאג:

לז יראה. עס שטייט אין פסוק ווען יהודה האט געזען פאר האט ער זא גירעכונט פאר אזוי. ווייל זא האט צא גידעקט איר פנים. פרעגט דיא נכרא וייל זא האט צו גידעקט איר פנים דריבער ה"ט ער איר גירעכונט פאר אזוי. האט רבי ארעזר זאגט אזוי מיטט מען וייל זא האט צא גידעקט איר פנים ווען זא איז גיגען ב"י איר שווער יהודה אין שטוב. האט איר יהודה קיין סאהל נישט געזען דריבער האט ער זא איצט נישט דער קענט. ווארום רבי שמואל בר נחמני האט זאגט פון רבי יונה'ס וועגן: דיא שטער וואס איז פרום ווען זא איז ב"י איר שווער אין שטוב. איז זא וזכה פון איר זאל גיבארין ווירן מלכים אונז נביאים. דאס ווייסן קיר פון תמר. פון תמר איז גיבארין גיבארין נביאים אזוי וויא עס שטייט אין פסוק חזון ישעיה בן אמוץ: דיא נבואה פון ישעיהו דער ווען פון אמוץ. מלכים איז ארויס גיקומען פון דוד כהנא. אונז רבי ל"י האט זאגט דיא זאך ווייסען מיר פון אונזערע עלטערין. וואס וויא האבען אונז זאגט. אז אמוץ אונז אפציה זענען גיגען ברידער. אונז אפציה דער מלך פון יהודה. איז ארויס גיקומען פון דוד. איז דאך אמוץ אויף ארויס גיקומען פון דוד. זענען דאך פון דוד ארויס גיגסע. מלכים אונז נביאים. אונז דוד איז ארויס גיקומען פון תמר. עס שטייט אין פסוק דיא מוצאת והיא שלחה אל חמיה: פרעגט דיא נכרא מוצאת איז מיטט גיגען: האט דאך גיבארט שטיין דיא מוצאת. זא איז אויס גיגען גיבארין. האט רבי ארעזר זאגט מען מיטט מאקן גיפגען. דיא מוצאת. דער זאך וויא זא האט גיפגען דיא סימנים. דאס זאגט געשיקט צום שווער. כהנא דער שר פון ארום האט דער ווייטערט דיא סימנים. זא ואל זיין נישט געפיען. וועט קען איר פאר ברענגען וועט ווירן כהנא נישט גיבארין ווערן. איז גיקומען דער מלך גיבארין

רחוקים : על עסקי הרחוקה שנעשו סימניה רחוקים :
למוד מכסה : ללחצה שיהיה רחוקים רחוקים :
העמידה דוד שמואל מן הענין : וזה : תמיד בדרכי :
ממחנה חמה : מקום מילה שזהו רחוק לעבד בים סם
ועלם עליו הולך נחשו : דבר ילד רכס שנקטמוהו
שקלן שמואל קר נעולתו חמה שמואל ושלח משה
היה מכו : שלמה והמשה מחלת : ועד כוסם
נחשכר עתהוהו ואל ששחתי : ובלתי וני' ללח
אלו : ואלה חלה : לומר מן חל אים
והי כמיהה שקל : והיורד יזה מזה : ללח אומר
ל שמואל אל אים חלה סימניו : ואל ילכו בו' :
וחף וזו חל אים חלה וילקח חל חלני מן חלני
יגלה וכן חל חלה וילקח חל חלני חל חלה
חלה חל חל חלה חל חל חלה חל חל חלה
חלה חל חל חלה חל חל חלה חל חל חלה

לתוך כבשן האש ואל יליכן פני חבירו ברבים כנא לן סתמר. (ס) הכר נא א"ר חמא בר
חנינא בהכר בשר לאביו בהכר בשרוהו. בהכר בשר (ס) הכר נא הכתנת בנך היא
אם לא בהכר בשרוהו הכר נא למי התחתית והפתילים הכר נא אין נא אלא לשון בקשה
אמרה

אז האט געלייגט דיא סיכנים געבין איר. וואס זאגט זייערע צאן יודות. אזא מען זאגט זינט פאר געגען. דאס איז וואס עס שטייט אין פסוק למצות על יונת אלם רחוקים לךד מכתם. האט רבי יוחנן געזאגט דוד המלך האט געזאגט אזויב צוא גאט אזא ער האט דער געזיגט יונת אלם רחוקים. ווען דיא סיכנים געגען דער ווייטערט געזאגט: אזא תפס האט געלייגט מען וועט איר פאר געגען. איז ווא געזען אזוי ווא אטויב וואס איז שמוס. לךד מכתם. וואס פון איר איז געבארן געזאגט דוד וואס ער איז געזען ביא זיך זאכעס וניכערע ווא אטעסעס מאן: אזא גאנץ אין פרומקייט צוא גאט אזא צאלע מענטשן. אנדערע זאגן מכתם מיינט מען וויין מכת. דיא מכת. איז געזען גאנץ. מען האט אים גיט געזאגט מר זיין: ווארום ער איז געבארן געזאגט מכת. אנדערע זאגן מכת מיינט מען אזוי ווא דוד איז געזען יונגע יאהרן איז פון זיך קליין געזען. געזען דעם וואס איז געזען געזען פון אים. ער זאל ביא אים געגען תורה. אזוי ווען דוד איז שוין גרויס געזען: ער איז שוין געזען אטעסעס. פון געזען געזען איז ער ביא זיך קליין געזען. געזען דעם וואס איז געזען געזען פון אים. ער זאל ביא אים געגען תורה. אין פסוק שטייט תפס האט געזען צוא איר שווער מען זאגט אים גאט צוא דעם מענטש וואס דיא וואכען געגען זייער פון איר מכתם. פערענט דיא געזאגט פאר וואס האט זי אים גיט געזאגט גלייך. פון דיר פון איר מעגער. האט רב ווארד פון מכתם גאט פון רבס וועגן. אנדערע זאגן רב תורה פון בינא האט געזאגט פון רבי שמעון חסידאס וועגן. אנדערע זאגן רבי יוחנן האט געזאגט פון רבי שמעון פון יוחאס וועגן. עס איז געזען פאר דעם מענטשן ער זאל זיך ארין ווארפען אין אפגעגענגען קאלד הויבן. אזא ער זאל גיט פאר שמעון וויין תפס פאר פיל מענטשן: דאס ווייזען מיר פון תפס. ווא האט געזאגט וועט יודות מודה וויין אופן אים פון איר מעגער. איז גוט. אזא איר גיט וועט זי פון געזען וועגן אזא וועט אים גיט פאר שמעון. עס שטייט אין פסוק תפס האט געזאגט צוא יודות תפס גאט. האט רבי חמא פון תנינא געזאגט יודות האט אן געזאגט דעם פאשער מיט דעם ווארט תפס דער קען. מיט דעם ווארט תפס האט מען אים אן געזאגט. מיט דעם ווארט תפס האט געזאגט צוא יודות אן געזאגט צו וויין פאשער. אזוי ווא עס שטייט אין פסוק יודות האט געזאגט צום פאשער תפס גאט. דער קען איר דיא העמדיק איז פון וויין ווא. אדער גיין. מיט דעם ווארט תפס האט מען אים אן געזאגט. אזא ווא עס שטייט אין פסוק מען האט געזאגט צוא יודות תפס גאט. דער קען צוא וועמען געהער דיא תחילה מיט דיא פערעס. עס שטייט אין פסוק תפס גאט. איז דער ווארט גאט אפגעגאנגען. גאט גאט

אמרה לו בבקשה ממך הכר (נא) [פני] בוראך ואל תעלים עיניך ממני. (סג לח) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני היינו דאמר ר' (חמא) [חנין] בר ביזנא איך שמעון חסידא יוסף שקדש שם שמים בסתר וזה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה דכתיב (פסלים טו) עדות ביה(קף שמו יהודה שקדש שם שמים בפרהסיא וזה

בסודו : מלא ידע . שמתחילת מערכת שמה אף לאדם כאלו עלים : וילמד . כח קול האדם : כבושים . דברים פלומים שגזרו מלכא שילאו מזו מלכים ולי אסגר ללחא חלל מיוסדס כדכתיב גור אלים יסודס כבושים דברי סתר גזירת מלך כמו כבדי כבשי ודממה למס לך בכרכות גבי חזקיהו : כיון שידעה . שידע נה שיהא נדקס ונש"ס נחזקס : מקן

ונקרא כולו על שמו של הקב"ה כיון שהודה ואמר צדקה ממני יצתה בת קול ואמרה אתה הצלת תמר ושני בניה מן האור חיך שאני מציל בזכותך ג' מבניך מן האור מאן ניהו חנניה מישאל ועזריה . צדקה ממני מנא ידע יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים . (נרשטיס לח) ולא יסף עוד לדעתה אמר שמואל סבא חמוה דרב שמואל בר אמי (משמיה דרב שמואל בר אמי) כיון שידעה שוב לא פסק ממנה כתיב הכא ולא יסף עוד לדעתה וכתיב התם (דנריס ס) קול גדול ולא יסף :

לח פיסקא אבשלום נתנאה בשערו וכו' . ת"ר אבשלום בשערו מרד שנאמר (ט"ז יד) וכאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל להלל מאד מכף

אין מייטש איך געט ד'ך . תמך האט געזאגט צוא יהודה איך געט ד'ך דער קען דיין ב'שפעך . אונ זאקעמט גיט אונזע קערין דייעג אויגען פון מיר . האט יהודה דער קענט . אונ דער האט געזאגט ווא איז גירעכט פון מיר איז ווא מענפערט . דאס איז וואס רבי חנין בר ביזנא האט געזאגט פון רבי שמעון חסידאס וועגן . יוסף וואס דער האט געהייליגט דעם נאמען פון גאט אין דער שמיטל . האט ער זוכה געווען מען האט געמערט צוא זיין נאמען אין אות פון דעם נאמען פון גאט . מען האט צוא געגעבן צוא דעם נאמען יוסף אה : אזוי וויא עס שטייט אין פסוק עדות ביהוסף שמו . יהודה וואס דער האט געהייליגט דעם נאמען פון גאט פאר פיל מענטשן . האט ער זוכה געווען . אונ ער ווערט גירופען אין גאנצען אויף דעם נאמען פון גאט . ווארום אין דעם ווארט יהודה . איז דאך דא דער שם הוייה . וויא יהודה האט מודה געווען אונ האט געזאגט ווא איז גירעכט פון מיר איז ווא מענפערט . איז ארויס געגאנגען אקול פון הימלע אונ האט געזאגט צוא יהודה דוא האסט מציל געווען דרייא מענטשן פון פייער : תמך מיט אירע צווייא קינדער . איך שווער בייא דיין לעבן אז פון וועגן דיין זכות ווער איך מציל זיין דרייא מענטשן פון דייער קינדער פון פייער . ווער זענען וויא . דאס איז חנניה מישאל ועזריה . אין פסוק שטייט יהודה האט געזאגט צדקה ממני . תמך איז גירעכט פון מיר איז ווא מענפערט . פרעגט דיא גמרא פון וואגען ווייס ער אז ווא איז מענפערט פון אים . טאמער האט ווא מונה געווען מיט איין אנדערין אויף . אונ פון יענעם איז ווא מענפערט . ענפערט דיא גמרא יהודה האט נאר געזאגט דעם ווארט צדקה . ווא איז גירעכט . אונ אקול פון הימלע איז ארויס געגאנגען אונ האט געזאגט דעם ווארט ממני . פון מיר וועגן ארויס געגאנגען דיא פאר הוילענע זאגען : גאט האט אזוי געוואלט אז פון יהודה מיט תמך זאלין גיפארין ווערין מלכים מיט נביאים . עס שטייט אין פסוק ולא יסף עוד לדעתה . האט דער אלקטער שמואל דער שווער פון רב שמואל בר אמי געזאגט פון רב שמואל בר אמיס וועגן . וויא יהודה האט געוואוסט אז ווא איז אנדערק האט ער שוין גיט אויף געהערט פון איר . האט ער איר געהאלטען פאר אנווייב . נארום דא שטייט ולא יסף עוד לדעתה . אונ דאמט שטייט קול גדול ולא יסף . אזוי וויא דאמט איז דער מייטש ולא יסף . עס האט גיט אויף געהערט . אזוי דא איז אויך דער מייטש ולא יסף . ער האט גיט אויף געהערט :

לח פיסקא אבשלום האט זיך גרויס געהאלטען מיט זיינע האר : דיא רבנן האפען גיערענט אבשלום האט געווינדליגט מיט זיינע האר . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אזוי וויא זיך שלום איז גיט געווען קיין שיינער מענטש צווישען אלע יודין . ער איז געווען זייער שיין צום ליב

מקו ימים ימים. משנה לשנה שנים שנים
ומנה להם ל"ב חדשים: דקדוק דשם ל"ב
בסוף. שיהא דלא מושך דמקו ממש וקדו:
ויקרא למנהג פל שמו. נרם לנחמה דשם שדקדוק
פל שמו: ויקרא לו יד אבשלום. כן סוף וקדו:
שלקה מקח דע לנעמו. כ"ס קרא ולבשלום לקח
(כסדרה) [לא לאס כמנהג] כאלה כחיו וילך לו
מבט

מכאן נלמד ועתה קדקדו לא היה בו כוס ובגללו את ראשו
והיה מקו ימים לימים אשר ילח כי כבוד עליו וגללו
ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך.
תנא אבן שאנשי טבריא ואנשי ציפורי שוקלן בה לפיכך
נתלה בשערו שנאמר (ס"ט י"ט) ויקרא אבשלום לפני
עבדי דוד ואבשלום רוכב על הפרד ויבא הפרד תחת

שובך האלה הגדולה ויחוק ראשו באלה שקל כפסירא בעא למפסקיה תנא דבי רבי
ישמעאל במוחה שעה ראה ניהנם שנבקעה כהתחיו. (ס"ט י"ט) וירגו המלך ויעל על עלית
השער ויבך וכת אמר בלכתו בני אבשלום בני בני אבשלום מי יתן מותי אני התחיד
אבשלום בני בני והמלך לאט את פניו ויועק המלך קול גדול בני אבשלום אבשלום בני בני.
הני תמניא ומני בני למה. ו' דאסקיה מ' סדורי ניהנם אידך א"ד דקריב רישיה לגבי
נפיה וא"ד דאתייה לעלמא דאתי. (ס"ט י"ט) ואבשלום לקח ויצב לו בחיו את מצבת אשר
בעסק המלך כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמי ויקרא לו מצבת על שמו ויקרא לה יד
אבשלום עד היום הוות מאי לקח [אמר ר"ל] שלקח מקח רע לעצמו (ס"ט) את מצבת אשר בעסק
המלך

לויגין אים. פון דא פיס ביו צום קאפ איז גיט גינען אין אים קיין פערער. אונ אז ער פלעגט
אפ שערין דא האר פון קאפ אונ אלע ענדע יאדער פלעגט ער אפ שערין דא האר. אז דא
האר פלעגט אים שווער ווערן צו מרגין פלעגט ער וויא אפ שערין אונ דא האר פון זיין
קאפ האבען גינאנען צוויי ווערערט פאלער אויף דא קעניגליכע גענוג. וכי האבען גילעוונט
מיט דא וואג פלעגן וועגן. דא קענעשן פון מבריא אונ דא קענעשן פון צפירי. דריבער
אז אבשלום אויף גיהאנגען גינאנען ביי דא האר. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אבשלום
אז גיטראפן גינאנען פאר דא קענעט פון דוד. אונ אבשלום האט געריסען אויף צאצאלי. אונ
דער אייניל איז גיטעטע אונטער דא צווייגן פון אגרויסן בוים האט זיך פארקלעפערט דא האר
פון זיין קאפ צווישען דא צווייגן פון בוים. אז ער געפילעט איין נען. אונ דער אייניל איז
אנגלאפן. האט אבשלום גינאנען זיין שווער אונ האט גינאנען אפ האקן דא האר אדער
דעם צווייג. האט דא רבי נישטמאר גילעוונט ביי דער צייט האט אבשלום דער וועגן דער
גאנצער דא גיטעטע אונ געפונען אונטער אים. אויב ער וועט אפ האקן דא האר פאקט
ער איז צוויי גינאנען אויף דעם בוים פון שווער. אונ האט גינאנען. אונ אזוי האט ער
גיאנען ווען ער איז גינאנען. מיין ווען אבשלום. מיין ווען אבשלום. ווער וואלט געבן
אויף נאר שטארבן פון גינעט וועגן. אבשלום מיין ווען. אונ דער סוף האט פאר
קענט זיין פנים. אונ דער סוף האט געשריגען מיט אגרויסע שטימע. מיין ווען אבשלום.
אבשלום מיין ווען. פלעגט דא נמרא צוא וואס האט דוד המלך גיאנען אכט מאהל
מיין ווען. ענפערט דא נמרא ויבען מאהל מיין ווען האט ער גיאנען. ער וואל אידם ארויס
געקען פון דא ויבען גירעם. דעם אכטין מאהל מיין ווען האט ער גיאנען. אנדערע זאגן
דער קאפ וואל קענען צום גוף. אונ אנדערע זאגן מיט דעם אכטין מאהל מיין ווען וואס
ער האט גיאנען האט ער אים גיפראכט אין גן. ערן. אין פסוק שטייט אבשלום האט גינאנען
אז האט נישטקעט ביי זיין לעבן דא מצבה וואס איז גישטאנען אין דעם מאהל פון סוף.
ווארעם ער האט גיאנען האב נים קיין ווען וואס ער וואל דער מאנען מיין נאמען. האט ער
גירופען דא מצבה אויף זיין נאמען אונ ער האט איר גירופען דא אבשלום. אונ אזוי רופט
קען דא ביי היינטיגען מאג. פלעגט דא נמרא וואס האט אבשלום גינאנען. האט ריש לקיש
זאגט ער האט גיטעטע פאר זיך אשלעכטע געמאג. דא סוף וואס איז גינען אין עסק
דמלך

הסלך א"ר חנינא בר פפא בעצה עמוקה של מלכו של
עולם (דף י"ב) שנאמר (ס"ב י"ג) הנני מקים עליך רעה
מביתך כיוצא בדבר אתה אומר (נדרשם לו) וישלחתי
מעמך חבורן א"ר חנינא בר פפא בעצה עמוקה של
אותו צדיק הקבור בחבורן שנאמר (ס"ב פו) ידוע חרע
כי נר יהיה זרעך בארץ לא להם. כי אמר אין לי בן ולא
הווי ליה בני והכתיב (ס"ב י"ד) ויולדו לאבשלום שלשה
בנים ובת אחת ושכנה תמר א"ר יצחק בר אבדימי שלא היה לו בן הגון למלכות רב
חסדא אמר נסירי כל השורף תבואתו של חבירו אינו מניח בן ליורשו ואיהו קליה
לדיואב דכתיב (ס"ב) ויאמר אל עבריו ראו חלקת יואב אל ידי ולו שם שעורים לכו
והציתוהו וגו' :

(דף פ ע"ב) **למ משנה** וכן לענין הטובה מרים המתינה למשה שעה אחת שנאמר
(שמות נ) ורתצב אחותו מרחוק לפיכך נתעכבו לה כל ישראל
ימים במדבר שנאמר (נחמדנ י"ב) ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם
לא נסע עד האסף מרים. יוסף זכה לקבור את אביו אין באחיו גדול מיוסף שנאמר
ויעל

הקלף. האם רבי חנינא בר פפא נאגמם ראם מיינמ מען דא מיינע עצה פון דעם מקד פון
דער וועלט. וואס האט נאם אזוי בור גיווען אויף דוד. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק נאם
נאם נאגמם צוא דוד איך ווער אויף שטערן אויף דוד אשליעל פון ביין שטוב. האט
אבשלום אויף גישטעלט דא עצה און האט איר פקנים גיווען. און ער איז גיווען די שלעכטן
וואס עס האט גיבראפן ויין אויף דוד. נאך אזו אנליקען נאגמם דער פסוק גישלחתי מעמך
חבורן. ער האט אים געשיקט פון עמק חבורן. האט רבי חנינא בר פפא נאגמם פון דער
טייער עצה פון דעם צדיק וואס איז בגראפן אין תברון דאם מיינמ מען אבדירם אבינו.
אזוי וויא עס שטייט אין פסוק נאם האט נאגמם צוא אבדירם דא נאגמם וויסען אז ניינע
קינדער וועלן ויין גרים אין אפרעכער לאנד. האט נעקב איצט פקנים גיווען דא נאגמם פון
נאם. אין פסוק שטייט אבשלום האט נאגמם איך האב גיט קיין ווען. האט אבשלום גיט
גיהאט קיין קינדער. עס שטייט דאך אין פסוק עס וועט גיבארין ניקארין צוא אבשלום ודיא
ווען און אין טאכטער איר נאמען איז גיווען תמר. האט רבי יצחק בר אבדימי נאגמם מען
מיינמ ער האט גיט גיהאט אוועק וואס זאל קענען ויין אסלף. רב חסדא האט נאגמם מיר האבען
גילעדיגט דער וואס פאר ברענט ויין תכרם תבואה. וועט ער גיט לאזן אוועק וואס זאל איהם
ערשן. און אבשלום האט פאר ברענט דא תבואה פון יואב. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק
אבשלום האט נאגמם צו זיינע קנעכט ווערם די פעלד פון יואב איז געבן מין פעלד. און יואב האט
דאמט אין ויין פלד גערשטן גיט און ציגט איר אן :

למ משנה. וכן. און אזוי צום גוטען בצדוק אויף נאם דעם שטר. אזוי וויא דא
פסוק איז גיווען. מרים האט גיווארט אויף משה איין שעה. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק
וין שוועסטער האט ויך גישטעלט פון וויסען. דריטער האבען דא ויין אויף איר גיווארט
אין דער תורה ויבען מען. אזו וויא עס שטייט אין פסוק מרים איז פאר שטאנען ניקארין
אויסר דא תורה ויבען טען. און דאם פארק האט גיט גיצויגן ביז מרים איז איינגינגאמלט
גיווארין צוריק אין דער תורה. יוסף האט ווען גיווען ער זאל בגראפן ויין פאטער. עס איז
גיט גיווען צווישן דא ברידער קיין געשעכער פון יוסף. אזו וויא עס שטייט אין פסוק יוסף
איז אר גינגען צוא בגראפן ויין פאטער. און מים אים איז אויף גינגען כייטונגען און
בייטער. ווער איז נאך אזוי גרים וויא יוסף אז בייא וויינע ברידער האט ויך גיט גישטעלט

המקנא פרק ראשון סומה פירוש קנב

(נרמשים) ויעל יוסף לקבור את אביו [ויעל עמו גם רכב גם פרשים] מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה. משה זכה בעצמות יוסף אין גדול ממנו בישראל שנאמר (שמוס י) ויקח משה את עצמות יוסף עמו מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא שכינה שנאמר (דברים לו) ויקבור אותו בגי. ולא על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים שנאמר (ישעיה נח) והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך:

הא' גם כן בגדולים: מי לנו. לענין כבוד קבורה ליקבר בגדולים גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה שהוא גדול בישראל ואין בישראל גדול ממנו כפי המדה שמדד לקבור את יוסף ע"י גדול כפי מדדו לו שאין לו גדול כבוד קבורה כמשה שלא נתעסק בו אלא הקב"ה:

א"ת כן. דיוסף ממה שהוא מודד מודד לו: דכחוס מדה. דוגמא מלחמה ענין ומיכא יוסף ממה שעשה משהלם לדמד סוכה מרובה בתלמידי מדרס פורענות: אמור לחכמה. שיהא אלף הקב"ה ומפיו

(ד' יט) **וְאֵלֶּיךָ** וכן לענין הטובה מרים וכו' מי רמי התם שעתא חדא הבא ה' יוסף אמר אב"י אימא ולענין הטובה אינו כן א"ל [רבא] והא וכן לענין הטובה קתני אלא אמר רבא ה"ק וכן לענין הטובה דבאותה מרה ולעולם מרה טובה מרובה ממדת פורענות (שמוס נ) ותתצב אחורו מרחוק לרעה מה יעשה לו א"ר יצחק פסוק זה כולו על שם שכינה נאמר ותתצב דכתיב (ש"ס ג') ויבאה' ויתצב ויקרא כפעם בפעם. אחרתו (שליז) אמר להכמה אחותי את. מרחוק (ימיס לט) מרחוק ה' נראה לי. לרעה (ש"ס נ) כי אל דעות ה. מה (דברים י) מה ה' אלהיך שואל מעמך. יעשה (ש"ס כט) יעשה ה' לאדוני בית נאמן: לו (שמוס י) ויקרא לו ה' שלום:

ויקם

קין אנדערער נאר משה רבינו. משה האט חכה גנוען צוא געמען, דיא בייגער פון יוסף אנדערעס איז גיט גנוען צווישען יודין קין געבערער וויא משה. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק משה האט גינומען דיא בייגער פון יוסף מיט דין. ווער איז נאך אזוי גרויס וויא משה. אז ביא זיין בגרעניס האט דין קיינער גיט געשעפט גיט נאר גאט אליין. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גאט האט איהם בגראפין אין סאהל. אונ גיט אויף משה ציין האט מען גואנגט אז גאט האט איהם בגראפין. נאר אויף אלע צדיקים. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק עס וועט גיין פאר דיר כ"ן גיטעמגקייט דער כבוד פון גאט וועט דיר פאר זאמלען:

ב' פסוקא. וכן. פריער איז געשטאנען אזוי וויא מרים האט גיטאהן אזוי האט מען איר בצאהלט. מען האט דאך איר מער בצאהלט וויא זיא האט גיטאהן. זיא האט נאר גינוארט אין שעה. אונ אויף איר האט מען גינוארט ויבען מאג. האט אפ"י גואנגט אזוי זאג אבער פאר אטובה צוא בצאזלין איז גיט אזוי. מער וויא ער האט גיטאהן מוהט מען מיט אים. הם רבא גואנגט צוא אפ"י עס שטייט דאך אין דער משנה וכן לענין המובה. פאר אטובה בצאהלט מען אויף אזוי וויא פאר ארעה. אזוי וויא פאר ארעה בצאהלט מען גיט וויא ער האט גיטאהן: אזוי פאר אטובה בצאהלט מען גלייך וויא ער האט גיטאהן. אבער גיט מער. האט רבא גואנגט אזוי מיינט דיא משנה. וכן לענין המובה. פאר אטובה בצאהלט מען דיא זעלביגע ואך וויא ער האט גיטאהן. נאר פאר אטובה בצאהלט מען מער וויא מען בצאהלט פאר ארעה. אין פסוק שטייט ותתצב אחרתו מרחוק מה יעשה לו. רבי יצחק זאגט דער נאנצער פסוק איז גואנגט גיטאזין אויף דעם גאמען פון גאט. ויתתצב. מיינט מען גאט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גאט איז גיטאזין ויתתצב. ער האט דין געשעמט. אונ האט גירופען שמואל. אחרתו מיינט מען גאט אזוי וויא עס שטייט אין פסוק מרחוק ה' נראה די. פון ווייטן איז גאט גיטאזין גיטאזין צוא מיר. דרעה מיינט מען גאט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק כי אל דעות ה. גאט איז אגאט פון וויסען שאפט. מה מיינט מען גאט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק מה ה' אלהיך שואל מעמך. וואס פאר זאנגט גאט פון דיר. יעשה מיינט מען גאט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק יעשה ה' לאדוני בית

בית

(סוטה ב) **מא ויקם** מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף רב ושמואל חד אמר חדש

ממש וח"א שנתחדשו גזירותיו מ"ד חדש ממש דכתיב חדש ומ"ד שנתחדשו גזירותיו דלא כתיב ויסת ויטלך.

וכמי אשר לא ידע את יוסף דהוה דמי כמאן דלא ידע

ליה (כלל). (ס) ויאמר אל עמו הגה עם בני ישראל רב ועצום ממנו. תנא הוא התחיל בעצה תחלה שנאמר ויאמר אל עמו לפיכך קהה הוא תחלה שנאמר (ס) ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים (ס) הבה נתחכמה לו להם מיבעי' ליה אמר ר' חמא ברבי

רמיא בואו ונתחכמה למושיעין של ישראל במה נדונם באש כתיב (ישעי' סו) כי באש ה' נשפט נדונם בחרב (ס) ובחרבו את כל בשר [אלא] בואו ונדונם במים שכבר

נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם שנאמר (ס) כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ והם אינם יודעים שעל כל העולם אינו מביא אבל

אמרי שמי' כי יתן חכמה מפיו וגו' דלא כחייב מלך מצרים וימלך מחציו לאחר : ונתחכם למושיעין : נקט לנו חכמה לנגדו : כמה דכונן : שאל יוכל לרומם בו חידעו דרכיו שמורד מזה כנגד מזה לחר כמבול ואלשי סוס : כי בלש ס' משפט : וכן לו יגמול : דכונן במים : כל כח כילוד וגו' :

בית גמלי. גאם זאל מאהן צו מיין הערר אריכמיגע שטוב. לו מינינט מען גאט. אזו ווי עס שטייט אין פסוק ויקרא לו ה' שלום. ער הט גירופן צו אים. צו גאט. שלום :

מא ויקם. עס איז אויף גיטמאנען אנדער מקד אויף מצרים וס ער הט גיט גיוואוסט פון

חוק. רב און שמואל קריגען : איינער זאגט עס איז פאקט גיווען אנדער מקד. און איינער זאגט עס

איז גיווען דער זעלביגער מקד. נאר ער האט גימאכט גייע גזרות. דער וואס זאגט עס איז גיווען

אנדער מקד. ווארום עס שטייט מקד חדש. אנדער מקד. און דער וואס זאגט עס איז

גיווען דער זעלביגער מקד נאר מיט גייע גזרות. פאר וואס זאגט ער גיט עס איז גיווען

אנדער מקד. ווייל עס שטייט גיט דער מקד איז גיטמאכט און עס האט געקניגט אנדער. זעקן

סיד אז עס איז גיט גיווען אנדער מקד. פריעט דיא גמרא אז עס איז גיט גיווען קיין גייער

מקד. פאר וואס שטייט ער האט גיט גיוואכט פון יוסף. ערשט דיא גמרא ער האט זיך גימאכט

גלייך וויא ער וואלט נאר גיט גיוואכט פון יוסף. עס שטייט אין פסוק פריעה האט גזאגט צו זיין

פאלק דאס יודישע פאלק זענען פיל און שטארקער פון אונז. מיר האבען גילערונט פריעה איז

גיווען דער ערשטער פון דער עצה מען זאל פרייגען דיא יודין. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק

פריעה האט גזאגט צו זיין פאלק. דריבער איז פריעה פריער גיטלאגן גיזאגן. אזוי וויא עס

שטייט אין פסוק משה האט גזאגט צו פריעה דיא צפרדעים וועלן אויף גיין אין דיר פאר אין

דיין פאלק און אין דיין אלע קנעכט. פריעה האט גזאגט צו זיין פאלק ברייט איינע פאר מיר

וועלן אונז קליגען אויף אים. האט דאך גיזארפט שטיין מיר וועלן אונז קליגען אויף וויא.

אויף דיא יודין. האט רבי חמא ברבי חנינא גזאגט פריעה האט אזוי גזאגט צו זיין פאלק קיטט

מיר וועלן אונז קליגען אויף דעם ערשטער פון דיא יודין. מיט וואס וועלן מיר וויא משפחין.

נאם זאל אונז גיט קענען צוריק משפחין. ווארום מיר ווייסן אז נאם משפח נאר דעם קענטשין

מיט וואס זאל אונז ער האט געזיגט. מיר זאגן משפחין דיא יודין מיט פייער. וועט

נאם אונז אויך משפחין מיט פייער. ווארום עס שטייט אין פסוק נאם משפח מיט פייער. מיר

זאלן משפחין דיא יודין מיט אשווער. וועט נאם אונז אויך משפחין מיט אשווער. ווארום

עס שטייט אין פסוק מיט זיין אשווער וועט ער משפחין אלע קענטשין. נאר קיטט מיר וועלן

משפחין דיא יודין מיט וואסער. ווארום נאם האט גיזאגן ער זאל גיט בריינגען. קיין פאר

פלייגונג אויף דער וועלט קיין מאד. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דאס איז בייא מיר וויא דיא

וואסער פון נח. וואס איך האב גיזאגן אז דיא וואסער פון נח זאלן שוין גיט מער קושען

אויף דער וועלט. דיא מצרים האבען אפער גיט גיוואכט אויף דער באגער וועלט וועט נאם

גיט בריינגען. קיין מבול אפער אויף איין פאלק וועט נאם דיא בריינגען אפער אדער נאם

שנשלו ל' ויוד יעקב מיד:באזה עש. דנהכמה לו:
 יושב יעקב. הנמדי יעקב ארס גדול בחור: הכ
 כדכתיב ויקרא יעקב לאלהי ישראל אל נקד הכרתי
 בחורם ובריות את גדולי בתלמידים ונו' ויבא לאלה
 את ארס שאל. תרעום. מפרס כספרי שגונו
 תרעום נהר סיני ל' תרעום על שם שניו יושביו
 כצדו יושבים: שמתים. שמתו מלה ארס
 דכתיב וידע ק רכב משתו קרא וס' היו מנר נח
 מל יתרו כדמפרס וחולל בהם הקנים: שוכים. מל
 שם כדו יושבים בכוכב דכ' ו' והם כאלה וקרי
 לה משפחות כופים דיימ כמדקין וכן תרעום
 וקרי שער: ועליו. מן הארץ מיכיל ל' יכרסו
 מן הארץ ואלו ואלו מן הארץ הלאו שאלו שוכים
 מפרס: חולל ואלה מפרס: מלגן. כמין דפוס
 שוכים כו כלבים שמתלום חותו טיט ומהלוקים
 חותו ודא כלבים: וחלו לו לפרס. דעלוי קרי
 קרי ומימי כליו ויחמד אל עמו ונו' ככס תחכמו
 לו מן ירכה ונו' וישמו עליו שרי מסס למען עזרו
 כנגחתי ונו' חסעם. ממוק וחלו יכול
 לעשות מלגס: שרי מסס דבר שמים. ריח

אבל על אומה אחת כביא א"נ הוא אינו כביא אבל הם
 באיט ונפלים לתוך המים וכו"א (שמי יד) ומצרים נסים
 לקראתו וינער ה' את מצרים בתוך הים והיינו דא"ר
 אלעזר מ"ד (ס' יח) כי בדבר אשר ודו עליהם בקררה
 שבשלו בה נתבשלו (וכאי משמע דהאי ודו לישנא
 דקריה הוא דכתיב (נחששים כס) ויוד יעקב נידר). א"ר
 הייא בר אבא א"ר (יוחנן) (סימאי) ג' היו באותה עצה.
 כלעם איוב ויתרו. כלעם שיעץ נהרג. איוב ששהק
 נידון ביסורין. יתרו שברה זכו (סבני) בנו וישבו
 כלשכתהגזיה שנאמר (דכ"ג) ומשפחות סופרים יושבי
 יעבץ תרעתי שוכתיים המה הקנים הבאים מחמת אבי
 בית רכב וכתיב (שופטים ה) ובני קני חותן משה.
 (שמוס ה) ונלחם בנו ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי' ליה
 א"ר אבא בר כהנא כאדם שמקלל עצמו ותולה קללתו

באחרים. (ס' וישמו עליו שרי מסס עליהם מיבעי' ליה הנא (משום) (רבי) אלעזר ברבי
 שכעון (אמר) מלמד שהביאו מלכן ותלו לו לפרעה בצוארו וכל אחד בישראל שאמר להם
 א סטנים אני אמרים לו כלום איכמנים אתה יותר מפרעה. שרי מסס דבר שמים (לבנים)
 (ס')

ועט ניש פריינגען קיין מבור אויף דיא מענטשין. אבער ער וועט פריינגען דיא מענטשן צום
 וואסער און וועט זיי אריין ווארפן אין וואסער און אזוי שטייט אין פסוק דיא מצרים ווענען
 גילאפן גען דעם וואסער. און האט אריין גיווארפן דיא מצרים אין ים. איצט איז רעכט
 וואס רבי אלעזר האט גאנגט עס שטייט אין פסוק בי דבדב אשר ודו עניהם. אין דעם מאס
 וואס דיא מצרים האבען גיקאכט דיא יידן. ווענען דיא מצרים אליין גיקאכט גיווארן. גאנגט דיא
 נבא פון וואנען ווייסן מיר אז ודו מינט מען אטאס. ווארומ עס שטייט אין פסוק ויוד יעקב
 נידר. יעקב האט גיקאכט אעסן אין אטאס. דיא מצרים האבען גיווארפן דיא יידן אין וואסער.
 ווענען זייא אליין גיווארפן גיווארן אין וואסער. רבי רימא בר אבא האט גאנגט פון רבי סימאס
 וועגן דרייא מענטשן ווענען גיווען אין דער עצה מען ואל דיא יודישע קינדער ווארפן אין
 וואסער. כלעם איוב יתרו. כלעם וואס ער האט געזעה געעבן. איז ער גיהרגת גיווארן. איוב
 וואס ער האט געשוויגען איז אויף אים גיקוכען יסורים. יתרו וואס ער איז אנגילאפן האבען
 זינע אייניקלאך זוכה גיווען און ווענען גיוועסן אין לשכת הגזית צווישען דיא כנהדרין. אזוי
 וויא עס שטייט אין פסוק ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתיים. מעתים שוכתיים המה
 הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב. און נאך שטייט אין פסוק ובני קני חותן משה. קני
 איז דער שווער פון משה איז נאך דאס יתרו. און עס שטייט דיא אלע משפחות ווענען
 פון דיא קנים. דאס מינט מען פון יתרו. און מען רופט זייא משפחות סופרים דאס מינט
 מען כנהדרין. עס שטייט אין פסוק פרעה האט גאנגט אויף דיא יידן ער וועט מלחמה האלטן
 מיט אונז ועלה מן הארץ. און ער וועט אויף גיין פון דיא לאנד. האט נאך גידארפט שטיין
 וועלן מן הארץ. מיר וועלן מוין אוועק גיין פון דיא לאנד. האט רבי אבא בר כהנא
 גאנגט דאס איז אזוי וואס אפענטש וויל זיך פרויזן. גאנגט ער זיין קקלה אויף איין אנדערין.
 אזוי האבען דיא מצרים גיט גיוואקט זאגן מיר וועלן מוין אוועק גיין פון דיא לאנד. האבען
 זייא גאנגט דיא יידן וועלן אוועק גיין פון דיא לאנד. אין פסוק שטייט וישבו עליו שרי
 מסס. דיא מצרים האבען גיטאן אויף אים עלצמע צום געמען פארנאקעס. האט נאך
 גידארפט שטיין דיא מצרים האבען גיטאן אויף זייא. אויף דיא יידן. גענערט דיא נבא

(ע) למען ענותו בסבלותם ענותם מיבעי' ליה למען
ענותו לפרעה בסבלותם דישאל . (ע) ויבן ערי
מסכנות לפרעה רב ושמואל חד אמר שמסכנות את
בעליהם וחד אמר שמסכנות את בעליהם דאמר מר
כל מי שעוסק בבנין מתמסכן (ע) את פתום ואת
רעמסם רב ושמואל חד אמר פתום שמה ולמה נקרא
שמה רעמסם שראשון ראשון מתרומם . וחד אמר
רעמסם שמה ולמה נקרא שמה פתום שראשון ראשון
פי תהום בולעו . (ע) וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן
יפרוץ בן רבו וכן פרצו מיבעי' ליה אמר ר"ש בן לקיש
רה"ק מבשרהן בן ירבה וכן יפרוץ (ע) ויקוצו מפני
בני ישראל מלמד שהיו [רומים] בעיניהם כקוצים (ע)
ויעבדו

כל שחם שמרגילים ומתעניין לעבודה אחת תחלה
ספסל זה היה בישראל לפני של כשנים תשנ"ח
בג"ר: לתת עזרה לפרש, בגדול סכומות של
 ישראל שינו שם לסבול : שמכמות אח בגנילים
 מלך ידי רחם הערים והואם העבודה בשכום
 שחם לעבוד בים : שמכמות. חולדות דרכים
 ויחלל את מלרים ונכסלי עבודה ו הוא דלרעם להם
 ונחל ונחל לא בג"ר : דלרעם מר כל טסוקם בגנן
 מתחמק ומחל דגרים לרעם מתחמק לך דרכי ונחל
 מר אלכ בים : כל דלם שמחמק עשמים שחם
 בגנן וממיה מתחמקת שמחל אח בלרם ליר עריות
 דלרעם מר בגניומם כל טסוקם בגנן מתחמק : רחשן
 רחשן מרמסם : כשבים בגנן קלם את מרמסם
 וטפל ומחזיק ונזקין והוא טפל : פי חסום בולע
 נגלע בלרץ : ר"ק נכבדן. בישראל ואורח למרים
 מר חומל לחסם בגניומם חמיד קר ויסקו : ויסקו
 סם חומל להם חלול ערבים וגוסם מרמסם קריום

רבי רבי אלעזר ברבי שמעון האם גילעוונט. דער פסקן דער ציילט אויפן מען האט גיפראכט דעם פארעם וואס מען מאכט אין אים ציגל און מען האט אין אים אריין גלייבט ליים. און מען האט דאס אויף גיהאנגען אויף דאס הארד פון פרעה. און יעדער יוד וואס ער האט גיזאגט איך בין איידעל: איך קען נישט ארבעטן. האט מען גיזאגט צו אים ביסמו דען איידעלער וואו פרעה. איז דא ערשטע ארבעט האט מען אריין גיגעבן עליו. אויף אים: אויף פרעה. שרי מסיס איז דער פייטש ערשטע איבער דער וואך וואס מען מוהט אויף דעם מענטשן אים געווארען צו דא ארבעט. דעמען ענותו פסכלותם. מען זאל אים פייניגען מיט ווערע ארבעט. האט דאך גיפראכט שמיין מען זאל וואו פייניגען מיט ווערע ארבעט. נאר מען מיינט מען זאל פייניגען פרעה מיט דא ארבעט פון דא יודן. פרעה האט זיך נייטיגט און האט גיפראכט אויף זיך ליים: דא יודן זאלען אויף מוין ארבעטן. מען האט גיפראכט שמיטע מסכנות צו פרעה. רב און שמואל קריגען. איינער זאגט מסכנות איז דער פייטש אסכנה. דא מצינען ווענען גיטסען אין אסכנה דורך דא ארבעט. וויא ווענען דער מוונקען גיזאגן אין ים. און איינער זאגט מסכנות איז דער פייטש ארעסקייט. דא מצינען ווענען ארעם גיזאגן דורך דא ארבעט דא יודן האבען צו גיטסען דאס פארמעגן פון דא מצינען. וואדער מען מיינט אלע הייזער וואס מען באהט גריינגען צו אסכנה. אסאך פאלט אין דא הייז און מענטשן ווערן גיהרגט און אלע מענטשן וואס באהען הייזער ווערן ארעם. אזוי האט דער מנה גיזאגט. את פתום ואת רעסס. רב און שמואל קריגען. איינער זאגט דא שטאט האט גיהייסן פתום. פאר וואס האט מען איר גירויפן רעסס. ווייל יעדער ערשטע ביסער וואס מען האט אויף גיפראכט איז אין גיפארין. האט מען נאך אסאך אויף גיפראכט אז ווייפער אין גיפארין. און אזוי איז גינען אלע מאהר. און איינער זאגט דא שטאט האט גיהייסן רעסס. פאר וואס האט מען איר גירויפן פתום. ווייל יעדער שטיק וואס מען האט אויף גיפראכט איז אין גיזאגען גיזאגן איז דער ערד. אין פסקן שטייט ופאלש יענו אותו. אזוי וואו וואו פלעגן אים פייניגען. בן ירבה וכן יפריץ. אזוי וועט ער זיך מערן און אזוי וועט ער זיך שפארקן. בארף דאך שטיין בן רבו וכן פרצו. אזוי האבען וואו זיך גימערט און אזוי האבען וואו זיך גיפראכט ווארום דא תורה דער ציילט דאך וואו וואס עס איז גינען. האט רבי שמעון בן לקיש גיזאגט דער רוח הקדש האט גיזאגט צו דא מצינען איר מיינט צו מיערן דא יודן. וואס מער איר וועט וואו פייניגען. וועלן וואו זיך מערן און וועלן זיך שפארקן. וויקצו ספני בנן ישראל. דער פסקן דער ציילט און דא מצינען האבען גיפראכט אויף דא יודן. וואו אזוי וואו ווערן גימערט און גיפראכט: איז בייא וואו גינען וואו מען וואלט וואו גיפראכט

בְּרֹאשׁוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל פְּרִים וְרִבִּים : בָּשָׂה דָּן . מִשְׁפָּחָה
בְּדַבְרֵיהֶם וּנְשַׁכְרֵהוּ עוֹד : רַחֵם ה' עֲבֹדָה : פְּרִיכָה
שִׁבְרֹהוּ הַגּוֹף וְהַמָּוֶה : קָם . הִלֵּךְ עֲבֹדָה קָה אֵל
שִׁמְשׁוֹל בֵּר הַמָּוֶה אֵל יִשְׁכָּן שָׁח מְלִיפִין וְכו' חָם
קָה שָׁח הֵא רְגִלִים בָּךְ : לֹא־דָּמִי . בִּפְנֵי קָה
בָּשָׂה דָּן הֵא בִּפְנֵי חֲבֵר וְדָלִי פְרִיכָה הֵא דָּלִי
שִׁבְרֹהוּ וְיִמְרֹהוּ :

והפסוק: כשמועבד את הבור על גבי הכירה קרי
 ליה שפחה: אחד של חמין. לרחוק רגלי
 בעליהם בשר: בין שפחה. בין חמין הכחם
 מקומות לעשים חמין. גבול הכרה גבול מחלן וחכרי
 גבול מחלן וחמין בחמין: חסד. ירמיהל שחמין

ויעבדו מצרים את בני ישראל (ע"ז) בפרך רבי
(אליעזר) [אלעזר] אמר בפה רך רבי שמואל בר נחמני
אמר בפריכה (סס) ויסירו את חייהם בעבודה קשה
נחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה אמר רבא בתחלה
ביומר ובלבנים ולבסוף ובכל עבודה בשדה (סס) את
כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך אמר רבי שמואל
בר נחמני אמר רבי [יונתן] שהיו מהליפין מלאכת
אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים ולס"ד נמי התם
בפה רך הכא ודאי בפריכה :

מב זרליש ר' עקיבא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו אבותינו מכצרים שבשעה שיוצאות לשאוב מים מזמן להם הקב"ה דגים קטנים בכדיהם ושואבות מחצה מים ומחצה דגים ובאותו ושופתות שהי קדרות אחת של המין ואחת של דגים ומוליכות אותן אצל בעליהן לשרה ומרחיצות אותם וככות אותם ומאכילות אותם ומשקות אותם ונוקטות להם בין שפתים שנאמר (ספ"ט) אם תשכבון בין שפתים בשכר תשכבון בין שפתים וכו' ישראל לבית מצרים שנאמר (ס"ט) כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקק **חזק** וכיזן

מים דענער אין דיא אויגן. אין פסוק שמיט ונעבירו מצרים את בני ישראל בפרך. רא מצרים האבען גיארבעט מיט דיא יודן מיט פרך. רבי אלעזר זאגט מען מיינט בפה רה. מיט אויפער מיל. וויא האבען געצויגן דיא יודן צו דיא ארבעט מיט גומע רייד. רבי זיכאל פון נהמני זאגט בפרך כיינס מען מיט צו ברעכונג. מיט שווערע ארבעט וואס צו ברעכט דעם גוף. אין פסוק שמיט דיא מצרים האבען פארמישערט דאס לעפין פון דיא יודן מיט שווערע ארבעט מיט ליים און מיט ציגל און מיט צילע ארבעט וואס אין פעלד: רבא זאגט אין אנדרייב האבען דיא יודן גיארבעט גאר מיט ליים און ציגל. דער נאך האבען דיא יודן גיטשט ארבעטן אלע ארבעט וואס אין פעלד אויף. ווערע אלע ארבעט וואס דיא מצרים האבען גיארבעט מיט דיא יודן איז גיזען בפרך. מיט שווערקיט וואס צווא ברעכט דעם גוף. רבי זיכאל פון נהמני האט זאגט פון רבי יונה סווענין דיא מצרים האבען אויסגעהאט דיא ארבעט וואס זכרים דארפן טאן. האבען גקבות גיטשט טאן. און דיא ארבעט וואס גקבות דארפן טאן. האבען זכרים גיטשט טאן. און אפילו דער וואס מיינטשט דעם פריערדיגען בפרך. מיט אויפער מיל. מיינטשט ער אויף דעם אנדערין בפרך. מיט צווא ברעכונג:

מב רבש. רבי עקיבא האם גידלשת אין דעם זכות פון דיא פרושע זוייפער וואס זענען געווען אין דער צייט. זענען אנגערע עלטערין אויס גלייזש גיווארן פון מצרים. וואס ווען דיא זוייפער זענען ארויס געגאנגען שפען וואסער. האט זייא גאט און גיברייט קיינען פישלאך אין ווייטערע קריי. האבען זייא גישעפט הערפט וואסער און הערפט פישלאך קליינע. און זייא זענען גיקומען אהיים. און האבען גישטערט צווייא טעפ בייא דעם פיער. איין טאפ מיט בלוי ווארעמע וואסער. און איין טאפ מיט פישלאך. און זייא האבען גישטאנן דיא צווייא טעפ צווא ווייטערע מאנען אין פעד. און מיט דיא ווארעמע וואסער האבען זייא ארויס געוואשן ווייטערע מאנען פון דיא ליים. און זייא האבען אויס געשטירט ווייטערע מאנען מיט שמעקעדיגע בויקאיי. און זייא האבען גיגעבן דיא מאנען עסין דיא פישלאך. און זייא האבען גיגעבן דיא מאנען צום טרינקען. און דיא מאנען האבען בועל גיזען ווייטערע זוייפער צווישען דיא בייטן וויא גאנגעט וואס אין פעד. אז וויא עס שטייט אין פסוק אויב איי וועט לינקע צווישען דיא גרענעצין וואו עס שטייט וויא אפ איין פעד פון דיא אנדערע. כאטשן איי דא עכאנאלטענער ארט. פאר דעם וואס איי פלעגט לינקע צווישען דיא גרענעצין. דרייפער האבען יורי

[illegible]

ראשי

ידין וזה גיוען צוים צוא גיין מיט אנדויסען פאר מעגן פון מצרים. אזוי וויא עס שטייט אין
פסוק כנפי יונה נוחה בכסף ואבדותיה בזהבך תרוץ. דא פריגעל פון דא מויב ופון דא
ידיו איז ברעקט גינארין מיט וויכער. אונזער פליגעל זענן ברעקט גינארין מיט גרינע גאד.
אונז או דא ווייכער פלעגן מעוברת ווערן פלעגן. זיא קיסען ארויס. אונז או עס איז גיקיסען
דא צייט וויא זאלן האבען דאס קינד. פלעגן זיא גיין אין פערד אונטער אפעל בוים אונז
דארט פלעגן זיא גיפארין דאס קינד. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אונטער דעם עפול בוים
האב איך דיר דער וועקט דא וואלט ארויס גיין פון ביין מוטערס בוים. דארטן האט ביין
מוטער געהאט אירע שטערצן. דארטן האט ביין מוטער געהאט אירע גיבורט שטערצן. אונז
נאט האט געשיקט אפלאך פון הימעל אונז האט זיא ריין גימאכט אונז שייין גימאכט אזוי וויא
דא הייבאט וואס מאכט ריין דאס קינד. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אונז לי וואס האבן
דיר גיפארין אין דעם מאג וואס מען האט דיר גיפארין האט מען נישט אפ געשניטען ביין נאפל
אונז מען האט דיר נישט גינארשן מיט וואסער דא וואלט קינד ווערן. אונז מען האט דיר
נישט געזאגטן מיט וואלן. אונז מען האט דיר נישט געזויקלט. אונז דער מלאך האט געזען דא
קינדער זענען קיבלאך צייגעס פון האניק. אונז אייגעס פון בוימאיל. אזוי וויא עס שטייט
אין פסוק דא האט אים גימאכט ווייזן האניק פון שטיין. אונז בוימאיל פון אשפארקן פלעלן.
אונז או דער צווייטע האבען זיך דער וואסס אונז פערד זענען דא יירישע קינדער. זענען
זיא גיקיסען וויא רינגן. איז גינארין אונז אונז דא קינדער זענען אריין אין דא ערד. האבן
דא מערען גיבראכט אקסן אונז האבען גינאקערט אויבן אויף דא ערד. זיא זאלן צוא
האקערן דא קינדער. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אויף מיד האבען גינאקערט דא מענטשן
מיט דא האקערס. דער נאך וויא זיא זענען אונזען גינאנען מיט דעם האקער זענען דא
קינדער ארויס גינאנען פון דא ערד אזוי וויא גראו וואס שפראכט פון דא ערד. אזוי וויא עס
שטייט אין פסוק זענען שוויגערער קינדער אזוי וויא דא שפראכע פון פערד האב איך דיר
גיגען. אונז או דא קינדער זענען גרויס גינארין זענען זיא גיקיסען סמארעס וויא אהיים.
אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דא האבט דיר גיסערט אונז גיסט גרויס גינארין. אונז גיסט
גיסען אהיים בערד ערבים. דא וואלט נישט גיזענען זיא עס שטייט אין פסוק בערד
ערבים. נאר וואלט גיזענען בערד ערבים. סמארעס וויא אונז ווען נאט האט זיך געוויזען צו
דא יעדן זיא דעם ים. האבען דא קינדער צוא ערשט דער קענט נאט. אזוי וויא עס

ဥ'ဗုဗ

אלישבע בת עמיאל. אשתו של אהרן: שביח
 פועה לולד. שמשעשעת אותו כדרך
 [משחקין] לחינוך בדברים ערכים לפסוק
 ולשעשע: פועה. וזעקת כמו [פעיחא] כיון דא
 כיוולת אפסע. ה"ל ורואין על האבנים א"ל יוחק
 סימן גדול מסר לן בשעה שזכרתי לילד ירכוסי
 מלשונות האבנים ד"ל על האבנים כדכתיב וארד
 בית יואל וגו' מס יואל זה ירך מבין קו: סימן
 גדול. שלא חסלו כלם וחסילום והאמר כל ס'
 זה לכס סימן של לידת וזו חסלוהו וחסילום ד"ל
 להכי קרי למשכר האשה אבנים כדכתיב גבי יואל כל
 חרם אבנים ואשה עמי יואל דמיא: סוף. ען עב
 שעליו דוכב ומגלגל כבנים שקורים משולים לעשס
 כדפוס הכלי לפי גדלו וקטנו: סימן גדול מסר לן.

אמר ר' (יוחנן) (חנן) סימן גדול מסר להן (אמר להן) בשעה שזכרתי לילד ירכוטיה מצטננות
 כאבנים) איכא דאמרי כדכתיב (וימיס יס) וארד בית היוצר והנה הוא עושה מלאכה על
 האבנים מה יוצר זה ירך מכאן וירך מכאן וסרן באמצע אף אשה ירך מכאן וירך מכאן
 וולד באמצע (ואיכא דאמרי בשעה שזכרתי לילד ירכוטיה מצטננות כאבנים). (שמות ט)
 אם

שמיים אין פסוק דאם איז מיין גאט וואס איז האב איהם שוין אפאחאל גינעקו אונ איז
 ווער אים פלייגען:

כג ויאמר. דער מלך פון מצרים האט גאט צו דא יודישע הייבאמס. רב את שמיאל
 קריגען. אייגער גאט שפּרה אונ פּועה זענן גינען אמוסער מיט אפאכטער. אונ אייגער גאט
 דאם איז גינען אשויגער מיט אשגור. דער וואס גאט אז דאם איז גינען אמוסער מיט
 אפאכטער. איז דאם גינען יוכבד אונ מרים: אונ דער וואס גאט דאם איז גינען אשויגער
 מיט אשגור. איז דאם גינען יוכבד אונ אלישבע. גאט דאם גינען מיר האבין גילערונג ויא
 דער וואס גאט דאם איז גינען אמוסער מיט אפאכטער. ווארום מיר האבן גילערונג שפּרה
 איז יוכבד. פאר וואס האט מען איר גערופען שפּרה. ווייז דאם גאט גינען דאם קינד.
 אנדערע גאט מען איר גערופען שפּרה: ווייז אין אירע צייטן האבין דאם רי יודין גינערט.
 פּועה איז מרים. פאר וואס האט מען איר גערופען פּועה. ווייל דאם פלעגט הייבן מיט דעם
 קריגעס קינד. שמיאל צו מאכען אים פון ווייגען. אנדערע גאט זאגן דרייגער האט מען איר גערופען
 פּועה. ווייז דאם האט גינען מיט רוח הקודש. אונ דאם האט גאט מיין שטער וועט גינערט
 אזוהן וואס ער וועט העלפן דאם יודין. פּרעה האט גאט צו דאם הייבאמס אז איר וועט
 מאכען גיבאחרין דאם יודישע ווייגער. גאט איר זעהן אויף דעם אבנים. וואס איז דאם אבנים.
 האט רבי יוחנן גאט אנדויסען צייבין האט פּרעה גינעבין צו דאם הייבאמס. ער האט גאט
 צו ויא ווען אאשה בארף גיבאחרין אקיד ווערן אירע פים ופון דאם קנה פון צום בידו קאנט
 אזוי ויא שמיאל. איז אבנים דער מייסל שמיאל. אנדערע גאט זאגן אזוי ויא עס שמיאל אין
 פסוק איז האב געגידערט אין שטוב צו אפאכטער. האב איז גינען. ער ארבעט זיין ארבעט
 אויף דעם אבנים. נאזוי ויא דאם פלי וואס דער מעסער מאכט אויף איר. דאם מעס. הייסט
 אבנים. אזוי דער ארט וואס דאם אשה זיצט אויף אים ווען דאם בארף גיבאחרין הייסט אויף אבנים.
 אזוי וי דר מעסער האט אפוס פון דער זייט אונ אפוס פון דער זייט. אונ דער האלץ וואס ער הייסט
 אויף אים. איז אין מיטען צווישען זיינע פים: אונ אויף דעם האלץ קענט ער דאם גיים צו
 מאכין דאם מעס. אזוי דאם אשה ווען דאם גיבארט דאם קינד. האלט דאם זיין פוס פון דער זייט.
 אונ זיין פוס פון דער זייט. אונ דאם קינד איז אין מיטען צווישען זיינע פים. אויב דאם איז
 אזוהן זאלט איר אים הייבן. אונ אויב דאם איז אפאכטער דאם ויא לעבין. רבי תנא גאט
 אנדויסען מיין האט פּרעה ויא גינעבין. ויא זאלין באלד דער קענען צווישען אונ אונ
 אנקבה

החיות על הכלבים אם כן הוא סט [את] יכולת
לנחות מיד אם כן הוא כלל שום סכנה: כן פירו
למטה: ולפיכך מדבר השמיני: בת פנים למטה:
מדבר השמיני והכי מפרש בנחמה מסכת נדב:
אלוהים. משמע על עסקי דילס לטון ויכל אליה:
וחמיו. סוף לים למכס. ולפיכך חת הילדים
וחמיו משמע שהיו מסייעות להחיות שהיו מעמידות
אותם בבהירות ומגדלות אותם: חילולות חיות ממש.
מילדות: כחיה נמשלת. וחיות הכדור חיון לריכות
למילדות: דכתיב ביה כתיב ביה. מי שכתוב בו
מקרה בשם נחמה וחסד ביה כתיב בו וסוף כתיב
סו כתיב כתיב ככל נכסיון יחד: מה אמר לנחם.
אמר כ"י כולו מקראם לנחם:
הכין

במשלת יהודה (נכסיון מס) גור אריה יהודה דן (ס) יהי דן נחש עלי דרך (ס) נפתלי
אילה שלוחה (ס) יששכר חמור גרם יוסף (ס) בכור שורו הדר לו (ס) בנימין זאב יטרף
דכתיב ביה כתיב ביה דלא כתיב ביה כתיב ביה (יחזקאל יס) ואכרת מה אכך לכיבא בין
אריות רבצה בתוך כפירים רבתה גוריה:

(שמוס ב) **מד ירהי** כי יראו המילדות את האלהים ויעש להם בתים רב (ולוי)
(ושמואל) חד אמר בתי מלכות והד אמר בתי כהונה ולויה
כאן

אנקה. אכר ווערט גיבארין מיט דעם פנים אראפ. איז אן קבה. ווערט גיבארין מיט דעם פנים
ארויף. און דיא הייבאמס האפען מורא גיהאמט פאר גאט און וויא דאפען גיט גיטאדן פאשר דער
אליה. אזוי וויא פרעה האט צוא וויא גייעט. פרעגט דיא גמרא דהא האט גיבארפט שמיין:
ווארום אליה איז דער פייטש צוא וויא און דהא איז דער פייטש צוא וויא. דאדער דאדער שמיין
לכן. דאס איז אקורצערער ווארט: האט כפי יומי כפי חנינא גואנט דער פסוק דער ציילט אונז
אז פרעה האט מיט וויא גיטאמט מונה ויין: און וויא האפען גיט גיטאמט. ווארום אליה מינט
מען ער האט מיט וויא גייעט אונדער דער וואס גייעט צוא וויא: וויא האפען דער געט דיא
קינדער. מיר האפען גילערונג גיט גענוג וויא האפען גיט גיטאמט דיא קינדער. וויא האפען נאך
גיבארמט שפיין און וואכער פון גייערמווענין. דיא הייבאמס האפען גואנט צוא פרעה דיא
ידישע ווייער זענען גיט וויא דיא ווייער פון מצרים. פי חיות הנח. פרעגט דיא גמרא וואס
מינט מען חיות. מיר זאלן זאגן חיות מינט מען הייבאמס. אהייבאמס וואס דאדער גיבארין אקיד
כארף דען גיט צוא איר זאל קומען איין אנדער הייבאמס איר העקפין צוא גיבארין דאס קינד.
גאר אזוי האפען דיא הייבאמס גואנט צוא פרעה. דיא ידישע פאלק זענען אזוי וויא דיא חיות
פון וואקד. און אדער כארף דאדער גיט קיין הייבאמס: בייא יהודה שמיין ער איז וויא אלייב. בייא
דן שמיין ער איז וויא אשכנז: בייא נפתלי שמיין ער איז וויא אהיב. בייא יששכר שמיין ער
איז וויא אהיב. בייא יוסף שמיין ער איז וויא אהיב. בייא בנימין שמיין ער איז וויא אהיב.
בייא דיא שבתים וואס עס שמיין צוא וועקע חיות און בהמות וויא זענען געגליקען: שמיין
דאך. און בייא דיא שבתים וואס עס שמיין גיט צוא וועקע חיות וויא זענען געגליקען. האט
אויף וויא גאט גואנט צוא יחזקאל הנביא דא וואלט זאגן ביין מוטער איז אלייב אנקה.
צווישען דיא גיבין ליגט וויא. צווישען דיא וונגע לייבין דאס וויא גיטאדן גייען אירע קינדער.
זענן מיר אז אדער יודין צוא וואמען זענען געגליקען וויא. וויא וואקטין גייען סתת גיבארין
גיטאדן:

מד ירהי. און עס איז גייען אז דיא הייבאמס האפען מורא גיהאמט פאר גאט האט ער
גימאמט צו וויא הייער. רב און שמואל קריגען. איינער זאגט הייער פון מלכה. ופדכים
זאלן פון וויא גיבארין ווערין. און איינער זאגט הייער פון פתים און לויס. ופתים און לויס
זאלן

אכן וזמש. שאלו מיוכד: ותמה עובד. אשכ
כלב וכו' מרים ולקחן מפדל למה קדחא
שמה עובד ומלי ותמה זכו שגלערה: ויקח לו כלב
אם אפרים. לאחר שחבראל חזר ולקח לו אלמא
אפרים קרי מרים וסחיב ודוד בן איש אפרים: וכל
בן חלון. פסוק הוא כדכ"י: בן שפנה מעלה
מרגלים: תירוצא הוא דאך מרזק לעולם בן חלון
הוא ילמה נקרא כמו בן יפונה ע"ש מעשי. ה"ל
ואחרי בן קנו סוף: הורגים דקם. בן אשחור של קנו
היה כלב ונחמא עדיאל אחיו חלמו: דיקא מלי.
דכדכ"י קרי ארר"א כי משהי כלב לא קריים בן
קנו כדכדכ"י עדיאל אלא סקטי מחלבו ביתו ונחמא
של קנו: שכלב עובד. מזהב חולמים סוכה סדקרי
לפ סכא ירשום ולקחן קרי לה ממי חלמא ועובד
שמוצא כל בחורי יבאל מליכא אחר: וכל מוכס
סוכ סביב לה. כדכדכ"י לעיל ותמה עובד ויקח לו
כלב אלמא ארזים סוף: לשם במוס. כגון זו סוכה
חולס וכו' סכא לב"ש סדק בלחם חלון ומס וכל
אחר זקרים ודוב בנים דומים לאחי סכא ככ"י בית
מהלן: ליריעות. כלל סוכר אדעומות דומות חלס
סוכה ירקקת פלר"א בלע"ז: בנים. א"ל שמו
בעל סכא ועסא מנוה כסא כס (לש סכאון)
[כסאון] ונכס: ישר וסוכב נאדון שיער את עלמו.
מלעמך אחר טעם המרגלים: ששיכ את עלמו.

יצר

זאקין פון זיין גיבארין ווערין. דער וואס זאגט היינער פון כהנים און קוים. כהנים און קוים
וועלן פון זיין גיבארין ווערין. דאס איז אהרן און משה. און דער וואס זאגט היינער פון כהנים
מלכים וועלן פון זיין גיבארין ווערין. פון מלכים זענען גיבארין גיבארין מלכים. אזוי וויא עס
שטייט אין פסוק עזובה איז גיבארין האט פלג גינעמען דא אפרת פאר אומייב. און אפרת
האט גיבארין צו אים דעם ווען דער. און עס שטייט אין פסוק דוד איז גינען דער ווען פון איש
אפרתי. ואון עזובה און מלכים און אפרת איז איינס. און דוד איז פון אפרת. דאס איז פון מלכים.
איז דאך פון מלכים גיבארין גיבארין מלכים: אין פסוק שטייט פלג דער ווען פון חצרון האט
גיבארין דא עזובה אשה און ירמעות. און דאס זענען איבער קינדער ישר שובב אידן
דער ווען פון חצרון דער ווען פון יפונה. פערענט דא גמרא ער איז גינען דער ווען פון חצרון.
דער ווען פון חצרון און פון יפונה. עפעערט דא גמרא ער איז גינען דער ווען פון חצרון.
נאר חצרון איז גינען גינען גינען. חצרון און יפונה. ווייל יפונה איז מיינען אפ
קערין. ער האט זיך אפ גינען פון דא עצה פון דא מרגלים. פערענט דא גמרא ער איז
דאך גינען דער ווען פון קנו. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק עתניאל בן קנו דער יונגערער
ברדער פון פלג האט איין גינען דא שטאט. האט רבא גאנץ ער איז גינען דער שטיין ווען
פון קנו: איך ווער דיר מיינן אז עס איז אזוי. ווארום עס שטייט אין פסוק קנו. עס שטייט
ניט דער ווען פון קנו. נאר עס שטייט קנו. ועדא אים ער איז גינען פון די שמוכ סענעטשין
פון קנו. אבער ניט אזוי: עדיב איז מלכים. פאר וואס האט מען איר גינען עזובה. ווייל אקע
האפען איר אין אנהייב פאר לאזן. קיינער האט ניט גינען מיט איר סתונה האפען. ווייל
זא איז גינען אקאנגע. פערענט דא גמרא עס שטייט אין פסוק הוליד. ער האט איר גיבארין
איז זא גינען זינע אקאנגער. זא איז דאך גינען זינע אומייב. האט רבא זינען גינען דער ווען
געמט אומייב פון נאמס וועגן. ווייל גאט האט גינען מען ווא האפען קינדער. איז גינען ווי
דא ווייב וואלט גינען זינע אקאנגער. פאר וואס האט מען איר גינען ירמעות. ווייל איר
שנים איז גינען גינען צוא אירענה וצוא אירענה פראקטעט. אין פסוק שטייט וואהה גינע. זאקסט
ניט גינען גינע. נאר זאקסט ליגען בוגיה. דאס זענען דא געמען פון איר פאן וואס ער
האט איר גיבארט זא וואל ווי אקאנגער מיט קינדער. ישר האט ער גינען ווייל ער האט
זיך גלייך גיבאמט פון דא עצה פון דא מרגלים. שובב האט ער גינען ווייל ער דע וויקד

יצרו וארדון שרידה את יצרו וא"ר על שהיו פניה דומה לזרד. (ד"הסד) ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ינערה אשחור זה כלב ולמה נקרא שמו אשחור שהושהרו פניו בתעניות אבי שנעשה לה כאב תקוע שתקע את לבו לאביו שבשמים היו שתי נשים נעשה ס'ים כשתי נשים חלאה ונערה לא חלאה ולא נערה הואי אלא בתחלה חלאה ולבסוף נערה (ס) ובני חלאה צרת וצחר") ואתנן צרת שנעשית צרה להברותיה צחר שהיו פניה דומות כצהרים אתנן שכל הרואה אותה מוליך אתנן לאשתו :

(שמות ב) **מה ויצו** פרעה לכל עמו לאכר א"ר יוסי (שמות ב) חנינא אף על עמו גזר וא"ו יוסי ברבי חנינא שלש גזירות גזר בתחלה (ס) אנ בכחכו ולחר כח' בן

א. הנהס לכן הכה הכובע ולאית ומורדת אשר"ל והכי עמי קרי ליה מדר בקרא חלית על שם שמדר בעל מרגלים : שרידה את יצרו . שהיה מסימו לטעות עמכם : שזוהרו פניו . שקבל עליו תעניות כרבה טיגל מעלת מרגלים : שנעשה לה כאב . להשתעבד בה כרפואות ומזומות הבריות לחור : שהקע את לבו לאביו שבשמים . שלא להיות נעלה מרגלים : חלאה . הולא ולבסוף נערה כהרפואה מהליה ומורה לחור פנים כנערה : ובני חלאה . ובני חלאה שנגנית והרפואה משבומים היו להיות צרת וצחר : צר כהברותיה . מתקלחות היו צויות : מוליך חלק לאשתו . שהיה מהלך למכור פנים :

אף על עמו גזר : דרש ר' חננאל יוס סמל משה אמרו אלטגנוים לפרעס כיום טלד מושיען של שחל ואלו אלט יודעים אלט יודי הוא אלט מזרי צחר וקבן כל עמו וקבן מכה ליתן לו בנים הולדים 12 ביום וגזר אף על עמו : כהלה והמתן חורו . לא

גימאמך דעם יצר הרע . אונ האט זיך גיט גיגעקט צו אים . אונ איז גיט גיווען מיט דיא לעצז פון דיא מרגלים . ארדון האט ער גייהיסען ווייל ער הט גיוועלטיגט אויף דעם יצר הרע . אנדערע זאגן דרייבער האט מען אים גערופין ארדון . ווייל ער איז גיווען דער מאן פון אנווייב האט איר פנים איז גיווען רויט וויא ארדון . דער נאך וויא איז גיווען גיווארן . אין פכאק שטייט צו אשחור אבי תקוע וענען גיווען צוויי ווייבער . חלאה אונ נערה . אשחור איז כלב . פאר וואס האט מען אים גירופען אשחור . ווייל זיין פנים איז שווארץ גיווארן פון פאסטין . אבי האט מען אים גערופין ווייל ער איז גיווארן בייא איר אזוי וויא אפאטער . תקוע האט מען אים גערופין ווייל ער האט פאר רוקט זיין הארץ צו דינען גאט . וענען גיווען צוויי ווייבער . מרים איז בייא אים גיווען אזוי וויא צוויי ווייבער . חלאה ונערה . דאס איז גיט גיווען חלאה . אונ גיט נערה . נאר מרים נאר אין אנהייב איז זיא גיווען חלאה . קראק . דער נאך ווען זי איז גיווען גיווארן האט זיא אויס גיווערן יונג וויא אנערה . אונ דיא געפיי פון חלאה ווען חלאה איז גיפאהט גיווארן . זיא איז גיווען גיווארן פון איר קראנקייט וענען גיווען אירע נעמען צרת אונ צחר אונ אתנן . צרת האט מען איר גערופין ווייל זיא איז גיווען גיפייגט צו אלע ווייבער . אקע האפען איר פקגא גיווען מיט איר שיינקייט . צחר האט מען איר גערופין . ווייל איר פנים האט גישיינט אזוי וויא דיא ווען אין מיטען מאג . אתנן האט מען איר גערופין . ווייל דער נוס האט איר גיווערן . האט גיגעפין אמתנה צו זיין ווייב . ער זאל איר פועל זיין . ווייל דיא תאנה הט זיך ביי אים גישטארקט :

מה ניצו פרעה האט גיבאמין צו זיין פאלק אונ האט צו זיא גזאגט . רבי יוסי פרבי חנינא האט גזאגט אויף זיין אייגענע פאלק אויף דיא מצריים האט ער אויך גזר גיווען זיי זאלן צריין ווארפען ווייטער קינדרע אין וואסער . ורבי תנחומא האט גיררשט דעם טאג וואס משה איז גיבארן גיווארן האפען דיא שטערן ווער גזאגט צו פרעה . היינט וועט גיבארן ווערן דער וואס וועט העקפין דיא יודין . נאר מיר ווייסען גיט וואס ער וועט זיין . איז אדער אמצרי האט פרעה פאר זאכונט זיין גאנצע פאלק אלע מצריים . אונ האט זיא גיבעטן זיין זאגן אריין ווארפען אין וואסער אלע זכרים וואס וועלן גיבארן ווערן דעם טאג . נאך האט רבי יוסי פרבי חנינא גזאגט דריי גזרות האט פרעה גזר גיווען . דיא ערשטע גזרה איז גיווען וואס ער האט גזאגט צו דיא הייבאמס אויב עס וועט זיין אזויר זאלט איר אים ברענגן . דיא אנדערע גזרה איז גיווען וואס פרעה האט גישמעלט היטערס בייא אלע מעופהרע ווייבער . אז דיא היטערס האבן גיווערן אדער איז גיבארן גיווארן האפען זיא אים אריין גיווארפן אין וואסער . דיא דריטע גזרה האט

השני שומרים אלם כחך על הנילוות : השלישון .
השני שומרים וקדורין לדבר : ולכסף על עמו .
דכפרשות וביין שער כיום ועדיין רוחין בלשונות
שלא לקח העמידו כדכיר עד כיום שהשלך ליוצא :
גדול הדור . והיו הכל כמשמין לדבריו : על הזכרים
ועל הנקבות . שלא ילדו לא זכר ולא נקבה :
אלא בעולם הזה . שהנולדים מהם ומזרעם ומי
לעו"כ : אלה גזרת בעולם הזה ולעולם הבא .
שכיון שאין מולד ליוצא לא לעו"כ : בת מלאה ושלמים .
כדמפרש ואולי שולחם בידיון למזרים וישראל
נתעבכו שם ר"י שנים ומשולח משה לא נתעבכו אלא
שמונים שנים כדכתיב ומשה בן שמונים שנה
בדכנס אל פרעה ואחשה שנה ילאו נמלא שבעו
מירידתו עד שזלי משה ק"ל ובכחור עמם את
יוכבד ככר היסד משונתם ממשה כדלמדין לקמן

בן הוא והמתן אותו ואח"כ היאורה תשליכוהו ולבסוף
אף על עמו גזר :

(שמוס נ) **מזו וירדך איש מבית לוי ויקח את בת לוי**
לחיבן הלך אי"ר יהודה בר זבינא

שהלך בעצת בתו . הנא עמרם גדול הדור היה כיון
שגזר פרעה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשוא
אנו עמלים עמד וגרש את אשתו עמדו כולם וגרשו
נשותיהם אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יותר משל
פרעה הרשע שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה
גזרת על הזכרים ועל הנקבות פרעה לא גזר אלא
בעולם הזה ואתה גזרת בעוה"ז ועוה"ב פרעה רשע הוא

ספק גזרתו סתקימת ספק אין סתקימת ואתה צדיק וראי גזרתך סתקימת שגא' (לוי נכ)
הגזר אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כולם והחזירו נשותיהם ויקח ויחזיר
מיבעי' ליה אמר ר"י בר זבינא שעשה לה מעשה לקדחין הושיבה באפריון ואהרן
ומרים מרקדין לפניהם וטלאבי השרת אוברים (מכלס קינ) אם הבנים שמחה .

את

האם עד גזר גיווען אויף זיין גאנגע פאלק . אויף דיא מצרים אויף . וזיא זאגין אריין ווארפען
וויינער זכרים אין וואסער . גאנגע דרייא תרשים בזי מען האט אריין גיווארפען משה מיט זיין
קעסטל אין וואסער . האב ען דיא שטערן זעהרס גאנגע דער העלפער פון דיא יתיו איז שוין אין
וואסער האט שוין אויף גיהעקט דיא גזרה פון דיא מצרים און פון דיא יתיו :

מזו וירדך . אפגעקומט פון בית לוי איז געגאנגען און האט גיוועקען דיא מאכטער
פון לוי . וואו היין איז ער געגאנגען . האט רבי יהודה בר זבינא געזאגט . ער איז
געגאנגען נאך דיא עצה פון זיין מאכטער . מיר האבען געלערנט עכסם איז גיווען דער געקסטער
פון דעם דור . וזיא פרעה האט גזר גיווען אז אלע זכרים וואס וועלן גפארין ווערן זאל מען
אריין ווארפן אין וואסער . האט עכסם געזאגט אומזיסט וואס מיר מאכטערן אונז מיט ווייבער און
קינדער . האט עכסם געט וזיין ווייב . האבין אקע געט ווייבער . האט דיא מאכטער געזאגט
זו איהר פאסטער עכסם . דיין גזרה איז נאך שווערער וזיא דיא גזרה פון פרעה . פרעה האט גזר
גיווען נאר אויף זכרים . און דוא ביזט גזר אויף זכרים און נקבות . אז אקע האבין געט ווייבער
ווייבער . וועט דאך גיט גפארין ווערן גיט זכרים און גיט נקבות . פרעה האט נאר גזר גיווען
אויף דער וועלט . ווארום דיא קינדער וואס ווערן דער מרגנקען . שטארבן דאך נאר פון דיא
וועלט . אבער וזיא קומען צו עולם הבא . און דוא ביזט גזר צו דיא וועלט און צו יענע וועלט .
ווארום אז דיא קינדער ווערן גיט גפארין איז דאך גיט דיא וועלט און גיט יענע וועלט . פרעה
איז אקע וזיין מען גיט צו זיין גזרה וועט גלייבן צו זיא וועט גלייבן ווערן . אבער דוא ביזט
אצדיק דיין גזרה וועט געווען גלייבן . אזוי וזיא עס שטייט אין פסוק דוא וועסט גזר זיין און גאט
וועט אויף שטעלן דיין גזרה . האט עכסם צוריק גענומען זיין ווייב . האבען אלע יתיו צוריק
גענומען ווייבער . פרעגט דיא גמרא פאר וואס עכסם גזרה . ער האט גענומען . זעהט
אויס ער האט גענומען אנזע ווייב . דאך דאך שטיין נחזיר . ער האט צוריק גענומען דיא זעלבנע
ווייב . האט רבי יהודה בר זבינא געזאגט . ער האט איר צוריק גענומען און האט מיט איר התניה
געהאט אזוי וזיא מיט אנזע ווייב . ער האט איר געגעבן אין אהופה און אהרן מיט מרים
האבען געטאנצט פאר וזיא און דיא מלאכים האבען געזאגט דיא כהנא פרייט זיך מיט דיא
קינדער . אין פסוק : מיט ער האט גענומען דיא מאכטער פון לוי . זיא אז דאך שוין אלס

גיווען

(כ"ט) **מה ותרֵא** אורו כי טוב הוא תניא ר"מ אומר טוב שמו רבי יהודה אומר טוביה שמו ר' נחמיה אומר הגון לנביאות אהרם אומרים נולד כשהוא מהול וחכמים אומרים בשעה שנולד משה נתמלא כל הבית אורה כתוב הכא ותרֵא אותו כי טוב הוא

מח ופרא . ויא האט ג'ועהן דעם קינד משה כי טוב הוא . מיר האבען גילערונגס רפי מאיר וואגט טוב איז ג'וען ויין נאמען . רבי יהודה וואגט טובה איז ג'וען ויין נאמען . רבי נחמה וואגט ויא האט ג'ועהן אז ער איז גוט . ער איז אנגיפרייט צו ויין אנביא . אנדערע וואגן דיא גומקייט איז ג'וען . ער איז גיפארן ג'ווארן גיפליט . און דיא חבטים וואגן ווען משה איז גיפארן ג'ווארן איז דיא גאנצע שטוב פול ג'ווארן מיט ליכטיגקייט . דא שטייט ויא האט אים ג'ועהן ער איז גוט . און דארט שטייט האט האט ג'ועהן דיא ליכטיגקייט אז עס איז גוט .

והנפסא שלש ירחים . ג' חדשים יכלה להאמרי
כלל כלום במאמרי לנדוק אחריה חלל לכוף מ' חדשים
משכחורס ויהי כום מיעברל ביה הלהל ירחי
מעיקרא וזהבא נפקא לו : אמרי תפסיה וחיול .
מחר שלשון במתקריס סוס כדכתיב ותפסיה מה סוס
נ' לראוי : ומעוה הכס . ולעוקס שם ודך מיטק
לעוק לוקל חסוק הכיח : אחו למ שועלים . כס
קול חומרת למי סוס אחו לו שועלים כסמיה
מיו מהגלים כס . מיה ככיהם כמדד בעוד כסרי
קטן :

שחביב עליהם ממוס . שדמו מועטין ואל"ס סטים
משהמר גופו ויהי ככל ילום שקדים וחקים :
דבר דך . כום כוא משהמר יסא מן כלל לפי שדמר
הקס כשהמים מוליכין לוחו כחיקס כוא נחקל כלכן
וכוא מיטק וזהבא חלל דבר דך נחקל ודק . לחאיו :
יהי רע . של זסא : חלס : של מלי מרס וקיה
דקס לויסר"ד כלע"ו והוא קסב וספ קטלו דקיה
קס קיה סוף מרסב דקס :

חמר מבפנים וזפת מבחוץ שלא יריח אותו צדיק ריח רע . (סס) ותשם בה את הילד
ותשם במקו על שפת היאור ר"א אומר ים סוף ר"ש בר נחמני אמר (ע"ג) אנם דכתיב
(ישעיה יט) קנה וסוף קטלו :

ותרד

אז דא כומער האט אים ביהאלמין דרייא תרשים . ווארום דא מפרים האפען גירעכונם אז דא
אז בעופרת גיווארין . דער נאך וויא עמרם האט איר צוריק גינאפען . האפען וויא גיצילל דא
הרשים פון דער צייט . אז אין אקת אז דא גיווען בעופרת מיט דרייא תרשים פריער .
אידער ער האט איר נאך גינא . האט דא אים שוין גיט מער גיקענט ביהאלמין . פאר וואס . ואז
ער נאך גיין ביהאלמין . אז מען וועט אים גיט געפיקען וועט מען אים דאך גיט צורין ווארפן
אין וואסער . נאר דא מפרים פלעגן אזוי מאהן . אז וויא האפען גירעכט בייא אירין אז
גיבארין גיווארין אקיר . אז ער אז גיווען ביהאלמין . פלעגן וויא גירינגען נאך אקיר . אז
דער קיר פלעגט אנהייבן שרייען . אז דאס ביהאלמענע קיר האט גירעכט אקיר שרייט . האט
ער אויך אנהייבן שרייען . ווארום אזוי אז דער שטייגער פון קירער . פלעגן שוין דא
מפרים ווען פון וויא האפען אים גיפונען . ווארום עס שטייט אין פסוק האפם אונז דא פיקס .
דא קליגע פיקס דאס ווען דא קליגע . קירער פון דא כצרים וואס וויא פלעגן פארבראפן
דא וויינגעקמער דא קליגע יודישע קירער :

כח ופכה . דא האט גינאפען פון וויינגעטוועגן אקעסטיל פון האלץ וואס הייסט גוסא .
פאר וואס פון גוסא האלץ . האט רבי אלעזר גואנט פון ראפען ווען מיר אז בייא צדיקים אז
ווער געלט קיבער וויא ווער גוף . פאר וואס איר דאס . ווייז וויא גולגן גיט . דריבער האט מען
גינאפען דא . קעסטיל פון גוסא האלץ ווייז דאס אז וואלוענע האלץ . רבי שמואל בר נחמני
גאנט דריבער האט מען גינאפען גוסא האלץ . דאס אז ווייז . אויב דא קעסטיל וועט ויה אקראם
מאהן אן אנהייב וואך . וועט דא געוויס פרייפן גאנץ . אז אפילו עס וועט אקראם מאהן אן
אנהייב וואך וועט דא אויך פלייגען גאנץ . אז דאס בקעקעט דאס קעסטיל מיט ליים אז
מיט פעד . מיר האפען גילערונט אנהייב האט דא בקעקעט מיט ליים . אז אים ווייניג האט
דא בקעקעט מיט פעד . דער צדיק ואל גיט שטעקן דעם שלעכטן ריח פון דא פעד . אז דא
האט צורין גירינג דאס קיר אין דעם קעסטיל . אז דא האט גישטעלט דאס קעסטיל בייא
דעם פרגע מיד . בסוף . וואס מיט מען בסוף . רבי אלעזר גאנט דער מיד אז גיווען דער ים
סוף . רבי שמואל בר נחמני . האט גואנט בסוף מיינ מען צווישען דא שטעקלאך וואס וואקסט
בייא דעם פרגע מיד . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק קנה וסוף קטלו . דא נאפען שטעקלאך

לחזו . לטנוול סס לבס נירוח : וכן חזו לחזר מר :
 סרסב ומתקבז מטמו קרי לחזו : לבס מוסב .
 כדמסרס סטמח וזליל ססיו מוחוח נירס כולחו סל
 לחזו לדיק : לחזר מר . גבי סרביט סרבי לחסורוס
 כמסכח מנילס : כשיני רסעיס . דעוה סלר ככסן

כ"ז נותרד בת פרעה לרהוץ על היאור (סמח נ)
 א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי
 סלמד שירדה לרהוץ מגלולי בית אביה וכן הוא אומר
 (יטע"כ ד) אם רחץ ה את צואת בנות ציון . (סמח נ)
 תערוהיה הולכות על יד היאור א"ר יוחנן אין הליכה זו אלא לשון מיתה וכן הוא אומר
 (כרפ"ס כה) הנה אנכי הולך למות . (סמח נ) ותרא את התבה בתוך הסוף כיון רחזו
 רקבעי לאצולי למשה אמרו לה גברתנו מנהגו של עולם סלך ב"ז נזר נזרה אם אין כל
 העולם סקיימין אותה בניו ובני ביתו סקיימין אותה ואת עוברת על גזרת א"כך בא גבריאלי
 וחבטן בקרקע . (סס) ותשלח את אמתה ותקחה ר' יהודה ורבי נחמיה חד אמר ידה וחד
 אמר שפחתה מאן דאמר ידה דכתיב אמתה מאן דאמר שפחתה סדלא כתיב ידה ולמאן
 דאמר שפחתה הא אמרת בא גבריאלי וחבטן בקרקע דשייר לה חדא דלאו אורח ארעא
 דבת מלכים לסיקם לחזרה ולמאן דאמר ידה לכתוב ידה הא קא משמע לן דאשתרביב
 אשתרביב דאמר מר וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא בשני רשעים
 שנאמר

אנכי דינינך שטעקתה וועלן פאר שנימען נערין :

נ נותרד . דיא טאכטער פון פרעה האט גענידערט צום טייד צוא וואשן זיך . רבי יוחנן
 האט גזאגט פון רבי שמעון בן יוחאיס וועגן דער פסוק דער ציילט אונז או דיא גינאנגען
 זיך סוגל זיין פון דיא סומאך פון איר פאטערס עבדות זרות . זיא האט זיך גינאקט מגיד
 זיין . אונ אזוי שטייט אין פסוק אויב גאט וועט אפ וואשן דיא מיאוסקייט פון ציונס טעכטער .
 דאס מיינט מען גאט וועט זיין אפ וואשן פון זייערע עבדות . עס שטייט אין פסוק דיא דינסטען
 פון פרעהס טאכטער זענען גינאנגען געבין דעם טייד . רבי יוחנן זאגט דעם גיין מיינט מען
 זיא זענען גינאנגען צום שטארבן אזוי וויא ווייטער שטייט . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק
 עשו האט גזאגט איה גיי צום שטארבן . אונ דיא טאכטער פון פרעה האט גיזען דיא קעכטער
 אויף דעם וואסער צווישען דיא שטעקלעך . וויא דיא דינסטען אירע האבען גיזען אז דיא וויל
 געניין דאס קעכטיל וואס משה ליגט אין איר . אונ זיי האבען פארשטאנען אז אין קעכטיל ליגט
 געוויס אקיד . האבען זיין גזאגט צו פרעהס טאכטער . פרעשטען . דער פרוג פון דער וועלט
 איז . אז אמלך איז גזר אנורה אויב דיא גאנצע וועלט האלטען גיט דיא גזר . אבער זיגע
 קינדער אונ זיינע שטוב מענטשין האלטען געוויס דיא גזר . אונ דא ווילסט גיט האלטען די
 גזר פון דיין פאטער . איז גיזשען דער מראך גבריאלי אונ האט זיא אנאראך גיטאן אויף
 דיא ערד : אין פסוק שטייט זיא האט געשיקט את אמתה אונ זיא האט גיטמען דס קעכטיל .
 כבי ירודה אונ רבי נחמיה קריגען . אייגער זאגט זיא האט געשיקט איר האנט . אונ אייגער
 זאגט זיא האט געשיקט איר דינסט . דער וואס זאגט זיא האט געשיקט איר האנט ווארום עס
 שטייט אמתה . ואמתה איז מיינט איר אייל . ווארום מיט דיא האנט מעסט מען דיא איילדן .
 אונ דער וואס זאגט איר דינסט . ווייל עס שטייט גיט ירה . איר האנט . גאר עס שטייט אמתה .
 איז מיינט אמתה איר דינסט . פרעגט דיא גמרא דער וואס זאגט זיא האט געשיקט איר
 דינסט . דא זאגט דאך דער מראך גבריאלי האט זיא גינאראפען אויף דיא ערד אונ זיא זענען
 גישטארבן . ענפערט דיא גמרא אין דינסט איז געגריפען . ווארום עס איז גיט שוין אטאכטער
 פון אמלך זאל שטיין אקיד . פרעגט דיא גמרא דער וואס זאגט זיא האט געשיקט איר האנט .
 פאר וואס שטייט גיט דך . איר האנט . ענפערט דיא גמרא דיא תורה דער ציילט אונז אז די
 האנט איז לאנג גינאארין עטליכע איילן . זיא זאל קענען אן נעמען דיא קעכטיל . אמתה איז
 מיינט איילן . ווארום דער תנא האט גזאגט אזוי געפינט מען בייא דיא האנט פון פרעהס
 טאכטער . אז זיא איז לאנג גינאארין . עטליכע איילן . אונ אזוי געפינט מען בייא דיא ציין פון דיא

רשעים

שנאמר (תכלים ג) שני רשעים שבורה ואמר ריש לקיש בברכות נחמתי פרק ברוח: שרצת. לישא דאשתרבוז:

אל תקרי שברת אלא שרבבת :

(שמוס נ) נא ותפתח ותראהו את הילד ותרא מבעיי

לפי

מלמד שראתה שכינה עמו. (ס) והנה נער בוכה קרי
ליה ילד וקרי ליה נער תנא הוא ילד וקולו כנער דברו
רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה א"כ עשיתו למשה רבינו
בעל כום אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נעורים
בתיבה אמרה שמאל אוכה לחופתו: (סג) ותחמוד
עליו ותאמר מילדי העברים זה כנא ידעה אמר
רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שראתה אותו מהול.
זה א"ר יוחנן מלמד שנתנבאה שלא מדעתה זה נופל

וואוין אדר נופל והיינו דא"ר אליעזר מאי דכתוב (יטעם ח) וכי יאמרו אליכם דרשו אל האבות ואל הידעונים המצפצפים והמחגנים צופים ואינם יודעים מה צופים כהנים ואינם יודעים מה מהנים ראו שמושיעם של ישראל במים הוא לוקה עסמו וגורו כל הבן הילוד היאורח חשליכהו

רשעים ואין ספקת ברכות ביי דא מעשה פון עונ מלך הפשון אזו וויא עס שמיט אין פסוק **לע**
רשעים שפרת . האט ריש לקיש גאנג דא זאגט נישט לייגען שפרת . דא האבט צו פראכין .

וַיֹּאמֶר יְהוָה לְמֹשֶׁה וְלֵאמֹר שִׁיר לַיהוָה כִּי יִשְׁעוּ לָךְ יְהוָה מִיַּד מִצְרָיִם:

נא ותפסת ותראו את הילד פרענט דא גמרא עם בארץ דאך לשמין ותראו
הילד : ויא האם גייען דאס קינד האט רבי יוסי ברבי חנינא גואגט ויא האט גייען דא
 שכינה מיט אים. איז דער פייטש ותרואה את הילד. ויא האט גייען אים. האט איז מיט
 דעם קינד. והנה נשר בוכה. פרענט דא גמרא פריער רופט ער אים ילד. אקליין קינד. דער
 באך רופט ער אים נשר. אעלמער קינד. ענפערט דא גמרא מיר האבען גילערנט ער איז
 גיוען אקליין מינד. גאר דער קול פון וויינען איז גיוען ווא פון אעלמער קינד. אזוי זאגט
 רבי יודנה. האט רבי נחמיה גואגט צו רבי יודנה זאגסט דאך אז משה ברינו האט גיהאט
 אפעקער. ווארום אזוי וואס דער קול וויינער איז גיוען עלמער ווא וויינע יאדריין. איז דאס גיוען
 אפעקער. און ער האט ניט גימארט ווינען אין בית המקדש. און משה איז דאך אויף גיוען
 אזוי. גאר דער פסוק דער צילט אונז אז דאס מופעד האט גימאכט אהופה אין דעם קעסטל
 אזוי וויא מען מאכט צו אעלמער קינד. ויא האט גואגט טאפער וועל איף ניט זוכה זיין צוא
 גיען זיין חופה. דאס טאכטער פון פרעה האט רחמנות גיהאט אויף דעם קינד און ויא האט
 גואגט דאס איז פון דא יודישע קינדער. פון וואנען האט זי גימאכט אז דאס איז אינדישע
 קינד. מען האט דאך מצרישע קינדער אויף צריין גימארט אין וואסער. האט רבי יוסי ברבי
 חנינא גואגט דער פסוק זאגט אונז אז ויא האט גייען ער איז גימאכט. פרענט דא גמרא
 אין פסוק שמיים מילדי העברים זה: פון דא יודישע קינדער איז דער. איז דאך דער ווארט
 זה איבעריג. האט רבי יוחנן גואגט ויא האט גימאכט גואגט און האט ניט גימאכט וואס ויא זאגט.
 גאר דער איז צריין גימארט וואס אין וואסער. און מען וועט מען שוין ניט צריין וואסערן אין
 וואסער. ווארום דעם טאג האט מען מבשר גיוען דא גזרה. דאס איז אזוי ויא רבי אליעזר
 האט גואגט עס שמיים אין פסוק אויב דא פעקער וועלן צו אייף זאגן פארשט צוא דא
 פישוף אוב אדער דעזי אזוי ויא סיר מדיען. המצפצפין והתבנים. ויא קנען און ויא ווייסן
 ניט וואס ויא קנען. ויא ברוסען און ויא ווייסן ניט וואס ויא ברוסען. דא שטערן ועד
 ראשם גייען צו דער העלמער פון דא יודין וועט גישלאגן ווערן מיט וואסער. האבען ויא גיין

בזמן

תשליכוהו כיון דשדויהו למשה במיא אמרו תו לא
קא חיוני כי ההוא סיכנא בטלו לזוגותיהו והם אינם
יודעים שעל מי מריבה הוא לוקה והיינו דאמר רבי
חסא ברבי חנינא מאי דכתיב (מחנך כ) חסה מי
מריבה אשר רבו בני ישראל חסה שראו עצמנינו
מפרעה ושעו היינו דקאמר משה (סו יב) שש מאות אלף
רגלי העם אשר אנכי בקרבו אמר להם משה לישראל
בשבילי נצלתם כולכם:

נב אמר ר' הנינא בר פפא אותן היום עשרים ואחד בניסן היה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה **רבש"ע** מי שעתיד לומר לפניך שירה על הים ביום זה ילקה ביום זה. רבי אחא בר' חנינא אבר אותו היום ששה בסיון היה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה **רבש"ע** מי שעתיד לקבל תורה בחד כסיו ביום זה ילקה ביום זה בשלמא לסאן דאמר בששה בסיון כשכתת

לה ג' ירחי דאמר מר ב' באדר נולד משה ב' באדר מת משה משבעה באדר ועד ששה בסיון תלחא ירחי הוו אלא לכאן דאמר בכ"א בניסן היכי משכחת לה אורה שנת מעוברת

גיווען אלע זכרים וואס ווערן גיבארן ווערן זאך מען אריין ווארפן אין וואסער. וויא דאס בומער
 דאס אריין גיטארפן דעם משה איז וואסער האבען דאס שטערן ווערן געוואנגן ביר ווערן שוין
 גיט דעם צייכל האבען וויא סבביל גיווען דאס גורל. און וויא האבען אבער גיט גיוואסט אז
 דער העלפער פון יודין וועט גיטלאנגן ווערן דורך דאס וואסער וואס דאס יודין האבען מיט אים
 געקריגט. און דאס איז וואס רבי חסא ברבי רבינא האט געוואנגן עס שטייט אין פסוק דאס
 וועגן דאס וואסער פון קריג וואס דאס יודין האבען געקריגט דאס וועגן דאס וואסער וואס דאס
 שטערן ווערן פון פירע האבען געווען און האבען גיהאט אשעות. און דאס איז וואס משה
 האט געוואנגן שלש מאות אלף כחי דעם אשד אנכי בקרב. רבלי איז דער מיינשט פון מיינעווענען.
 דאס משה געוואנגן צו דאס יודין דורך ביר וועט איר אלע גיהאפן גיטארפן. וועקט סאדא דענערט
 שווערד מען טישן איז דאס פאלק וואס איז בין צווישען וויא. און אלע וועגן דורך ביר גיהאפן
 גיווארן. ווייל מען האט מיר אריין גיווארפן אין וואסער דריבער איז במל וויאזוי דאס גורל

נב אָסר. רבי תנינא בר פפא האט גזאגט דער טאג וואס מען האט אריין גיווארפן משה אין וואסער. איז גיווען דער אײן אונ צוואנציגסטער טאג אין ניסן. האבען דיא מלאכים גזאגט פאר נאט. רבונא של עולם דער וואס איז אנגיברייט צו זאגן פאר די שרייב, פייא דעם ים אין דעם טאג. וואל ער נישלאגן ווערן דעם טאג. רבי צחא ברבי תנינא זאגט דער טאג וואס מען האט אריין גיווארפן משה אין וואסער. איז גיווען דער זעקסטער טאג אין סיון. האבען דיא מלאכים גזאגט פאר נאט. רבונא של עולם דער וואס איז אנגיברייט צו געשען דיא תורה אייף דעם פארן סיני דעם טאג נאר ער נישלאגן ווערן דעם טאג. זאגט דיא גמרא דער וואס זאגט אז משה איז אריין גילייגט גיווארן אין וואסער דעם זעקסטן טאג אין סיון. איז ריכטיג וואס מיר זאגן אז ער איז גיפארן גיווארן מיט דרייא תדשים פריער ווארום דער פנא האט זאגט דעם זיבעטן טאג אין אדר איז משה גיפארן גיווארן. אונ דעם זיבעטן טאג אין אדר איז משה נישטאריפן. פון זיבען טאג אין אדר ביז זעקס טאג אין סיון איז דרייא תדשים. אפער דער וואס זאגט מען האט משה אריין גילייגט אין וואסער איין אונ צוואנציג טעג אין ניסן. פון זיבען טאג אין אדר ביז איין אונ צוואנציג טעג אין ניסן איז נאך נים קיין דרייא תדשים.

ענפערט

רבו חס ראו : כיון דדריכו למשה נמים . כל זמן
זכים ביאר חן קר לקוח גדול מהו ובעל כסיתן של
לקים : רגלי . כשגילי כמו ויכר כ' אויך לרגלי :
כשגילי נללה . שבעו מזים נאחם :

[illegible]

שעוברת היתה רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצי שלם :

שמוס נ נג ותאמר אהותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מינתת כן העבריות ותינת לך את הילד כאי שגא מעבריות כלסוד שהחזירוהו למשה על כל המצויות כולן ולא ינק אמר הקב"ה פה שעתיד לדבר עמי יינק דבר שגא והיינו דכתיב (ישעי' נח) את כי יורה דעה ואת מי יבין שכוועה נבולי מהלב עתיקי משרים למי יורה דעה נלמי יבין שכוועה לגבולי כהלב ולעתיקי משרים. (שמוס נ) ותאמר

לה בת פרעה לבי והלך העלמה א"ר אלעזר כלבד שהלכה בזריות כעלמה רבי שמואל בר נחמני אמר שהעלימה את דבריה. (סס) ותאמר לה בת פרעה הילכי את הילד הזה אמר ר' הניא בר הנינא כהנבאה ואינה יודעת מה מהנבאה הילכי הי שליכי. (סס) ואני אהן את שכרך אמר רבי חמא בר' חנינא לא דיין לצדיקים שמתזירים להם אבידתן אלא שנוהגים להם שכר עמה שנא' ואני אהן את שכרך :

(שמוס סו) **ותקח** מרים הנביאה אהרן את התוף בידה אהות אהרן ולא אהות משה אמר רב עמרם [אמר רב ואמרי לה אמר רב נחמן אמר רב

ענפערט דיא נמרא דער יאדער איז געווען מעופפת : צווייטא מאל אדר. דאס מערקטע פון ערשטין אדר : אונ דער אנדערער אדר איז גאנצין. אונ דאס מערקטע פון ניסן. דאס רוקם מען דריי תלשים :

נג ותאמר דיא שוועסטער פון משה האט געזאגט צו דיא טאכטער פון פרעה ואל איך גיין רופען צו דיר אפריי איירישע ויא ואל גיין דאס קינד. פרענט דיא נמרא פאר וואס איירישע אס ענפערט דיא נמרא ווייל מען האט גיפראגן משה צו אלע איירישע אסען את ער האט גיט געוואלט פון זיין גיין. האט גאט גאט געזאגט דיא מויל וואס וועט בארפן היידן קיט קינד ואל גיין פון אזוי אא"וו וואס עסט אומגייענע מאכען. דאס איז וואס דער פסוק זאגט וועמען האט גאט געקענט וויסענשאפט. את וועמען האט גאט געגעבן צוא פאר שטיין זייער הערונג. צוא דעם וואס האט ויך אפ גליידיט פון דיא מצרישע מלך אונ צוא דעם וואס האט ויך אפ גערוקט פון דיא מצרישע פריסט. האט דיא טאכטער פון פרעה געזאגט צוא מרים גיין. תורה העלמה. איז געגאנגען דיא ערסה. פאר וואס רוקם איך דעם פסוק עלמה. האט רבי אלעזר געזאגט ווייל ויא איז געגאנגען מיט געשווינדקייט אזוי וויא אינגע וואס האט גאט נאך דיא גאנצע פחות. רבי שמואל בר נחמני האט געזאגט דריבער האט מען איר גערופן עלמה. תייר ויא האט פאר הילין איךע רייד. ויא האט גיט געזאגט אז ויא איז אשטעכטער אונ ויא גיט פריינגען דיא טאכטער פון פרעה האט געזאגט צוא יחבד היליני את תורה משה גא דיר דאס קינד. רבי חמא בר חנינא האט געזאגט ויא האט געזאגט אונ אז האט גיט געוואקט וואס דיא נביאות איז. היליני איז דער פייטש הי שריבי. גא דיר ביין קינד. דיא טאכטער פון פרעה האט געזאגט צוא יחבד אונ איך וועל געבן דיין לוינ געלט. דאס רבי חמא ברבי חנינא געזאגט גיט גענוג צוא דיא צדיקים וואס מען גיט וויא אונזע וואס ויא האבען פאר לארן : גאר מען גיט גיט נאך צוא געלט אויך. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אונ איך וועל געבן דיין לוינ געלט :

נד ותקח מרים הנביאה דיא שוועסטער פון אהרן האט גענומען דעם פויק אין האנט. פרענט דיא נמרא איז ויא דען גאר דיא שוועסטער פון אהרן. אונ גיט דיא שוועסטער פון משה

הדרכים שהלכיתו : דרכו של ראשון. וי הכר אלף שבעה ימים : ודרכו של שני. דיינו טסן : ואלעמי שלם. אדר בשני שלם : מלי שגא מן טעבריות. דקחמך לה חכלל דמחזירות לא מילא לה : דכר טמא. שהלכיתו דברים טמאים והתיקן טועם כהלכך כל מה שאוכלת כדמחזירי כיומא גבי גבד כסמך : אל מן יורה דעה. למי למד הק"ל' הורס למי שגמל וסככות עממו מן כחלב טמא ועקעק משרים פמלים כמו ויעקב משה : שאלם כדירות כעלמה. שכל כחש עלים כמו חוק וחמץ תתקן ועלים : שהעלמה לא דברים. שגא חמסם שגא חמסם וסכא פמילא לא חלם : סליח. מי לך שליח :

ססס

שנים: והנחלה בשיטת אחיה אהרן. עד של
 סד מסד והיה כנחלה אחיה אהרן :
 ויהי זה שפירקו: וקדושתו למנוח מקמי אחי
 יוסף ויהי זה לנכסו דקדוה וזה אחיו וזה
 וכל שטחים אלו: וזו דרך לנכס קדוש ולנכות
 בתוספת נזק: שיתקבל לו חדר. גורל זה קיים: כל
 המסד: כי אם לא יסד שפירקו לו: כל שטחים אלו
 ואלו חלקם הם חצונו וזה נחשו כי שטחים אלו הם קדו
 ונחש כי שטחים אלו הם חדר מנח אלו וזה
 וזה חלקם מל נחש כי הם חדרם של יוסף
 כרי לז:

משה. האם רב עסקם נזאגט פון רבס וועגן. אנדערע זאגן רב נתן האט נזאגט פון רבס וועגן. ווייל מ'האט נזאגט ווען וואס איז געווען נאר דא שוועסטער פון אהרן אליין. ווען משה איז נאך נישט געווען. און וואס האט נזאגט מ'ין ממער וועט גיבארין אזוקן זאגט ער וועט העלפן דא יודן. און אז משה איז גיבארין געווארן. איז פול געווארן דא נאכע שמועס מיט ל'כסמ'קיים. האט דער פאטער איר אקוש גיטאק אויף דעם קאפ. און ער האט נזאגט צו איר מ'ין טאכטער זייעט גיבאיות איז מ'קום געווארן. און וואס ער האט משה אריין געווארפן אין טיף. האט דער פאטער איר גישלאגן אויף דעם קאפ. און ער האט נזאגט צו איר מ'ין טאכטער וואס איז זייעט גיבאיות. דריבער שטייט אין פסוק זיין שוויגערס האט זיך גישטעלט פון ווייטען צווישן וועט משה וועט גיטאק ווערן. וואס האט געוואלט וויסען וואס וועט זיך דער סוף פון אירע גיבאיות:

גה פֿיסקא יוסף האט זיך געווען צווא ברגאבין דעם פאטער : פרעגט ריא גמרא פאר וואס פריער שטייט אין פסוק יוסף איז אויף גיגאנגען צווא ברגאבין ווין פאטער . מיט אים זענען אויף גיגאנגען אלע קינדער פון פריה . דער גאך זענען גיגאנגען אלע שטוב קענטשין פון יוסף . און ריא שטוב קענטשין פון ווין פאטער . דער גאך זענען ווילא זענען צוריק גיגאנגען . שטייט אין פסוק יוסף איז צוריק . גיגאנגען אין מצרים . ער מיט זיינע ברודער . דער גאך זענען גיגאנגען אלע וואס זענען אויף גיגאנגען מיט יוסף צווא ברגאבין ווין פאטער . אויף גייענדיג זענען ריא מצרים גיגאנגען פאר ריא ברודער : און צוריק גייענדיג זענען ריא מצרים גיגאנגען אינטער ריא ברודער . האט רבי יודן גאנגען אין אנהייב איירש ריא מצרים האבען געווען דעם פבד פון יודן . האבען ווילא גיט גיגעבן פבד צו ריא יודן . דער גאך ווילא ווילא האבען געווען דעם פבד פון יודן . האבען ווילא אויך גיגעבן פבד צו רי יודן . אזוי ווילא עס שטייט אין פסוק ווילא זענען גיגאנגען צום גח האמר . ביז צום שיינער דערנער .

פרעגט ריא גמרא פאכט מען דען פון דערנער אשייער . האט רבי אברהם גאנגען דער פסוק דער צייט אונז או דער קאכטין וואס זעקב איז אין אים גיגעבן האט מען אים ארום גערינגעלט מיט דערנער . ריא קינדער פון עשו און ריא קינדער פון ישמעאל און רי קינדער קינדען פון מלכים און פון שרים אזוי ווילא אשייער וואס ער איז ארום גערינגעלט מיט פון קטורה זענען גיגאנגען צווא דער מזה פון זעקב . מיר האבען גילערנאט אלע זענען גיגאנגען קלחמה האקעטן מיט ריא קינדער פון זעקב . ווילא ווילא האבען געווען ריא קינד פון יוסף

בארנו של יעקב נמלו כולם כתריות ותלאום בארנו של יעקב תנא ל"ו כתריות נתלו בארנו של יעקב : נו ויספרו שם מספר גדול וכבד מאד תנא אפילו סוסים ואפילו חמורים כיון שהגיעו למערת המבפלה אתא עשו וקא מעכב אמר להו (ס) כמרא קרית הארבע היא חברון א"ר יצחק קרית ארבע ד' זוגות היו אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב וראה . איהו קברה ללאה בדידיה והאי דפויש ידידי הוא אמרו ליה (זבינהו מינד) (זבינתה) אמר להו נהי דזביני בכידותא פשיטותא מי זביני אמרו ליה אין דכתיב (ס) נ) בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק אין כירה אלא ל' מכירה שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה אמר להו הבו לי איגרתא אמרו ליה איגרתא בארעא דמצרים היא וכאן ניויל ניויל נפתלי דקליל כאילתא דכתיב (ס) (ס) נפתלי אילת שלוהה הנותן אמרי שפר א"ר אבהו א"ת אמרי שפר אלא אמרי ספר חושים בן דן תמן הוה ויקירן

איינגט אויף דעם קאמפין וואס יעקב ליגט אינעמיטלעך . האבען אלע גינגען וויינען קריינען אונ האבען אויף גיהאנגען אויף דעם קאמפין פון יעקב . מיר האבען גילערענט וועקס אונ דייסיג קריינען וועגען גיהאנגען אויף דעם קאמפין וואס יעקב איז אין אים גילענען : נ) ויספרו . מען הט דאסן גילענען אונ אונזערין קלאג . מיר האבען גילערענט אפילו פערד איינלען האבען אויף גילענען . ודיא פערד אונ דיא איינלען וועגען גיהאנגען אין שווארצן גילענעם . גלייך וויא וויא וואלטן אויף גילענען . וויא וויא וועגען גילענען צו דיא מערת המבפלה : איז געקומען עשו אונ האט אים גיט גילאזט פגראפין . ער האט אזוי גילאזט סתרא קרית הארבע היא חברון . מכרא קרית הארבע איז חברון . האט רבי יצחק גילאזט פאר וואס רופט מען חברון קרית ארבע . ווייל דאס איז גיווען אארט צו פגראפין פיר פאר קענטשין . אדם אונ נח . אברהם אונ שרה . יצחק אונ רבקה . יעקב אונ לאה . האט עשו גילאזט דעם ארץ אויף צוויי קברים האב איה מיט יעקב גרשט פון אונזער פאטער יצחק . איין קבר פיר יעקב . האט יעקב פגראפין זיין ווייב לאה אין זיין קבר . אונ דער קבר וואס איז געפגראפן איז פאר מיר . האבען דיא קינדער פון יעקב גילאזט צו עשו דא האסטו בייך חלק אויף פיר קויפט ווען דא האסט פאר קויפט דיא פגורה . האט עשו צוויא גילאזט איה האב גאר פאר קויפט דיא פגורה . איה ואל גיט געמען קיין צוויי חלקים . אבער מיין חלק וואס איה בארף געמען גלייך מיט מיין ברודער דאס האב איה גיט פאר קויפט . האבען דיא קינדער פון יעקב גילאזט צו עשו דא האסט ארץ פאר קויפט . דא וואלט גאר גיט האבען קיין חלק אין דיא מערת המבפלה . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק יעקב האט גילאזט איה וואלט מיר פגראפן קבר איה פרייט די אין מיין קבר וואס איה האב מיר גילאזט אין דער לאנד פגנען : ווארום רבי יוחנן האט גילאזט פון רבי שמעון בן יהוצדק וועגן פרייט איה דער פייטש פיר קויפן אונ קויפן . ווארום אין דיא שטעט פון ים רופט מען אויף פאר קויפן אונ קויפן פגרה . האט עשו גילאזט צו דיא קינדער פון יעקב ווייזט מיר דאס געשריבענע פאפיר אז איה האב פאר קויפט אזוי וויא איר וואלט . האבען זייא גילאזט צו עשו דער פאפיר איז אין מצרים . ווער ואל אים גיין פריינען . נפתלי ואל גיין ער איז גרינג צום וויפן אזוי וויא אאזלה וואוי אאזלה . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק נפתלי איז וויא אאזלה וואס ווערט געשיקט . הנהן אכרי שפר . אונ ער פריינגט שיינע אנטווארט . רבי אבהו וואלט גיט לייענען אכרי שפר . גאר וואלט לייענען אכרי שפר . ער פריינגט דיא זאג וואס עס שטייט אין דעם געשריבענעם פאפיר פון עשו

ויקירן ליה אודניה א"ל מאי האי אמרו ליה קא מעכב
האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים אמר להו ועד
דאתי נפתלי מארעא דמצרים יתא אבי אבא מוטל בבזון
שקל קולא מתייה ארישיה נהרין עיניה נפלין אכרעא
דיעקב פתחינהו יעקב לעיניה ואחיר והיינו דכתיב
(הכלים נח) ישבה צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם
הרשע באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה דכתיב
(בראשית כז) למה אשכל גם שניכם יום אחד ואע"ג
דמיתנת ביום אחד לא הואי קבורתם מיהא ביום אחד
הואי, ואי לא איעסק ביה יוסף אחיו לא הוו מעסקי

אודניה, כדו חזו ממוע: מאי האי, למא חזינ
קורבין אחיו: שקל קולא, מקל כמו קולפי טבי
גנטי מחזיקי בעסקין: ואי לא חזינך ביה יוסף,
אחיו לא הוו מעסקי ביה בלומד הילך היתחבו אחיו
ליוסף לישול לו לבדו את הכס על קבורה אביהם
דכי פקדו מעליהם בעול ולא חזו לו ואם לא חזינך
בו הלא הם לא היו מתעסקים בו: והכתיב ויטלו
אחיו גניו, ללמא חזינך ביה היו מתעסקים במלא
וקבורתו ומתקלה כדכ הכתיב קבור [אח] אחיו הלא
כדכ בו שווא [כתיב] עוקר בדבר: אחיו, אחיו
ציינס: הניחו לו, להעסק בו כדכ כלנו: כדורו,
של אביו: מללס, עינך מלך הוא:
מעסקו בעיניו, (ויטלו את) [גל] מלרס: כדי

ביה והכתיב (שם ג) וישאו אותו בניו וישאו אותו בניו ארצה כנען אמרו הניחו לו כבודו במלכים יותר
מבדיומות:

נז פיסקא מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה תנו רבנן בא וראה כמה
הביבות מצות על משה רבינו שכל ישראל נתעסקו בבזיוה והוא נתעסק
במצות שנאמר (מטל י) חכם לב יקח מצות ואויל שפתים ילבט ומנין היה יודע משה רבינו
היכן

עשו מיט לעקב, חוששים בן דן איז אויף דאָרט גיווען, ער איז גיווען מייב: האט ער גאר נים
גיהערט וואס עשו מיט יעקבס קינדער האבען דא גירעט, דריבער האט ער גיפרעגט וואס
דאס איז וואס קען בגראבט נים ווין זיידען לעקב, האט מען גואגט צו אים, עשו לאזט נים
באגראבין ביי נפתלי וועט קומען פון מצרים, האט רושים גואגט און ביי נפתלי וועט קומען
פון מצרים וועט דער זיידע ליגען אזוי שענדליך, האט חוששים גינומען אשטעקן און האט
גיגעבן אקלאפ דעם עשו אויף ווין קאפ, זענען ארויס גיפלין ווין זיינע אויגן פון קאפ, און זענען
גיפאלדן אויף דא פיס פון לעקב, האט לעקב גיעפניגט זיינע אויגן און האט גיאכט, אזוי וויא
עס שטייט אין פסוק דער צדיק וועט זיך פרייען אז ער וועט זעהן אנקמה, זיינע מרים וועט צו
וואשן אין דא בלוט פון דעם רשע, אין דא צייט איז מקיים גיווארן דא נבואות פון רבקה
וואס זיא האט גואגט פאר וואס זאל איה פארגראפן אייך ביינע אין איין מאג, אגרת זיא
זענען נים גישטארבן אין איין מאג, אבער בגראבין זענען זיא גיווארן אין איין מאג, פרעגט
דא גמרא ווען יוסף וואלט זיך נים בגרעפניגט מיט דעם בגרעפניג פון ווין פאטער לעקב, וואלט
זיך דא ברידער נים בשעפטיגט מיט דא בגרעפניג פון זייער פאטער לעקב, פאר וואס האבען
דא ברידער גילאזן דעם גאנצען גאמען פון דא בשעפטיגונג צו יוסף, גייד זיא וואלט
גאר נים גיטארן בייא דא קבורה, עס שטייט דאך אין פסוק דא קינדער האבען אים גיטארן
אין דעם לאנד בגען, ענפערט דא גמרא דא ברידער האבען גיאגט לאזט דער גאמען זאל
וין אויף יוסף, ווארום עס איז מער כבוד פאר אונזער פאטער אז מען וועט זאגן אגדה האט זיך
בשעפטיגט מיט ווין בגרעפניג, וויא מען זאל זאגן פראכטע מענטשן האבען זיך בשעפטיגט
מיט ווין בגרעפניג, און יוסף איז דאך גיווען אגדה:

נז פיסקא ווער איז גרעסער וויא יוסף, אז מיט ווין בגראבין האט זיך קיינער נים
בשעפטיגט גאר משה רבינו, דא רבגן האבען גילערונגט קום זעה וויא זיב זענען גיווען
מצות אויף משה רבינו, ווען דא יודן זענען ארויס גיאנגען פון מצרים זענען אלע יודן
גיווען בשעפטיגט צו געמען גאלד ויקבער פון מצרים, און משה האט גיטארן מצות: אזוי
וויא עס שטייט אין פסוק דער מענטש וואס האט אקדוגע הארץ געבט ער מצות, און דער
גאר וואס ער איז גאר פרום מיט דא לעפצין, ווערט ער מיר צו טארן מצות, פרעגט
דא גמרא פון וואנען האט משה רבינו גיוואסט ווא יוסף איז בגראבין, ענפערט דא גמרא

היכן יוסף קבור אמרו סרה בת אשר נשתירה מאותו הדור הלך משה אצל כלום את יודעת היכן יוסף קבור אמרה לו ארון של מתכת עשו לו מצרים וקבעוהו בגילום הנהר כדי שתברכו מימי הלך משה ועמד על שפת הנילוס אמר יוסף הגיע עת שנשבע הקב"ה לנאול את ישראל והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל אם אחה מראה את עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך מיד צף ארונו של יוסף ואל תחמה היאך ברזל צף שהרי כתיב (מ"ב ו) ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים ויצעק ויאמר

אדה ארני והוא שאול ונ' ושלך שמה ויצף הברזל והלא דברים ק"ו ומה אלישע הלמידו של אליהו ואליהו הלמידו של משה צף הברזל מפניו מפני משה רבינו עאכ"ו רבי נתן אומר בקברניט של מלכים היה קבור משה ועמד על קברניט של מלכים אמר יוסף הגיע עת שנשבע הקריש ב"ה לנאול את ישראל והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל אם אתה מראה את עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך באותה שעה נודעו ארונו של יוסף נמלו משה והביאו אצלו וכל אותן שנים שהיו ישראל בכדבר היה ארונו של יוסף וארון של שכנה מהלכין זה עם זה והיו עוברים ושבים אומרים מה טיבן של שתי

שרת היא מאכ"ער פון אָשר איז געפליצט פון דעם ערשטן דור. איז משה גיבאנען צו איר און האט איר גיפירענט מאכער ווייבטו ווא יוסף איז גיבאנען. האט שרת גיאנט צו משה דיא כצרים האבען גימאכט אאיינערנעם קאסטן. און האבען ציין גיגיינט יוסף איז קאסטן. און וויא האבען ציין גישטערט דעם קאסטן אין דעם טייך נילוס. דיא וואסער פון נילוס זאלן גיפערשט ווערן. איז משה גיבאנען און האט דך גישטעלט פייא דעם טייך נילוס. און ער האט גיאנט יוסף נעם איז גיקומען דיא צייט וואס האט גישווארן אויס צו גיין דיא יודין און עס איז גיקומען דיא צייט פון דיין שבועה וואס דו האסט גישווארן דיא יודין וויא זאלן דך מיט נעמען פון מצרים. אויב דוא וועסט דך ווייזן איז נעם וועלן מיר דך מיט נעמען. און אויב נעם ווענען מיר דיין פון דיין שבועה. איז דער קאסטן פון יוסף באנד צווייף גישוואמען. און דו זאכסט דך נעם וואנדרעין וויא אזוי אייזן שוויכט. ווארום עס שטייט אין פסוק איינער האט צראפ גיזאארפן אפגעלעק און דער אייזן דיא האק איז ציין גיפאלן אין וואכער. האט דער מענטש געמרגען וויא מין האר דיא האק איז אנגעבארגעט. האט ער ציין גיזאארפן אין דעם וואסער אשטיק האק. איז דיא האק צווייף גישוואמען. וואזוי שטייט פייא ארישע הנביא. אן דאך דיא זאך זאלן זיך וואכער. מאכאך ארישע וואס ער איז גיזען אפאל ד פון אקירו הנביא. און אקירו איז גיזען אפאל מיר פון משה רבינו. איז צווייף גישוואמען דער ציין פאר ארישע. פאר משה רבינו איז דאך געווען צווייף גישוואמען דער איינערנער קאסטן. רבי נתן זאגט יוסף איז גיזען גיבאנען אין דעם וואס ווא אקע קעניגען ליגען גיבאנען איז משה גיבאנען און האט דך גישטעלט פייא דעם וואס ווא דיא מלכים ווענען גיבאנען און ער האט גיאנט יוסף נעם איז גיקומען דיא צייט וואס האט גישווארן ער זאל אויס קיין דיא יודין. און עס איז גיקומען דיא צייט פון דיין שבועה וואס דו האסט גישווארן דיא יודין וויא זאלן דך מיט נעמען פון מצרים. אויב דו וועסט דך ווייזן איז נעם וועלן מיר דך מיט נעמען. און אויב נעם ווענען מיר דיין פון דיין שבועה. איז דער צייט האט ציטער גיגעבן דער קאסטן וואס יוסף איז אין איהם גילעגן. האט משה גיזעט דעם קאסטן און האט איהם גיבאכט צו דך. און דיא אקע יאזען וואס דיא יודין ווענען גיזען איז דער סג"ר איז דער ארון

שתי ארונות הללו אמרו אחד של מת ואחד של שכינת
אמרו וכי דרכו של מת להלך עם שכינת אמרו (פ"ב)
קיים זה מה שכתוב בזה. ואי לא איעסק ביה משה
לא הוה מעסקו ביה ישראל והכתיב (יטז ע"ד) ואת
עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל מסצרים קברו
בשכם ותו אי לא איעסקו ביה ישראל בניו לא הוה
מעסקי ביה והכתיב (ס"ט) ויהיו לבני יוסף לנהלה
אמרו הניחו לו כבודו בסרובים יותר סבמועשים ותו
אמרו הניחו לו כבודו בגדולים יותר סבמקנים קברו
בשכם מאי שנא בשכם (אמרו) [א"ר חמא בר חנינא]
מששם נגבוהו ולשכם נחזיר אברה קשיא קראי אהרדי
בתיב (שמו"ג) ויקח משה את עצמות יוסף כי השבע
וגו' וכתב ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל
מסצרים קברו בשכם א"ר חמא ברבי חנינא כל העושה

737

מבקש ובעד עמכם מן החרוז האחד ואיום מחזיקים עמכם באהים לך כי
 סוף להמיתך אם הוא חלום: העלו נבי ישראל בא כפוי וקח משם. ואלו
 ספרים

[illegible]

פון יוסף און דער ארץ פון דאס דורכט געפאלען איינער געבן אנדערן. דאס קענענשיין וואס
פלעגן דורך גיין פלעגן וואס וועגן דאס צוויי קאמפנים. האט מען וויא גענומען
אין איין פון סוף דעם אמת. און אין דעם אנדערן קאמפן לעבן דאס דורכט וואס האט
געבן. האבען דאס דורך גייערס געפירט דאך דען גיין אמת געבן דאס דורכט פון גאט
האט מען וויא גענומען ווייל דער מלך האט פארטן געווען וואס עס שטייט געשריבען אין
דאס דורכט. דריבער קענען וויא גיין איינס געבן אנדערן. פריער דאס גאט אויב משה וואס
ווען גיט געשעפטיגט מיט דאס ביינער פון יוסף. וואס אין דאס גיט געשעפטיגט מיט
דינע ביינער. עס שטייט דאך אין פסוק וויא ביינער פון יוסף וואס דאס יודן האבען אויך
געבראכט פון מצרים האבען. וויא געבראכט אין שכם. און גאט אקשיא. ווען דאס יודן וואס
ווען גיט געשעפטיגט מיט דינע ביינער. וואס אין דאס ביינער גיט געשעפטיגט מיט דינע
ביינער. עס שטייט דאך אין פסוק שכם אז געווען דאס דורכט פון יוסףס קינדער. האבען דאס
דאס קינדער פון יוסף געווען געבן געבראכט דאס ביינער פון יוסף בייא ווען דאס יוסף
שטאט שכם. פאר וואס שטייט דאך אויך דעם גאט פון משה. און אויך דעם גאט פון
אקע יודן. גענומען דאס גאט דאס קינדער פון יוסף האבען געבן אקע יודן וואס דאס
געשעפטיגט מיט דאס ביינער געבראכט. ווייל וויא האבען געבן עס אז מען פארט דאס
אז אקע יודן וועלן ווען געשעפטיגט מיט ווען ביינער. וויא מיר וועלן אונז אלעין געשעפטיגט
מיט ווען ביינער און ווען משה האט געלעבט האבען דאס יודן געבן. עס אז מען פארט
יוסף אז משה רבינו זאל ווען געשעפטיגט מיט ווען ביינער. וויא מיר וועלן אונז געשעפטיגט
מיט ווען ביינער. מען האט געבראכט דאס ביינער פון יוסף אין שכם. פאר וואס אין שכם.
האט דאס דאס דאס געבן געבן. פריער דאס גאט אויך אקשיא. ווען דאס יוסףס קינדער
משה האט גענומען דאס ביינער פון יוסף מיט ווען. און אין איין אנדער פסוק שטייט דאס ביינער
פון יוסף וואס דאס יודן האבען אויך געבראכט פון מצרים האבען וויא געבראכט אין שכם. האט דאס
האט דאס דאס געבן געבן. אקשיא און ער. ענדיגט וואס גיט. און איין אנדערער

באבות ישראל : לפי מהדין אשר מנדולתי . מן
הכמים למתחיל ולחם גומר אלף אלף כן נאכל כספם
שמת בעבר הדין : כספם ויד יודת וימית . שאל
החולל כהלת יוסף ולא גמר כשחבר מה נאכל ונאמר :
קרא יוסף עצמות בחיו . שחבר וסעליהם אל
עצמותי מה ועודו מי : שחבר חשבת
פרעה מנדולתי . כשפטר את החלום וזה נח ידשו
לפחדו : לעצמו . למשכב זכור מחוץ לפי : פדעו .
כיום כיום יוסף . פה כל גבראל וסדרו לא
גמסין :

כך

דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עלי הכתוב על
גמרו כאילו עשאו ר' אקעזר אומר אף מורידין אותו
מנדולתו דכתיב (נלשם למ) ויהי בעת ההיא וירד
יהודה מאת אחיו רבי שמואל בר נחמני אמר אף קובר
י' שתו ובניו שנאמר (ס) ותסת בת שוע אשת יהודה
וכתיב (ס) וימת עד ואונן :

נח אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף
עצמות בחיו מפני שלא מיתה בכבוד

אביו דקא אמרי ליה עברך אבינו ולא מיתה ולא אמר לחו מדי : ואמר רב יהודה א"ר
ואיתמר ר' (יוסף) (חמא) ברבי חנינא מפני מה כת יוסף קודם אחיו מפני שהיה ג' עצמו
ברבנות (נלשם למ) ויוסף הורד מצרימה אמר רבי אלעזר אל הקרי הורד אלא הוריד שהוריד
אצמנני פרעה מנדולתם . (ס) ויקנהו פוסיפר סרים פרעה אמר רב שקנאו לעצמו (בא
גבראל וסרמו) בא גבראל ופרעו מעיקרא כתיב פוסיפר ויבסוף כתיב פוסיפרע :

נח פוסקא מי לנו גדול מ משה שלא נתעסק בו אלא הקב"ה שנאמר (דננים לו)
ויקבור אותו בני מל בית פעור וגו' ע"כ . (ס ו) ויאמר ה' אלי

רב

אין גיקוסען און האט איר געענדיגט . רעכנט דער פסוק אויף דעם וואס האט איר געענדיגט
גלייך וויא ער נאכט גיטאדן אין גאנצן . רבי אקעזר זאגט דער וואס הייבט אן צווא מאד
אמצעה און ער ענדיגט ויא גיט . גיךערט מען אים אראפ פון זיין גרויסקייט . אזוי וויא עס שטייט
אין פסוק אין דער צייט האט יהודה אראפ גענידערט פון זיינע ברידער . ווייל ער האט אן
גיהויבען מציל זיין יוסף . מען זאל אים גיט הענגן . און ער האט אים גיט מציל געווען אין
גאנצן : דריבער האט ער אראפ גענידערט פון זיין גרויסקייט . רבי שמואל בר נחמני זאגט אז
מען הייבט אן אמצעה און מען ענדיגט ויא גיט . בראכט מען דא חייב מיט דא קינדער .
אזוי וויא עס שטייט אין פסוק בת שוע דא חייב פון יהודה איז גישטארבן . און זיינע צוויי

קינדער ער און אונן זענען אויף גישטארבן :

נח אמר רב יהודה האט זאגט פון רבס וועגן פון וואס איז יוסף געווען גיטאדן . זיינער
ווען ער האט נאך ג' עכט . אזוי וויא יוסף אליין דא אויף זיך זאגט . איר זאלט אויף בריינגען
זיינע ביינער . ענפערט דא גמרא ווייל ער האט גיט געווערט אויף דעם פבור פון זיין פאטער .
דא ברידער האבען זאגט צו אים זיין קעכט אונזער פאטער . און ער האט זי גיט געווערט .
און ער האט גיט זאגט צו וויא אויף אייער פאטער זאלט איר גיט זאגן ער איז מין קעכט .
נאך האט רב יהודה זאגט פון רבס וועגן . אז ערע זאגן רבי חמא ברבי חנינא האט זאגט פון
וואס איז גישטארבן יוסף פריער וויא אקע ברידער . ווייל ער האט זיך געפירט מיט גרויסקייט .
אין פסוק שטייט יוסף הורד מצרימה . רבי אלעזר זאגט זאלסט גיט געווען הורד . נאר זאלסט
זיינען הורד . ער האט אראפ גענידערט דא שטערין זעהר פון פרעה פון זייער גרויסקייט .
וויא האבען גיט געוואוסט צו א שטיין דעם חזם פון פרעה : און יוסף האט געוואוסט . אין פסוק
שטייט ויקנהו פוסיפר סרים פרעה . רב זאגט פוסיפר האט גיקופט יוסף פאר זיך ער זאל מיט אים
מנה זיין . אין גיקוסען דער מלאך גבראל און האט גיטאכט ער זאל גיט קענען מנה זיין . ווארום
פריער שטייט פוסיפר . ער איז געווען אכזר . דער נאך שטייט פוסיפרע . ווייל ער איז געווארן אד
וויא א קבה . ער האט גיט געקענט בויען זיין קיין זכר און גיט קיין נקבה :

נח פוסקא . ווער איז בייא אונז געסער וויא משה רבינו . און קיינער האט זיך גיט
געשפּיגלט מיט זיין בנר עבנים . נאר גאט אליין . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גאט האט אים
גבראגן אין סאה : געגן דא עבירה זיך פעער . אין פסוק שטייט ויאמר ה' אלי רב לך : גאט האט

זאגט

רב לך א"ר לוי ברב בישר ברב בישרוהו ברב בישר
 רבתיב (במדבר טו) רב לכם בני לוי ברב בישרוהו רב
 לך ד"א רב יך רב יש לך ומנו יהושע ד"א רב לך
 שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה מרובן וכל
 כך לכה תנא דבי ר' ישמעאל לפום גמלא שיחנא.
 (דברים לא) ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי
 היום שאין ת"ל היום ומת"ל היום היום מלאו ימי ושנותי
 ללכתך שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום
 ליום ומחדש לחדש שנא' (שמות כג) את מספר ימיו
 אמלא. לא אוכל עוד לצאת ולבא מאי לצאת ולבא
 אליכא לצאת ולבא ממש והכתיב (דברים נד) ומשה בן

בן כצור. אח נני מהנקמה רב לכם נני לוי והקב"ה
 מדקדק עם הצדיקים כדכתיב (שמות כג) ויש
 בלחם מים: רב יך רב יש לך. הישע מלכותו של
 יחזקאל ואין מלכות נוגעת בחכמה ואשילי כמלא
 פמל: רב יך רב יך. די לך אל תרבה עוד
 בקס: שלא יאמרו רב כמה קשה. שאני מחפשים
 ומועיל: והתלמיד כמה מרובן. מפניו ולבן
 חכמים כולן כן פסוקים בו ללכת אח נני לחיות
 מדרים ובשנועות במסכת בו הכירו מלכל עמו:
 (ובל ק' למס. פס פוסק רב בשמשו על המורים
 שרבה בחכמה רבה ולא מועיל: לפום גמלא
 שחנא. לפי כח כגול מרובן במלואי חף כולן לפי
 פקדון מדקדקם אחריו: כיום מלאו. וכיום זכ
 מלדי: לא יס לחם. לא כחם להלכות כח:
 דיוני. שם זגום סר הכרים כיו פס המלם כיום

מאה ועשרים שנה במותו לא כהתה עינו ולא נס לחה וכתיב (ס) ויעל משה מעיבות
 סואב אל הר נבו ותניא שנים עשרה מעלות היו שם ופסעם משה בפסיעה אחת
 אמר רב שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן לצאת ולבא בדברי תורה סלמד שנפתחמו ממנו
 מעינות החכמה (ס) וילך משה ויהושע ויחיצבו באהל מועד תנא אותה שבת של דיוני

היתה

קאמ צא מיר פיר צוא דיר. רבי לוי האם גאנאמ משה האם גאנאמ דעם ווארמ רב. און דעם
 ווארמ רב האם גאנאמ צוא משה: משה האם גאנאמ דעם ווארמ רב. אזוי וויא עס שמיים
 אין פסוק משה האם גאנאמ צוא קרה. פיר צוא אייך איר קינדער פון לוי. דעם ווארמ רב האם
 נאמ גאנאמ צוא משה. אזוי וויא עס שמיים אין פסוק נאמ האם גאנאמ פיר צוא דיר. אנדערע
 זאגן רב דא איז דער מיינשט ארבי איז דא צו דיר. דאס איז יהושע. אנדערע זאגן אזוי מיינט מען
 רב דא. פיר צוא דיר. גענוג פערסן. מען זאל נישט זאגן וויא שטעקט איז דער רבי. און וויא
 שטארק דער תלמיד פערט. און פאר וואס איז נאמ אויף אים אזוי אין פערס גיווען. דבי רבי
 זענען אל האבען גילערונגן נאך דעם קעמיל זיינע מען דא משא. ווייל משה איז גיווען אזוי
 פירם. דריבער איז בייא אים אקליינע עבירה אויף גרויס. אין פסוק שמיים משה האם גאנאמ
 צא דא וירן הונדערט מיט צוואנציג יאדער בין איך היינט. צוא וואס שמיים דער ווארמ היינט.
 צא זאגן איז ריכטיג היינט האבען דא אים גיקאזין דא הונדערט מיט צוואנציג יאדער. ווארמ
 היינט בין איך גיבארין גיווארין. דער פסוק דער ציילט אונז אז נאמ דאס אים דא יאדערין פון
 דא עדיקים פון טאג צוא טאג. און פון דערש צא דערש. דער צדיק שטארבט אין דעם זעלבן
 דורש און אין דעם זעלבן טאג וואס ער איז גיבארין גיווארין. אזוי וויא עס שמיים אין פסוק
 דעם צאהל פון זיינע מען וועל איך דר פילען. משה רבינו האם גאנאמ איך קען נישט ארויס גיין
 און קומען. וואס מיינט מען ארויס גיין און קומען. מיר זאגן זאגן ווייל משה איז שוואך גיווען
 דריבער. קען ער נישט ארויס גיין און קומען. עס שמיים דאך אין פסוק משה איז אלט גיווען הונדערט
 מיט צוואנציג יאדער ווען ער איז גיטארבין. ווין אויב איז נישט טינקער גיווארין. ווין פייכטיקייט
 איז פון אים נישט אנשלאפן. און נאך שמיים אין פסוק משה איז איך גיבאנען פון ערבות
 סאב גח צום בארג נבו. און מיר האבען גילערונגן צוועלף טרעפן איז דארטין גיווען. און
 מיט איין שפרינג איז משה ארויף גישפרינגען אלע צוועלף טרעפן. זעהן מיר דאך צו משה איז
 גיטען שטארק פאר ווין שמיים. גאר וואס דען מיינט ער איך קען נישט ארויס גיין און אריין
 קומען. האמ רב שמואל בר נחמני גאנאמ פון רבי יוחנן וועגן. משה רבינו האם גיטען
 איך קען נישט ארויס גיין און אריין גיין אין דער תורה. ווייל עס איז פאר סאכס גיווארן פון
 אים דא קוואלן פון חכמה. אין פסוק שמיים משה און יהושע זענען גיבאנען און האבען
 דא גישטעלט אין אהל מועד. מיר האבען גילערונגן דער שבת איז גיווען אפאר. צוויי חכמים

האבען

היתה נישלה רעות מזה וניתנה לזה:

למשה וזוהי ליאשה :
בכנפי השמיים . בכסף כדור לבונו : מי יקום לי עם
מלכים . לזוהיחם לשמי : שער
דבר . שיהי יודע . לעשות פשרה בינו ובין (בניו)
[בני] : סמליון . שם חכם :

ס תניא אמר רב יהודה אלמלא מקרא כתוב א"א
לאומרו היכן משה מת בחלקו של ראובן
דכתיב (דברים לד) ויעל משה מערבות מואב אל הר

נבו ונבו בחלקו של ראובן קיימא דכתיב (נמדנר לב) ובני ראובן בנו את חשבון ואת
אלעלא ואת קרייתים ואת נבו ואת בעל מעון (נבו ששם מתו ג' נביאים משה אהרן ומרים)
והיכן משה קבור בחלקו של גר דכתיב (דברים לג) וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק
ספון מחלקו של ראובן עד חלקו של גר ככה הוי ארבעה מילין אותן ארבעה מילין מי
הוליכו מלמד שהיה משה (מת) כושל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרים (שם) צדקת ה'
עשה ומשפטיו עם ישראל והקב"ה מאי אמר (מכילס לד) מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי
עם פועלי און ושמואל אמר (קלות ה) מי כההכם וטי יודע פשר דבר ורבי יוחנן אמר
(פיוז כח) וההכמה כאין המצא ואיזה מקום בינה ורב נחמן (בר יצחק) אמר (דברים לד)
וימת שם משה עבד ה' . סמליון אמר וימת שם משה ספרא רבא דישאל :

סא תניא רבי אליעזר הגדול אמר שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל
היה בת קול משמיע ואמר ויכת משה ספרא רבא דישאל ויש אומרים
לא מת משה כתיב הכא וימת שם משה וכתיב התם (שמות לד) ויהי שם עם ה' ארבעים
יום וארבעים לילה מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש (דברים לד)
ויקבור

האפקע גירדשת רעם שבת . פר האפקע מאג הט משה גירדשת . דר נאף איז צו גינעקען גינארין דר
חכמה פון משה . אונ עם איז גינעקען גינארין צוא יהושע :

ס תניא מיר האפקע גילערנעם רבי יהודה זאגט ווען דער פסוק וואלט ניש גישטאנען .
וואלט מען דאס ארין ניש גינעקעט זאגן . וואו איז משה גישטאנען אין רעם חלק וואס
גיהער צו ראובן . אזוי וויא עם שטייט אין פסוק משה איז אויף גינאנקען פון ערבות מואב צום
דר נבו . אונ דער פארט נבו איז גינען אין חלק פון ראובן . אזוי וויא עם שטייט אין פסוק אונ
דיא קינדער פון ראובן האפקען גיפאקט דיא : מאט חשבון אונ אלעלא אונ קרייתים אונ נבו
אונ בעל מעון . ווארט וועגן גישטאנען אלע דריי נביאים משה אהרן מרים . אונ וואו איז משה
גנראפן אין רעם חלק פון גר . אזוי וויא עם שטייט אין פסוק גר האט גינעקען צוא הערשט
פאר ויה אז דארט אין זיין לאנד איז דא אפערד וואס משה רבינו וועט דארט זיין בתארטין .
פון רעם חלק פון ראובן ביי רעם חלק פון גר וויא פיל איז . פיר תחום שבת . דיא פיר תחום
שבת ווער האט אים געפירט : נאר משה איז גילעגן אין דיא פליגלעל וואדער אין דיא פאלעסו
פון נאם . אונ דיא מלאכים האפקען גואנט משה האט גיטאקן דיא גירעכטיגקייט פון נאם . אונ
זינע משפטים האט ער גיטאקן מיט דיא יידן . אונ נאם וואס האט גואנט . ווער וועט שטיין
מיט דיא שלעכטע מענטשן . אונ ווער וועט שטיין מיט דיא קענטשן וואס מוהקען אומערקט .
מען זאג וויא שטראפן פון מינעם וועגן . אז משה איז גישטא : שמואל זאגט נאם האט גואנט
ווער איז אהרם אונ ווער ווייס צוא פאר גרייכן אזאק אז משה איז גישטא . רבי יוחנן זאגט
נאם האט גואנט דיא חכמה פון וואקען וועט גינעקען ווערין אונ וואו וועט מען געפונען דיא פר
שטאנדריגקייט . אז משה איז גישטא . רב נחמן זאגט נאם האט גואנט משה דער קענעכט פון נאם
איז גישטאנען . סמליון זאגט נאם האט גואנט משה דער גרויסער שרייבער פון דיא יידן
איז גישטאנען :

סא תניא : מיר האפקען גילערנעם רבי אליעזר הגדול זאגט צוועלף תחום שבת אויף
צוועלף תחום שבת וויא גרויס דיא מתנה יידן וועגן גינען האט מען גיהערט וויא אקול פון
הימלעל שטייט אונ זאגט משה דער גרויסער שרייבער פון דיא יידן איז גישטאנען . אנדערע
זאגן

כיון כחן סימן. כלומר סימנים כדלה נחלק מולד
 נחלק מולד חסד פטור וקל על פ
 ק וכו' : מלכות כדשש. אלה : נסמלה. מוש.
 כמו מאמר קדוש דכוס שלטון ותכינו נכדסה
 ריכסון קרסון נכסלה :

למעלה נדמה להם למטה לכמה נדמה להם למעלה נחלקו לשתי כתות אותם העומדים
 למעלה נדמה להם למטה אותם העומדים למטה נדמה להם למעלה לקיים מה שנאמר ולא
 ידע איש את קבורתי עד היום הזה וא"ר חמא ברבי הנינא אף משה רבינו אינו יודע היכן
 קבור כתיב הנא ולא ידע איש את קבורתו וכתיב התם (ס"ו) וזאת הברכה אשר ברכ
 משה איש האלהים וא"ר חמא בר הנינא מפני מה נקבר משה רבינו מול בית פעור כ"י
 לכפר על מעשה פעור :

וסב וא"ר המא ברבי הנינא מפני מה נסתרת קברו של משה מעיני ב"ו מפני שנלוו
 ויודע לפני הקב"ה שעתיד בה"ם ליחרב ולתגלות את ישראל מארצם שמא
 יבואו לקבורתו של משה באותה שעה ויעכדו בבכי ויחננו למשה ויאמרו לו משה
 רבינו עמוד בתפלה בערגו ועומד משה ומבטל את הגזירה מפני שהביכים צדיקים
 במיתתם

ואגין משה איז נישטא ארבעין. ווארום דא שטייט וימת שם משה. און דארט שטייט ויהי נשם
 עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. לערנען מיר אנדער שוה שם שם. אזוי וויא דארט דא
 פערציג טעג איז משה גישטאנען און האט גערעכט פאר גאט. אזוי דא ארבע שטייט משה און
 ברענט פאר גאט. אין פסוק שטייט ער האט אים בגראפן אין טאהר אין לאנד מואב געגן דא
 עבירה וזה פעור. רבי ברכיה וואגט דער פסוק גיט אסמך אויף אס מן איז פון דע-גלגלען ווייס
 דאך קין מענטש גיט וואו ער איז בגראפן. דער מלך ארם האט אסמך געשקט צו דעם
 פירשט פון דעם ארם וואס דארט איז דא עבירה וזה פעור. און האט געזאגט צו אים ויחי
 אונז וואו משה איז בגראפן. אז וויא געגען גישטאנען אין דא הייף. האט וויא אים געזעהן
 אז דער קבר פון משה איז אין דער גידער. אז וויא געגען גישטאנען אין דער גידער : האט וויא
 אים געזעהן אז דער קבר פון משה איז אין דא הייף. האבען וויא דא מילט אויף צוויי
 מיל. אין מיל איז גישטאנען הויפן. און איין מיל איז גישטאנען אונטען. דא וואס געגען
 גישטאנען אין דא הייף. האט וויא אים געזעהן אז דער קבר איז אונטען. דא וואס געגען
 גישטאנען אונטען. האט וויא אים געזעהן אז דער קבר איז הויפן. צו מקום ויין וואס עס
 שטייט אין פסוק קיין מענטש האט גיט גיוואוסט ויין בגרעבנים פון היינטיגען ט ג. רבי חמא
 ברבי הנינא זאגט משה רבינו אליין ווייס גיט ער וואו איז בגראפן. דא שטייט ולא ידע איש
 את קבורתי. קיין מענטש ווייס גיט ויין בגרעבנים. און דארט שטייט וזאת הברכה אשר ברכ
 משה איש האלהים : דאס איז דא ברכה וואס משה דער געטליכער מענטש האט געבעט.
 אזוי וויא דארטן ווערט משה גערופן איש. אזוי דא אז עס שטייט איש. מיניט מען
 אויף משה. נאך האט רבי חמא ברבי הנינא זאגט פאר וואס איז משה רבינו בגראפן גוואן
 געגן דא עבירה וזה פעור. ער זאל מצפר ויין דא עבירה וואס דא יודין האבען גיטא, מיט די
 עבירה וזה פעור :

סב ואמר נאך האט רבי חמא בר הנינא זאגט פאר וואס איז פאר בארגן גיווארן דער
 קבר פון משה פון אלע מענטשין. ווייל האט געוואוסט אז דער בית המקדש וועט חרב
 ווערן און יודין וועלן פאר גען ווערן פון ווער לאנד. מאמער וועלן וויא אין דער צייט
 קומען. וס קבר פון משה רבינו און וויא וועלן דארט וויינען און בעטן ביא משה. און וויא
 וועלן ואגין צו אים משה רבינו שטייט אויף און בעט פון אונטערט וועגן. וועט ויך משה
 שטעלן כתפלך ויין און וועט מבטל ויין דא גזירה ווארום צדיקים וועגן ליבער ביא גאט נאך

המקנא פרק ראשון סוטה פירוש קסה

במיתתם ייתר מביהיהם שכן אתה מוצא בשעה שהיו ישראל במדבר וספרו במעשיהם ועשו עגל קצף הקב"ה על ישראל אמר למשה (דברים ט) הרף ממני ואשמידם כמה צדיקים היו באותו הדור וכמה חסידים משה ואהרן ויהושע אלדד ומידד ושבעים זקנים ושאר חכמים ותלמידים ולא עשה בשבילם ולא ביטל הגזירה אלא בשביל משה). (טז) וא"ר חמא ב"ח מאי דכתיב (ש"נ) אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלך אחרי שכינה והלא כבר נאמר (ש"ד) כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא אלא הלך אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא הלביש ערומים דכתיב (נחש"ט) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם אף אתה הלבש ערומים הקב"ה ביקר חולים דכתיב (ש"ס) וירא אליו ה' באלוני מטיא אף אתה בקר חולים. הקב"ה קבר מתים דכתיב (דברים לד) ויקבור אותו בניא אף אתה קבור מתים. הקב"ה נהם אבלים דכתיב (נחש"ט) ויהי אחי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו אף אתה נחם אבלים ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם רב ושמואל ה"א דבר הבא מן העור והד אמר דבר שהעור נהנה (בו) [ממנו]. דרש ר' שמלאי תורה תהלתה גמילות חסדים וסופה ג"ח תהלתה ג"ח דכתיב (ש"ג) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וסופה גמילות חסדים דכתיב ויקבור אותו בני :

דרש

ויער שטארבין. מער וויא וויא זענען ליב גינען ביא וויער לעפין. ווארם אזוי געפיען מיר ווען ריא יודין זענען גינען אין דער מדבר. אונ וויא האפען געזינדקט מיט דעם עגל וואס וויא האפען גימאכט. איז נאט אין פעס גינען אויף ריא יודין אונ ער האט גזאגט צוא משה לאו מיד אפ ווער איך וויא פאר מידגען. פיר צדיקים זענען גינען ביא דעם דור. פיל חסידים זענען גינען משה אהרן יהושע אקדד מידד אונ ריא ויפיעצין זקנים אונ נאך אנדערע חכמים אונ תלמידים. אונ נאט האט גיט גימאכט פון וויערען וועגן. אונ ער האט גיט מבטל גינען ריא מורה נאר פון וועגן משה. נאך האט רבי חמא בר רבנא גזאגט עס שטייט אין פסוק איר נאטל גיין אינטער נאט. קען דען אפגעשטל גיין אינטער נאט. עס שטייט דאך אין פסוק נאט איז אפגעזענדער פיער ער איז אפגעזענדער נאט. נאר מען מיינט ער זאל גיין נאך ריא מדות פון נאט. אזוי וויא נאט האט בקלידעם נאקעטע. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק נאט האט גימאכט פאר אדם אונ זיין ווייב העמלדע פון פער אונ ער האט זיין אן גיקליידעם. אזוי זאקסטו אויף בקלידען נאקעטע. נאט האט מבטל חולים גינען. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק נאט איז גינען גינארין צוא אברהם אין פלאץ פון מברא. זעהן אונ פריעגין אים אויב ער איז שוין געוונד גינארין נאך דעם פון זיין. אזוי דא וואלט אויף גיין צוא קראנקע פריעגין וואס וויא מאכען. נאט האט בגראפין מתים. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ער האט אים בגראפין אין מרה. אזוי דא זאקסט אויף בגראפין מתים. נאט האט גימריקט אגדים. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער נאך וויא אברהם איז גימאכט אין האט נאט גיפגעשט זיין זעהן יצחק. אונ האט אים גימריקט. אזוי דא וואלט אויף מריקטן אגלים. אין פסוק שטייט נאט האט גימאכט צוא אדם אונ צו זיין ווייב כתנות עור אונ האט וויא אן גיקליידעם. רב אונ שטארק קריגען. איינער זאגט ריא העמלדל איז גינען פון ריא נאכען וואס מען נעמט אראפ פון ריא פער. פון וואל. אונ איינער זאגט ריא העמלדל איז גינען פון אזוי אונא וואס די הויט פון מענטשין האט פון דעם תנא. דס איז אדאקס. רבי שמואל האט גיברשט דער אנהייב תורה אין גמלות חסדים. אונ דער סוף תורה איז גמלות חסדים. דער אנהייב תורה איז גמלות חסדים. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק נאט האט גימאכט פאר אדם אונ זיין ווייב העמלדאך פון פער אונ האט וויא אן גיקליידעם. דער סוף תורה איז אויף גמלות חסדים. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ער האט אים בגראפין אין מרה :

דרש

ולפסעים יפגיע . כשכיל פושעים הפגיע : הערה : **סג דר"ש** רבי שמלאי מפני מה נתאזה משה רבינו לביכנס לא י"י וכי לאכול כפריה היה צריך

אלא כך אמר משה רבינו הרבה מצות נצטוו ישראל שאינם מחייבות אלא בארץ [ישראל] אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו על ידי אמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר מעלה אני עליך כאילו עשיתם שנאמר (ישעיה נב) לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה והוא הטא רבים נשא ולפושעים יפגיע לכן אחלק לו ברבים שאני מחלק לו שכר שלם שטא תאמר כאהרונים ולא כראשונים ת"ל ואת עצומים יחלק שלל כאברהם יצחק ויעקב שהיו עצומים בתורה ובמצות תחת אשר הערה למות נפשו שממר עצמו למיתה שנאמר (שמוס לב) ועתה אם תשא חטאתם ואב אין כחני נא כספרך אשר כתבת . ואת פושעים נמנה שנמנה עם כתי מדבר . והוא הטא רבים נשא שכיפר על מעשה העגל . ולפושעים יפגיע שבקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר (ירמיה ז) ואתה אל תהפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי :

היה

סג דר"ש . רבי שמלאי האם גירשת פאר וואס האט משה רבינו געגלסט אריין צו גיין אין ארץ ישראל . האט ער דען געוואלט עסין ריא פירות פון ארץ ישראל . אדער ער האט געוואלט זאגן נערין פון איר גוטס . נאר אזוי האט משה רבינו געזאגט פיל מצות זענען יודין געבאטן געווארן ווס קען קען זיין נישט מקיים זיין נאר אין ארץ ישראל . וועל איך איהר ציין אין ארץ ישראל דא מצות זאלן מקיים ווערן דורך מיר אויף . האט נאם געזאגט צו משה דא ווילסט דאך נאר מקיים זיין דא מצות . דא זאגסט געמען שכר פאר זיין . איך רעדן אויף דיר גלייך וויא דא וואקסט אלע מצות מקיים געווען . אונ איך וועל דיר געבן שכר פאר אלע מצות . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גבן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה . והוא הטא רבים נשא ולפושעים יפגיע . דער פסוק גייט אויף משה רבינו לכן אחלק לו ברבים . איך וועל אים געבן א גאנצן שכר . נאמער וועסטו זאגן אזוי אשכר וויא דא לעצטע מענטשין האבען . אפער נישט וויא דא ערשטע . שטייט אין פסוק ואת עצומים יחלק שלל . מיט דא שטארקע וועט ער צו מילין דא רויב . דא שטארקע קיינט מען אברהם יצחק ויעקב וואס וויא זענען געווען שטארק אין דא תורה . מיט מצות דר שכר קומט אים תחת אשר הערה למות נפשו . ווייל ער האט זיך אפער געגעבן צום שטארבן פאר דא יודינס וועגן . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק משה רבינו האט געזאגט אונ איגט אויב דו וועסט פר געבן וינדר וינדר איז גוט אונ אויב נישט זאלסטו מיר אפ מעקן פון דיין ספר וואס דא האסט געשריבען . ואת פושעים נמנה . אונ משה איז געצייקט געווארן מיט דא וינדיגע . מיט דא מענטשין וואס זענען גישטארבן אין דער מדבר . והוא הטא רבים נשא . אונ ער האט געטראגן אויף זיך דעם וינדר פון פיל מענטשין . וואס ער האט געגעבן אויף זיך דא וינדר פון דעם עגל . ולפושעים יפגיע . אונ ער האט געטאגט זיך דער רחמנות האבען אויף דא וינדיגע יודין . זיין זאלן תשובה טאדן . ווארום יפגיע איז דער שייטש תפלה . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק נאם האט געזאגט צו ירמיה הנביא דא זאגסט נישט תהפלל זיין פאר דעם פאלק אונ זאגסט נישט טראגן פאר . זיין קיין געזאגט אונ קיין געבעט . זאך תפגע בי . אונ זאגסט נישט פערטן צו מיר פאר ווערט וועגן :

היה מביא פרק שני

וכ"כ למדנו אנו מזההו לנעמה : על עובדי דלעו .
 מלך זעמה עברה על דלעו של מקום
 ודלעו מזההו של חנניק :
 שלח יבא חטא נשכר להקל במהרה יחזק משה
 מנחת : הנהלת חלב : כל
 חטא כחם קרי חטא חלב דלעו חלב כחם כל
 חלב וכל דלעו לא חללו ודלעו מזההו משה חטא :
 נכסים : כולם למנהל כשדון נכסין יין ובגדן רכושית
 כדון כמו שמקריבין לעולה וכלמים ודלעו נוס אולם
 טעמים דלעו : כדלעו נכסים לבלא חרד או למדע
 חרד או מדה טעון נכסים והקן הנהלת וחלב
 טעמים נכסים : חטא חלל ודלעו של מלכות איתרנו
 כדלעו נכסים נכסיה מזההו : חק שבי מדות :
 חומר : צופן : נע"ו והוא של זהב וזהבין צו"ל
 חללי חלק לנו : דלעו לבי מזההו דלעו . וכו'
 פ"ק

א מושנה היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית
 ונותנה על ידה כדי ליגעה וכו' :
גמ' תניא אבא חנין אומר משום ר' אלעזר [אליעזר]
 (וכ"כ לכה) כדי ליגעה כדי שתחזור בה אם כבה הסה
 התורה על עובדי רצונו ק"ו על עושי רצונו :
דף סו' ב תניא אמר ר"ש בדין הוא שתהא מנחת
 חוטא מעונה שמן ולבונה שלא יהא
 חוטא נשכר ומפני מה אינה מעונה שלא יהא קרבנו
 מהורר ובדין הוא שתהא הטאת חלב מעונה נכלים
 שלא יהא חוטא נשכר ומפני מה אינה מעונה שלא

יהא קרבנו מהורר אבל הטאתו של מצורע ואשמו טעונים נסלין לפי שאין באין על חטא :
ג פייסקא ר"ג אומר בשם שמעשה מעשה בהמה כך קרבנה כאכל בהמה תניא אמר להם
 ר"ג להכמים סופרים הניחו לי ואדרשנה כמין חומר (ע"ג) דשבעיה לרבי
 מאיר

פרק שני

א מושנה היה . דער מאן האט גיבראכט דיא מנחה פון דער סומה אין אקארפ וואס
 זיא איז גיפלאכט'ן פון קארע וואס ארום אבנים : אונ ער האט גישמעלט דיא מנחה מיט דיא
 קארפ אויף איר האנט זיא זאל מיר ווערן : זאגט דיא גמרא מיר האבען גילערונט אפא חנין
 זאגט פון רבי אליעזר'ס ווערן צו וואס האט מען דאס גישמעלט אויף איר האנט : מען זאל איר
 מיר מאכין . מאקער וועט זיא מידה זיין אז זיא האט מנה גיווען . וועט זיא נישט מירונקען
 דיא מים המאדרים . וועט זיא נישט קראנק ווערן . אויב דיא תורה האט רחמנות גיהאט אויף
 אזעלכע וואס מוהען נישט דעם ווילען פון גאט : געוויס אז דיא תורה האט רחמנות אויף אזעלכע
 וואס מוהען יא דעם ווילען פון גאט :

ב תניא . מיר האבען גילערונט רבי שמעון זאגט דער דין דארף זיין אז איינער בריינגט
 אמנחה אויף אעבירה וואס ער האט גיטאקן . זאל ער דארפן בריינגען צו דיא מנחה בוימאיל
 מיט פשמים . אזוי וויא אלע מנחות זענען מיט בוימאיל און מיט פשמים . ווארום פאר וואס
 זאל דער זינדער פארדינען . זיין מנחה זאל קאסמין וועללענער . גאר פאר וואס האט מען
 גזאגט אז צו אמנחה וואס אויף אעבירה דארף מען נישט בריינגען בוימאיל מיט פשמים . דער
 קרבן זאל נישט זיין שוין . דער דין וואלט גיטארפט זיין אז איינער האט גיגעסין חלב אונ ער
 בריינגט אקרבן חטאת . זאל מען דארפן בריינגען צו דעם קרבן . נכסים ואמנחה און וויין . אזוי
 וויא מען בריינגט צו אלע קרבנות . ווארום פאר וואס זאל דער זינדער פארדינען . גאר פאר
 וואס האט מען גזאגט אז צו אקרבן חטאת דארף מען נישט בריינגען נכסים . דער קרבן זאל נישט
 זיין שוין . אבער דער קרבן חטאת פון אמצורע אונ דער אשם פון אמצורע צו וויא דארף מען
 בריינגען נכסים ווייל וויא קמען נישט אויף אעבירה :

ג פייסקא . רבן גמליאל זאגט אזוי וויא דיא סומה האט גיטאקן וויא אברהם . אזוי איז
 איר קרבן פון אשמן וואס אברהם עסט . מיר האבען גילערונט רבן גמליאל האט גזאגט צו
 דיא חכמים איר לומדים האט מיר וועל איר דרשן דיא זאך אזוי שוין וויא דיא גמל'דענע
 צירינג וואס מען גייט בייא דעם האקדו . ווארום ער האט גיהערט וויא רבי מאיר זאגט זיא מאט
 גיגעבן עס'ן דעם נואף וואס האט מים איר מנה גיווען דיא בעסטע שפיין . דריבער זאל

מאיר דקאמר היא האכילתו מעדני עולם לפיכך קרבנה מאכל בהמה אמרו לו התינוח עשירה עניה מאי איכא למימר אלא לשם שמעשיה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה:

(דף מז ע"ב) ג' ר"ר ג' צריכין שיראו עפר סוטה ואמר פרה ורוק יבמה' משום ר' ישמעאל אמרו אף דם צפור:

(דף י"ד ד' דרש) רבי עקיבא איש ואשה זכו שכינה ביניהם לא זכו אש אוכלתן אמר רבא והאשה עדיפא מהאיס מאי טעמא האי מצרף והאי לא מצרף. אמר רבא ספני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה שאם זכתה היויין לה בנים כאברהם אבינו דכתיב ביה (בראש' יח) ואנכי עפר ואפר לא זכתה תחזור לעפרה:

דרש

בס"ק גבי כפדה אלא מוחד: מניס. לא האכילתו מעדנים למא מיראס מאכל בהמה: אלא. היא עשהה מעשה בהמה שספקיה: עמיה לחמיה למי שחיו כן זונה:

פער כוסס. דכתיב אל כמים מיראס עליהם מדלג כתיב נמים: ואמר פרה. ד"ש גמירי מחדרי עפר כוסס ואמר פרה כדלקמן: וזקן ונמה. למי חוקים דכתיב לעיני חוקים וחלגה וירקס: אף דם צפור. של מלורע ששחטו אל כלי חכם על מים פדים וזרין שלג יתן מים אלא כשיעור שזכים דם צפור ויכר כסס:

כו'. ללכת בדרך ויכר שלג יתן הוא נולף ולא היה טעם: שכינה ביניהם. סמך חלק את שמו וטעם ביניהם יו"ד. כחש' וכו"ל כחש' לא זכו אש פורקנה. ספקיהם מסלק את שמו מביניהם ומחלף לא ואל: והאשה עדיפא מדאיש. אש של אשה קסא ותמכיה לאכיל ולפרע מחל חוש: מחי טעמא כלי מנרף. של אשה מח ללוק שחין לוח של סם מעסיקתו אלא מחובר הוא וקרא אש אכל של אש פין לחיות של אש מעורפות יחד שד"ד של שכינה מעסיקתו:

זיין איר קרבן אנעלבע ואבין וואס אברהמה. עסם. האבען זיין חבמים צו אים גלאגט דאס איז רעכט אז זיין איז רייף. האט זיין אים גיגעבן. עסין גיגעבן. דריבער איז איר קרבן דאס עסין פון אברהמה. אבער אז זיין איז ארעם. האט זיין דאך אים גיט גיגעבן. עסין גיגעבן. שפייזן. פאר וואס זאל זיין איר קרבן דאס עסין פון אברהמה. גאר אזוי איז. ווייל זיין האט גיטאנן אזוי ווי אברהמה: וואס האט גיט. קיין מאן גאר ווער, עס, וויל, איז, מיט, איר, מנהל, דריבער זאל זיין איר קרבן דאס עסין פון אברהמה:

די חנו ברבן. זיין ברבן האבען גילער גיט דרייט ואבין דאך מען זיין זאלין געזעהן ווערן. זיין ערד פון זיין סוטה וואס מען שיט ארויף אויף דעם וואסער. דאך מען זעהן ערד אין זיין וואסער. עס זאל גיט זיין ווייניג ערד. און זיין אש פון זיין פרה אדומה וואס מען שיט ארויף אויף זיין וואסער. דאך מען זעהן אש אין זיין וואסער. עס זאל גיט זיין ווייניג אש. און זיין שפייזאכץ וואס זיין גיטה שפייט אויס פאר דעם יבם. דאך זיין אזוי פיל אז מען זאל זיין שפייזאכץ זעהן אויף זיין ערד. פון רבי ישמעאלס וועגן האט מען גלאגט זיין גלוט פון זיין פויגל וואס מען גיט אריין אין זיין וואסער וואס זיין אמצורע. דאך אויף זיין אזוי פיל פון דעם אז מען זאל דער קענען זיין גלוט אין זיין וואסער:

די דרש. רבי עקיבא האט גידרשט אז איש ואשה. מאן און ווייב זעהן זוכה צו זיין אין גוטען וועג. וויא זעהן גיט מנהל. איז זיין שכינה צווישן וויא. דעם יור פון איש בהעם מען צום ה' פון אשה. איז דער שם ירה. אבער אז וויא זעהן גיט זוכה גאר וויא זעהן מנהל. געכט גאט צו זיין גאטען. בלייבט אש ביין דעם מאן און אש ביין דער ווייב. דריבער וועט וויא פאר ברענגען אפזיער. רבא זאגט דער פייער פון זיין אשה אז זיין מנהל איז שטארקער וויא דער פייער פון דעם מאן. אויב ער איז מנהל. פון וואסען ווייטן מיד. ווארום ביין זיין אשה שטייט דער ווארט אש גאט. זיין אות געבן אגדערין. אבער ביין דעם איש. שטייט דאך איר צווישן זיין אותיות אש. רבא האט גלאגט פאר וואס האט זיין תורה גלאגט מען זאל ברענגען ערד פאר אסוטה. און אריין שיטען אין זיין וואסער וואס מען גיט איר ברענגען. אויב זיין איז זוכה זיין האט גיט מנהל גינען. וועט זיין האבען קינדער אזוי וויא אברהם אבינו וואס ער האט גלאגט ואנכי עפר ואפר. איר גיין ערד און אש זאגט אזוי זיין איז גיט זוכה. זיין האט מנהל גינען. וועט זיין גיין צו איר ערד. זיין וועט שטארבן:

דרש

לאחר פרה. לטכר ולזכות חז' ישראל ממעשה העגל :
כחל' ליכא . ואין זה קבול שכן חל' כחל'
יש כחל' בטובה לחם שלום ושלח ירכה ממזרות
בישראל אם זוהי היא וחס קחיה וטריס זרע ומכסלת
לעז מעל כזיס : כשכר חס מחוס ועד שרוך נעל .
שכריות עמנו מן הגזל : חוס של חכלת . כנגד
מחוס ולזעם של תפילין כנגד שרוך דכיות רשע :
כשלא רשע של תפילין . קבול שכן הוא דליכא
כחל' כדכתיב וכו' : חלל' נוס' של חכלת . דליכא
מח' כחל' ליכא : מה בשתה חכלת . שחזיק
כדכיו לזיזת : שחכלת דומה לים . כל ללחוש
שחזיקים מנות זיזת כחל' הקבול פני כזיס וסבי
היה לה כספרי ואלטריכו כל בני מחוס דלח' חשכת
קדלי חלל' דקיע שדומה לכסא הכבוד הילכך חכלת
דומה לים וים דומה לרקיע דחכלת לא דמי לרקיע כ"כ
חלל' דומה לדומה כגון חכלת קרוב למחל' כיס וחס
קח חזין דים קרוב למחל' דקיע : ורקיע דומה
לכסא הכבוד קדלי קח דרשין דכתיב דקיע נמשכ
לנחת כספרי וכתיב כסא הכבוד כמחל' חס ספיר
דמות כסא :

מפגלה

ו דרש רבא בשכר שאמר אברהם (סס) ואנכי עפר
ואפר וכו' בניו לשתי מצות לאמר פרה
ולעפר סוטה והא איכא נמי עפר כיסוי הדרם התם
הכשר מצוה איכא הנאה ליכא. דרש רבא בשכר
שאמר אברהם (סס יד) אם מחוס ועד שרוך נעל וכו' בניו
לשתי מצות לרצועה של תפילין ולחכלת של ציצית
בשלמא רצועה של תפילין דכתיב (דברים כח) וראו
כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותנא
ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש אלא חוס של
חכלת מאי היא דתניא היה ר"ם אומר מה נשתנה חכלת
מכל הצבעונים מפני שתכלת דומה לים וים דומה
לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר (שמות כד)
ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת
הספיר וכעצם השמים למטה וכתיב (יחזקאל ט) כמראה
אבן ספר דמות כסא :

אינה

ו דרש רבא האט גינרשית וייר אברהם אבינו האט גואגט איהו בין ערד אונ אש : האבין
זינגע קינדער זוכה גינען צו צוויי מצות : צו דא אש פון דא פרה אדומה . אונ צוא דא
ערד פון דא סוטה : פרגעט דא גמרא עם איז דאך דא נאך אמצוה מיט ערד . מיט ערד רעקט
מען צו דא גלום פון אדמה אונ פון אערץ אז מען שעקט ויזא . ענפערט דא גמרא דאס איז
נאר אמצוה . אבער הנאה פון דער מצוה איז ניטא . אבער פון דא אש פון פרה אדומה איז דא
אמצוה אונ הנאה : מען ווערט מהור . אונ דאס איז מכפר אויף דא עבירה פון עגל . אונ
דא ערד פון אסומה איז אויף הנאה . אויב זיא האט גיט מנה גינען . נועם זיין שלום צווישען
איר מיט איר מאן . אונ זיא וועט האבן שיינע קינדער . רבא האט גינרשית וייר אברהם
אבינו האט גואגט צום מלך פון סדרם איהו וייל גיט געמען פון דיר קיין פאדים אונ קיין שניידל
פון אשד . האבען זינגע קינדער זוכה גינען צו צוויי מצות : צו דא רצועות פון תפילין . אונ
צוא תכרת פון ציצית : פרגעט דא גמרא ביא רצועות פון תפילין איז דא אמצוה אונ הנאה .
ווארום עם שטייט אין פסוק אלע פעקקער פון דער וועקט וועלן זעהן אז דער נאמען פון גאט
ווערט גירופן אויף דיר וועלן וייר וועלן זעהן דא תפילין וואס אויף דיין קאפ . נאר פון
דא תכלת וואס אויף דא ציצית וואס פאר הנאה איז דא . ענפערט דא גמרא מיר האבען
גילערונט רבי מאיר פרגעט זאגן פאר וואס האט דא תורה גיט קיין געמען צו ציצית תכלת .
גיט קיין אנדערע פארבין . וייר דער קאלאר פון תכלת איז גלייך צום ים . אונ דער קאלאר
פון ים איז גלייך צום הימל . אונ דער קאלאר פון הימל איז גלייך צום כסא הכבוד . ווארום
עם שטייט אין פסוק וייר האבען גינען דעם גאט פון יודין אונ אונזער זינגע פים איז גינען
ווייס אזוי וייר דער דיכאנט ספיר . אונ אזוי וייר דא קקארקייט פון הימל . זעהן מיר אז
דער קאלאר פון הימל איז אזוי וייר דער קאלאר פון כסא הכבוד . זעהן מיר אז
ווייר דער קאלאר פון דעם שמיין ספיר אזוי איז דער קאלאר פון כסא הכבוד . זעהן מיר אז
דער קאלאר פון הימל איז אזוי וייר דער קאלאר פון כסא הכבוד . אונ דער קאלאר פון
תכלת איז גלייך צו וייר . דריבער אז דער מענטש גייט ציצית מיט תכלת . איז גלייך וייר ער
וואקט גינען דעם כסא הכבוד . דאס אליין דארף זיין אדנאה ביא אפענעשין אז ער איז זוכה
צו זעהן דעם קאלאר פון כסא הכבוד :

אינה

היה נוטל פרק שרישי

(דף כ) א משנה אינה מספקת לשתות עד שפניה

בוריקות ועיניה בולטות והיא

כתמלאת גידים והם אומרים רוציאוה הוציאוה שלא

תטמא את העזרה אם יש לה זכות תולה לה יש זכות

תולה שנה אחת ויש זכות תולה שלש שנים מכאן אמר

בן עזאי חייב אדם ללמד את בתו תורה שאם השרתה

תרע שהזכות תולה לה רבי אלעזר אומר הכללל את

בתו תורה כלכדה תפלות ר' יהושע אומר רוצה אשה

בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות . הוא היה אומר

חסיד שוטה ורשע ערום ואשה פרושה וסכות פרושים

הרי אלו מבלי העולם :

(ט"ב) ב והם אומרים הוציאוה וכו'. מאי טעמא דדילמא כחה למימר דמה אסור

בכחנה לזויה והתניא טמא מת מותר ליכנס למחנה לזויה ולא טמא מת

בלבד

פרק שלישי

א משנה אינה איידידע דיא סוטה האט געענדיגט אויס צו מיינקען דיא וואסער.

אזי איר פנים גער גינארין אונ דיא אויגן זענען גרויס גינארין . אונ דיא אידערן זענען פול

אונ גישוואלן גינארין . אונ דיא מענטשן וואס זענען דארט גיווען האבען גואגט מען זאל איר

געשווינד ארויס פירען פון דיא עזרה . זיא זאל נישט מסמא ויין דיא עזרה . ווארום מען האט

מורא גיהאט טאמער שטארבט זיא שוין אין דיא עזרה . אויב זיא האט זוכות פון מצות אונ

גומע מעשים ווארט מען איר . אונ זיא ווערט נישט אזוי געשווינד קראנק פון דיא מים המארים .

עס איז דא זוכות וואס מען ווארט איר אייאהר . אונ עס איז דא זוכות וואס מען ווארט

איר דריי יאהר . פון דאנען האט בן עזאי גואגט אפענטש דארף קערנען ויין טאמער תורה .

אויב זיא האט מנה גיווען אונ האט גימרונקען דיא מים המארים . אונ עס האט איר נישט באלד

געשאט . וועט זיא וויסען אז דורך דיא מצות וואס זיא האט ווארט מען איר . רבי אלעזר זאגט

דער וואס לערנט ויין טאמער תורה . לערנט ער איר פאלשקייט . רבי יהושע זאגט אאשה

וויל בעסער אזוי אמאן וואס פאר דינט ווייניג . אונ ער איז שטענדיג מיט איר . איידידע אמאן וואס

פאר דינט פיל גיין מאהר אזוי פילו אונ ער איז אפ גישיידט פון איר . ער פלעגט זאגן אחסיד וואס

איז אגאר . אונ אקדוגער רשע . אונ אאשה וואס איז אפ גישיידט פון דיא פערנעניגונס פון דער

וועלט . אונ דיא אבאסליים וואס זענען אפ גישיידט פון דער וועלט . אונ ער וויל נישט קוקען אויף

קין ואף . דרייבער אז ער גייט אין גאס גייט ער אראפ גיבויגן דעם קאפ . ביז ער צו קראפט

ויד דעם קאפ אן אונאנט אידער אן איין אנדער וואף . דיא אידע מענטשן פאר דארפן דיא

וועלט :

ב והם . אונ דיא מענטשן וואס זענען דארט גיווען האבען גואגט מען זאל דיא סוטה

געשווינד ארויס פירען פון דיא עזרה . ווייל טאמער וועט זיא שטארבן . פלעגט דיא גמרא וועלן

מיד זאגן אז אמת טאר נישט ויין אין דעם ארט וואס הייסט מתנה לזויה וואס איז די עזרה

וואו דיא ווייבער זענען גישטאנען . מיר האבען דא גילערונט אז איינער איז מסא גינארין

פון אמת מעג ער אריין גיין אין דיא מתנה לזויה . אונ נישט גאר אטמא מת מעג אריין גיין

אין דיא מתנה לזויה . גאר מען מעג אפילו דעם מת אריין אויף אריין טראגן אין דיא מתנה

לזויה

[illegible]

מִי מַחֲסִין דְּקִיָּה יֵם וְזוֹת חוֹלָה שֶׁלֹּא עָסִים : כִּי
כִּבְרוֹ עֵינֵי : דְּרִיחֵי הִקְפָּה עַל יָד וְזוֹת כִּי
וְעֵסֶר אֶת כִּבְרוֹ שֶׁכְּשֹׁרֵי נֶחֱסִינָה : כִּבְרוֹ
לִסְסֵה : כִּבְרוֹ לְחֹמֶס וְלֵבָא לִכְסֵה בְּחֹמֶס שֶׁל מָקוֹם :
וְחֹמֶס שֶׁאֵין רֵחַס : מְבֹרֵה לְחֹמֶס שֶׁזֶּכֶת חוֹלָה עַל
יָד : יֵם רֵחֹם : כִּי לִרְבֵּי : לְקִימָה מְפֹרֵשׁ חוֹלָה עֵסֶר
רֵחֹס : לֵחַן מִלֵּחַ מְלִי יִסְכֵּר עֵלֶן : דְּיֵחַל חֹמֶס
לְחֹמֶס מְכֵלֶן : מְלִי יִסְכֵּר עֵלֶן : עֵרִי חֵיטֵב עֵלֶן
אֲחֻסֵּן

בלבד אמרו אלא אפילו מה עצמו שנאמר
(שמו"ג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו
במחיצתו אמר אב"י שמא הפדום נדה למיטרא
רביעיותא פרפי אין דכתיב (למסר ז') ותתחלחל
המלכה מאד ואמר רב שפירסה נדה והא אנן תנן חרדה
מכללת דמיס פחדא צמית ביעותותא כרפא :

ג פיסקא יש לה זכות תולדה לה וכו'. מני מתניתין
[לא אבא יוסי בן חנן ולא ר' אלעזר בן
יצחק איש כפר דרום ולא רבי ישמעאל] דתניא אם
יש לה זכות תולדה ג' חדשים כדי הכרת עובר (שנא'
(נפדנר ה) ונקטה ונזרעה זרע) דברי אבא יוסי בן חנן
ר' אלעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר תשעה
חדשים כתיב חכא ונקטה ונזרעה זרע וכתיב התם
(מכלים כג) זרע יעברנו ויסיפר לה' לדור זרע הראוי לספר
רבי ישמעאל אומר י"ב חודש ואע"פ שאין ראיה לדבר
זכר לדבר שנאמר (דמלא ד) להן מלכא מלכי ישפר עלך
חמ"ד

דעת

לר"ג כשפותר לו החלטות שיבא ממך מן האנשים לבנות עם נכחם והיה: להן מלכת

[illegible]

ג פֿיפּקאָ. יֵשׁ. אויב זי האט אַזוכה וואָרט פֿען איר. וויא ווער וועט זאגן זי האט פֿען
 גיט וויא אַבא יוסי בן חנן. און גיט וויא רבי אַלעזר בן יצחק וואס ער וואהנט אין דאָרף
 דרום. און גיט וויא רבי ישכעאל. וואָרט פֿיר דאָסען געווענט אויב זי האט אַזוכה
 וואָרט פֿען איר דרייט דרשים. פֿען ואל וועסן אויב זי איז מעגליך אַדער גיין. וואָרט עס
 שטייט אין פֿסוק ונקמה ונקמה ובע. אויב זי האט אַזוכה ואל זי ווין גיין אזוי לאנג פֿיר
 פֿען וועט וועסן אויב זי איז מעגליך מיט אַקיד. אַדער גיין. אזוי וואָרט אַבא יוסי בן חנן.
 רבי אַלעזר בן יצחק פֿון דאָרף דרום וואָרט גיין דרשים וואָרט פֿען איר. ביי דאס קינד וועט
 גיבאדיקן ווערן. וואָרט דא שטייט ונקמה ונקמה ובע. און דאָרט שטייט ובע. געבדנע יוסף
 דא דוד. אזוי וויא דאָרט מיט פֿען גיבאדיקנע קינדער וואס וועלן לעבן און דער ציילן די
 לויב פֿון גאט. אזוי דא בייא דא סוף מיט פֿען אויך אויב זי האט אַזוכה און זי איז מעגליך
 וואָרט פֿען איר ביי זי וועט גיבאדיקן דאס קינד. דאס איז ביי גיין דרשים. רבי ישכעאל וואָרט
 צוועלף דרשים וואָרט פֿען איר. אפילו עס איז גיטא קיין אַסכא בעווייזונג. וועס איז דא אַזוכה
 וואָרט פֿען איר ביי צוועלף דרשים. פֿון דעסמוועגן אַדערסאטונג צו דער וואָך איז דא. וואָרט
 עס שטייט אין פֿסוק דניאל האט גאט צו גיבאדיקנע. קעניג. פֿיין עצה ואל דיר גיפֿעלן גייעט

זיג

ד פיסקא ויש זכות תלה שלש שנים, וזכות דמאי
אי ליכא זכות דתורה הא אינה מצווה
ועושה היא אלא זכות דמצוה ומי מננה כולי האי
והתניא את זו דרש רבי מנחם ברבי יוסי (תס"ו) כי נר
מצוה ותורה אור תלה הכתוב המצוה בנר ואת התורה
באור לומר לך מה נר אינו מאיר אלא לפי שעה אף
האור מאיר לעולם אף תורה מגינה לעולם ואמר (ע)
הלכך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור
עליך

ד' פֿיסקא. וְשׁ. עַם אִיז דא אַזכות וואס מען ווארט איר רביי נאָר. וועלכער זוכט
אז אז גרויס. זאלן מיר זאגן דער זכות וואס זיא האט גילערונט תורה. זיא איז דאָך נישט גיפאמין
תורה צוא לערנען. פאר וואס זאל זיין דער זכות אזוי גרויס. וועלן מיר זאגן דער זכות פון דיא
מצות וואס זיא האט גיטאהן. מצות פשיעצן נאך נישט אזוי שטארק אויף דעם מעגלעשין אים צוא
היטען פון פריענות. ווארום מיר האבען גילערונט דאס האט רבי מנחם פרייז יום גידרשת עם
שטייט אין פסוק כי נר מצוה ותורה אור. פאר וואס זאגט דער פסוק אז דיא מצוה איז אליינס אונ
דיא תורה איז אליינסגקייט. צוא זאגן אונז אזוי וויא אליינס ליכט נאר ווען זיא פריענט. אז דיא
ליכט הערט אויף צוא פריענען. ווערט צוריק פֿינסטער. אזוי אמצות פשיעצט נאר פון יבדורים ווען
מען טוהט דיא מצוה אפער אז מען האט שוין דיא מצוה אפ גיטאהן. פשיעצט זיא נישט מער. אונ
אזוי וויא דיא ליכטיגקייט ליכט דאך אייביג. אזוי דיא תורה פשיעצט אייביג אויף דעם מעגלעשין.
סייא ווען ער לערונט. אונ סייא ווען ער לערונט נישט. נאך זאגט דער פֿסיק פֿהתהלכה מנתת
אותך

מחזק און סכסכ גדול ספאט וסכס : סוף הדין .
 פון גענעק און וסכס : ספסס . געזוט : געזוט .
 אבוקה : אל אר . כן וסכס לייט מוזט ויטל מחקל
 סודענדיג : ועדיין מסירא מחס רעס ומולכטיס .
 שדק : לילך נליגס סן יפגוט צו כדחסיס תשח חק
 וסכס לילגס צו תרמוס כל חיטו יער : סניע גמוד
 כסאר . וסכס פלץ וסכס לחוסס ויטל מן הכסא וסכס
 סיסורין : ועדיין ליט יודע וכו' . כמא יכסס יסח
 נכטל וסכס פלץ יסח כרע וסודענדיג : יגיע
 לפרשט דרכיס . וסכס סכס און דרכס וסכס כלן כניע
 ליום מיהס וסכס פירס מן הכוסכעס יוס . מוזו ויטל
 מכלס וסכס מפרס לכל יקמיס : עכירס מככס . סכס
 מוזס : וסכס עכירס מככס . סכס מן ספסס כחוסס
 קודס לכן אלמא מוזס לא מגני כולו סוף : לכחיס און
 סכסכס . וסכסכס כדכסכס כחוסס אל כיוס כיוס וסכס
 עלי אסכס יין סוד : חמר רכס יוסכס . לעולס מגיכס מן
 סיסורין סכסכס וסכס חויס מגיכס דקאמר חסא קולס מן
 כחוסס סוף יכסלס יסח כרע קלמס : מוזס כעידלס
 דעכיוק כס . וסכסו סוף כרע דקאמר : מוזס . מן
 סיסורין : מוזס . מוזס כרע סוף יכסלס לחסא :
 נעידלס

עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעוה"ב משל
 לארס שהיה מהלך (ברוך) באישון לילה ואפלה
 ומתירא מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים
 וסחיה רעה ומן הלסטים ואינו יודע באיזה
 דרך מהיך נורמנה לו אבוקה של אור ניצול מן הקוצים
 ומן הברקנים ומן הפחתים ועדיין מתיירא מחיה רעה
 ומן הלסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שעלה
 עמוד השחר ניצול מחיה רעה ומן הסמים ועדיין אינו
 יודע באיזו דרך מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכים
 ניצול מכולם ד"א עבירה מכבה מצוה ואין עבירה
 מכבה תורה שנאמר (ש"ס ה) מים רבים לא יוכלו
 לכבות את האהבה אמר רב יוסף מצוה בעידנא דעסיק
 בה מגנה ומצלה בעידנא דלא עסיק בה אגוני מננה
 אצולי לא מצלה תורה בין בעידנא דעסיק בה בין
 בעידנא דלא עסיק בה מגנה ומצלה . מתקיף לה רבא
 אלא

אותה . ווען דא וועסט גיין וועט דין דא תורה פירקע . פשכבה תשמוד
 עקיה . ווען דא וועסט ליגען אין קבר וועט דא תורה דין היטען . והקיצות היא תשיחך .
 ווען דא וועסט אויף שטיין פון קבר צוא עולם הבא . וועט דא תורה ריידן פון לייגעט וועגט
 דין גירעכט צו מאכין בייא דעם מלשפט . דאס איז גלייך צו אפגענוש וואס גייט אין וועג אין
 אפגענוש נאכט . און ער האט מורא פאר דערנער און פאר גריבער . און פאר שלעכטע חיות .
 און פאר גוננים . און ער פלאנדעט . ער ווייס גיט אין וועלכע וועג ער וואל גיין ואזוי דער
 מענטש לעבט אויף דער וועלט . האט ער מורא פאר פיר ציות וואס עס קען אויף איהם קומען .
 האט זיך אים גימראפין אפלאס פירער . האט ער שוין גיט מורא גיט פאר דערנער און גיט פאר
 גריבער . ואזוי אז דער מענטש האט זוכה גיווען צו טאהן מצוה . ווערט ער אפ געהיט פון
 אביסל צרות . נאר ער האט נאך מורא פאר שלעכטע חיות און פאר גוננים . און ער ווייס גיט
 אין וועלכע וועג ער וואל גיין . וויא דער מארגינשטערין איז אויך גיקומען האט ער שוין גיט מורא
 גיט פאר שלעכטע חיות און גיט פאר גוננים . ואזוי אז דער מענטש האט זוכה גיווען צו לערנען
 תורה . ווערט ער געהיט פון אלע צרות . נאר ער ווייס גיט אין וועלכע וועג ער וואל גיין . וויא
 ער איז גיקומען צו דעם ארט וואו דא וועגן שידדן זיך . דארט שטייט בעשריבען מערער וועג
 דאס הייסט עס ווייזט אים וואו הין זאג גייט . ווייס ער שוין וואו צו גיין אויך . אנדערע זאגן א גבירה
 פארלעשט אמצוה . אבער א גבירה פארלעשט גיט דא תורה . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק
 פיל וואסער קענען גיט פארלעשן דא ליבשאכט פון דא תורה . ווען מיר דאך אז
 אמצוה בשיצט גיט אזוי שטארק . רב יוסף זאגט דער זכות פון אמצוה איז אויך גרויס צוא
 בשיצט אויף דא סוטה . נאר וואס קען איז דער אונטערשייד פון אמצוה צו תורה . אמצוה
 ווען דער מענטש טוהט איר . בשיצט זאג אויף אים פון יסורין . און זאג אים מצייל פון יער
 דער ער וואל אים גיט אן ריידן צו וינדיגען . און ווען ער טוהט גיט דא מצוה . ער האט זאג
 שוין אפ גימראפין . בשיצט זאג נאר אויף אים פון יסורים . אבער עס איז אים גיט מצייל פון
 יער דער . דער יער דער קען אים מאכין וינדיגען . אבער אז מען קערנט תורה . סיי ווען
 מען לערנט און סיי ווען מען לערנט שוין גיט . ער האט שוין אפ גיקערנט . בשיצט דא
 תורה אויף אים פון יסורים . און זאג אים מצייל פון יער דער . ער וואל אים גיט מאכין
 וינדיגען . האט רבא גיפערנט אויב וואו מיר זאגן ארצט . דאך און אחרתאפל האבען דאך
 גלערנט

אלא מעלה דואג ואחיותופל מי לא עסק בתורה אסא
לא הגינה עליהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק
בה סגנה ומצלה בעידנא דלא עסיק בה אגוני סגנה
אצילי לא מצלה מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין
בעידנא דלא עסיק בה אגוני סגני אצולי לא מצלה
רבינא אמר לעולם זכות דתורה ודקאמרת אינה
מצווה ועושה נהי דפקידי לא ספקרי באגרא דמקריין
בנייהו ומתגן בנייהו ונטרן לגבריהו עד דאדעו מבי רבנן
מי לא ספלני בהדיהו :

מידה דלא ערק נח. **שנאמר** בטובס ואני עוסק
בטובס ואני מנסה מן הסדומות : אולי לא מלכס
יזכר כעז [ודקדק] כנריהא עבדס מלכס מוא לא
מלכסין מן סדום קאמר **לא** מלכסין שבר נעיד:
אמאי לא כדשן מליח. מילי כעז שבטסין
ויעלה דשטין גמורס למכס אמאי לא תיזנא מן
סכסגריח : נעלה זכור דמור. וילן עוסקס כחורס
מלכסין סמרתה עולס ובעלס וסלס : ודמקרי
ומהמניין. **שדמחה** על גבינן לכניא לא בית כסדר
לקדוה מוקד ולשחט משבס : וסין גביריו.
מדינתס ארס בעלסין עינאן לעיר אורס למד
כורס :

[illegible]

ה הניע לפרשת דרכים. מאי פרשת דרכים אמר רב חסדא זה הלמיד תבס ויום המיתה רב נחמן בר יצחק אמר זה ת"ח ויראת חטא מר וזושרא אמר זה ה"ח רסלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא דבר אחר עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה אמר רב יוסף דרשיה ר' מנחם בר' (יוסף) (יוסי) לחאי קרא כסיני ואלסלא דרשוהו רואנ ואתיתופל הכי לא

רדט

גילעדונגס תורה. פאר וואס האט דאס תורה גוט בשיצט אויף זיין דער יעד דערע זאל וויא גוט מאכן זינדיגען. האט דאס גאנצע נאר אזוי איז. דאס תורה ווען מען לערנט איר. בשיצט דאס פון יסורים. און וואס אזוי מעל פון דער דערע, ער זאל אים גוט מאכן זינדיגען. און ווען מען לערנט איר גוט. מען האט שוין אס גילעדונגס בשיצט וואס נאר פון יסורים. אָבער וואס אזוי גוט מעל פון דער דערע. אָבער אסצוה פון ווען מען שוהט דאס מצוה. און פון ווען מען שוהט גוט דאס מצוה. מען האט איר שוין אס גיטאון. ב. יצט דאס מצוה פון יסורים. אָבער וואס אזוי גוט מעל פון דער דערע. רבינא וואנט וואס אין דער מצוה שטייט אז וואס האט אונזער אונטער מען איר. מינים מען אונזער פון תורה. און וואס דו פרענט וואס איז דאס גוט גיטאון צו לערנען תורה. אמת וואס איז גוט גיטאון צו לערנען תורה. נאר מען מינים גוט איר תורה לערנען. מען מינים דעם שרר וואס וואס בריינגט אירע קינדער אין תורה צו לערנען תורה און צו לערנען משניות. און וואס וואס אויף איר מאן ביי ער קומט פון בית המדרש. אָבער ביי ער קומט פון דער ישיבת נעמט וואס דען גוט אונזער פון דער תורה נליה מיט אונזער און אונזער אונזער אויף וואס האט אונזער אונזער תורה. בשיצט דאס אויף איר ביי דרייט יאד!

ה' ה'יע: אג' אז ער איז ניקומען צו דעם ארט וואו ר'א וועגן שידוך וו' סרעטס ר'א
גמרא וואס איז גלייך צו דעם משל. רב הסדר ואגם דאס מיינט מען אהסיד חכם אין דעם
סאג וואס ער הארף שטארבן. ר'א וועגן שידוך וו' ער גייט אונק פון ר'א וועלט צו יענע
וועלט. אייב ער ווייסט בייא וו' אז ער האט געהיט ר'א מצות אג' ער האט גילערנטס תורה.
גייט ער אונק פריילאך. ער איז שוין פריי פון אלע צרות. רב נתמן בר נחמק ואגם דאס
מיינט מען אהסיד חכם וואס לערנטס תורה אג' משה מצות אג' האט משה צו טאן א עבירה.
דער קענטש וועט שוין גע' יט ווערן פון אלע צרות. ס'ווסטא ואגם דאס מיינט מען דער
מסיד חכם וואס איז ווהא אים צו פירען ווין לערנען וואו דער רין איז. דאס מיינט ער ווייסט
ר'א וועג אג'דעק ואגין א עבירה פארלעשט אספיה. אבש א עבירה פארלעשט נים תורה. רב
יוסף ואגם רבי משה פריי ויסי האט גירשט דעם פסוק אזוי וואו אייף דעם גארט סי' אג'
ווען דאג אג' אהיתופר וואלשן אויך אזוי גירשט. וואסמין וואו נים נאך גיאגם נאך דוד הסדר.
ווארום עס שטייט אין פסוק דאג אג' אהיתופר האבען גיאגם נאט דאס אים פארלאזן ואגם

א'ם

שמי-עשרה מן הכהנים להקטיל דבריו בין חצות לטותו כהלכה וכו' (פסוק דברים [כלומר] וזה עכ' נאמר מוסר: לאחר אלוהים עובד. מן פה לאמרים עליו אלוהים עובד שכל על אשח' אשח' אשח' ענין עליו דברו והפסוק כי אין מילת אף לו דבר שילוש סעודה כהנה וכו' : לא יבא ק' . ענינה ואל יבא וכו' מהר"ך : שבעין חמי עשרה הוא הוא כהנה קמייח דכחיים ולמד חוקר פ' אלוהים סודו טעם : פירושם ופירושם כדי שיהיה כולו בוכות הלמודו על שבעין ולפיכך כולו חקרה על שם עזרים ואין וכן דבריו ויהיו למד פ' הכהנים ששים מפרנסו : כלל עסק בחוריה עתה עזרי כהנא : במסכת יומא :

למד חללות ס'ד וכו' פירושם ח' ס'ד קית לס : כללו . שמונתם ס'ד מנינם ערומות ומוסר דברים

ורמו בטר דוד דכתיב (פסלים מה) לאמר אלהים עזבו ורמו והפסוק כי אין מציל מאי דרוש (והנרס נג) ולא יראה בך ערות דבר ושכ מאחרך ולא הו ידעי דעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה מאי (ס'ס ח) בוז יבוז לו אמר עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא כרבי יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא דכי אתא רב דימי אמר הלל ושבנא אחי הו הלל עסק בתורה שבנא עבד עסקא לסוף א"ל תא נערוכ ונפלונו יצתה בת קול ואמרה (סס) אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוז לו :

ו (פ"ג) פיסקא רבי אלעזר אומר המלמד את בתו

תורה למדה הפלות למדה (תפלות) ס'ד אלא כאילו למדה תפלות אמר ר' אבהו ס'ס דר"א דכתיב (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה כיון שנכנסה בו חכמה באדם נכנסה בו ערמומית ורבנן האי אני חכמה שכנתי ערמה מאי דרשי ביה מיבעי ליה

איש אגן תאמץ אים עם איז ניקא ווער אים נאך רעטן . ווארום די עבירות וינע האבען פארלאשן וינע מצות . וואס האבען זיך נידרשט . פון וואנען האבען זיך גיטאכט או אעבירה פארלעשט אפצוה . ווארום עם שמיים אין פסוק עם זאל גיט גיטען ווערן ביא דיר קיי שערנדיקע וואך ווארום נאט וועט זיך צוריק קערן פון דיר . זעהן מיר אז נאט וועהם ביא אפגעשטן א עבירה דער מייטערט ער זיך פון אים . דריבער וועט נאט גיט מציר זיין דעם דער . וויא האבען אבער גיט גיטאכט אז א עבירה פארלעשט אפצוה . אבער א עבירה פארלעשט גיט תורה . און דער נסלך האט דאך גיטערום תורה . פונעם דא נאך פאר וואס שמיים אין פסוק בוז יבוז לו . פאר שבען פאר שבען וועט מען דעם סענטש וואס גיט אונזעק דא תורה פאר נעמ . זא וואס שמיים צוויי אהר פארשעמען . האט שלא גאנגט גיט אזוי וויא שבען דער בידער פון עזריה . אדער וויא רבי יוחנן דבי נשיאה . נאר אזוי וויא תלל מיט שבנא . ווארום שבען מיט עזריה זענען גיטען בידער . עזריה האט גיהאנגעלט . און האט גיטען צו שבען זיין פונקט ער זאל דערנען תורה . און אזוי האט גיטאחר דער נשיא מיט רבי יוחנן . דריבער ווען שבען פלעגט זיין ארין . האט מען דער סאנג דעם בידערס נאכען אויף . שבען דער בידער פון עזריה . אדער רבי יוחנן פון נשיא . האט מען דער סאנג דעם נאכען פון נשיא אויף . אבער זיין דער מיט שבנא איז גיט ווען ווארום אז רב דימי איז גיטאכען האט ער גאנגט תלל און שבנא זענען גיטען בידער . תלל האט גיטערום תורה שבנא האט גיהאנגעלט . דער נאך האט שבנא גאנגט צו תלל קום מיר ווערן אונז צו טיילן . איד ווער דיר געבן העלפט פון מיין האנגיל . דו וועסט מיר געבן העלפט פון זיין תורה . איז ארזים גיטאנגען אקול פון היקעל און האט גאנגט אויב אפגעשט וועט געבן דאס גאנצע פארשעמען פון זיין שמוץ פאר דא קיבשאפט פון דער תורה נאך קען אים פארשעמען . האט תלל גיט גיטאכט נעמען פונקט פון זיין בידער אויף דער וועלט . און ער האט אים גיט גיטאכט געבן אהלק פון זיין תורה אויף יענער וועלט . האט תלל פארשעמען זיין בידער צוויי סארט איין סארט אויף דער וועלט זיין נאמען זאל גיט גיטערום ווערן מיט אים זא וואס מען . און איין סארט אויף יענע וועלט . וויא ווערן דאס אויף גיט זיין געוואקען . פיסקא . רבי אלעזר זאגט דער וואס לערנט זיין נאכער תורה . האט ער איד גיטערום נאכערשקייט . פונעם דא נארא איז דא תורה נאכערשקייט . נאר אזוי האט רבי אדער גאנגט עם איז גלייך וויא ער וואלט איר גיטערום נאכערשקייט . רבי אבהו זאגט פאר וואס האט רבי אלעזר אוי גאנגט ווארום עם שמיים אין פסוק אני חכמה שכנתי ערמה . וויא באלד עם

לילה לבדו יוסי ברבי חנינא דא"ר יוסי ברבי חנינא אין
 ר"ת מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו עליה ערום
 שנאמר אני ה'כמה שכנתי ערמה. אמר ר' יוחנן אין
 ר"ת מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו
 (יודע) שנאמר (ליוז נח) והחכמה מאין תמצא: [פסוקא]
 רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב וחפלות מתשעה
 קבין ופרישות מאי קאמר ה"ק רוצה אשה בקב ותפלות
 עמו כתשעה קבין ופרישות: [פסוקא] הוא היה אומר
 חסיד שוטה וכו'. היכי דמי חסיד שוטה כנו דמבעה
 אחתא בנהרא ואמר לא מסיקנא לה משום דקא
 מסתכלנא בערוה. ורשע ערום היכי דמי רשע ערום
 א"ר (וחנינא) (יוחנן) זה המסעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין דבירו רבי אברהם אבר וזה
 הנוהג פרוטה לעני להשלימו למאתים וזו רתנן מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה
 ופאה ומעשר עני היו לו מאתים זוז חסר אחת אפילו אלף נותנים לו כאחד ה"ז יטול רב אסי
 א"ר

נכסה: הכנס. חסד: שמעמיד עצמו ערום עליה.
 סירס מכל פסקו ונעשה פניה עמי וחסר כל לא
 שמים עצמו ערום עליה גרסינן שמעמיד (ליוז)
 [שיתקיים] תורתו לזקן על יד ולגמור מכל לזר:
 חלון המלא: מן הכסוי כלון המלא: כזה אשה
 בקב והפלות: פסד כולו ליוז מזהות מופתים ויהא
 מסתהר מצי לה כהמים: מהשעה קבין ופרישות:
 למצוה מן הכפלות לסיק לזן טוב שהלמוד חסד:
 מטעים דבריו לדיין המבקשנו בלב כדין עברי
 צדק לדבריו של זה קודם לכלוק וכו' ערמוהו
 ורשע הוא שנוהג על לא השא שמע שזל: להשלים
 לו מאתים זוז. ומערה לא יטול לקט לז קדושים
 פנים שיעור: נכסים מופתים. דקא מי שמת
 נכסיה גרים וננות צונו כהכנסים מכוים כנסים
 ייבאו ונכסיה יזוט נכנסים מופתים כנסים ייבאו

גרים ארביין אין אכענטשין דא הככה פון דא תורה. גרים ארביין אין אים קלוגשאפט צוא
 אנדערע זאכען אויף. וועט זיין שוין וויסען וויא צא בעהאלמין אירע אומדעלסע זאכען קיינער
 ואל גים וויסען. און וואס ברשען דא רבנן מיט דעם פסוק אני תכסה שכנתי ערמה. ווי בארשין
 דעם פסוק אזוי וויא רבי יוסי ברבי חנינא האט גזאגט. דא תורה האט אנדערש גים קיין
 קיום גאר. בייא דעם מענטשן וואס שטעלט זיך נאקעט פון אידעם וועגן. ער זאגט אונזע אקע
 גילעפטשין און גאר צוא דערנען תורה. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק איה תכסה רזה גאר
 בייא דעם נאקעטשן. רבי יוחנן זאגט דא תורה האט גאר אקיום ביי דעם וואס האלט זיך
 פאר גאר גים. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ותכסה מאין תמצא. דא תכסה ווערט גיפנען ביי
 דעם וואס איז בייא זיך גאר גים: פיסקא. רבי יהושע זאגט רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה
 קבין ופרישות. פרעגט דא גמרא וואס זאגט רבי יהושע. אזוי זאגט ער אאשה ויל בעסער
 אזוי זאגט וואס פאר דינט ווייניג. און ער איז שטענדיג מיט איר. איידעם זאגט וואס פאר דינט
 פיר וויין מאדע אזוי קיל. און ער איז אפ געשיידט פון איר: פיסקא. דא היה אומר חסיד
 שוטה. וואס איז אחריר שוטה. אאשה האט זיך גיפונגען אין פייף. האט דער חסיד גזאגט
 איה ווער איר גים ארויס געסען. ווארום איה וועל דאך דער וויד מצוין קענען אויף איר ערוה:
 וואס הייסט אקלוגער רשע. האט רבי יוחנן גזאגט אז ער בארף האבען מיט איינעם ארץ תורה:
 גיט ער פריער צום דיין און גים אים צוא פאר שמיין נינע מענות. נאך איידער ניין חבר קיימט.
 און וויא פאך דער דיין טראכט שוין אויף אים גירעכט צוא מאכען אים. וועט שוין גים העלפן
 דער נאך ניין חברס מענות. און דאס מאד מען גים. רבי אברהם זאגט דאס מינעט מען אז ער
 גים צוא אירעם מאן אנראשין. און מיט דעם גראשין ואל ער האבען צוויי הונדערט גילדן.
 ווארום מיר האבען גילעזונט דער וואס האט צווייא הונדערט גילדן פאר ער גים געשען קעס
 שכתה פאה בעשר עני. אבער אז ער האט גיראט צווייא הונדערט ווייניגער איין גילדן.
 אפילו מען גים אים טווענד גילדן צדקה מיט איין פאדל. סעג ער געסען. איז דער רשע
 גיגאנגען און האט אים געשיינקט אגיל ין ער ואל האבען צווייא הונדערט גילדן. וועט ער
 שוין גים קענען גען ער לטע שכתה פאה. רב אסי זאגט פון רבי יוחנן וועגן אקלוגער רשע
 הייסט אז ער גים אעצה מען ואל פאר קיפער דאס גיסל פאר מעגן. ווארום דער דין איז אז
 איידער איז גישטארבען און האט גיזאדן זיין און טעכטער. און אקליינעם פאר מעגן. ואלדן די
 מעכטער גישט יט ווערן פון דעם פאר מעגן. און דא ווערן ואלדן גיין אפילו איין דא היינע.

ובכנים יחלץ על סתמים : שדחה ומכר : קדם
שאלו הכמה ליום דין ובעמלו ל"ד הכהנים בחסם
בכמה :

במכרה לאחרים באורחותיו רלו ועשו כדרכי ולש
בדרכי ולא נחסיין אלא לברכות את עמם
כדבר בעני כבדות ואין סוף ככה אלא של
ידקדקו אחריו לבדוק בחטובותיו : שקרא : מקרא :
ושם : משנה : פ' ג' טעם ה"ח : ללמוד הלמוד סתם
בטעמי המטה מה הם רשע הוא שאין פורש על
בזיו ואין ללמוד סתם טעמי בטעמים יש חילוק
באמור וכו' וכו' וכו' פשוט למות ולחיות ובמכרה
לשקל ולמכר כדלמדיק ככה חכמי מ"ח אמר פיר
כיו וכו' כיו ואמר פיר ביניה (ואמר) (אמר)
ביניה) ק' וכו' ועודם הוא שהשפיע את קולו וכו'
מסריתו כמכור שניק בטעמיהם וכו' כיו כד
כדלמוד חכם : אומר גרסו : כיו א' פס כאלן.
חבור על כסדרות ועל המערכות : מר : גמר מטה
כאלן : כיו : אמר לאלו פקו ולשחות יעו דכין
דלא שמש חכמים אלו מקדיר על דבר חכמים
לדעתם ולא שם אלא לברכות עמם כח"ס : אמר
מכרף הלאה את שעיט וגונב את כלבבות ואף
א' כן : קמן מנחם : טעם במכרף טעם את למדי
ואמר

א"ר יוחנן זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטים דאמר
רב אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים
מה שמכרו מכרו אביי אמר זה המשיא עצה למכור בנכסי'
ברשב"ג דתניא נכסי לך ואחרירך לפלוני ירד הראשון
ומכר ואכל השני מוציא מיד הלוקחות וברי רבי רשב"ג
אומר אין לשני אלא מה ששייר הראשון בלכד :

ז (אמר) רב יוסף בר חמא אמר רב ששת זה המכיר
אחרים באורחותיו רבי זריקא אמר רב הווא
זה המקיל לעצמו ומהמיד לאחרים עולא (בר רב) אמר זה
(דף כג) שקרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים אתמר
קרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים רבי אלעזר אמר
הרי זה עם הארץ ר' שמואל בר נחמני אמר הרי זה
בור רבי ינאי אמר הרי זה כותי רב אחא בר יעקב
אמר הרי זה אמונשי. אמר רב נחמן בר יצחק כסתברא
כוותיה דרב אחא בר יעקב דאמרי א"נשי רשין כגושא

ואגמ רב אסי פון רבי יוחנן ויעני אויב ריא ויהן האבן ניהאמם דאם פאר מענין און האבן
פאר קופט. איז פאר פאלען. דער וואס גיט אעצה צו דער וואך. הייסט אקדנער רשע
אזוי ואגמ אקדנער רשע הייסט איז ער גיט אעצה צו פאר קופען דאם פאר מענין אזוי וי
שמעון בן גמליאל ואגמ. ווארום מיר האבען גילערונט אז איינער ואגמ צו און חביר סיו
פאר מענין גיב איה דיר. און אז דא וועט שטארבן וואר גיהעדין דער פאר מענין צו יענעם.
איז גילענען דער ערשטער און האט פאר קופט און האט אויף גילען. און איז גישטארבן.
גיט דער אנדערער צוויי וואס האבען גיקופט און ער געבט אונזעס פון וויי. אזוי ואגמ רבי.
בן שמעון בן גמליאל ואגמ דער אנדערער האט גאר וואס דער ערשטער האט גילאן און האט גיט
פאר קופט אבער ווס ער האט פאר קופט איז פאר פאלען. אז איינער גיט אים אעצה ער זאל פאר
קופען הייסט ער אקדנער רשע :

ז אמר. רב יוסף בר חמא ואגמ רב ששת האט גאט אקדנער רשע הייסט אז ער ואגמ
מכר צו אנדערע און ער גערונט וויא אזוי וויא זאלין פרום וין. דער ווייט מיינט מען
אויף אים אז ער איז אויף פרום. רבי זריקא ואגמ פון רב הונאם ווענין אקדנער רשע הייסט
פאר ויך האלט ער אלץ גרינג און פאר אנדערע מאכט ער ארץ שווער. עולא ואגמ אקדנער
רשע הייסט דער וואס האט גילערונט תורה נביאים כתובים און משניות און גמרא האט ער גיט
גילערונט. ארשע איז ער ווארום פון משניות אללין ווענין ריא ריגים גיט ריכטיג. און אקדנער איז
ער. ווארום ק' יער ווייס דאך גיט אז ער האט גיט גילערונט גמרא. גאר מען הערט אים
לערנענדיג. גיט מען אים פבד אזוי וויא אלסן. ריא גמרא ואגמ מיר האבען גילערונט ווי
איינער האט גילערונט תורה נביאים כתובים און משניות און גמרא האט ער גיט גילערונט
רבי אלעזר ואגמ ער הייסט אעם הארץ. רבי שמואל בר נחמני ואגמ ער הייסט אבד. נאך
ערנער וויא אעם הארץ. רבי ינאי ואגמ ער איז וויא אבד. מען טאר גיט עס וויין ברויט און
מען טאר גיט מיינקען וויין וויין. רב אחא בר יעקב ואגמ ער איז וויא אבד. ווס ער גילערט
מענטשן. דער גילערט אויך מענטשן מען זאל מיינען ער איז אלסן און איז פרום. און ער
ווייס גאר גיט וויא אזוי פרום צו וין. רב נחמן בר יצחק ואגמ עס וועט אים וויא רב אחא בר
יעקב ואגמ ווארום מענטשן ואגן דער מכשף רעט ווינע בישוף ווערמער און ער ווייס אללין גיט
דעם מיינען פון די ווערמער. גאר מען האט אים אים גילערונט אזוי צו ואגן. דער מענטש איז

וְאִם מִבֶּן שָׁשׁ שָׁנִים וְעַד שְׁנֵים עָשָׂר שָׁנִים מִדִּין חֹמֶשׁ הָאֵלֶּם כִּי מִפְּעֻלָּתוֹ
 שָׁחַת שְׂמֵכָהּ בְּלֹא פֶלֶא יָדִי אֲחֻזָּה לְחַשִּׁים : הֵן
 עֹנָה . וְאִם מִלֵּא שָׁנִים בְּתַלְמוּד שׁוֹמֵר מִשְׁנֵהוּ וְאִם
 יוֹדֵעַ מִה בֵּיא :

[illegible]

ולא ידע מה רמין תני תנא ולא ידע מה תני:
 פ' תנו רבנן איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש שחרית
 וערבית בברכותיה דברי (רבי אלעזר ור'
 יהושע) [רבי מאיר] והכ"א כל שאינו מניח תפילין .
 בן עזאי אומר כ שאין לו ציצית בבגדו . רבי יוחנן
 בר יוסף אומר כל מי שיש לו בנים ואינו מגדלן
 לתלמוד תורה אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא
 שמש ת"ת זהו עם הארץ קרא ולא שנה הרי זה בור
 לא קרא ולא שנה עליו הכתוב אומר (ירמיה ב) וזרעתי
 את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה
 (מלי כז) ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב
 א"ר יצחק אלו ששונים הלכות פשיטא מהו דתיכא מאי
 שונים שונים בחטא וכד"ה דאמר רב הונא כיון שעבר
 אדם עבירה ושנה בו הותרה לו (הותרה לו ס"ד אלא
 תנאים מבלי עולם מבלי עולם ס"ד אמר רבא) [רבינא]
 הכי אמר רבי (ישמעאל) [הושע] וכי מבלי עולם הם
 זנקוק ג) הליכות עולם לו אלא שמורין הלכה מתוך
 משנתן

אויף אהייער לערנט אונזער חיים גוט וואס ער לערנט. ווייל ער האט גוט געלערנט.
- קיין גמרא:

ח. חַטֵּי רַבָּנוּ. דִּיא רַבָּנוּ הֶאֱבֵעַ נִלְעָרוֹנֵם וְעַד הֵיכֶם אַע הֶאֱרִץ. דַּעַר וְאִם לִיעֲנֵם נִים
מִרְצַת שְׁמַע אִין לַעַר פִּרְיָא אִנּוּ נִאכְמ מִים דִּיא בְּרַכּוּת. אֲזִי וְאִם רַבִּי מֵאִיר. אִנּוּ דִּיא
חֲכָמִים וְאִין לַעַר וְאִם לִיעֲנֵם נִים תַּמְלִין. בְּן עֲזַאי וְאִם לַעַר וְאִם נִים אֶקְלִיד מִם
לִידִית. רַבִּי יִתְרִן בְּרִי יוֹסֵף וְאִם לַעַר וְאִם הָאֵם. קִנְיֵנֵר אִנּוּ עַד עֲנֵהֵם נִים וְאִין וְאִין לַעַר
תּוֹרָה. אֶבְרֵעָא וְאִין אִפִּילוּ עַד הָאֵם נִלְעָרוֹנֵם תּוֹרָה נְבִיאִים כְּתוּבִים אִנּוּ מִשְׁנִית נָרָא עַד הָאֵם
נִים נִלְעָרוֹנֵם נְבִירָא. הֵיכֶם עַד אֵעֵם הֶאֱרִץ. אִנּוּ אִין עַד הָאֵם נִלְעָרוֹנֵם תּוֹרָה נְבִיאִים כְּתוּבִים.
אִנּוּ מִשְׁנִית הָאֵם עַד אִיִּה נִים נִלְעָרוֹנֵם. הֵיכֶם עַד אֶבְרָא. אִין עַד הָאֵם נִים נִלְעָרוֹנֵם תּוֹרָה
נְבִיאִים כְּתוּבִים. אִנּוּ מִשְׁנִית אִיִּה נִים. אִיִּה אִים וְאִם לַעַר פִּסְבּוּ אִיִּה וְעַל פִּאָר. וְיִשְׁעֵן בֵּית
יִשְׁרָאֵל אִנּוּ בֵּית יִהּדָה אֶפְתָּרִייהֶנּוּ פִּון מַעֲמִשְׁשִׁין אִנּוּ אֶפְתָּרִייהֶנּוּ פִּון בְּהִמּוֹת. דַּעַר שְׁמִיטִים אִין פִּסְבּוּ מִיִּין
לַעַר עֲנֵן וְעֵנֶן מַעֲמִשְׁשִׁין. דִּיא וְאִם קַעֲנֵן נִים לַעַר עֲנֵן וְעֵנֶן בְּהִמּוֹת. עַם שְׁמִיטִים אִין פִּסְבּוּ מִיִּין
וְעַד הָאֵם מִרְצַת פִּאָר נִאֵם אִנּוּ פִּאָר דַּעַם מִקָּדָה. וְעַם שְׁוִיִּים אִל תְּתַעֲרֵב. רַבִּי יִתְרִן וְאִם לַעַר נִים מִיִּין
נִאֵם דִּיא וְאִם לַעַר נִים מִשְׁעֵן מִים דִּיא מַעֲמִשְׁשִׁין וְאִם הֶאֱבֵעַ נִלְעָרוֹנֵם נִים פִּון מִשְׁנִית
אִנּוּ הֶאֱבֵעַ נִים נִלְעָרוֹנֵם נְבִירָא. פִּרְעֵנָם דִּיא נְבִירָא דְעוּסִים אִין אִין דַּעַר פִּסְבּוּ מִיִּין אֲזִי.
עֲנֵשְׁמִים דִּיא נְבִירָא מִיר וְאִם מִיִּין אִין שְׁוִיִּים אִין דַּעַר מִיִּין מִפִּיל. דַּעַר פִּסְבּוּ וְאִם
מִעַן וְאִין. וְיִד דִּיא מִשְׁעֵן מִים דִּיא מַעֲמִשְׁשִׁין וְאִם מוֹהֶעַן צוּוּיָא מִאֲחַל אִיִּין עֲבִירָה. אֲזִי וְאִין
כִּב דִּיא הָאֵם נִאֵם אִין מַעֲמִשְׁשִׁין מוֹהֶעַן אֶעֱבִירָה אִיִּין מִאֲחַל אִין צוּוּיָא מִאֲחַל. אִין בִּירָא אִים
נִלְיָה וְאִין מִעַן מִאֲחַל דִּיא וְאִין. וְאִין עַם אִין נָרָא נִים מִיִּין עֲבִירָה. לֵאמֹר מִיִּה הֶעֱרִין בְּרִי
יִתְרִן אִין נִים דִּיא מִיִּין דַּעַר פִּסְבּוּ. נָרָא אֲזִי וְאִין מִעַן הָאֵם פִּרְעֵר נִיִּין וְאִם מִיר הֶאֱבֵעַ
יִתְרִן אִין נִים דִּיא מִנָּאִים פִּאָר דִּארְבִּין דִּיא וְעַלִּם. פִּאָר וְאִין מִעַן פִּאָר דִּארְבִּין דִּיא מִנָּאִים דִּיא וְעַלִּם.
נִלְעָרוֹנֵם דִּיא מִנָּאִים פִּאָר דִּארְבִּין דִּיא וְעַלִּם. דִּיא רִבִּים וְעַלִּם נִים מִיִּין רִבִּים. וְאִין
נִאֵם רִבִּין נִאֵם וְיִיִּיא פִּסְבּוּ דִּיִּים פִּון מִשְׁנִית. דִּיא רִבִּים וְעַלִּם נִים מִיִּין רִבִּים. וְאִין
נִעֲנֵן וְיִיא פִּתִּיךְ וְאִין עַם אִין אֶסְרָא. אִין מִאֲבֵעַן כִּשְׁר וְאִין עַם אִין מִרְיָה. וְאִין דִּיא נְבִירָא
מִיר הֶאֱבֵעַן אִיִּה אֲזִי נִלְעָרוֹנֵם. רַבִּי יִהוֹשֻׁעַ הָאֵם נִאֵם וְעַלִּם דַּעַר דִּיא מִנָּאִים פִּאָר דִּארְבֵּשׁ
פִּון

משנתן:

ט פיסקא אשה פרושה וכו'. ה"ר בתולה צליינית
ואלמנה שובביית וקמן שלא כלו לו
חרשיו הרי אלו מבלי עולם איני והא"ר יוחנן לסדרנו
יראת הטא מבתולה וקבול שכר מאלמנה יראת הטא
מבתולה דרבי יוחנן שמעיה להחיה בתולה דנפלה על
אפה ואמרה רבש"ע בראת גן עדן בראת גיהנם בראת
רשעים בראת צדיקים יהי ר"מ שלא יכשלו בי בני
אדם קבול שכר מאלמנה דההיא ארכלתא דהואי בי
כנישתא בשיבבותא וכל יומא הוה אתיא ומצלה בי
סדרשא דרבי יוחנן אמר לה בתי לא יש בית הכנסת
בשיבבותך א"ל רבי ולא שכר פסיעות [יש לין] 5
קאמרינן כגון יוחני בת רשבי:

כאי

פון דער וועלט. וויא מאכען דאך בויצען די וועלט: אזוי וויא עס שטייט אין פסוק הליכות עולם
לו. דער וואס לערנט דיינים. איז דא וועלט וויינע. און אין זיין זכות שטייט דא. דאס איז נאך
דא פנאם וואס פסקנן דיינים פון דא גמרא. אפער דא וואס פסקנן דיינים פון דער משנה. וויא
פאר דארפן דא וועלט:

ט פיסקא: אשה פרושה. דא רבנן האבען גיערונט אמירד וואס דאווינט. און
אצלקנה וואס גייט שטענדיג צו אירע שבעים זעהן וואס וויא מדיען. און אקירד וואס וויינע
הרשים האבען זיך נאך ניש גיערונט וואס וועט שטיין אין סימן יו. דא מענטשין פר דארפן
דא וועלט. ווארום אזעלכע פרויע מיידלאך און אזעלכע ארמנות. וועגן געוויס וונות און
מכשפות. און פאר שטעלן זיך פאר פרום מען זאל וויא ניש חושד זיין. פרגנט דא גמרא עס
איז דאך ניש אזוי. ווארום רבי יוחנן האט גאנצט וויא אזוי מירא צו האבען פאר אעגריה
ערנען מיר אפ פון אפרגלה. און וויא אזוי צו געמען שר פאר אמצוה לערנען מיר אפ
פון אאקנה. ווארום רבי יוחנן האט אסאך געהערט וויא אמירד איז גיפארען אויף איר
פנים און האט גאנצט רבנו של עולם דא האט פשאפען אגן ערן און האט פשאפען
אגיהנס האט פשאפען רשעים און האט פשאפען צדיקים עס זאל זיין דער ווילען פון דיר
אז דורך מיר זאל קיין מענטש ניש גישטרויכלט ווערן. קיין מענטש זאל ניש זיגן דורך מיר.
וויא אזוי צו געמען שר פאר אמצוה לערנען מיר אפ פון אאלגנה. עס איז אסאך געווען
אאקנה וואס גאנצט פון איר איז געווען אשהל. און אלע טאג פרענט זי קומען דאווענען אין
בית המדרש פון רבי יוחנן. וואס ער איז געווען נויט פון איר. האט רבי יוחנן צו איר גאנצט
מיין סאכטער איז דען גיטא אשוהל גאנצט פון דיר וואס דא גייסט אזוי ווייט. דאס דא אאקנה
גאנצט צו רבי יוחנן רבי צאהרט מען דען ניש שר פאר יעדער מרים וואס אפענטש גייט
טאון אמצוה. אז איך גייט מער מרים ביז צו דא דא שוהל וועל איך האבען מער שר. ווערן
מיר דאך אז אמירד און אאקנה וועגן אויך פרום. ענפערט דא גמרא וועלכע ארמנות פאר
דארפן דא וועלט. אז וויא יוחני בת רשבי איז געווען. וויא יוחני איז געווען אאלגנה אמצוה
אז אשה אפערברתע האט גיפארפט גיפארין אקירד. פלעגט זי מאכען מיט פשוט זי זאל
ניט קענען גיפארין דאס קירד: אז דא יוחני פלעגט זעהן דא מעגברתה האט גרויס צער.
פלעגט זי זאגן איך וועל גיין מתפלל זיין זי זאל גיפארין דאס קירד פרענט זי אפ טאון
איךע כשוף און דא אשה האט גיפארדין דאס קירד. אלע מענטשין האבען איר גיהאטען
פאר אהיליגע אלמנה. אסאך האט בייא איר אין שטוב גיארבעט אאפגעטער: און וויא איז

גינאנגען

צליינט בעלת חסד: ואלמנה שובבית. בעלת חסד
כוללת ומכירת שבעים מעד: כדי חלו מבלי
עולם שאינם אלא מלכות ומכשפות ומדא רח עמון
כדוקיות של ידוקי אחרים: קען שלא כלו ט
חשיו. לעמן מפרש: קבול שכר מאלמנה. שריס
סודות עולם ויהי מן האור כדי לקבל שכר כדמפרש
ואזיל למדנו מהו שטריח אדם עמו במטח כדי לקבל
שכר יוצא: בראת צדיקים. למחול מן עדן: בראת
רשעים. לירש גיהנם: שלא יכשלו בי בני אדם.
לפסיד חלקם ע"י מן עדן ולירש גיהנם: כי קאמר.
מנלי עולם: כגון יוחני בת רשבי. אלמנה מכשפת
סודות וכשמועית עת לירש אשה סודות עולמות כדמס
מכשפות ולאלת המעשרות דרכים סודות חומרות ארץ
וארץ דמתיס חולי הכמע חסדית וכוללת וסודות
כספיה וכולל ואל פסח אחת היה לה שכר וס גיהנם
והיא הלכה לבית הכנסת וזמנה ושמה בסביב קול
הכנסת מתקדשים בכלי כמו שחול מקדש נחשי
כאס וכל ופסח אף מנופה חלבי והכנסת יעלו וכולל
מוד ידעו כי בעלת חסדית היא:

י מאי קמן שלא כלו לו חדשיו הכא תרנימו זה ת"ח
המבעט ברבותיו ר' אבא אמר זה תלמיד שלא
הגיע להוראה ומורה דא"ר (אבא) [אבאז א"ר הונא]
אמר רב מאי דהריב (משלי י) כי רבים חללים הפילה
ועצומים כל הרוגיה כי רבים חללים הפילה זה ת"ח
שלא הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה ת"ח
שהגיע להוראה ואינו מורה (פ"ב) ועד כמה עד מ' שנה
איני והא רבה אורי בשוין :

יא פיסקא ומכות פרושים וכו' ת"ר ז' פרושים הם.
פרוש שכמי, פרוש נקפי, פרוש קזאי.
פרוש מדוכא, פרוש מה חובתי ואעשנה, פרוש
מאהבה, פרוש מיראה, פרוש שכמי זה העושה מעשה
שכמי, פרוש נקפי זה המנקה את רגליו, פרוש קזאי
אמר רב נחמן בר יצחק זה המקיז דם בכתלים, פרוש
מדוכא

סמנעם ברכותיו וקרי ליה קמן שלא כלו לו חדשיו
ע"י שמינו מתקדשים כדלמדיק בפרק קמא
תנינא: כי רבים חללים הפילה. נחש ארץ קל
פסחתי ונתלמד שמינו נוכח כשורס קרי ליה מני
סבי: זה תלמיד שלא הגיע וכו'. הפילה לבן וכל
עלם כלו לו חדשיו: ועצומים. לבן עולם ענינו
עצומים וסוגרים פיסס וליהס מורים לגריס
סורא: ועד כמה. כיו רלוי לסורא: וזה ככה
אורי. וכל שמינו לא סח אלף ארבעים שנה כדלמדיק
ברס ככה ואלוי מדנים עלי קלחו וכו'. כזוין. אם
פסס לגדול בעיר נחכסה מותר לסורא או שחן בעיר
זקן ממנו :

פרוש שכמי פרוש נקפי פרוש קזאי פרוש מדוכא.
סורא מפרס לכו: מעשה שכמי. שמינו שלא
לסס שמיס חף וס מעשיו להלכו סוככסו כיו ארס
ולס (לשמיס) [לסס שמיס]: מניק חס רגליו. מכקי
כססלס עקב כד גודל ולינו מריס רגליו מן חלסן
מנחק כ מניק חס אלכסונו כנלניס: מקיז דם
ככתלים. פרוש עלמי רעולס ענינו שלא יסכסל כניסס
ומסר כ מכו רלכו ככחל וסרס יולל: דמססע.

יגאנגען צוא אנגעווינערין האם דער ארבעטער ניהערט וויא אין אפלי קלאפט עפעס. האם
עד אויף גימאכט דא פלי איז ארויס דאס פשוט. האם דא געווינערין גימאכט דאס קינד.
האם מען שוין גיוואקסט אז דא איז אסכשפרט:

י מאי וואס מיינט מען אקידנ וואס האט זיך גאך גיט אויס גימאכט זיינע דרשים. דא
אין פבך האט מען גואנט דאס מיינט מען אפלימיר דאס וויס פאר שעמט זיינע רביס. אונ וויל
דער תלמיד דאס וועט גיט לאנג לעבן. דריבער רופט מען אים אקידנ וואס זיינע דרשים האבן
זיך גאך גיט אויס גילאזן: רבי אבא זאגט דאס מיינט מען אפלימיר וואס איז גאך גיט גיקומען
צוא פסקנן שאלות. ער איז גאך אזוי וויא אקידנ אונ ער פסקת. ווארום רבי אבדא האט גואנט
רב הונא האט גואנט פון רבס וועגן. עס שטייט אין פסוק פיל דער שלאנגענע. האט זיך גימאכט
פאלען. אונ אירע אלע גיברותה ווענען גיווען שטארקע. פיל דער שלאנגענע האט זיך גימאכט
פאלען. דאס מיינט מען דא תלמידי חכמים וואס ווענען גאך גיט גיקומען צוא פסקנן שאלות
אונ פסקנן יא. אונ אירע אלע גיברותה ווענען גיווען שטארקע. דאס מיינט מען דא תלמידי
חכמים וואס מענן פסקנן שאלות אונ ווירען גיט פסקנן. פרעגט דא גמרא וויא פיל יאדער זאג
ער אלס זיין ער זאל בענן פסקנן שאלות. זאגט דא גמרא ביז פערציג יאדער פאר ער גיט
פסקנן. פון פערציג יאדער אונ ווייטער מען ער שוין פסקנן. פרעגט דא גמרא עס איז דאך
גיט אזוי. ווארום רבה האט גיפסקת שאלות פאר פערציג יאדער. ענפערט דא גמרא אז דער תלמיד
דאס קען אזוי גוט לערנען וויא דער מורה הוראה. מען ער אויף פסקנן שאלות אפילו פאר
פערציג יאדער :

יא פיסקא ומכות פרושים. די רבנן האבען גילערונט זיבען ערלי פרושים ווענען דא י
פרוש שכמי, פרוש נקפי, פרוש קזאי, פרוש מדוכא, פרוש מה חובתי ואעשנה, פרוש
מאהבה, פרוש מיראה, פרוש שכמי היסט דער וואס מורה אזוי וויא שכמי האט גימאכט. די
מענטשן פון שכמי האבען זיך געפסקת גיט פון גאמט וועגן. נאר פון וויער הנאה וועגן. אזוי
איז דער מענטש פרום גיט פון גאמט וועגן: נאר פון זיין הנאה וועגן. פרוש נקפי היסט דער
וואס שטיימט אן זיינע פיס ער גייט אזוי וויא איינער וואס גייט פאר זאגנט. ער גייט פרום
במריס אונ שלאפט דא פיס אויף דער ערד (ער הייבט זיך גיט אויף פון דער ערד): דריבער
שטיימט ער אן דא פיס אן דא שטייגער וואס אויף דא ערד. פרוש קזאי זאגט רב נחמן בר
יצחק דאס איז דער וואס מאכט צוא דא איינן ער זאל גיט קוקען אויף ווייבער און אמת קוקט
ער

סוף כסוף : מחסה : כוננו סוף עשוי כמקום
וראנו כסוף : פרוש סוף חובתו ואעפ"י (מדי מה מלי
לעשות ואעפ"י : סוף מעלותו הלא זה אולי מדי
באכזבים ובדקדוקי המלה וכל לומר מה חובתו
ואעפ"י : מה עלי לבנות עוד ולא עשיתי ומראה
עליו כאלו קיים אחר כלל פרוש מראה : מראה שני
מראה ולא מראה מראה נראה : ומראה : על עונשין
אלא מה על האדם לעשות מראה יורה כלל מדי
אלו וסוף הכתוב ללא : ומראה מראה וכו'
בכחיות נכחות מדי אדם והנלויה נלויה ומדי
לביד גדול כולל נלויה וכו' יסר מן כמכסין
בטליות ומדין שלמן כפרושין ואין פירוש : אל
ההורא מן כפרושין : שפרושין כיו שונים אולי
לפי שהם מן הכתבים הכנה והסד לכות דרוק
המחברין כקדושין וכמשה היה אשור ודלה מה
שלא יבדלו מלכות שנים והיה אחרת לו לנקט
מלכות עליו ואמר לו אל תהיה מן כפרושין
מקדושם הם ולא יגמולך דבר ולא לגמול עלה המל
לס : ולא מדי אדם שנים : כסוף חייני : אל
מן הכתבים : כלומר שאין מראה כמראה אל
שנים מדין ואין חכם שנים שנים : ומקשים שני כמנה : ואמרין לנדרים לנדרים כמנה

מרוכא אמר רבה בר שילא דמשפע במרוכא . פירוש
סה חובתי ואעפ"י הא מעליותא היא אלא דאמר
סה חובתי תו ואעפ"י . פרוש מאהבה פרוש מראה
אמר ליה אבוי ורבה לתנא לא תיתני פרוש מאהבה
פרוש מראה דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסק
אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא
לשמה בא לשמה אמר רב נחמן בר יצחק דמטמרא
מטמרא דמגליא מגליא (ורמטמרא) דבי דינא רבא
ליתפרע מהני דחפו גונדי . אמר לה ינאי מלכא
לדביתו אל תתיראי מן הפרושים ולא ממי שאינם
פרושים אלא מן הצבועים שדומין לפרושים שמעשיהם
כמעשה זמרי ובקשים שבר כפנחם :

א"ר

שנים מדין ואין חכם שנים שנים : ומקשים שני כמנה : ואמרין לנדרים לנדרים כמנה
ואמר דקא מפרי' לה למין לעשות :

מ

ער יא אויף ווייפער . נאר ער מאכט זיך נים קעקענדיג . דער ווייב גייט ער אדירף אויף אונאמ
אויב צא קלאפט דו דעם קאפ און עס גייט ארויס בלוט פרוש מרוכא זאגט רבה בר שילא ער
גייט איין גיבנדין אזוי ווי אשמואל . פרוש סה חובתי ואעפ"י : ער פרעגט ביי מענטשן זאגט
סיד זאגט בארף איד מאדן מצות מעשים טובים וועל איך מאדן . פרעגט זאגט נאך דאס איז
דאך גוט . אז ער ווייט נים אויב ער פרעגט מען זאל אים זאגן מיט וואס מען רעדט גאט . אוי
דארף דאך זיין . ענפערט דא נאך עס שמועסט ער פרעגט וואס האב איך דאך צא מאדן
אויך האב שוין גאנץ מצות און מעשים טובים גיטאדן : נאר זאגט סיד וואס איז נאך דא צא
מאדן וועל איך אויך מאדן . דאס איז דאך פאלש . הלואי זאך אפענטש מקיים זיין דא מצות
וואס שטייט אין תורה . און מען דארף נים ווען מער פרוש מאהבה איז . ער טוהט מצות
ווייל ער האט ליב דעם שפר וואס גאט נים פאר מצות מקיים זיין . אבער נישט ווייל ער האט
ליב גאט מיט זינגע מצות . פרוש מראה איז . ער טוהט מצות ווייל ער האט מראה גאט וועט
אים שטראפן . אבוי און רבא האבען גאט צום מנא זאגט נים לערנען אז פרוש מאהבה און
פרוש מראה מדין נים . ווארום רב יהודה האט גאט פון רבס וועגן אייביג זאך אפענטש קענען
הורה און מאדן מצות אפילו נים פון גאטס וועגן . ווארום פון דעם וואס ער וועט זיין גיוואונט
צא לערנען תורה און מאדן מצות . וועט ער קומען צא מאדן פון גאטס וועגן אויך . רב נחמן
בר יצחק זאגט דא בעהאלטענע זאכען וואס אפענטש טוהט . זענען נאר בעהאלטן פון אונ
מענטשן . און דא עפענטליכע זאכען וואס אפענטש טוהט . זענען האפען און בעוואוסט צא
אלע מענטשן . אבער פאר דעם גרויסן בית דין וואס אין הימל איז אלץ בעוואוסט . און דא
וועגן שטראפן דא מענטשן וואס זענען בדיקט מיט אקציד פון הייבן . וואס אין דער שטיל
טוהען דא עבירות . און פאר מענטשן ווייזן דא נים פאר גאנץ פרום . גאט האט דא גאט
צא זיין ווייב דא זאגט נים טרא האבען פאר דא פרושע . ווארום אפרימער וועט נים מאדן
שעלעכן . און דא זאגט נים טרא האבען פאר דא נים פרושע . ווארום דא זענען מיטע גאנץ
פריינד . דא זאגט נאר מראה האבען פאר דא נים פאר דא נים פרום . וואס זענען נים פרום . און ווייזן
דא פאר מענטשן אז זיי זענען פרום . זיי טוהען אזוי ווי זאגט וועגן און וועגן וויא מדין

אמר

ארוסה פרק רביעי

סח לי עירא . סחס מלכא ירושלמי : וכן פתח :
סחמכר על כ"ד של לבנה כגית ומיתהו כחנן :
והו (כחול) כל חסכ לעטכ עקרכ פסוס דלח נסחרכ
סחכרכ :
ס פסס ד"ה גמס' נקבות למריק זכר סכח דמי ס

(דף כס) א"ר יאשיהו נ' דברים סח לי ועירא מאנשי ירושלים בעל שמחל על קנינו קנינו מחול וכן ממרא שרצו ב"ר למחול לו מחלין לו וכן מורד ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מחלין לו וכשבאתי אצל חברי שבדדום על ב' הורו לי ועל זקן ממרא לא הורו לי כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל :
(ף ט) ב תניא (במדכ ס) ונקקה ונורעה ורע שאם היתה עקרה נפקדת דברי ר"ע א"ל רבי ישמעאל אם כן יסתרו כל העקרות ויפקדו וזו הואיל ולא נסתרה המסידה אם כן כה ת"ל ונורעה ורע שאם היתה יולדת בצער יולדת בריח (ואם היתה יולדת) נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים שתורים יולדת לבנים :

כשם שהמים פרק חמישי

(ס פ"ט) א משנה בו ביום דרש ר"ע (שמוס סו) או ישיר משה ובני ישראל את השירה

פרק רביעי

א אמר רבי יאשיהו האם גואגמ ברי ואבין האם מיר דערציילס ועירא וואס שר איז גינען פון דיא בענשקין פון ירושלים . או אכאן וויל שיינקען ווין ווייב וואס דיא האט זיך פאר בארגין מיט איין אנדערין . אונ ער וויל גיט ויא זאך מרינקען דיא מיט הכאדרים . קעט שר . אונ אויב עס איז גינען אקריי ביא בית דין אין ארין . אונ וויא זענען גינאנגען צום בית דין אין ירושלים . אונ דער בית דין פון ירושלים האט גואגמ דעם דין . אונ איין דין וויל גיט פאקנין דעם בית דין פון ירושלים . שר היסט זקן סגרא . דארף קען אים הרגנן . אונ אויב בית דין וויל אים שיינקען אונ גיט הרגנן . מעגין וויא . אונ אקניד וואס שר איז אסורד ומורה נאזי וויא עס שטייט אין דיא סדרה תצאו . אונ ווינע פאמער אונ מוסער ווילען אים מוחל וין . קען זאך אים גיט הרגנן . קעגין וויא . אונ אז איה פין גיקסען צוא מינע תברים אין דרום . אויף צוויי וואכין האבין וויא מיר סדרה גינען : אז קען קען מוחל וין . נאר אויף זקן סגרא קאבען וויא מיר גיט סדרה גינען . אים קען קען גיט מוחל וין . קען מוז אים הרגנן . ווארום שר נעמט אן היידין פיל מענשקין וויא זאל פאקנן וויא שר . וועמ ווערין פיל קריי ביא יתדן :
ב תניא . מיר האבען גילערונגס עס שטייט אין פסוק ונקתה ונורעה ורע . אויב דיא וועמ היין ווין וועמ דיא האבען קינדער . אויב דיא איז גינען אעקרה וועמ דיא האבען קינדער . אזוי וואגמ רבי עקיבא . האט רבי ישמעאל גואגמ אויב אזוי וועלן איע עקרות ויך פארפארנין מיט פרעמדע פאגען אונ וועלן גיט כונה וין . וועלן וויא ווכה וין צוא האבען קינדער פון זייערע מאגען . אונ דיא פרומע עקרה וואס וועמ זיך גיט פארפארנין . וועמ שארין האבען . ויא וועמ שאקי קיין קינ ער גיט האבען . נאר אזוי איז עקרות וועלן גיט האבען קינדער אפילו וויא וועלן זיך פארפארנין . נאר וואס דען שטייט אין פסוק דיא וועמ האבען קינדער . אויב דיא האט גיט גיהאט שווער קינדער . וועמ דיא האבען גרינג . אויב דיא האט גיהאט נקבות . וועמ דיא האבען זכרים . אויב דיא האט גיהאט קליינע קינדער וועמ דיא היינט האבען גרויסע . אויב דיא האט גיט איצט גיהאט שווארצע קינדער . וועמ דיא האבען ווייסע :

פרק חמישי

א משנה אין דעם מאג וואס רבי אלעזר בן עזריה איז גימארין אנשיא האט גירקשט נבי עקיבא עס שטייט אין פסוק אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת זה ויאמר לאמר

ביום כזה יום שחציו חם רבי אלעזר בן עזריה
במחילה מהרבו תלמידים שנתנו רשות ליתכס לבל
שבים רבן גמליאל אומר כל תלמיד חכם שאין שום
כבודו אל יכנס לבית המדרש ויביא חסידו כי
ולא יסבה חלילה הללו בבית המדרש בלא פירוש :
שאל ח"ל לאמר : מהו דומה לבאר לאמר שבתורה
השמינית מדברת בדבור למטה לחזור ולחזור לבראש
אבל כאן אין למדן כן : כדור המקרא חם הכלל
מקרא ללמד להוציא ידי חובתו : וכן ענין אחרי
ראשי פרקים : הללוים שהוא ראש הפרשה על כל דבר
שהוא אומר ענין אחרי הללוים וכן הן לה במסכת
מסכת : כדור : מלמד הישועות וכו' המיד בסיכ
ומורם על שמע לשאר המעשים פורס לשון פורס
כדור מחזיק בדברות שלמי ק"ס וכן ענין אחרי
וקרין כולם יחד כך שמה דור בקדש על כלם וכוונת
יחד את שריהם כדבר : לאמר להוציא קמייא
קלי ענינו תמיד תמיד לה' : ודני נחמיה סבר
ויחמור : אומר וכו' ישראל קלי וחמור דאמר
כולהו כדרי דאמר דפתח משם כדור ס"ק ויחמור
כולם אחר שגשו לאמר דסיני אחר שפתח דכס : עולל
נחל

השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר שאין ת"ל לאמר מה
תלמוד לומר לאמר כלמד שהיו ישראל עונין שירה
אחריו של משה וכו' (בנביאם מפורס יומר) ת"ר (את זו)
[בו ביום] (דף ל ע"ב) דרש ר"ע בשעה שעלו ישראל מן
הים נרגו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה כגדול
המקרא את ההלל והם עונים אחריו ראשי פרקים משה
אמר (כ) אשירה לה' וישראל אומרים אשירה לה' משה
אמר כי נאה נאה וישראל אומרים אשירה לה' רבי
(אלעזר) [אלעזר] בנו של ר' יוסי הגלילי אומר כקטן
המקרא את ההלל והם עונים אחריו מה שהוא אומר
משה אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה' משה
אמר כי נאה נאה והם אומרים כי נאה נאה ר' נחמיה
אומר כסופר הפורס על שמע בביתו כ"נ שהוא פותח
תחלה והם עונים אחריו. במאי קא מיפלגי ר"ע סבר
לאמר אמילתא קמייא ורבי אלעזר בנו של רבי

יוסי הגלילי סבר לאמר אכל מלתא ומלתא. ורבי נחמיה סבר ויאמרו לאמר כולוהו בהרי
הדרי לאמר דפתח משה ברישא. ת"ר דרש רבי יוסי הגלילי בשעה שעלו ישראל מן הים
נתנו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משרי אמו
כיון

לאמר. צוא וואס שטייט אין פסוק דער ווארט לאמר. נאר דער פסוק לערונט אונז אז דא
ידין האבען געענפערט שירה נאך משה. דא רבנן האבען געלערנט רבי עקיבא האט גידרשט
ווען דא ידין זענען אויף געגאנגען פון ים. האבען זייא געוואלט זאגן שירה. וויא אזוי האבען
זייא געזאגט שירה וויא אגרויטער וואס זאגט הלל פאר דעם צבור. אונז זייא ענפערין נאך אים דעם
אנהייב קפיטל. וואס דער גרויסער זאגט. ענפערין זייא נאך אים הלל זייא דא שירה אז
אויף אזוי גיווען משה האט געזאגט אשירה לה' אונז דא ידין האבען געזאגט אשירה לה'. משה
האט געזאגט כי נאה נאה. אונז דא ידין האבען געזאגט אשירה לה'. אונז אזוי האבען זייא
געזאגט דא גאנצע שירה. רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי זאגט אזוי וויא אקידר וואס
זאגט הלל פאר דעם צבור. אונז דא מענשליך ענפערין נאך אים אלץ וואס ער זאגט. זייא
דא שירה אזוי אויף אזוי גיווען משה האט געזאגט אשירה לה'. אונז זייא האבן געזאגט אשירה
לה'. משה האט געזאגט כי נאה נאה. אונז זייא האבען געזאגט אשירה לה'. רבי נחמיה זאגט
אזוי וויא דער מלמד וואס זאגט פאר דעם צבור דא פרוכות פון קריאת שמע אונז קריאת שמע.
ער הייבט אן צו זאגן אונז אלץ זאגן מיט אים : אזוי משה האט געזאגט דא שירה אונז אלץ
האבען געזאגט מיט אים. נאר משה האט אנגעהויבן פרעגט דא גמרא אין וואס קריגען זייא.
רבי עקיבא האלט אז דער ווארט לאמר גייט אויף דא ערשטע זאך. אז דא ידין האבען אויף
אלץ וואס משה האט געזאגט. נאר געענפערט דעם ווארט אשירה לה'. רבי אלעזר בנו של
רבי יוסי הגלילי האלט יעדער ווארט וואס משה האט געזאגט האבען דא ידין אויף נאך געזאגט.
אונז רבי נחמיה האלט אלץ האבען געזאגט דא שירה צו זאמען. נאר משה האט אנגעהויבן.
דא רבנן האבען געלערנט רבי יוסי הגלילי האט גידרשט ווען דא ידין זענען אויף געגאנגען
פון ים. האבען זייא געוואלט זאגן שירה. וויא אזוי האבען זייא געזאגט שירה. דאס קינד אז
גלעגן אויף דא קניה פון דא כנסת. אונז דאס קליינע קינד האט געזינגן פון דא סומעס
בריסם. וויא זייא האבען דער זעהן דא שכינה האט דאס קינד אויף גיה יבין דעם האקדו אונז
דאס זייענדיג קינד האט ארויס געלאזט יין מיל דא סומעס ברוסס. אונז זייא האבען געזאגט
זה

כיון שראו את השכינה עולל הבית צוארו וחינוק
שכמ דר אמו מפיו ואמרו (שס) זה אלי ו נתנו
שנאמר (הכלים ח) ספי עוללים ויונקים יסרת עח •
(תניא) היה ר"ם אומר מנין שאפי' עוברין שבמעיו אמן
אמרו שירה שנא' (דף לא) (שס סח) ב מקהלות ברכו
אלהים ארני ממקור ישראל :

(דף כ ט"ז) ב משנה בו ביום דרש ר יהושע בן
הורקנוס לא עבד איוב את
המקם אלא מאהבה שנאמר (פיוניג) הן יקטלני לו איחל

ועדיין הדבר שקול לו אני מיחל או אני מיחל לו ה"ל (שס כ) עד אנוע לא אמיר תוכתי ממני
מלמד שכאהבה עשה אמר ר' יהושע סי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית דורש
כל יסוד לא עבד איוב המקום אלא מיראה שנאמר (שס ט) איש תם וישר וירא אלהים
וסר מרע והלא יהושע בן הורקנוס תלמיד תלמידך לימד שמאהבה עשה . גמ' (דף לא)
ונחשו האי לא היכי כתיב אי בלמ"ד אל"ף כתיב לא הוא ואי בלמ"ד וא' כתיב לו הוא .
וכל היכא דכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא סעתה (ישעיה טג) בכל צרתם לא צר דכתיב בלמ"ד
אל"ף

זה ארי ואנורו . דאם איז פין גאט און איך וועל אים בשיינען . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק
פין דא מיל פון דא עוללים וקליינע קינדער און דא ווינענדיגע קינדער האבטו קינדער
פעסטניגט שטארקייט . רבי מאיר פלעגט זאגן פון וואנען ווייסן מיר אז אפילו דא קינדער וואס
זענען אין זייער מערסט ביה האבען אויף גואנט שירה ווארום עס שטייט אין פסוק בפקדנות
בכרז אלהים ארני ממקור ישראל . ווען דא יודין זענען גיווען פארזאכערט ביא דעם ים האבען
גילויבט גאט דא קינדער וואס זענען גאך גיווען אין זייער כומערס בויז :

ב משנה אין דעם טאג וואס רבי אלעזר בן עזריה איז געווארן אנשיא . דאס רבי
יהושע ב' הורקנוס גידרשט . איוב האט געדינט גאט גאר ווייל ער האט אים ליב געהאט . אזוי
זי אים עס שטייט אין פסוק איוב האט גואנט הן יקטלני לו איחל . אפילו גאט וועט מיר הרגן .
צו אים וועל איך האפן . זאגט דא גמרא דא זאך איז גאך אויף אונזא שאל . דאס הייסט
מיר ווייסן גאך גיט וויא איוב האט געמיינט . איוב ער האט געמיינט הן יקטלני אפילו גאט
וועט מיר הרגן לו איחל פון דעקטחענין וועל איך צו אים האפן . אדער אזוי האט איוב געמיינט
הן יקטלני גאט הרגת דאך מיר . לא איחל . איך וועל גיט מער האפן צו אים . שטייט גאך
אפסוק איוב האט גואנט ער אנוע לא אסיר היסתי ממני . ביז איך וועל שטארפן וועל איך גיט
אפטאון ביין גאנצקייט פון מיר . זעהן מיר אז איוב האט געדינט גאט מיט גיבשאפט . דרי' יהושע
האט גואנט ווער וועט אראפ געקען דא ער פון דיינע אייגן רבן יוחנן בן זכאי . דו פלעגסט
אייביג הרשען אז איוב האט געדינט גאט גאר ווייל ער האט מיר געהאט ער זאגט אים גיט
שטארק . ווייל עס שטייט אין פסוק איוב איז גיווען אפענטש מיט גאנצקייט און מיט ריכטיגקייט
ער האט מיר געהאט פאר גאט און האט אפ גיקערט פון שדקען . זעהן מיר אז ער האט פאר
גאט גאר כזרא געהאט . יהושע בן הורקנוס וואס ער איז אמתלמיד פון דיין פלמיד ער האט
גילערנט אז איוב האט געדינט גאט ווייל ער האט אים ליב געהאט . פרעגט דא גמרא דאס
זעהן דער ווארט לא איחל . וויא ער שטייט . איוב עס שטייט דמ"ד אל"ף . לא . איך דער מייקש
גיין . און איוב עס שטייט דמ"ד וא' . לא . איך דער מיימט צו אים . פרעגט דא גמרא אז
ווא עס שטייט לא מיט דמ"ד אל"ף . איך דער מיימט גיין . און אז עס שטייט בכרז צרתם לא צר
שטייט אויף דער לא מיט דמ"ד אל"ף . וועבטו אויף מיימטין לא גיין . וועט זיין דער מיימט
קל צרתם לא צר . ווען דא יודין האבען אצרה . הארט גאט גיט זייער צרה . וועסטו וועלן

באגוס. כי ירא אלפים ואם : תלוי לו . וקמו
לדורוהו להגן מלפניו עד אלפים חר :
לאלפים ללכיו . סמך ללכיו לללפים ולכיו
קרא סמך ללכיו דור אל סומרי מלפניו מירא
ולין חלו דומים לפרש מירא לפרש מלפניו דסוף
מלפניו כשכר ומירא פורענות קללות ובעושים
וסך מלפניו כמקום ומירא שמואלו וגדלו וחומתו
מוטלת עליו : וישמחו כל חוסי כן וגו' . סוף
דקרא ויעללו כן מלפניו שכן :

אל"ף ה"נ דלא הוא וכי תימא ה"נ והכתיב (ט) ומלאך
פניו הושיעם וגו' וינשואם כל ימי עולם . אלא משמע
הכי ומשמע הכי :

ג תניא ר"מ אומר נאמר (ליוכ"ט) ירא אלהים באיוב
ונאמר (בראשית כב) ירא אלהים באברהם מה
ירא אלהים האמור באברהם מאהבה אף ירא אלהים
האמור באיוב מאהבה ואברהם גופיה מנא לן דכתיב

(ישעיה מל) ורע אברהם אוהבי מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה מירא איכא (בינייהו)
הא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מירא שזה תלוי
לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור הכא כתיב (שמות כ) ועושה חסד לאלפים לאוהבי והתם
כתיב (דברי' ז) ולשומרי מצותיו לאלף דור התם נמי כתיב לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף
דור האי דלמסך ליה והאי דלמסך ליה . הנהו תרי תלמידי דהוו קיימי קמיה דרבא חד א"ל
אקריין בחלמאי (סבלס ל) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וחד אמר ליה אקריין בחלמאי
(שס) וישמחו כל חוסי כן לעולם ירגנו וגו' אמר להו תרוויכו [רבנן] צדיקי גמורי אתון מר
מאהבה ומר מירא :

תניא

ואנין עם איז מאקי אזוי . גאט הארט גיט וייער צרה . עם שמיים דאך אין פסוק אז גאט שיקם
אמלךאך ער זאל ווי העלפין . אונ גאט מראגט וויא אייביג . נאר לא מיט דמי' אל"ף . איז אמלךאך
דער מייטש גיין . אונ אמלךאך איז דער מייטש צו אים :

ג תניא מיר האבען גילערונט רבי מאיר זאגט בייא איוב שטייט ירא אלהים . אונ בייא
אברהם שטייט ירא אלהים . אזוי וויא דער ירא אלהים וואס עם שמיים בייא אברהם : האט
אברהם געדינט גאט גיט נאר מיט מורא נאר מיט ליבשאפט . אזוי דער ירא אלהים וואס עם
שמיים בייא איוב . האט אויף איוב געדינט גאט גיט נאר מיט מורא נאר מיט ליבשאפט .
פרעגט דיא גמרא פון וואס ווייסן מיר אז אברהם האט געדינט גאט מיט ליבשאפט . ענפערט
דיא גמרא ווארום עם שמיים אין פסוק דיא קידער פון אברהם וואס ער האט מ'ה ליב .
פרעגט דיא גמרא וואס איז דער אונטערשייד צו מען דינט גאט מיט ליבשאפט . צו מען דינט
אים נאר מיט מורא . ענפערט דיא גמרא דער אונטערשייד איז אזוי וויא רבי שמעון בן אלעזר
האט גילערונט . דער וואס דינט גאט מיט ליבשאפט . איז גרעסער וויא דער וואס דינט גאט
נאר מיט מורא . דער וואס דינט גאט נאר מיט מורא ציהט וי' ויין זכות פון מ'ה ליב .
דורות . אונ דער וואס דינט גאט מיט ליבשאפט ציהט וי' ויין זכות פון צווייטע מ'ה ליב .
דיא שמיים גאט מ'ה חסד צו צווייטע מ'ה ליב דורות צו דיא וואס האבען מ'ה ליב . אונ דאמין
שמיים צו דיא וואס היטען וי'גע מ'ה ליב וויא האבען מורא מ'ה ליב דורות .
פרעגט דיא גמרא דאמין שמיים דאך אויף צו דיא וואס האבען אים ליב אונ צו דיא
וואס היטען וי'גע מ'ה ליב מ'ה ליב דורות . ענפערט דיא גמרא דאמין שמיים
לאקרים לאהבי . געבין צווייטע מ'ה ליב דיא וואס האבען מ'ה ליב . צו וויין אז גאט
מ'ה ליב דורות . נאר צו דיא וואס האבען אים ליב . אונ דיא שמיים
דעמירי מ'ה ליב דורות . צו וויין אז גאט מ'ה ליב דורות צו דיא וואס היטען וי'גע מ'ה ליב
וויא האבען מורא פאר אים . נאר צו מ'ה ליב דורות . צווייטע מ'ה ליב דורות .
איינער האט גאט מען האט מיר גיליענט אין חלום דעם פסוק מען רב מ'ה ליב אשר צפנת
לידאך . אונ איינער זאגט מען האט מיר גיליענט אין חלום דעם פסוק וישמחו כל חוסי כן
לעולם ירגנו . האט רבא צו וויא גאט איר זענט ביי'דע אברהם צדיקים . נאר איינער דינט גאט
מיט ליבשאפט . האט מען אים גיליענט דעם פסוק וישמחו . אונ איינער דינט גאט מיט מורא

אלו נאמרים פרק שביעי

שבת. לא עברתי ממזוהר ולא שכחתי כינוי שבת
עליו : בקול נמוך. מדלג כחוב כיה עניי :
וגמורו. כיון חרתי אלוהי וכו' וכו' גמור
שמחודים שאלוהים לכן הארמי היה רע : מפני מה
היקפו. שיהא אדם חוזר הפלחו בלחש כדלכחון
בחסד וקולו לא יסמע : שלא לבושי עובדי עבדים.
המתחודים כחפלתם על עבדות שנידס : לערו.
לדוד שגברו עליו דכינו לדוד שגברו על ישראל לרע
לכן הארמי רע מזהים : שהיה לא חלק הכתוב
מקום בין חטאת לעולם. לא קבע לשחית חטאת
מקום בפני פגמו שלא יבנו שבו חטאת ויחביים :
ועמל חטא יקרא. כלומר כורו מעליו כי חטא
הוא :

וחפלה. דקתי מהחיות בכל לשון לא צריך קרא דקתי
מינה וכסחא ליטת ידיה לכונו לכס לללו :

(דף לב ע"ב) א תניא רשב"י אומר אדם אומר שבחו
בקול נמוך וגמורו בקול רם
שבחו בקול נמוך טוידוי מעשר וגמורו בקול רם
ממקרא בכורים. וגמורו בקול רם והא"ר יוחנן משום
רשב"י מפני מה תקנו תפלה בלחש מפני שלא לבייש
את עובדי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת
לעולה לא תימא גמורו אלא אימא צערו כרתניא (ויקרא
יג) ושמא שמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים
מבקשים עליו רחמים :

(דף לג) ב ופיסקא אלו נאמרים בכל לשון וכו' ותפלה. הכלה רחמי הוא כל היכא דבעי
מצלי' ותפלה בכל לשון והא"ר יהודה (א"ר) לעולם אל ישאל אדם
צרכיו בלשון ארמי דא"ר יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נוקקין לו לפי
שאינ

האמ מען אים גיליענט דעם פסוק מה רב טובה :

פרק שביעי

א תניא. מיר האפען גייערונט רבי שמעון בן יוחי זאגט אמענטש זאל זאגן זיין לויב
מיט אנדערענע שטימע. און זיין שאנד זאל ער זאגן מיט אהויבע שטימע. אז אמענטש
דארף זאגן זיין לויב מיט אנדערענע שטימע. דאס ווייסן מיר פון דעם יודי וואס ער זאגט
ווען ער האט אים דעם מעשר שגוי פון שטוב. לויבט ער זיך אז ער האט גיטאון מצות
און ער האט גיט פארגעסן. דאס זאגט ער מיט אנדערענע שטימע. ווארום דארט שטייט גיט
געניט. דו זאלסט שרייען. און אז מען דארף זאגן זיין שאנד מיט אהויבע שטימע : דאס
ווייסן מיר פון ריא פרשה וואס מען לייענט ווען מען בריינגט בפורים : דארט שטייט זיין שאנד.
ער איז גיטאון פון דאס מענטשער און מען איז ניווען קעקט אין מצרים. און דאס דארף ער
זאגן מיט אהויבע שטימע. אזוי וויא עס שטייט געניט. דו זאלסט שרייען. פרעגט ריא גמרא
רבי יוחנן האט דאך גזאגט פון רבי שמעון בן יוחי וועגן פאר וואס האפען דא חכמים גזאגט
מען זאל באוועגן שטמה. עשרה אין דער שטיי. נייל אין שטמה. עשרה זאגט מען וידוי. זאגט
יעדער זינגע. עבירות : אז ער וועט זאגן הויף וועט ער פארשעקט ווערין אז דער חכר וועט
הערין זינגע. עבירות. ווארום מיר געפינען אז דא תורה האט גיט אפ גימיקט. קיין ארט פון
אעולה בוגנדער און אחמאט בוגנדער. נאר אויף דעם ארט וואס מען שעקט אעולה שעקט מען
אחמאט : מען זאל גיט וויסען ווער עס האט גיטאקט אעולה און ווער אחמאט. דער וואס האט
גיטאקט אעולה זאל גיט פארשעקט ווערין. ענפערט דא גמרא זאלסט גיט זאגן זיין שאנד
זאל אמענטש זאגן הויף. נאר ויין צער זאל אמענטש זאגן הויף. אזוי וויא מיר האפען גייערונט
עס שטייט אין פסוק ושמא שמא יקרא. מיינט מען דער שמא זאל אויסרופען אז ער איז שמא.
ער דארף דער צייעלען ויין צער אז פיר מענטשין און דא פיל מענטשין וועלן בעטן צו גאט
פון זינגעטוועגן ער זאל גייערונט ווערין :

ב פיסקא. דא זאגן ווערין גזאגט אויף וועלכע שפראך מען וויר : באוועגן מען מען
אויף אויף וועלכע שפראך מען וויר. פרעגט דא גמרא רבי יהודה האט דאך גזאגט אז אמענטש
זאל גיט בעטן ויין בידערפעניש אויף דא ארמישע שפראכע. ווארום רבי יוחנן האט גזאגט
דער וואס בעט זיין בידערפעניש אויף דא ארמישע שפראכע. געמען גיט צו דא מאכאבים ויין

יחיד . מיד מביעונו מן הכמים למד לא מביע
לדו שחמך מן אל ככור לא יחלם חלם
במחשבתו של רבים : נחור מלח וכו' . שכלו מוח
כחזה נר נים שחמונא להלחם עם ימים לפני חס
ככסורים ונלחמו ביום השמע יחזק בת קול כשמים
עודד פנודם ביום : פנודם . חל לכן העביר
אל חינו ענודם גדולה צו : נסקלם . שם מק
יון הוא : שמי בת קול . חוזה מוס כחמוס על
כד ידועת שנים לכן חספי שפסוים לכחמוס . ויחל
משחלחם לכל הלשונות פסמים לם ושעמים לם :
דלחמ מר . לקען כסרקן ולמדו ליוסף שנים לכן :
אחר שם דגלים . כדכתיב כפרש כח נבי ככמות
דגלים : לפנים . משמע לפני מלם : כל
חס כלום מלחם . נר קם כדכתיב ומשפטים
כחך

שאין מלה"ש מכירין בלשון ארמי לא קשיא הא ביחיד
הא בצבור ואין מלה"ש מכירין בלשון ארמי והתניא
יוהנן בן נדול ששע [בת] קול מבית קרשי הקרשים
שאמר נצחו טליא דאדורו לאנחא קרבא באנמוכיאושוב
מעשה בשמיעון הצדיק ששמע [בת] קול מבית קה"ק
שהוא אומר בטילת [סבילת] עבירתא דאמר סנאה
לאיתאה על היכלא ונהרג נסקלגם ובטלו גזירותיו
וכתבו אותה שעה וכיונו ובלשון ארמי (היו אומרים)
[היה אומר] אבע"א בת קול שאני דלאשמועי עבדיא
ואי בעית אימא נבריאלי הוה דאמר מר בא נבריאלי
ולמדו שבעים לשון :

(ע"כ) ג' ת"ד כיצד עברו ישראל את הירק בכל יום ארון נוסע אחר שני דגלים ואותו
היום נסע תחלה שנאמר (יחזק נ) הנה ארון הברית אדון כל הארץ
עובר לפניכם בירדן בכל יום ליום נושאים את הארון ואותו היום הכהנים נושאים
שנאמר (סס) והיה כנחו כפות רגלי הכהנים נושאי ארון ה' ארון כל הארץ וכו' .
תניא רבי יוסי אומר בנ' מקומות נשאו הכהנים את הארון . כשעברו את

תפלה . וייר מלאכים קענען נים דיא ארמישע שפראכע . ענפערט דיא נכרא עם איז נים קין
קש"א . אז אפערטש באווינט ביא יד פאר יד אין שמוצ . זין תפלה נעמען צו מלאכים . ואל
ער נים דאוונען אויף דיא ארמישע שפראכע . וייל דיא מלאכים קענען נים ארמיש . אפערט
ער באווינט מיט צעהן מענטשין אין שוהל . דיא תפלות נעכט צו גאט אצין . קעט ער
קעמין אויף ארמיש אויף . פערענט דיא נכרא דיא מלאכים קענען נים ארמיש . מיר האבען דיא
גילערונט יחזק בן גדול האט גיהערט אקור גייט ארויס פון קרשי קרשים אונ האט גאנצט
דיא יונגע בנים וואס ווערן גינאנגען סלחקה האלטן מיט דיא יונגים אין אנמוכיאו . האבען איין
גיטמען דיא סלחקה . דער קול האט גיהערט ארמית . גאד האט גיטראפן ששעון הצדיק האט
גיהערט אקור גייט ארויס פון קרשי קרשים אונ האט גאנצט דער חיל וואס דער שווא האט
גיטאלט גרינגען אויף ידשלים תרוב צו סאכין דעם בית הברכה . דער מלך איז שוין גיטא .
אונ גיטקעט דער סלחקה פון יין איז גיהרגת גיטארין אונ ויינע גזרות ווערן אויף פאל גיטארין
האט מען גיטארין דיא צייט ווען דער קול האט גיהערט גיטארין . האט מען גיטערן אז עם איז
אקור ריכטיג . אונ דער קול האט גיהערט ארמית . ענפערט דיא נכרא אז רד ווילסט וועל איך
דיר וואגין וייל דער קול איז גיטארין גיטארין צו סאכין הערן אויף דער וועלט וואס מען וואגט
אין הימל . דריבער מוז דער קול קענען אקע שפראכן ארמית אויף . אונ אז רד ווילסט וועל
אך דיר וואגין דיא בייד וואס יחזק בן גדול אונ ששעון הצדיק האבען גיהערט . דאס האט דער
סלחקה גבריאלי גיהערט . אונ דער מלאך גבריאלי קען ארמית אויף . ווארום דער מלאך האט גאנצט
אז דער מלאך גבריאלי האט אויס גיטערונט יוסף ויבעציג שפראכן . האט ער דיא גיטערט
ארמית אויף :

ג' חנו רבנן . דיא רבנן האבען גילערונט ווא אזוי ווערן דיא וויין אריבער גינאנגען
דעם יתרו אלע מאג . וועגן פריש גאנצען צוויי גלים גאד דיא צוויי גלים האט גיטערן דער
ארון אונ דעם מאג וואס מען האט גיטארפט אריבער גיין דעם יתרו האט דער ארון
גיטערן קרער אונ דער גאד האבין גיטערן אלע מנהגות . אזוי וואס עם שטייט אין פסוק
דער ארון סבירת פון גאט וואס ער איז דער האר פון דיא גאנצע וועלט . גייט פאר אויף אין
סלחקה אלע מאג האבען דיא לויס גיטארין דעם ארון . דעם מאג האבען דיא פריש גיטארין
דעם ארון . אזוי וואס עם שטייט אין פסוק אז עם האט גיטערט דיא ארמית פון דיא פנים פון דיא
כהנים

[illegible]

נוֹסֵעַ

עוברים על מנת שתורישו את יושבי הארץ מפניכם שנאמר (במדבר לג) והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם (וכתיב (ס) ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם וכתיב (ס) והיה כאשר דמיתי לעשות לכם) אם אתם עושים כן מוטב ואם לאו באים מים ושופטים אהכם (שנאמר (יחזקאל כ) עד השטירו אותכם) מאי אותכם אותי ואהכם עודם בירדן אמר להם יהושע (ס ד) הרימו לכם איש אבן אחת על שכמו לספסר שבטי בני ישראל למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלו בניכם סהר לאמר מה האבנים האלה לכם וגו' סימן לבנים שעברו אבות את הירדן עודם בירדן אמר להם יהושע (ס) שאו לכם מזה מתוך הירדן מסבב רגלי הכהנים [הכין] שתיים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון וגו' יכול בכל מלון ומלון ת"ל במלון אשר תלינו בו הלילה :

ד אמר רב יהודה אבא חלפתא [ור'] אלעזר בן מתאי והנניא בן חכינאי עמדו על אותן אבנים וכל אחת שערוה משוי מ' סאה וגמירי דל טעונא דמרלי אינש אכתיפיה תילתא דטעוני הואי ומכאן אתה מחשב לאשכול שנאמר (במדבר י) וישאוהו במוט בשנים ותניא ממשיכע שנאמר במוט איני יודע שהוא בשנים ומה ת"ל בשנים בשני

ויסקען אז אויף דעם תנאי גייט איר אריבער דעם ירדן אז איר זאלט ארויס שרייבען דיא ויזער פון דעם לאנד פאר אייך. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק איר זאלט פאר שרייבן אלע ויזער פון דעם לאנד פאר אייך. אויב איר וועט אזוי מאהן איז גוט. און אויב נישט וועלן קומען דיא וואסער און וועלן אייך פאר פלייצן. וואס מיינט מען אותכם. מיה און אייך. ווען דיא ירדן זענען נאך גיווען אין ירדן. האט יהושע צוויי גוואנטן יעדער מענטש פון אייך זאל אויף הייבן אין שמיין און זאל אים מראגין אויף זיין אקסיל. אזוי זאלן מאהן צוועקע מענטשן. צוויי דיא צוועלף שבטים פון ירדן. דיא צוועלף שטייגער זאלן זיין אציין ביי אייך. אז אייגערע קינדער וועלן אפמאך פֿרעגן מען זאל זיי זאגן וואס זענען דיא שטייגער ביי אייך. זאלט איר זיי זאגן דאס איז אציין דא דיא קינדער אז וויערע עלטערן זענען אפמאך אריבער גינאנגען דעם ירדן. ווען דיא ירדן זענען נאך גיווען אין ירדן האט יהושע צוויי גוואנטן מאגט פון דאנען פון ירדן פון דעם ארט וואו דיא פיס פון דיא כהנים שטייען צוועלף שטייגער. און איר זאלט דיא צוועלף שטייגער מיט געסען מיט אייך און איר זאלט זיי זאגן וואס וועט געבליבען איך וואלט מיינען אויף יעדער ארט וואו זיי וועלן געבליבען זאלן זיי דארט מיט געסען די שטייגער. שטייט אין פסוק נאר אויף דעם ארט וואו איר וועט געבליבען דיא נאכט :

ד אמר רב יהודה האט גוואנט מין פאטער חלפתא און רבי אהרן בן מתאי און הנניא בן הכינאי זענען גישטאנען אויף דיא שטייגער וואס מען האט ארויס גינאנען פון ירדן. און יעדער שמיין איז גיווען שיער וויא פערציג סאה. און מיר האבען גילערענט יעדער משא וואס אפגענט הייבט אליין אויף פון דיא ערד און לייגט זי א אויף זיין אקסיל. איז נאר אדריטול פון דער משא וואס אפגענט קען מראגין אז איין אנדערער לייגט אים ארויף אויפן זיין אקסיל. מען אפגענט מראגין הונדערט מיט צוואנציג סאה און פון דאנען קען מען ברעכענע דעם אשכול וואס דיא כהנים האבען גיבראכט. ווארום עס שטייט אין פסוק אים גיבראגין מיט אשטעקין מיט צוויי און מיר האבען גילערענט אז עס שטייט אין פסוק מען האט אים גיבראגין מיט אשטעקין. מוז דאך דאס גיבראגין ווער ין דאך צוויי מענטשן

בשני מוסות אמר רבי יצחק (בלמד ששני מוסות הו)
 טורטני וטורטני דטורטני הא כיצד (נמצא אתה אומר)
 שמונה נשאו אשכול (שנים) אחד נשא רמון ואחד
 נשא תאנה יהושע וכלב לא נשאו כלום (מאי מעמא)
 אבע"א משום דחשיבי ואבע"א שלא היו באותה עצה
 ופליגי בה רב אמי ורבי יצחק נפחא חד אמר לדברי
 ר' יהודה (פ"ב) כחנייתן עברו לדברי ר' אלעזר בר'
 שמעון בזה אחר זה עברו וחד אמר בין לר' יהודה
 בין לרבי אלעזר בר"ש כחנייתן עברו (מיהו) מ"ס אדם
 קל מ"ס מים קלים :

(במדכ"ג) ה' שכת לך אנשים ויתורו [אמר ריש
 לקיש] שלח לך לדעתך וכי

אדם בורר חלק רע לעצמו היינו דכתיב (דברים ט) וייתב
 בעיני הדבר אמר ריש לקיש בעיני ולא בעיני המקום.

ויחפר

כחנייתן עברו משום דמיס קלי מחדש לא היו עובדי כ"כ : מים קלים . כדכס
 כס קלים מן האדם : ומר ככר אדם קל . לרין כמו המים :

כס אומרים ק' שחלטה כדכתיב ותקדנן אלי כלכם וגו' ואני
 ארץ

שמונה אנשים היו פסיעין אל"כ כחנייתן אחר על
 כהנס : ממחנה שאלח וישאלו . אלו ידע שכול
 בשנים : אל"כ יתקן טורטני וטורטני דטורטני . משאוי
 ומשאוי חתם משאוי שהחנחונים מסיעין ארס
 בעליונים וכל אחד כיו' ב' מוסות כיצד ב' מוסות
 כולקין זה אל זה וד' מוסות אחרים וכו' מוסות אחרים
 ד' בני אדם ושאליהם וכו' כולקין מוסות שנים
 כולקין מוסות אחרים לראש האחד ומוט אחד לראש כב'
 והלכין כולקין וכו' יתקן לאו מקרא שמיע ליה אלא
 דפשיטא ליה דרמון והאלס כני בשנים ויחשבו וכלב
 לא נשאו כלום פשו לבו המיחל לאשכול ואם לא מדרש
 כדלכא כחלמדתו דלאו מוט אחד אחר קרא לא כינו
 ידעין לבין ה' בני אדם למשאוי אלא שמעין מוסות
 דב' מוסות כיו' וזהו רבי יתקן לאשמעין דמי
 משאוי כיו' שם וכל אחד ב' מוסות : שלא היו בלחשים
 מלא . לכיור אשכול משום כוס שהמרגלים לרעה
 נחמנו למר כסם שפירחיה משונים קי' וישעיה משונים
 גבורים וגבורים : לדברי רבי יוחנן . שאלה לא
 גבה המים אלא י"ב מילין כאורך מחמיסה : דרך
 מנייתן עברו בידן כל רוחב מחמיסה עברו יחד סילק
 לא כיו' אורח כעברה אלא י"ב מילין : ולדברי ר' רח
 בר"ש . דלמר ויטר מג' מאות מיל כיו' אחר זה עברו
 ארס אחר ארס נמלא ששאו כרכס מלאו נעבור וכו'

לעקר . אלו ארס מאס אחרת אכל ישראל
 כס קלים מן האדם : ומר ככר אדם קל . לרין כמו המים :

והאם דען שמיים אין פסוק מיס צוויי . גאר מען מיינט מען האט אים גיטראגן מיס צוויי
 לשמעקען . רבי יצחק זאגט אשמעקען . אונטער אשמעקען . וויא צוויי און גיטען . אכט מענטשן
 האבען גיטראגן איין אשכול . וצווייגל וייגטראגן . ביי יעדער שמעקען צוויי מענטשן . איינער
 האט גיטראגן אפיקורסים . איינער האט גיטראגן אפיג . און יהושע מיט פלג האבען גאר גיט
 מיט גיטראגן . אנדערע זאגן ווייז . וועגן גיטען גיטען מיט רייכער מיט רייכער האבען וויא גאר גיט
 גיטראגן . און אנדערע זאגן ווייז . וועגן גיטען גיטען מיט רייכער מיט רייכער האבען וויא גאר גיט
 דריבער האבען וויא גאר גיט גיטראגן . רב אמי און רבי יצחק בפני קריגען . איינער זאגט גאר
 רבי יהודה זאגט ער זאגט אז רבי וואסער פון ירושלים האבען זיך אויף גיטראגן גאר צוועלף תרומ
 שבת צוויי וויא האבען גיטראגן צוויי . וועגן וויא אריבער גיטראגן דעם ירושלים . רבי גאנגע
 מתנה אין דער פרייט : גאר רבי אלעזר פרייט שמען ווס ער זאגט אז רבי וואסער פון ירושלים האבן
 זיך אויף גיטראגן מער וויא רביא דהנהרעט תרומ שבת . וועגן וויא גיטראגן איין מענטש גאר
 דעם אנדערן . און איינער זאגט פיי גאר רבי יהודה און פיי גאר רבי אלעזר פרייט שמען צוויי
 וויא וויא האבען גיטראגן צוויי . וועגן וויא אריבער גיטראגן דעם ירושלים . גאר רבי יהודה האלט
 אז דער מענטש איז צוויי גרינג צוויי לויפען וויא רבי וואסער : דריבער איז רבי וואסער גיטען
 הויף גאר צוויי וויא רביא מתנה צוועלף תרומ שבת : און רבי אלעזר האלט אז רבי וואסער איז פיל
 גרינגער צום לויפען וויא דער מענטש . דריבער איז רבי וואסער גיטען העכער וויא רביא מתנה . און
 רבי וואסער איז גיטען הויף פון דריי דהנהרעט תרומ שבת :

ה' שלח . גאט האט גאנגט צוויי משה שיק דיר מענטשן וויא זאלן אויס זען רבי
 לאנד פגען איז דאך דער ווארם לך . צוויי דיר . איבער . זאגט ריש לקיש גאט האט גאנגט
 צוויי משה איך געפירט דיר גיט צוויי שיקען . גאר אויב דא וואלט שיק . ווארם אז גאט וואלט
 גיטראגן שיקען . וואלט דאך גיט ארויס גיטראגן פון דעם שיקען צוויי שיקען . ווארם אפילו
 אפגעשט . קלויבט אויך גיט ארויס פאר זיך אשליעכטן חלק . דריבער איז רעכט וואס עס שטייט
 אין פסוק משה האט גאנגט אין מיינע אויגען איז גיטען רבי וואס וואס יודן האבן גיטראגן
 מען ואל שיקען סגלים : האט ריש לקיש גאנגט משה האט גיטראגן אין מיינע אויגען איז דאס
 גיטען

א"ר שמעון עליון : כלום יש לך וכו' . כגומר זה
 סקרים נזק כלום סיס חומר לו . לעשות דבר שבא
 נזק לזר חקל : למשה של חרץ . ישראל (אח"כ)
 [אח"כ שאלו] : שאלו חתום פלוג חתומים : לא פלוג
 בידעו . אין לנו יודעין לדעו : שסדר דברי .
 הכתוב ועשה שמואל [אל סקרים] גדול : שפס
 שמואל של סקרים סך . חלם כדאמרין לקמן חסי'
 בעל כבוד חסו יכול להוציא כליו חסס : שסכח
 דבריו . לא חסרם "כמות חסס : שפסס . דלג של
 חסרם כחש סס :
 יוסע לא סולק ליק סכנר נקס פסס סלי

יחסע לא סולק ליק סכנר נקס פסס סלי

יוחנן אף אנו נאמר נחבי בן ופסי נחבי שהחביא דבריו של הקב"ה ופסי שפסע על
 סדותיו של הקב"ה :

(נמדנר י) ן ויעלן בנגב ויבא עד חברון ויבאו סיבעי' ליה אמר רבא סלמר שפירש כלב
 מעצת סרגלים והלך ונשתחט על קברי אבות אמר להם אבות העולם
 בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת סרגלים יהושע כבר בקש משה עליו רחמים שנאמר (נמדנר י)
 ויקרא

גישעלן . אבער גים אין ריא אויפן פון גאם . אין פסוק שמיים ריא זורין האבען גאנצם ויחפרו
 קט את הארץ . האם רבי ח"א בר אבא גאנצם וואס ריא זורין האבען פאר לאנגס מען זאך שיקען
 ריא סרגלים האבען וויא גיסיינס דא סרגלים זאלן געפינען אשענדליקע זאך אויך ארץ ישראל .
 ויחפרו דא שמיים ויחפרו קט את הארץ . און דארט שמיים ויחפרו הלכנה ובבושה נחשת . אזוי
 ויא חפרה איז דער מייטש שעמען . אזוי ויחפרו איז אויך דער מייטש שעמען . דא סרגלים
 זאלן פאר שעמען ארץ ישראל . אין פסוק שמיים דאס זענען ווערען געמען צום שבת ראובן
 שמוע גן זכור . רבי יצחק זאנץ וואס איז אבער געפאדערט גינאדירן פון אונזערע
 עלמערין . אז ריא געמען פון ריא סרגלים זענען גים גינען גינאדירען געמען . נאר וועגן דעם
 וואס וויא האבען גיטאן . דאס קען וויא גינעבין גינען געמט סיר וויסען נאר אין גאמען .
 סתור גן סרגל . גן מיכאל מינען מען גים זיין פאטער האט גידייטען מיכאל . נאר אים אלזין קט
 מען גירופען סתור גן מיכאל . סתור דאס קען אים גירופען ווייז . ער האט צו זארגן וואס גאט
 האט גיטאן . און מיכאל האט מען אים גירופען ווייז דאס מאכט מיכאל . ער האט גאנצם אז
 גאט איז ארעם . ער האט גים קיין פני צו העלפן ריא זורין זיי זאלן צורין גיין אין ארץ ישראל .
 רבי יוחנן זאגט מיד ווערן אויך זאגן אין גאמען . נחבי גן ופסי . סיי'ט מען גים זיין פאטער
 האט גידייטען ופסי . נאר אים אלזין האט מען גירופען נחבי גן ופסי . נחבי האט מען אים
 גערופן ווייז ער האט געזאגטען ריא בייך פון גאט . ער האט גים גאנצם ריא ריכטיגע בייך
 אויך ארץ ישראל . ופסי האט מען אים גערופן ווייז ער האט אריבער געשפרינגען אויך
 דא סדות פון גאט . און ער האט גים דער פאנאט אז נאט קען ארץ סתור . און אלע שפאדען
 זענען געען אים וויא נאר גישט :

ן נבער . ויא זענען אויך גינאנגען אין דרום זי'ס און ער איז גיטקען גיין דרום . פירעם
 דא נארא עס בארף דאך שפיין וויא זענען זי'ס מען זי'ס דרום . האט דא גאנצם דער פסוק
 לערונג אונז אז קלב האט זיך אפגישפירט פון ריא עצה פון ריא סרגלים און ער איז גינאנגען
 און האט זיך פארשפרייט אויף ריא קברים פון אונזערע עלמערין וואכערס יצחק זעקבא . און ער
 האט גאנצם צו ויא איר זענען דאך ריא פאטערס פון דער וועלט איר זאלט געטין פון מיטעלעך עין
 גאט זאל אויך מיד רחמנות האבען איר זאל גירעמען ווערן פון ריא עצה פון ריא סרגלים .
 איז נאר קלב אלזין גיטקען גיין דרום . און יהושע האט גים גינאדירט גיין אויף דא קברים
 ווייל משה רבינו האט שוין גינעמען פון זינעמען . אזוי ויא עס שמיים אין פסוק משה האט
 גירופען יהושע גן נון יהושע . משה האט גאנצם צו יהושע גאט זאל דיר העלפן פון ריא עצה

ויקרא משה להושע בן נון יהושע אשר לו יה יושע
 מעצת מרגלים והיינו דכתיב (ס"ד יד) ועבדי כלב עקב
 היתה רוח אחרת עמו וגו' (ס"ג) ושם אחימן ששי ותלמי
 ילידי הענק אחימן מיומן שבאחיו ששי שמשים את
 הארץ כשח' תות תלמי שמשים את הארץ תלמים תלמים
 ד"א אחימן בנה ענת ששי בנה אלוש תלמי בנה תלבוש
 ילידי הענק שמעניקים חמה בקומתם :

(כמדנר יג) ז וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען
 מצרים מאי נבנתה אילימא
 נבנתה ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קמן קודם
 שיבנה בית לבנו הגדול דכתיב (כרלש"ט י) ובני הם
 כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שהיתה מבונה על אחד
 משבעה בצוען ואין לך טרשים בכל ארץ ישראל
 יותר מחברון משום דקברי בה שכבי ואין לך מעולה בכל הארצות יותר
 מצרים שנאמר (ס"ג יג) כנן ה' כארץ מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר
 מצוען

רמזים : וסייע דכתיב ועבדי כלב וגו' .
 פירוש דקרא וסבאחא אל הכרן אכר בל שם סל
 הכרן דכתיב ויתן את חברון לכלב ש"מ כלב סל
 חזיל לחברון : מיומן . גבור שנסם כמו שד הישין
 הכובע פסחמל : כחיות . שמקום גדלו תעמיק
 מכרן מרוב כבוד ויכר שם כנומל וכסחא ולסון
 שד לא פורס לי מלי דמי לשחיות ונראה לסון
 פמוד שם שם ככדים ומקום מעמדם יכר : תלמים
 כחלם הכחשים שמעלה הספר ומעמיק בלרן : שדו
 פשניקים את הכהם כקומהם . מרוב גובה קומתם
 דחמין כאלו מלרס נוקב ועומק נבבק שחמה
 יחלף בו :

לפני קמן כנען קמן מננים של חם הים ומלרים שם
 לבנים : מננים . לסון ארבע חמה כלומר
 תחשבת כפירות : [טרכשים מלכים שאין מושב פירות
 תלרן להם : דקברי בה שכבי לא גרסי' מ"ט אלא
 ככי קאמר ותדע דמדנרן סל ואלס רלרס לפירות

פון דיא מרגלים . דריבער איז רעכט וואס עס שמיים אין פסוק גאט האט גאטס מין קעכט
 קעג ווייז מיט אים איז גיווען איין אנדער ווילען . דריבער וועל איה אים פריינגען אין דיא זאג
 קאם שר איז אין איר גיווען . דאס איז חברון ווען מיר אז נאר קעג איז גיווען אין חברון . אין
 פסוק שמיים דיא מרגלים האבען גאטס דארט איז דא אחימן ששי תלמי דיא קינדער פון רעם
 ריז . רעם עלצמיין האט מען גירופן אחימן . ווייל ער איז גיווען דער רעכטער ווער שטארקסטער
 פון דיא ברודער . רעם אנדערין האט מען גירופן ששי . ווייל אויף רעם גרם וואס ער איז
 גישטאנען אדער גימאנען איז פארדארפן גיווארן דיא ערד . ווא איז גיווארן גריבער . רעם דריטען
 האט מען גירופן תלמי ווייל ער האט גימאכט דיא ערד פייטן וואגאנעס . מיט זיין גיין האט
 שר אזוי צו גראפן דיא ערד אזוי וויא מען ווארט איר צו גראפן צו מאכן פייטן . אנדערע
 ואגין אחימן האט גיפאדאט דיא שטאט ענת . ששי האט גיפאדאט דיא שטאט אלוש . תלמי האט
 גיפאדאט דיא שטאט תלבוש . ילידי הענק האט מען וויא גירופן . ווייל ענק איז דער מיינש
 אסאגלז באגד . און וויא וועגן גיווען אזוי הויך . אז וויא וועגן גישטאנען געבין דיא ווען האט
 אויסגעווען אז דיא ווען איז ארום וויער האלדז אזוי וויא אהאלדז באגד :

ז וחברון . און חברון איז גיפאדאט גיווארן וועגן יאהר פאר צוען מצרים : פירענט דיא גמרא
 וואס מיינט מען גיפאדאט גיווארן . מיר ואלין ואגין אז חברון איז גיפאדאט גיווארן וועגן יאהר
 פירער פאר צוען מצרים . קען דען ויין אז אפענטש ואל באהען אשטוב פאר זיין יוגערען ווען .
 פירער וויא ער האט גיפאדאט אשטוב פאר ויין ערשערין ווען . און עס שמיים אין פסוק דיא
 קינדער פון חם וועגן גיווען כוש און מצרים פוט און כנען . האט חם פירער גיפאדאט חברון פאר
 כנען זיין יוגערען ווען דער נאך האט ער גיפאדאט צוען פאר מצרים זיין ערשערין ווען . נאר אזוי
 מיינט מען חברון איז גיווען גיפאדאט וועגן מאהל שענער און בעסער וויא צוען מצרים . און עס
 איז נישט קיין ערגערע ערד אין גאנץ ארץ ישראל וויא חברון איז . דריבער גיפאדאט מען אין
 איר מיינש . און עס איז נישט קיין בעסערע לאנד צווישען אלע לענדער וויא מצרים איז . אזוי
 וויא עס שמיים אין פסוק וויא דער גארטן פון גאט דער גן עדן אזוי איז דיא לאנד מצרים .
 און עס איז גיטא קיין בעסערע שטאט אין דעם גאנצן לאנד מצרים . וויא צוען איז . אזוי
 וויא עס שמיים אין פסוק דיא שרים פון דיא וידן וועגן גיקומען אין צוען ווייל פירער דער סקד
 פון מצרים וואהנט אין צוען און אז דארט וואהנט דער סקד איז דאך דאס דיא בעסערע שטאט

כל שאר הארץ לסיק יתדות לקדושת מחס: כי סז
בזמן שזין: של מלך ישראל ששלחו אל פרעה
לעזור לו על מלך חבור אלמל פרעה: גיעין יחזי
וסכ בולכין לבקשן: אלכל לא ואלמלל את דברי וגו'
כלי אלכל לא ואלמלל בחבור את דברי חבור דרדסי
בגשור כרדסיס כרדסיס כי דרד מר ענדו כבנסי
בגשור ובחבור מלי כני ואלל לא סיס סס ססוכם
כי סס כנכסון: לרדסי ככסיס: לעולל דלמל
מר כמלחח ככסיס מחבורן אלמל חרן מביע סיסס:
עיס: כלומל מחבורך חרס מסייעי סלל סיסס
חשובל לחס כסלל סללן וכו': דקלסל חרסל עסר
סלל ערסין דק וקלס ומועט כול ומחור ק
לא סיו חורסין וזרעין חורס הכולס מלל
חרס: ענדל רסיל: מלמחל ועולל עכסיס
וולכיל סללן: ודמין ק ריל: מקלל חללן שגן סר
דק סללן לסיוס מסיס סללן ככסיס וערסין יח
מללן לחס:

יכלס ויעלל ל' (ללל) וכסיו וילכו ויחיר סל סין
דכסיס ויסכו סל ס'ל לעיסר סלל ויכלל סל
מסס: דקסיס מליכין: סללסו לרד סללן לבסלן:
קל סלכין כעל רסס סמחלל לוללל דכס כסוסי:
ל' מלקסיס סמחוקסיס ססומסיס חרס ככסין
לסיק חומסיס דכס חללל כדו סלמלס וק'
מרגלס לכ ססחל ככס סללל ססס:

מצוען דכתיב (יסעי ל) כי היו בצוען שריו ואפ"ה חברון
לכונה אחר משבעה בצוען וחברון מרשיסי היא וזה
כתיב (ס"ג סו) ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום
אל המלך אליכא נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי
לה' בחברון ואמר רב אייא (אמר) [ואיחיסא] רבה בר
בר הנה שהלך להביא כבשים מחברון ותניא אילים
כמואב כבשים מחברון מיניה איירי דקלישא ארעא
עבדא רעיא ושסין קנינא:

(כמזכר י) ח וישבו מהור הארץ (דף לס) (וכתיב)
וילכו ויבאו אמר רבי יוחנן
משום רשב"י מקיש הליכה לכיאה מה ביאה בעצה
רעה אף הליכה בעצה רעה. (סס) ויספרו לו ויאמרו
באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ורבש
היא וזה פריה אסס כי עז העם אי' יוחנן משום
ר' מאיר כל דבר לשון הרע שאין אומרים דברי
אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו:

ויהם

סין דעססוועגין איז חכרן גיווען בעסער פאר צוען זיפען סאךר אזוי סיל. פרעגט דיא גמרא
איז דען חכרן גיווען הארעט ערד. עס שטייט דאך אין פסוק אונ עס איז גיווען אין סוף
פערציג יאָר האט אבשלום גואגט צום סוף איף ווער גיין אונ ווער פצאהלן מיין גדר ואין
חכרן וואס איף האב אנדער גימאדן צו גאט ווען איף בין גיווען אין גשור. איז דאך אקשיא
פצאהלט מען דען אנדער אין חכרן. אין חכרן איז מען דאך גיט סקריב קרפנות. האט רב
איז גואגט. אנדערע זאגן רבה בר בר חנה האט גואגט אבשלום איז גיגאנגען פרייגען
שעפסין פון חכרן. ווארום אין חכרן איז דא גוטע שעפסין. ווייל דארט איז אגוטע פיסערונג.
אונ סר האפען גיקעוונט אילים גוטע פריינגט מען פון סאב. שעפסין גוטע פריינגט מען פון
חכרן. וערן מיר דאך אז חכרן איז גיט קיין הארעט ערד. ענפערט דיא גמרא פאר קערט
איז. פון באגען ווייסן מיר אז חכרן איז שלעכטע ערד. ווארום ווייל דיא ערד איז שרעכט
נייט מען גיט אין איר. דריבער וואקסט דארט גרא. אונ דיא בהמות פון דארטן זענען פעט:

ח וישבו. דיא מרגלים האפען זיך צוריק גיקערט פון אויס זעהן דאס לאנד. אונ זייא
זענן גיקומען. איז דאך דער ווארט גיגאנגען איבעריג. האט רבי יוחנן גואגט פון רבי שישון
בן יוחים וועגן מיר גלייכין דעס אהין גיין צו דעם צוריק קומען. אזוי וויא דער צוריק קומען
איז דאך גיווען מיט אשלעכטע עצה. אזוי דער אהין גיין איז איף גיווען מיט אשלעכטע
עצה. אין פסוק שטייט וויא האפען דערציילט צו משה אונ האפען גואגט צו אים מיר זענען
גיקומען צו דיא לאנד וואס דו האסט אונ געשיקט אונ זיא ריגט מלך אונ האניק אונ דאס איז
אירע פרוכט נאר דאס אלץ איז נאר גישט ווארום דאס פאקס איז שטארק. האט רבי יוחנן
גואגט פון רבי מאירס וועגן יעדער לשון הרע אז מען זאגט גיט פריער אפיסור אמת ווערט ער
גיט אן גיגומען. דיא וואס ווילען זאגן ליגען. אין אנהייב היידן זאגן וויא אמת. דער נאך
באלד מישען וויא אריין דיא לגונס אויך. מען זאל גיט דער קענען אונ מען זאל וויא אויף
זאגן גלייפן. אזוי האפען גימאדן דיא מרגלים אויך. וויא האפען אן גיהויפן מיט אמת אונ
אויס געפירט מיט ליגען. אונ דיא יודין האפען אין נאנצן גיגויפט:

וישם ייחוס לא משה [בדברים] שכתוב לדבר והיו כדברים שבגמורו רחוק לדבר : **שכסיהם בדברים** כדמשה ואזיל : דהויא כלל לכוונה : שרש דבר והשקיעו בדמשה ואמר לו ריש קטוע יסלל : מי שרשבו קטוע שרש לו ננים לטול חלק נאמן סוף ידבר לשמו : וחסדן לו : מתקין חסד : עלב עולם : קף לשמים אף יעס עולם : ממש : מן הקצים : אף הקרי חסד ל' **האן סגור** בקריה : כן ממנו שחזר על יחוד שדברים עליו לממש כל דברים שחזרים על עצמם : **חש יסל** לכוף כלל : אף כסקודם שם : כעל הכות : אדון העולם : **אף שבתיה** לפניה שבתיהם לכל כוללת חשבה שבתים כח חסד : שכיב חסד : שאל תהי אמת עולם וימים דקאמר כלל שם לא מעולם :

ס' ויהם כלל את העם אל משה אמר (רבא) [רבה] שהסתם בדברים דהויא ליהושע דקא משהי אמרי ליה דין ריש קטוע יסלל אמר כלל אימשהינא אמרי בי מלתא והסמין לי (אשתקניהו ברישא והדר אמינא להו) אמר להם ופי' זו בדבר עשה לנו בן עמרם סברי בגמוריה קא משתעי אישתיקו אמר להם והלא הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לדקיע לא נשמע לו : (ס' ע) עלה נעלה וידשנו אותה כן יכול נוכל לה והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא מכמו א"ר חנינא בר פפא דבר גדול דברו כרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו אל תקרי כמנו אלא סמנו כביכול אפילו בה"ב אין יכול להוציא כליו משם :

(נמנה י) י ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבוה לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מיית השיבא ידדו כי היכי דלטרדו ולא לשאלו אבתרייהו וא"ר איוב נח נפשיה ואטרירו כולי עלמא

מן ויהם כלל האם ששיר גימאכט דאס פארק וואנט רבא ער האט וויא ששיר גימאכט מיט הייך ווייל ער האט אנהייבן צו ריידין פון משה זענען וויא ששיר גימאכט : וויא האבען גימאכט ער וועט אויף ריידין ששיר אויף משה : ווארום כלל האט גימאכט אז ויהושע רעם מיט ריא ארץ : און ברא ידיו האבען גימאכט צו אים דער אפ גימאכטער קאפ ואל ריידין : **פילער** האט גיט קינדער ווייל ער גיין אין ארץ ישראל : אבער וויא אזוי הייסט ער מיר **אין** גיט קינדער אין ארץ ישראל : טאמער הרגת קען אונז : דער וואס האט גיט קיין קינדער אין ויין קאפ וויא אפ גימאכט : האט כלל גימאכט אויף איה וועל אנהייבן מיט וויא צו שטענדיג : וועלן וויא מיר אויף עפעס וואגן און וויא וועלן קיין ששיר מאכין : איה **קען** וויא פריער ששיר מאכין : וויא וואלן שווייגן : דער נאך וועל איה וויא וואגן : האט כלל גימאכט צו וויא צו צא רען נאר דאס ארץ האט אונז דער ווען פון עמרם גימאכט : האבען וויא גימאכט צו כלל וויא ריידין ששיר אויף משה : האבען וויא געשוויגען : האט כלל צו וויא גימאכט **משה** האט דאך אונז ארויס גימאכט פון מצרים : און האט פון אונזערטוועגן צוריקען רעם ים : און ער האט פון אונזערטוועגן גימאכט גימאכט גימאכט פון אויף ער וועט צו אונז וואגן מאכט הייטערס און גיט ארויף אויף רעם הייטערס דארפן מיר אים אויף פאלגן : מיר וועלן אויף גיט אין ארץ ישראל און מיר וועלן איר וואלן מיר וועלן איר קענען אירן געמען : און ריא מענטשן וועלן וואס זענען אויף גימאכט מיט אים האבען גימאכט : מיר וועלן גיט קענען אויף גיט צום פאלק ווארום ער איז שטארקער פון אונז : רבי חנינא בר פפא האט גימאכט אונז וואך האבען ריא מרגלים גימאכט אין דער צייט כי חזק הוא ממנו : ואלסט גיט גימאכט פאן נאר קענו : ריא מרגלים האבען גימאכט אז דאס פאלק איז שטארקער פאר גאט : אפילו דער בער דבית פון דער וועלט אז ער וואלט בייא וויא בעראלמין כלים : וואלט ער דאס אויף גיט גימאכט אפ געמען פון וויא :

י ארץ דאס איז אלמאד וואס פאר לענדט אירע איינוואוינער : האט רבא גימאכט האט גימאכט איה האב דאס גימאכט צו געמען : און וויא האבען דאס גימאכט צום ששיר : איה האב גימאכט צום גיט וואו די מרגלים זענען גימאכט אין גימאכט דער גימאכט פון ארץ ריא מענטשן פון ארץ וואלן ויין ששיר מיט דעם מיטען וועלן וויא גיט נאך פרייען אויף די מרגלים

פ"ג ולא היה כי כיון שזכר אבילי תותי אריו הוא
מכרי ולא היו בזה שקרים דליתו שמעיהו ולאורי
ס' קריס אותם תבנים : דמי כיו מכרי . המנינים
את אביליס כשהחזירם מן הסגר דלמדיק לעיל
ככל דזכר דמטי שכי תבילא מניסו ומכרין
לאלו כעודם תת הכרזים לנרמו : כד מרשו :
מרגלים והיו ירחים לעמוד לפיסס סלקו וכו' :
והקס כלפי מעלה . שרל לרגום אותם [קאן] נמי
אכבוד כ' . במגפס . מ' לא קריק במגפס משמע
מיוהדס ורחים לסס מדס כמד מדס : נאכפס
מש . שחול כל על ל'ס כדמדיק כפרק כ' :

עלמא בהספדיה והם חשבוה לרעה ארין אוכלת יושביה
היא . ונהי בעינינו כהגבים וכן היינו בעיניהם אמר
רב כשרשיא מרגלים שקרי הוו בשלמא . ונהי בעינינו
[כהגבים] לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא [הו] ידעי
ולא היא כי הוו ככרו אבילי תותי אריו הוו מכרי להו
גביון דהוינהו סלקו באילנא שמעו דקא אמרי קא
חזינא אינשי דרמו לקטצי באילני . (סס יד) ותשא כל
העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא אמר
רבב"ח א"ר יוחנן אותה הלילה ליל ת"ב היה אמר הקב"ה הם בכו בכיה של חנם ואני
אקבע להם בכיה לדורות . (סס) ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים וכבוד ה' נראה
באהל מועד א"ר חייא בר אבא מלמד שנמלו אבנים ודקום כלפי מעלה . (סס) ויסתרו
האנשים מציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה' אמר ר"ל מלמד שסתו מיתה משונה . א"ר
הנינא בר פפא דרש רב שילא איש כפר המרתא מלמד שגשתרבב לשונם ונפל על
שבורם והיו תולעים יוצאים מלשונם ונכנסים בטבורם ומטבורם נכנסים בלשונם רב נחמן
בר יצחק אמר באסכרה מנו :

כיז

מרגלים ווער זייא זענען . אנדערע זאגן איז גישטארפען זענען אקע גיווען בשעתמיט קיט
זיין הקפד . האט זיך קיינער נישט אויסגיקוקט אויף די מרגלים . און דיא מרגלים האבען דאס
גיקעכונט פאר שלעכטס . זייא האבען גואנט אז די לאנד פאר לענדס אירע מענטשן . די מרגלים
האבען גואנט מיר זענען גיווען אין אנדערע אויגען אזוי וויא אייזשערקען . און אזוי זענען מיר
גיווען אין זייערע אויגען . האט רב משרשיא גואנט דיא מרגלים זענען גיווען גינגערס . מיר
זענען גיווען אין אנדערע אויגען וויא אייזשערקען איז רעכט . נאר מיר זענען גיווען אין זייערע
אויגען וויא אייזשערקען . פון וואנען האבען זייא דאס גיוואוסט . זאגט דיא נבטא דיא מרגלים
האבען דאס גיקענט וויסע . ווארם אז דיא נים האבען גינגעפין עסין זייערע אברים ווען זייא
זענען גינאנגען צוריק פון בגרעכנים פלעגן זייא געבין עסין אונזער דיא מענען בויסער . וויא
דיא מרגלים פלעגן זעהן אז דיא נים קענען צוא דיא מענען בויסער . זענען דיא מרגלים צוריק
גינאנגען אויף דיא בויסער . האבען דיא מרגלים גיהערט וויא דיא נים וואס זענען אונזער דיא
בויסער זאגן מיר האבען גיווען מענטשן אויף דיא בויסער און זייא זענען אזוי קליין וויא דיא
אייזשערקען . אין פסוק שטייט דיא גאנצע פאלק יורין האבען אויף גיהויבען זייער קול און דאס
פאלק האט גיוויינט דיא נאכט . האט רבא בר בר תיה גואנט פון כפי יוחננס וועגן . דיא נאכט
איז גיווען תשעה באב . האט גאט גואנט זייא האבען היינט גיוויינט אאקוויסטע געוויין . און
איד וועל זייא מאכען אז דיא נאכט וועט זיין אגעוויין אויף אייביג . דיא גאנצע פאלק האבען
גואנט מען זאל ווארפען אויף זייא שטיינער און דער פבד פון גאט איז גיעהן גיווארין אין אוהל
מועד . רבי חייא בר אבא זאגט דער פסוק דערונט אונז אז זייא האבען גינענטן שטיינער און
האבען גיווארפען זעגן גאט . דיא מענטשן וואס האבען גינענטן שלעכטע רייר אויף דיא לאנד
זענען גישטארפען דורך אכגפה פון גאט . ריש קיש זאגט זיי זענען גישטארפן מיט אגינגערקעשען
מיט . נישט וויא אלע מענטשן שטארבן . דיא בר פפא זאגט רב שילא פון דאך תבירא הט
גידרשת דער פסוק לערונט אז זייערע צינגער זענען גיווארין לאנג בוי צוא זייער נאפיל און
ווערם זענען ארויס גינאנגען פון זייערע צינגער און זענען צורין גינאנגען אין נאפיר . און פון
נאפיר זענען צורין גינאנגען ווערם אין זייערע צינגער . רב נחמן בר יצחק זאגט זייא זענען
גישטארפן דורך אסכרה . דאס איז אזוי אקראנק ים אין האקרו וואס מען ווערט דער שטיקט .

יא כיון שעלה אחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנא' (ויחגד ד) ויהי בעלות הנדרים נושאי ארון ברית ה' סתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישובו מי הירדן למקומם וילכו בתמול שלשום על כל גדותיו ונמצא ארון ונושאי הכהנים מצד אחד וישראל מצד אחד נשא ארון את נושאייו ועבר שנאמר (ס) ויהי כאשר (תמו) [תם] כל העם לעבור ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם ועל דבר זה נענש עזה שנאמר ויבואו עד גורן נבק וישללו עזה אל ארון האלהים ויאוחדו בו כי שטמו הבקר אסר ליה הקדוש ב"ה עזה ארון נושאייו נושא תוא עצמו לא כ"ש :

יב ויחר אף ה' בעזה ויכהו שם האלהים על השך רבי יוחנן ורבי אלעזר ח"א על עסקי שלו וח"א שעשה צרכיו בפניו (ס) ויסת שם עם ארון האלהים אסר ר' יוחנן עזה בא לעזה"ב שנאמר עם ארון האלהים מה ארון לעולם קיים אף עזה בא לעזה ב (ס) ויתר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעזה א"ר אלעזר שנשטנו

פניו שעלה וכו' . סיבה דמריהא דלעיל הלא אלא איירי דחמא כח ונחלק אלהי מהבב לאשכול מהם לא : א' בגלים כח : כח כמים למקום . שכתבים נמצו במקומם עד שגברו כל העם וכעברו נהק כפות רגלי הכהנים אל החרבה ונמצאו למקומם פסיעה ה' נמצאו ארון והכהנים מחד זה וכו' ואע"ג דהוא קרא דוסי כחב (המו) [תם] כל פסע לעבור קיים דמכמע דהאי פתק כפות רגלי הכהנים נעברו מי כחב לא כחב הכי הלא ארון עוקדם ומאחרי דהי סתקן כחב כל נפק לכו מן סתקן דכחב נס ויעברו ארון ה' והכהנים לפני העם והכח כחב עלו ויחן דלחון וכהנים עלו ועברו למקומם עד שגברו לעולם מי יצאו להם מי ארון הלא הי דקלאר דלי יחוש לא הכהנים נלמד שכל מן כיון לא לא חן עוקדם ומאחרי וכלי על מן הירדן דקלאר לכו כחב קלאר לכו בלכו רגליכם לאחוריים ויורם נעברו כמותו ויחיו כהנים נהק כפות רגלי הכהנים אל החרבה ויבאו מי הירדן למקומם : כחב ארון לא נעברו ועבר ויחיו קרא קרא דכחב ויחיו פסער (תמו) [תם] כל העם לעבור ויעברו ארון כחב כ' וכו'

פל פסקי שלו . כחב כחב נמצא נמצא ערבי אל לבן כי יכל דתק וכו' (שמיטל) (אמטול) ממעלה למטה : כחבן לעולם קיים . שמיטל עמו כחבמיק

יא קין . ויהי דער לעצמער מענטש פון דא יידן איז ארייף גיבאנגען פון יידן . וענען דא וואסער צוריק גיבאנגען צוא זייער ארם . אזוי ויהי עם שמיים אין פסוק ויהי דא כהנים וואס האבען גיבאנגען דעם ארון וענען אויף גיבאנגען פון יידן . וענען פאר רוקם גיבאנגען דא מר מ פון דא קים פון דא כהנים צוא דא פריקענעש האבען זיך צוריק גיבאנגען דא וואסער פון יידן צוא זייער ארם און ויהי וענען גיבאנגען אזוי ויהי נעכטן איינער נעכטן אויף אלע ברענעם . ווערט געפונען אז דער ארון מיט דא כהנים וואס האבען אים גיבאנגען וענען גיבאנגען פון דער נייט יידן . און די יידן וענען גיבאנגען פון דא אריבער נייט יידן . האט דער ארון גיבאנגען דא מענטשן וואס האבען אים גיבאנגען . און ער איז אריבער דעם יידן . אזוי ויהי עם שמיים אין פסוק און עם איז גיבאנגען אז עס האט זיך אויס גיבאנגען דאס גאנצע פאלק אריבער צוא נין דעם יידן . איז אריבער גיבאנגען דער ארון פון דאס און דא כהנים פאר דאס פאלק . און אויף דא וואס איז גיבאנגען גיבאנגען שווא . אזוי ויהי עם שמיים אין פסוק ויהי וענען גיבאנגען דא צום גורן נבון . האט ער א געשיקט וויין האנטו צום ארון פון דאס און ער האט אים אן גיבאנגען ער וואל נים פאלקע וואס דא אקסין האבען זיך אויס געריסען : האט דאס גאנצע צו ער און באקאנט דער ארון האט גיבאנגען דא מענטשן וואס האבען אים געט אגן . וועט ער דאך זיך אגידעווען שטאנען :

יב ויחר . דער פלעם פון דאס האט גיברענגט אויף עזה . און דאס האט אים דאס גיבאנגען על השך . וואס איז דער שייטש על השך . רבי יוחנן און רבי אלעזר שרינען . איינער האט על השך איז דער שייטש אויף דעם פעלער וואס ער האט גיבאנגען און האט צו גיבאנגען דעם ארון . און איינער האט עזה האט גיבאנגען וויין בריקענעש פאר דעם ארון . שר איז די שייטש ארויס ווארפען . וואס ער האט ארויס גיבאנגען דא צוואה פון זיך . און עזה איז דאס גיבאנגען פון דעם ארון פון דאס . רבי יוחנן האט עזה וועט קומען צוא עולם הלא . וואס ער עם שמיים אין פסוק מיט דעם ארון פון דאס . אזוי ויהי דער ארון לעבט אייביג . וואס ער איז דאך ביהאמטן גיבאנגען . אזוי עזה וועט קומען צוא עולם הלא ער נאך דאס אייביג לעבן

כדלמדיק ביומא גמרו יאכסיו : מרס . שנס
שאוסן על גבי נחלים :

ענש דוד . שבת על יד עזה : זמירות סיו לי מקד
כבית מגורי . כשמימי מרח מפני מליכי
ויגדקי מפני היידי משהעש בחקך וכו' לי זמירות
לשכסו : הכתף . לזון וכפלת דמחנמיין והעץ
בלש חסול עיך לחרוס עין כריסת הדעת
מהכחל כס מיד ולינו : לא נתן . משה עלמס
לבי קרת לפי שיש עליהם לשאת כנף כי לא סיו
כס ממוס אלל על דבר קדושם הכון וכסלן
[והמנוסס מוונח סוהב] :

וין כלמי בית כס וגו' לאו כין הכסל דוד כסב
אלל כסבילוסו כפרוס מפלסיוס ולידי דלידי
בלרון קט : מוס דללו . וסכסלו כו וין
כמיוס : קליס ומסמיוס סיו . ולא נסלו מלכסס
לכורו וסלו : לאו לזון כיון כמו אל תכליו סלל
סחכורו : מלן למיך דלמיוס . מי כסעסך
סכסכסס ולא הלל עמך מן הססס . וסס : מלן
סיוס . סססססס לכא מללך :

שנשנתנו פניו כחרדה אלא מעתה כל היכא דכתיב
ויחר ה"נ התם כתיב אף הנא לא כתיב אף :

יג דרש רבא כפני מה ענש דוד ספני שקרא לד"ת
זמירות שנאמר (פסלים קס) זמירות היו לי
חקך בבית מגורי א"ל הקב"ה ר"ת שכתוב בהן (מסלי
נ) התעף עיניך בו ואיננו אתה קורא אותן זמירות
הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן
יודעין אוהו שנא' (נמנר ז) ולבני קרת לא נתן כי
עבודת הקדש עליהם בכחף ישאו ואיהו אתייה
בעגלה :

(ט"ו ו) יד ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה'
משום דראו ויך . ר' אבהו ור' אלעזר
ה"א קוצרים ומשתחוים היה וח"א מלי' (נמי) אמור
(פ"ג) מאן אמריך דאמריית ומאן פייסך דאפייסט (סס)
וין

לעבין : נחר דוד ער אשר פרץ ה פרץ בעוה . רבי ארעור ואגס דער פנים פון דוד איז
גיוראין שווארץ און איינגעטריקונט אזוי וויא אקיוכר וואס ווערט גיבאקט אויף קילין . ווייל
נאט האט אויס גיפראקען אאזיס פרעכונג אין עוה . פרענט דא גמרא וואו עס שטייט נחר
ואלן מיר אויף אזוי רשען . אז ויין פנים איז גיוראין שווארץ און איינגעטריקונט אזוי וויא
אקיוכר וואס איז גיבאקט אויף קילין . ענפערט דא גמרא אלע מאהר שטייט נחר אף . איז דער
פייטש דער פערס איז דער היצט גיוראין . אבער דא שטייט גיט אף . נאר נחר אללין . איז דער
פייטש שווארץ און איין געטריקונט גיוראין :

יג כרש . רבא האט גידרשט פאר וואס איז דוד בסגן גישטרעפט גיוראין ווס דוד
אים איז עוה גישטארבן . ווייל ער האט גירענען דא תורה וסרות . אנזאנג . אזוי וויא עס
שטייט אין פסוק דינע הקים וענען ביי מיר גיווען אנזאנג . אין דער שטוב וואו איז האב
גיפארבטן . דוד הכלה האט גזאגט ווען איז האב מירא גיהאט פאר מיינע פיינט און איז בין
גיווען פאר זארגט . האט מיר דין תורה פריילאך גימאכט אזוי וויא אנזאנג . דא נאט גזאגט
צוא דוד בלך דא רייר פון דא תורה וואס בייא וויא שטייט תתעף עיניך בו ואיננו . דוא
וועסט נאר אסאך געבן מיט דין אויג דוא וועסט נאר אפסיל איר אויף הערין צוא לערנען .
איז שוין גיטא דא תורה בייא דיר בארף מען האף דא תורה אייביג לערנען . רופסטו וויא
וסרות . אנזאנג . אנזאנג איז האף נאר אסאך . ווערט אויס אז מען בארף גיט לערנען דא
תורה שטענדיג . זאגט נאט איז וועל דיר באבען שטריכלען ודוא וועסט פאר געסן אזוי
אזאך וואס אפילו דא קינדער פון תמר ווייסן דאס אויף . וועסטו ועדן אז דא תורה סיו מען
אייביג לערנען . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק צוא דא קינדער פון קרת האט משה גיט גיגעבן
קין פורען . ווארום אויף וויא איז גיווען אהילגע דינסט . אויף דעם אקסיל האבען וויא דאס
גיבארפט שטאנן . און דוד קט גיבארפט דעם ארון אויף אונזן :

יד גי . נאט האט גישלאגען דא מענטשן פון בית שמש ווייל וויא האבען גיווען
דעם ארון פון נאט . פרענט דא גמרא ווייל וויא האבען גיווען דעם ארון דריבער בארף מען
וויא שלאגן . זאגט דא גמרא רבי אבהו און רבי ארעור קריגען אין דער זאך : איינער זאגט מען
האט וויא גישלאגן ווייל וויא האבען געשניטן דא תבואה און האבען ויך גיבוקט צום ארון .
און האבען גיט אונזע גיליגט ווערע אפערט צו געבן פבוד דעם ארון . נאר וויא האבען גיקוקט
אויף דעם ארון אזוי וויא מען קוקט אויף אפארסטע זאך . און איינער זאגט גיט מען האט וויא
גישלאגן

ויך בעם שבעים איש וחמשים אלף איש רבי אבהו ור' אלעזר ח"א שבעים איש היו וכל אחד ואחד שקול כחמשים אלף איש וח"א ג' אלף היו וכל אחד ואחד היה שקול כשבעים מנהדרין :

(ע"ו ו) **מן ויהי** כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויוצא שור וסריא וכתוב

(ד"ס פ סו) שבעה פרים ושבעה אילים א"ר פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור וסריא על כל שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים א"ל רב חסדא א"כ מצאת כל א"י במות אלא א"ר חסדא על כל שש פסיעות שור וסריא על כל ששה סדרים של שש פסיעות ו' פרים וז' אילים, כתיב (פס"ג) נח בידון וכתוב (ע"ז ו)

נכון (א"ר יוחנן) בתהלה בידון ולבסוף נכון נמצאת אומר שלשה מיני אבנים היו אחד שהקים משה בעבר הירדן שנאמר (דברים ט) בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר ולהלן הוא אומר (שס כז) וכתבת עלהאבנים את כל דברי התורה הזאת וגו' ואתיא

באר

בזה ששה פרים ושבעה אילים, כד"י וכי רישא דקדא וכו' בעבור כלליתם את כלים ששאר ארון פרים ב' ויוצא שבעה פרים ושבעה אילים : מללז כל ל"ג נמיה, מוצתהו דעל כל פסיעה מוצת : כתיב בידון, כד"י ויהי עד גזון בידון וישלח עזה וגו' וסמאל ליהי גזון ממן : כחלל, כשנא הארון שם משה לכל כידון הסוג, שסג את עז : ולכ"י, לאור שסמאל שלשה פרים בנים עובד לדוס נעס (לס) גזון סכין את ביהו דכתיב (ויקרא) כ' את עובד לדוס ולסמו כחללס ילדו כסס שסס פרים אתו וסמיו דכתיב פסולתי סממיו גו' וכתיב פרים וסריא לעובד לדוס וסממיו כסס כני מנחם דכ"י חלנו גזון נכון הוא גזון לדוס סינוס וז"ל את כ"ג כחללס נכון ונכסוף בידון על סס מנחם סמאלו כני וכוס הרב וכידון נכון שבר וסורבן סל כמו ילדו סמיו : כידו : מללז אומר, סיס דכתיבא דלעיל הול אלף פסוס דסל סס וסל ד"ס וס מנחם עוס כססיק ככל כ"י : ססמיו מוס סמיו סידון, כססוס מללז וסנא דכ"י כתיבא קל סלל כסן וק"י עבר כסמיו עבר סידון כני קל כססוס מללז או כסל כססוס ק"ל חן כסן עבר סידון וסל עבר כססוס : כלל, ללל, סנא ססס מנחם כסר עיל קסלס וכסלס לללז וקסוס סס :

גישלגין עייל וי"א האבען גיקוקט אויף דעם ארון, נאר ווייז וי"א האבען גירעט צום ארון שגערבעט הייז, ווער האט דיר דער צערונט ווס דו בייסט אין פעם גיווארין און בייסט געבריינע ב"י ריא פלשתיים, און ווער האט דיר איבער גיבעטין וואס דוא בייסט איבער גיבעטין גיווארין און בייסט צוריק גיקוקט, האט גאט גישלגין אין דעם פאלק ויבעציג מענטשן און סופציג סווענער מענטשן, רבי אברהם און רבי אהרן קריינע, איינער זאגט מען האט נאר גישלגין ויבעציג מענטשן : נאר יעדער מענטש פון דא ויבעציג איז גיווען גיווארין גענין סופציג סווענער אנדערע מענטשן, און איינער זאגט מען האט גישלגין סופציג סווענער מענטשן, און יעדער מענטש פון דא סופציג סווענער איז גיווען גיווארין גענין ויבעציג סנהדרין :

מן ויהי, עס שטייט אין פסוק אז ריא וואס האבען גישלגין דעם ארון פון גאט האבען גיטרעטן וועקס טרים, האט ער גישלגטן אאקס און אנגעשטערטן אקס, און אין איין אנדער פסוק שטייט מען האט גישלגטן ויבען אקסין און ויבען ווידערס, האט רב פפא בר שמואל טאגט אויף יעדער טריט האט מען גישלגטן אאקס און אנגעשטערטן אקס און אויף יעדערע וועקס טרים האט מען גישלגטן ויבען אקסין און ויבען ווידערס, האט רב חסדא גאגט צו רב פפא האט מען דאך פאר גימאכט נאך ארץ ישראל מיט מוצתות אויף יעדער טריט האט מען גימאכט אמוצת, האט רב חסדא גאגט אזוי איז גיווען אויף אלע וועקס טרים האט מען גישלגטן אאקס און אנגעשטערטן אקס, און אויף אלע וועקס סאהל וועקס טרים האט מען גישלגטן ויבען אקסין און ויבען ווידערס, פרעגט דא גמרא אין דברי תמים שטייט גזון בידון, און אין שטאר שטייט גזון נכון, האט רבי יוחנן טאגט אין אגהיב ווען מען האט דעם ארון גיבראכט אויף דעם ארם אז דער ארון גיווען וויא אשפוז, ער האט גיבראכט עווה, דער נאך וויא דער ארון איז שוין גישלגטן דריי חדשים ביי עובר אדום, איז דער ארון גיווען נכון, אן גיבראכט, ער האט אן גיברייט דא שטוב פון עובר אדום מיט קינדער און מיט בייבקיט, ווערן קיין אז דריי ערליי גיברייט דא שטוב פון עובר אדום מיט קינדער און מיט בייבקיט, ווערן ווייט יתדן, אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אויף דער ווייט יתדן אין לאנד מואב, הואיל משה כפר האט משה אן גיברייט צו בשיירין די תורה, און דאסין שטייט דא זאלסט שרייבן אויף

ריא

סיד כתבו. על הזכות בזה עינינו סוף למדו חומות
היום [הפסוק הזה] הלא לא נעשו לרבים
בני אדם הלא לכל ולמה כל הכותב שלא יוכל
פסוקו פה לאומות לומר לא סיס למ מסיק ללמוד :
מסירין שלהם. סופרים שלהם והם קורין אותם
מסירין : וכו'. ודעוקה כלומר נעלה משם
ע"י העוקה : וכתבו להם מלמטה . בסוף הדף :
למטה אשר לא ילמדו אותם לעשות . לעיל מיטת
כתיב כי הכתב תחריטם ודבר זה כתבו למטה
להודיע לשבעה חומות היישובים חון מגבול ארץ
ישראל שלא נטונו להחריטם הלא אותם שכתבו
הגבולים נטונו להחריטם כדי שלא ילמדו חומות
נושבה קלקלהם הלא אותם היישובים חוץ לא ארץ חתם
חומות בתשובה קבלו אותם וכו' בהדיא בתוספתא
אם ארץ חתומים כסא חנו נקבלים אותם וכתבו חתם
מקבלים שמתחת ידא עומדים : מ"ט דכתיב שטעון
החומר על גבי כיד כתבו : על עסקי סיד . שכתבו
נכתבו עליו וזכרם מגבול לעיניהם ולא למדו :
הלא שרש . גויסם שכל זמן שאין המהירים סם
קרויים עמים אין מקום הלא מכתובם סיד : כ"ג

באר באר . ואחד שהקים יהושע בתוך הירדן שנאמר
(יחזקאל ד') ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן
ואחר שהקים יהושע בגלגל שנאמר (ס') ואת שתיים
עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע
בגלגל :

מן ת"ך כיצד כתבו ישראל את התורה רבי יהודה
אומר על גבי אבנים כתבוה שנה' (דברים כז)
וכתבת על האבנים את כל דברי התורה ואח"כ כדוהו
אותו בסיד א"ל רבי שמעון לדבריהם היאך למדו אומות
[של אותו הזמן] את התורה א"ל בינה יתירה נתן
הקב"ה באומות ושגרו נוסחין שלהם וקלפו את הסיד
והשיאורה באותה שעה נתחתם גזר דינם (על ע"ז) לבאר
שתת שהיה להם ללמוד תורה ולא למדו רבי שמעון
אומר על גבי סיד כתבוה וכתבו להם למטה (דברים כ)

למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם הא למדת שאם חזורים בתשובה מקבלים
אותם אמר רבא בר (רב) שילא מ"מ דר"ש דכתיב (ישעיה לג') והיו עמים משרפות סיד על עסקי
סיד ורבי יהודה אמר לך כסיד מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם האומות אין
להם

דיא שמייער דיא אלע הייד פון דיא תורה פאר תמב . גא נין קלאר . לערנען סיד אפ פאר פון
באר . אזוי וויא בארמין האט ער געשריבען אויף שמייער . אזוי דא וואס עס שמיים הואיר משה
באר . האט ער אויף געשריבען אויף שמייער . דיא אנגערעכע שמייער וואס יהושע האט
גישטעלט אין ירדן . אזוי וויא עס שמיים אין פסוק צוועלף שמייער האט יהושע גישטעלט אין
ירדן . דיא דריטע ערלייא שמייער וואס יהושע האט גישטעלט אין גלגל . אזוי וויא עס שמיים
אין פסוק און דיא צוועלף שמייער וואס וויא האבען גינאפען פון ירדן האט וויא יהושע אויף
גישטעלט אין גלגל :

מן פנו רבנן . דיא רבנן האבען גילערנעט וויא אזוי האבען דיא ירדן געשריבען דיא
תורה אויף דעם מזבח וואס אויף דעם בארג עיבל . רבי יהודה ואגם וויא האבען געשריבען די
תורה אויף דיא שמייער . אזוי וויא עס שמיים אין פסוק דא ואלקסם שרייבען אויף די שמייער
דיא אלע הייד פון דיא תורה . דער נאך האט מען פשקערט דיא שמייער מיט וואפנע . קט
כפי שמעון נאגם צוא רבי יהודה נאך בייגע הייד אז דיא וואפנע איז געווען פשקערט אויף דיא
אותיות . וויא אזוי האבען דיא פערקער פון יענער צייט גילערנעט תורה . האט רבי יהודה נאגם
גאט האט גיגעבן גוים חכמה אין דיא פערקער און וויא האבען געשיקט זייערע שרייבערס און
וויא האבען אפ גישליט דיא וואפנע און וויא האבען איבער גינעצט דיא תורה אויף אלע
ערד'י שפראכן . וויא האבען גיקענט לערנען דיא תורה . און האבען איר גיט גילערנעט . רבי
שמעון ואגם מען האט געשריבען דיא תורה אויף דיא וואפנע . און אונטערן האט מען געשריבען
דעם פסוק ופאר וואס הייסט גאט פאר וויסאנען דיא פערקער וואס וואהרנען אין ארץ ישראל . פון
וועגן וויא זאלן אויף גיט לערנען צו פארה אקע אומווייזיקייט . דס איז נאר דיא גוים וואס
נעמען אין ארץ ישראל . אבער דיא גוים וואס נעמען אויסער ארץ ישראל . אויב וויא וועלען תשובה
פארה וועט מען וויא צו נעמען צו די וויינישע פאר ואמלונג . רבא בר שילא ואגם פיר וואס האבט
רבי שמעון אז מען האט געשריבען דיא תורה אויף דיא וואפנע . ווארום עס שמיים אין פסוק
והיו עמים משרפות סיד . מינעט דער פסוק דיא פערקער וועלן פאר פקענט ווערן אין גוים .

להם תקנה אלא שריפה כמאן אולא הא דתניא (זכרים
 (כל) ושבת שבי לרבות כנענים שבח"ל שאם חוזרים
 בתשובה מקבלים אותם (דף לו) כמאן כר' שמעון :
יו בוא וראה כמה נסים נעשו באותו היום עברו את
 הירדן ובאו להר גריזים ולחר עיבל ויחר מסו
 מיל ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם וכל העומד
 בפניהם מיד נתרו שנאמר (שמוס עב) את אימתי אשלח
 לפניך והמותי את כל העם אשר תבא בהם וגתל'
 את כל אויביך אליך ערף ואומר (סס טו) תפול עליהם
 אימתה ופחד בגדול וזרועך ידמו כאבן עד יעבור עמך
 ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קניית זו ביאה
 שניה אמור סעתי ראויין היו ישראל לעשות להם נס
 כביאה שניה כביאה ראשונה אלא שגם החטא . וז"ח תביאו את האבנים ובנו
 את המזבח וסדרו בסיד וכתבו (עליו) [עליהם] את כל דברי התורה
 בשבעים

ובתי שבו . לרבות כנענים שכתוב לארץ וקרא
 מן לארץ כתיב כי חאל למלחמה מן הארץ נחון
 לארץ וכן חיל דסערי כי חאל למלחמה במלחמה
 כדכח הכוזב מדבר דבי חאל משמע כדחטא על
 דמק' לאלה וזכית שבו לרבות כנענים שכתוב כל
 כדכח להחיר כנענים שכתוב ולקיים מהם יפה
 סוף שכל יום בכלל לא חסיו כל כמות דכח וזכית
 קרא יחידא הוא : כמאן כר"ש : דלחר שכתוב להם
 שיחור כדשונב ויקבלום אלמא לא היו כעומדים חוץ
 לגבילים בכלל לא חסיו כל כמות חל לר' יהודה כולם
 בכלל לא חסיו כל כמות :

נחון . וקבלום כר"ש : וכדכח : לשון מכותם וערכוב
 סוף מה שכתוב : כולם רחוקים : כימי
 יחשבו : כולם שנים : כימי עזרה : לעשות לנס עם .
 למות כדכח ולא יחו . מה העכדים למלחמה : חלל
 צדק . כולם של יחלל כימי בית ראשון שגבר
 מליכס שכל יחלל חלל כדכח מן כנס מכל

ווייל וייתן הימנע נים דיא תורה וואס איז געשריבען גיווארין אויף דיא וואפנע . און רבי יהודה
 נאמט דר פסוק מיינט די פעלקער וועלן זיין אזוי ווי וואפנע . אזוי ווי וואפנע ווערט נים פר בעסערט נאר
 אז קען פרענט וייתא . אזוי דיא פעלקער וועלן אנדערש נים פאר בעסערט ווערן נאר דאך
 דעם פיער פון גיהנם . נאמט דיא נאמט ווער וועט זיין וואס מיר האבען גיערנט עם
 שמיים אין פסוק וישיבת שבי . דא וועסט פאנגען זיין פאנגעשאפט . דאס מיינט מען אז דא
 וועסט האלטען מלחמה אויפער ארץ ישראל און דא וועסט דארט זעהן אשיינע גויה פון דא
 פנענים . מענטש איר נעמען פאר צוויי . ווארום אז וייתא מוהען תשובה נעמט קען וייתא צוא
 די יידישע פראמלונג . דס איז אזוי ווי רבי שמעון . וואס ער האט גזאמט פיער אז אלע גוים וואס
 נעמען אויפער ארץ ישראל אז וייתא מוהען תשובה נעמט קען וייתא צוא דיא יידישע
 פאר וואפנע :

ין בוא . קום ועה וויא פיל גסים עם איז גימאהן גיווארין צוא . דיא יידן אין דעם טאג .
 וייתא וועגן אריבער גימאנען דעם יידן : און נעמען גיקומען צום פארג גרייז און צום פארג
 עיבד . וואס וייתא וועגן ווייט פון יידן מער וויא זעכציג תרומם שבת . און קיין בישעפעניש קום
 גיט גיקענט בישמיין פאר וייתא . און ווער עם דעם ויז גישעפעלט פאר וייתא האט פון אים אנגעהויבן
 גיין צוואה פון שרעק . אזוי וייתא עם שמיים אין פסוק גאט האט גזאמט מיין מורא וועל איך שיקען
 פאר דיר . און איך וועל פאר מוכען דאס גאנצע פאלק וואס דא וועסט קומען צווישען וייתא .
 און איך וועל געבין בייע אלע פייגט וועלן זיין צוא דיר מיט וייער האקין . ווייל וייתא וועלן
 אנמלוסען פאר דיר . נאך שמיים אין פסוק עם וועט פאלען אויף וייתא אמר און אייגענעניש
 דודך ביין גרויסען ארעם וועלן וייתא שווייגן וויא אשמיין . ביין פאלק וועט אריבער גיין . דס
 מיינט מען דאס ערשטע מאל וייתא יידן וועגן אריין גיקומען אין ארץ ישראל . אין דיא צייט פון
 יהושע . ביין עם וועט אריבער גיין דאס פאלק וואס דא האסט גיקויפט . דאס מיינט מען דאס
 אנדערע מאל וייתא יידן וועגן אריין גיקומען אין ארץ ישראל . אין דיא צייט פון עזרא . פון
 דאנען ווען מיר אז דיא יידן וועגן גיווען אן גיפרייט עם ואל וייתא גימאהן ווערן גסים ביי דעם
 אנדערען אריין קומן אין ארץ ישראל . אזוי ווי ביי דעם ערשטן וועגן . דס נאך האבען וייתא גימאהן
 דריבער איז גיט גימאהן גיווארין קיין נסים פון וייער וועגן . דס נאך האבען וייתא גימאהן
 דיא שמייער און האבען גימאהן פון דיא שמייער אמנח . און בישמיים דיא גימאהן מיט
 וואפנע

מקור: יחזקאל יחזקאל. שם יחזקאל
 פירוש חזקיהו חזקיהו חזקיהו חזקיהו
 שם יחזקאל. שם יחזקאל. שם יחזקאל.
 למקור חזקיהו. שם יחזקאל. שם יחזקאל.

כַּעֲלֶשְׁחַן שְׂנֵא' (דַּעֲרִים לֹא) בִּאר דִּמְב וְהַעֲלֹ עֲזֻלֹּה
וְשִׁלְמִים וְאֵכֹל וְשָׁתוּ וְשִׁמְדוּ וּבְרִבּוּ וּקְלָלוּ וּקְסָלוּ אֶת
הַמִּכּוֹנִים וּבִאוּ וְלֹנּוּ בְּגִלְגֵּל שְׂנֵא' (יִסְוֹף לֹא) וְהַעֲבִירֵם אוֹתָם
עִמָּכֶם וְהַגִּירֵתָם אוֹתָם בְּמִלּוֹן יִכּוֹל בְּכֹל מְלֹךְ וּמִלּוֹן תִּלְ

אשר חלינו בו הלילה וכת' (סע) ואת י"ב האבני' האלה אשר לקחו מן הורק חקים יהושע בגלגל. תנא צרעה לא עברה עמהם ולא והכריב (שמיט כג) ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה וגו' אר"ל על [שפת] הדרך עמדה וורקה בהם מרה וממחה את עיניהם מלמעלה ומרסותן מלמטה שנאמר (עמוס כ) ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כנובה אריום נבהו וחסון הוא כאלונים ואשמיד פרוי מסעל ושרשיו מתחת רכ פפא אמר שתי צרעות היו חדא דמשה וחדא דיהושע דמשה לא עברה דיהושע עברה .

(ד) לֹכֵחַ יֵחַ מִשְׁנָה שֶׁשָׁה שְׂבָמִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר נְדִיּוּם וְשֶׁשָׁה שְׂבָמִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר עֵיבַל וְהִכְהִנִם וְהַלּוּם וְהָאָרֶץ עֹמְדִים לְמַחְצֵה כְּאִמְצֵה הַכְּהֻנִּים מְקִיפִין אֶת הָאָרֶץ וְהַלּוּם אֶת הַכְּהֻנִּים וְיִשְׂרָאֵל מִזֶּה וּמִזֶּה שְׁנֵאֵמַר (יִסְעֵה מ) וְכָל יִשְׂרָאֵל וּזְקֵנָיו וְשׁוֹטְרֵיוֹ וְשׁוֹפְטָיו עֹמְדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לְאָרֶץ נֹגֵד הַכְּהֻנִּים הַלּוּם וְהַפְּכוֹ

וּנְתַנָּה. אִיזֵי דְרַא וְהַאֲנַע הַאֲנַע וְיֵיא גַעֲשִׁירֵיבֶען אֶלֶךְ רַיִד פֿון דִּיא הִטְרָה. אִיבֶער גִּינְעֵטֶס
 אויף וִיבֶעֱצִיג שְׁפִירָה. אַזוי ווִיא עִם שְׁמִיט אִין פֿסוק פֿאַר הַיִּסָּב. נִט פֿשִׁירֶט; דָּער נָאָה
 הַאֲנַע וְיֵיא מְקִירֵב גִּינְעֵן עֹדוֹת אֹנֶב שְׁלֵמִים. אִזֵּי וְיֵיא הַאֲנַע גִּינְעֵסִין אֹנֶב גִּיטְרֵנְקֶס אֹנֶב
 שְׁפִירָה דִּיה גִּפְרִיט. אִזֵּי רִיא לֹרֶם הַאֲנַע גִּנְאָט רִיא בְּרָכוֹת אֹנֶב קְכָלוֹת. אִזֵּי וְיֵיא הַאֲנַע
 אַזֵּי וְהַאֲנַע רִיא שְׁמִינְדֶר. אִזֵּי וְיֵיא וְעִנְעֵן גִּיטְמֶען אֹנֶב הַאֲנַע גִּינְעֵכְטִיגֶס אִין גִּלְגֵּל. אַזֵּי וְיֵיא
 עִם שְׁמִיט אִין פֿסוק אִיר וְאֶלֶס מְרָאגִין רִיא שְׁמִינְדֶר מִיט אִירֶה אֹנֶב אִיר וְאֶלֶס וְיֵיא לִיגִין וְהַאֲנַע
 אִיר וְעִם גַּעֲכְטִיגֶען. וְהַאֲנַע אִיר מִינְעֵן אִיר יֶעֱרֶר אִירֶם יִוָּאס וְיֵיא וְעִלְוִין גַּעֲכְטִיגֶען אֶרֶץ
 וְיֵיא אִירֶם שְׁמִינְדֶר רִיא שְׁמִינְדֶר. שְׁמִיט אִין פֿסוק וְהַאֲנַע אִיר וְעִם גַּעֲכְטִיגֶען רִיא נֶאכְט. אִזֵּי עִם
 שְׁמִיט אִין פֿסוק אֹנֶב רִיא צִוְעֵלֶף שְׁמִינְדֶר וְהַאֲנַע וְיֵיא הַאֲנַע גִּיטְמֶען פֿון יִרְדֵּן הַט יְהוֹשֻׁעַ אִירֶם
 גִּיטְמֶעֱטֶס אִין גִּלְגֵּל. מִיר הַאֲנַע גִּלְגֵּרִיגֶט רִיא צֶרֶחַ אִזֵּי נִיט אִירֶבֶר גִּנְאָנְעֵן מִיט רִי יִרְדֵּן
 דָּעם יִרְדֵּן. פֿרֶעֱטֶס רִיא גִסְרָה עִם שְׁמִיט דָּאָה אִין פֿסוק אִיר וְעִל שִׁקֵּעֵן רִיא צֶרֶחַ פֿאַר דִּי
 אִזֵּי וְיֵיא וְעִם פֿאַר מְרִיבֶען בִּיגֵל פִּינְטֶס הַאֲנַע רִישׁ דִּקִּישׁ גִּנְאָט רִיא צֶרֶחַ אִזֵּי גִיטְמֶאנְעֵן פֿי
 דָּעם בְּרַעַב יִרְדֵּן אֹנֶב וְיֵיא הַאֲנַע גִּיטְרֵנְקֶען אִירֶם וְיֵיא אִיר גִּיטֶס אֹנֶב וְיֵיא הַאֲנַע בְּלִיגֶט גִּיטְמֶאכְט וְיֵיא עֶרֶךְ
 אִיגִין פֿון אִירֶין. אִזֵּי פֿון אֹנְמֶען הַאֲנַע וְיֵיא מִסְרִם גִּינְעֵן וְיֵיא וְאֶלֶין נִיט קֶענֶען הַאֲנַע
 קִינְדֶר. אַזוי ווִיא עִם שְׁמִיט אִין פֿסוק אִיר הַאֲנַע פֿאַר מִילְכִּיגֶס דָּעם אֶמְרִי פֿאַר וְיֵיא. וְהַאֲנַע נִין
 חִיָּה אִזֵּי גִינְעֵן וְיֵיא רִיא הִיָּד פֿון אֶמְעֵנְעֶבֶטִים אֹנֶב עֶר אִזֵּי גִינְעֵן שְׁמִירָה אַזוי וְיֵיא אֶלְיִנְעֶבֶטִים
 אֹנֶב אִיר הַאֲנַע פֿר מִילְכִּיגֶס וְיֵיא מְרֻכֶט פֿון הוֹיבִין וְבִלְיגֶט גִּיטְמֶאכְט וְיֵיא אִירֶין. אִזֵּי וְיֵיא וְהַאֲנַע
 הַאֲנַע אִיר פֿאַר מִילְכִּיגֶס פֿון אֹנְמֶען. עֶר וְאֶל נִיט קֶענֶען הַאֲנַע קִינְדֶר. רַב פֿאַר וְהַאֲנַע צִוְיֵי
 צֶרֶחַ וְעִנְעֵן גִּינְעֵן. אִיגֵע פֿון מִשָּׁה. אִזֵּי וְיֵיא אֶרֶחַ פֿון יְהוֹשֻׁעַ. רִיא צֶרֶחַ פֿון מִשָּׁה אִזֵּי
 נִיט אִירֶבֶר גִּנְאָנְעֵן דָּעם יִרְדֵּן. אִזֵּי רִיא אֶרֶחַ פֿון יְהוֹשֻׁעַ אִזֵּי אִירֶבֶר גִּנְאָנְעֵן
 דָּעם יִרְדֵּן :

יין משנה. נעסן שקמים ונענן אדיר גימאנען אויף דעם בארג גרויס. און נעסן
דעם ונענן אדיר גימאנען אויף דעם בארג. עיבל. און ריא פהנים און ריא לזים און ריש
נענן גישמאנען אונטען צווישען בידע בערג. ריא פהנים האבען ארומגערינגולט דעם
און ריא לזים האבען ארומגערינגולט ריא פהנים. און ריא ידיו ונענן גישמאנען אויף
בארג און אויף דעם בארג. אזוי וואו עס שטייט אין פסוק אלע ידיו און ריא אלטע און
שפטים און ריא שפטים ונענן גישמאנען אויף ריא בערג פון ריש וואו און פון ריש

הפכו פניהם כלפי ה' גרים ופתחו בברכה
ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה
הועבת ה' אלו ואלו עונין אמן הפכו פניהם
כלפי ה' עיבל ופתחו בקללה (דברים כו) ארור האיש
אשר יעשה פסל ומסכה והיו אלו ואלו עונין
שגומרים ברכות וקללות ואחר כך הביאו את המזבח
ונבנו את המזבח וסדרוהו בסיד ונזכו עליהם את כל
דברי התורה בשבעים לשון שנא' (ס) באר היטב
ונשלו את האכנים והיו וננו במקומה :

(דף לו) **י"ח גמ'** מאי (יפסע ל') וזיתאי אמר רב כהנא בדרך שחלוקין בין גמ' לחלוקין באבני הפזר מיתבי שני אבנים טובות היו לו לכ"ג על כתפיו אחת מכאן ואחת מכאן ושמות של י"ב שבטים כהוב וליהם ששה על אבן זו וששה על אבן זו שנאמר (שמות כח) ששה משמותם על האבן האחת ואר שמות הששה הנותרים

ומתן על הכדים : ספרו . הלויס פיהם כנגד
 נדבתיים וספרו : כל הכדורים כי חומרים
 מהם בלום בדים : כלו ואלו , שבה נדבתיים וספרו
 עיניו אל הכדורים אלה ועודו לנכח אל שרי הבטנים
 נדבתיים ומקלסם אלה הלויס העומדים בין שני
 פיהם פיהם פיהם : לבר נדבתיים נדבתיים ואלו
 שני כקלס : כדורו אל הכדורים . נדבתיים ונכח
 שני סתם וכו' וספרו : עיניו אל כל דברי הכדורים
 כדורו אל הכדורים : ונכח אל הכדורים . כדורו אל
 סתם ואלו : שבעה העולות והכדורים נדבתיים
 וספרו עליו עולות : ואלו נדבתיים . כדורו עולות
 נגלגל וכן קיומו אל הכדורים :

מלא והחליף. בכפר יסופע הכי כחוש כהלי קרה
דמיתקין וכל ישראל וקנין וגו' היו אל מול
כר גריוס והחליף אל מול הכר עיבל להחליף
לתיכחז והחליף דמיתקין חלוי חלוי
אלו הוצי סוכר נמוס חזה: כדוך שחלוקין .
ספוטיוס כר גריוס וזכר עיבל כדכחז חלה
יעמוד לנרץ אל סכ על הכר וזכר חלה יעמוד על
הקלה כר עיבל: כר חלוקין חלוי חלוי .

זיט ארין. געניין דיא כהנים אונ דיא לויים. דיא לויים האבען אומגיקערט זייער פנים געניין דעם פארג גרויס אונ האבען אנגיהויבן צו בענטשן דיא פאלק. גיבענשט זיך זיין דער מענטש וואס ער וועט נישט מאכן קיין בילד אונ קיין געזאכענעם גאט וואס האט אים אומוויידיג אונ פארטראקט ביים גאט. דיא וואס זענען גישטאנען אויף דעם פארג גרויס אונ דיא וואס זענען גישטאנען אויף דעם פארג ע.ב. האבען געענפערט אמן. דער נאך וואפען די לויים אומגיקערט זייער פנים צום פארג. עיבל. אונ האבען אנגיהויבן פלוכין דיא פאלק. פאר פלוכט זאל זיין דער מענטש וואס ער וועט מאכן אפריד אדער אגזאכענעם גאט. אונ דיא וואס זענען גישטאנען אויף דעם פארג. עיבל. אונ דיא וואס זענען גישטאנען אויף דעם פארג גרויס אונ זענען געענפערט אמן. אונ אזוי האט מען גיטאדן ביז מען האט אפ געזאגט אלע ברית אונ אלע ערלות. דער נאך האט מען גיבראכט דיא שטיינער אונ מען האט גיבראכט דעם כוכם. אונ מען האט געשקירט דיא שטיינער מיט וואפען. אונ אויף דיא וואפען האט מען געשריבען אלע הייד פון דיא תורה איבער געזעצט אויף זיבעציג שפראכן. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק פאר דיא נט בשירת. אונ וויא האבען גענומען דיא שטיינער אונ זענען גיקומען אונ האבען געעכטאנט אויף זייער ארט:

יח נגרא . אין פסק שטייט ובהציו אל מלך הר עיבל . און העלפט יודן זענען
גישטאנען אויף דעם פארן עיבל פאר וואס שטייט ובהציו מיט אה . ואל שטיין וחי . האט
כב בהנא נאמא אזוי וויא דיא יודן זענען דא צו פילט גווארן . העלפט אויף דעם הר גרויס און
העלפט אויף דעם הר עיבל . אזוי זענען וויא צומיט געווארן בייא דיא שטיינער פון אסוד .
זעקס שבטים זענען גיווען געשריבען אויף איין שטיין . און זעקס שבטים זענען גיווען געשריבען
אויף דעם אנדערן שטיין . זעקס שבטים פון איין שטיין זענען גישטאנען אויף דעם פארן גרויס
און זעקס שבטים פון דעם אנדערן שטיין זענען גישטאנען אויף דעם פארן עיבל . דריבער
שטייט ובהציו מיט אה . ווייל דאס מיינט מען דיא צווייא העלפטן פון אסוד . פרגעט דו נגרא
סיר האבען גלעזענט צווייא טייערע שטיינער האט דער כהן גדול גיהאט אויף זיינע אקסלען
איין שטיין אויף דעם אקסיל . און אין שטיין אויף דעם אקסיל . און דיא נעמען פון דיא צוועלף
שבטים איז גיווען געשריבען אויף דיא צווייא שטיינער . זעקס נעמען אויף דעם שטיין . און
זעקס נעמען אויף דעם אנדערן שטיין . אזוי וויא עס שטייט אין פסק זעקס פון גלעזע נעמען

בכחם ששם משמחם וגו' דבק ששם דבר גריד
הקצונים על אחת ושם דבר עיני כרחוב על שם
הימים וכו' ואולי דבר חקק בחתם
האברים: כחולתם: כבוד לידם ששם האחרונים
שכדן גז דבר ישכר וכו' יוסף נמיין זה סדר
לידתם וכו' הארונים נכתבו גם יחדיו ראובן שמעון
לוי דן נפלי כחן לידת חן מוסד: וכו' על
לקיים פירי ששם הארונים כ"ד הוא דבר:
לדן כדן שחלקן בחומם ספקדים: כלי' לא כדן
שכדן בחומם הקצונים הוא ספר וידן ששם
כדראובן אל שמו הארשים אשר יעשו ארשים:
בחומום ש: כחולת ואל שמו הארשים ששמן לן
אשר ישכר וכו' בחת מן וכו' בשם נמיין דן
שפלי גז דבר יוסף: א"כ מה תלמוד נחם
ותולדות: האילו לא כדן לידם גם נשדן:
ויוכר דבר כח: ולכו עמו א"כ וס סדר
ירושלמי עיני דליו סדר גריד שמעון לוי
וארשים ושכר וכו' ונפלי וכו' עיני ראובן גז
אשר וכו' ונפלי: מדינת מחזיון כו' וס
אמר וכו' וכו' על (היומן שחלקין)
מחזיון מחזיון שחלקין: מחזיון לוי נחם: זקן
האילו לא כדן גריד שדן ששם לוי מחזיון:
מחזיון שחלקין

הנותרים על האבן השנייה כתולדותם שנית כתולדותם
ולא ראשונה כתולדותם מפני שיהודה מוקדם וחמשים
אותיות היו כ"ה על אבן זו וכ"ה על אבן זו ר' חנינא בן
גמליאל אומר (פ"ג) לא כדרך שחלוקין בחומש הפקודים
חלוקין באבני אפוד אלא כדרך שחלוקין בחומש שני
כיצד בני לאה כסדרן בני רחל אחד מכאן ואחד מכאן
ובני שפחות באמצע ואלא מה אני מקיים כתולדותם
בשמותם שקרא להם אביהם ולא בשמות שקרא להם
משה ראובן ולא ראובני שמעון ולא שמעוני דן ולא
דני נד ולא נדי תיובתא דרב כהנא תיובתא ואלא
מאי והחציו חנא חציו של מול הר גריזים מרובה
בחציו של מול הר עיבל מפני שלוי למטה אדרבה
מפני שלוי למטה בצרי להו ה"ק אע"פ שלוי למטה
בני

בני

הפסוק והיום היום עם הארץ בין שם הסדים כלתקון : כ"ט דגברי לה : היום זה של גרמים שברי שבע לוי מן היה : אלה כ"ט אפ"ס שלוי למטה : אפ"ס היום של גרמים מרובע מפת שיוסף : עתה

אויף איין שטיין און דיא געמען פון דיא איבעריגע זעקס אויף דעם אנדערן שטיין. אזוי וויא זיין
זענען גיבארן גינארין. דער אנדערער שטיין איז גינען וויא זיין זענען גיבארן גינארין. דער
אשר יששכר זוכן יוסף בנים. אבער דער ערשטער שטיין איז נישט גינען וויא זיין זענען
גיבארן גינארין. ווייל יהודה איז גישטאנען דער ערשטער. יהודה ראובן שמעון לוי דן נפתלי.
און פופציג אלהות איז דא. פינף און צוואנציג אלהות אויף דעם שטיין. און פינף און
צוואנציג אלהות אויף דעם אנדערן שטיין. רבי חנינא בן בסלאל זאגט נישט וויא זיין זענען
צוטיילט איז ספר במקדש נענען וויא צוטיילט אויף דיא שטיינער פון אפוד. גאר אזוי וויא זיין
זענען צו טיילט אין אנדערן חומש. אין ספר שמות. אזוי זענען וויא גינען צו טיילט אויף די
שטיינער פון אפוד. דיא קינדער פון דאזיג פאדער. ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זוכן. אויף
איין שטיין. און אויף דעם אנדערן שטיין איז גישטאנען דיא מקדש פון דאזיגער פון דער
נישט און איינער פון דער נישט. און אין מיטען זענען גישטאנען דיא קינדער פון דיא דינסטן.
בנים דן נפתלי גר אשר יוסף. גאר וואס זענען מיר טארן מיט דעם פסוק וואס ער זאגט
בהולדותם. וויא זיין זענען גיבארן גינארין. דער פסוק מיינט מען זאל שרייבן דיא געמען
וואס זייער פאטער האט וויא גערופן. נישט דיא געמען וואס משה האט וויא גערופן. ראובן זאל
מען שרייבן נישט ראובני. שמעון נישט שמעוני. דן נישט דני. גר נישט גרי. פיי וויא זעהן מיר פון
דאנען אז אויף דעם אפוד איז גינען אנערשט געשריבען. נישט וויא זיין זענען גישטאנען אויף דיא
בערג. ווארום אויף דעם הר גריזים איז גישטאנען שמעון לוי יהודה יששכר יוסף בנים. און
אויף דעם הר עיבל איז גישטאנען ראובן גר אשר זוכן דן נפתלי. איז דאזיג אקשיא אויף רב
דהבא. איז מאקי אקשיא. פרעגט דיא גמרא גאר פאר וואס שטייט ויהציו. מיט אה. ענפערט
דיא גמרא מיר האבען גילערנט דיא העקפט וואס זענען גישטאנען אויף דעם הר גריזים זענען
גינען מער וויא דיא העקפט וואס זענען גישטאנען אויף דעם בארג עיבל. ווייל דיא לויס זענען
גינען אונטען צווישען דיא בערג. פרעגט דיא גמרא ווייל דיא לויס זענען גינען אונטען צווישען
דיא בערג זענען דאזיג דיא קענטשן פון בארג גריזים גינען ווייניגער וויא דיא קענטשן פון
בארג עיבל. ענפערט דיא גמרא אזוי מיינט מען אפילו דיא לויס זענען דאזיג גינען אונטען צווישען
דיא בערג. פון דעסוועגען זענען דיא קענטשן פון בארג גריזים גינען מער וויא דיא קענטשן
פון בארג עיבל. ווייל דער שבת יוסף איז גינען אויף דעם בארג גריזים. און דער שבת יוסף

שפסס ומרזסס סז : ודכח נז יוספ גו' : סיעס
 דקלח ולי עס רב חכר עד סס ברבזי ס' : עולי
 פין . עולי על סעין חזן סעין : עולי : עולי :
 וידנו לזכר . כך כרין יעקב למסס חסרש : סז
 חזל סז . חלכז ססניס קלי : ססולדזס בעין .
 ססמז חכר קרס לס ססניס :
 סססר ססססר עס סססול וססמל על עולז וססס
 חלס ילד : יכודס סקידס ס'ס : ססססס על
 סס סלסלס : נקלס סל . סס ס' ד' חלסס סלל
 בר' חנינא אמר כהבא (סס סח) וידנו לרוב בקרב הארץ מה רנים שבים מים סססס עליהם
 ואין העין שולטת בהם אף ורעו של יוסף אין העין שולט בהן הני חמשין אותיות
 חמשין נבי חזא הויין אמר רבי יצחק הוסיפו ליוסף אות אחת שנאמר (מכלס סל) עדות
 ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים סתקיף לה רב נחמן בר יצחק כסולדזס בעין
 אלס בכל סססר כולה בניסן כתיב חכא בניסין שלם כרכתיב (כרלסס לס) ואכיו קרא לו
 בניסין :

ב אמר רב חנא בר בונא א"ר שמעון חסידא יוסף שקידש שם שמים בסתר זכה
 והוסיפו לו אות אחד משמו של הקב"ה יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא
 כולו

אין גיווען פיל מענטשין . אזוי וויא . עס שטייט אין פסוק דיא קינדער פון יוסף האבען גייעט מיט
 יחשע און האבען גאנגט צו אים ווארום האסטו מיר גיגעבן איין חזק און איך בין פיל פאלק .
 האט יחשע צו זיין גאנגט אויב דו ביסט פיל פאלק גיי דיר אויף אין וואנד : יחשע האט צו
 זיין גאנגט גייט פעהאלט אייך אין דיא וועלדער עס זאל אויף אייך גיט גיוועלטיגן קיין עין
 דער . האבען זיין גאנגט צו יחשע אויף דיא קינדער פון יוסף גיוועלטיגט גיט קיין עין דער .
 ווארום עס שטייט אין פסוק גן פרת יוסף גן פרת עלי עין . האט רבי אברה גאנגט דו זאלסט גיט
 גייענען עלי עין . נאר זאלסט גייענען עלי עין . זיין גייען און גיוועלטיגן אויף דיא אויג . אבער
 דיא אויג גיוועלטיגט גיט אויף וויא . רבי יוסי ברבי חנינא זאגט פון דעם פסוק האבען זיין
 אים גיענענעט . וידנו לרוב בקרב הארץ . זיין זאלן זיין אויף דער וועלט אזוי פיל וויא פיש .
 אזוי וויא דיא פיש וואס אין ים . פאר דעקט דער וואטער אויף דיא פיש און דיא אויג גיוועלטיגט
 גיט אויף וויא . מען קען . וויא גיט געבן קיין עין דער . אזוי דיא קינדער פון יוסף גיוועלטיגט
 גיט דיא אויג אויף וויא . מען קען וויא גיט געבן קיין עין דער . און ווייך דיא העלפט פון
 סר עיבל אין גיווען אקענערע . דריבער שטייט ורחיצו . מיט אה : און דיא קלענערע העלפט
 אין גיווען אויף דעם הר עיבל . פארגעט דיא גמרא אין דיא נעמען פון דיא צוועק שטייט אין
 דא פופציג אותיות : עס איז דאך נאר דא גיין און פערציג : רבי יצחק זאגט מען האט צו
 גיגעבן צו יוסף אזאז אזוי וויא עס שטייט אין פסוק עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ
 מצרים . האט רב נחמן פאר יצחק גיפארגעט מען דארף דאך שרייבן דיא נעמען וואס מען האט
 זיין געוויפן ווען זיין זענען גיפארין גיווארן . האט מען דאך גירופן יוסף גיט יוסף . נאר אין
 דיא גאנצע תורה איז געשריבען גינמן . מיט איין יוד . אזוי נאר גיין און פערציג אותיות .
 דא אויף דעם אפוד איז גישטאנען גינמן מיט צוויי יודין . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער
 פאטער האט אים גירופן גינמן מיט צוויי יודין :

ב אמר . רב חנא בר בונא האט גאנגט פון רבי שמעון סססרס וועגן . יוסף וואס ער
 האט גיחיליגט דעם נאמען פון גאט אין דער שטיל . האט ער זוכה גיווען מען האט אים
 צו גיגעבן איין אות פון דעם נאמען פון גאט . מען האט אים גירופן יוסף . אבער יהודה וואס
 ער האט גיחיליגט דעם נאמען פון גאט ווען אלע יודין זענען דער פייא גיווען . האט ער
 זוכה גיווען אז אין זיין נאמען איז דא דער גאנצער נאמען פון גאט . אין דעם ווארט יהודה

כולו על שמו של ה"ה יוסף מאי היא דכתיב (בראשית לו) ויהי כחיום הזה ויבא הדיתה לעשות מלאכתו א"ר יוחנן שניהם לדבר עבירה נתכוונו ויבא הביהה לעשות מלאכתו רב ושמואל חד אמר לעשות מלאכתו כמשה בכנס וחד אמר לעשות צרכיו בכנס (ס) ואין איש

מאנשי הבית שם אפשר בית גדול כביתו של אותו רשע ולא היה בו איש תנא דבי רבי ישמעאל אותו היום יום אידם היה והלכו כולם לבית ע"ז שלהם והיא אמרה להם חולה אני אמרה אין לה יום שיוסף נזקק לה כהיום הזה (ס) לאמר שכבה עמי באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראית לו בחלון א"ל יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפור ואתה ביניהם רצונך שיכחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות שנאמר (משלי כב) ורועה זונות יאבד הון. מדי אביר יעקב מי גרם לו שיכתב שמו על נבי [אבני] אפור אלא אביר יעקב משם רועה אבן ישראל משם זכה יוסף ונקרא רועה ישראל שנאמר (מלכים ט) רועה ישראל האוינה נוהג כצאן יוסף תנא ראויה היה יוסף לצאת סמנו שנים עשר שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו שנאמר (בראשית לו) אלה

אין דאך לא יהיה דער נאמען פון גאט. זאגט דא גמרא ווען האט יוסף גייה'לייט דעם נאמען פון גאט אין דער שטיל. ווארום עס שטייט אין פסוק עס איז אפאדע גיווען אטאג און יוסף איז גיקומען אין שטוב צווא מאהן זיין ארבעט. רבי יוחנן זאגט גייער וינסך און פאשע'רס ווייבן. האבען גייער גימיינט צווא מאהן אעבירה. מנה צו ויין. ער איז גיקומען אין שטוב צווא מאהן זיין ארבעט. אין דעם קר גען רב און שמואל. אייגער זאגט יוסף איז גיקומען מאהן זיין ארבעט. און אייגער זאגט זיין ארבעט מיינט מען ער איז גיקומען מנה זיין. אין פסוק שטייט און פון דא שטוב מענטש'לין איז דארט קיין מענטש נישט גווען. פונעם דא גמרא וויא אזוי קען דאס זיין אז אזוי אגריסע שטוב וויא בייא פוס'פער איז גווען. איז דארט גייער נישט גווען. גאר רבי ישמעאל האט גילערעט דער טאג איז גיווען בייא דא מערריס אים טוב. וועגן אקע גע'אנגען אין קלוקסער און ווייב פון פאפ'פער האט גזאגט דא איז קראנק. איז נישט גיגאנגען אין קלוקסער. ווארום דא האט גיטראכט עס איז גימא קיין בעסערש טאג וואס דא קען זיך בהעפ'פין מיט יוסף. וויא דער טאג איז. און דא האט גזאגט צו יוסף ליג מיט מיר. בארד איז גיקומען דער גיטמאלק פון זיין פאטער און איז גיזעהן. גווארין צו יוסף אין פענכטער. און ער האט גזאגט צווא יוסף. יוסף יוסף דא געסען פון זיינע גרידער ווערין אפאדע געשריבען ווערין אויף דא שט'יגער פון אפור. און דא וועגט אויף זיין צווישען זיין דא ווערסט אז ביין נאמען וואל אפ גיקעקט ווערין פון צווישען ציין. און מען זאל דאך רופען רועה זונות. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער וואס גיזע'רנט זיך מיט זונות וועט פאר גייען דעם מיינערין נאמען וואס דאס איז בעסער וויא אקע נאטם. וויא יוסף האט דאס גיהערט פון זיין פאטער. האט ער דרטה גיגאט פון זיינע שטעקטע גיגאנקן. דריבער שטייט אין פסוק מיר א. י. יעקב. ווער האט דאס גימאהן אז דער גימען פון יוסף וואל געשריבען ווערין אויף דא שטייגער פון אפור. גאר דא שטארקייט פון יעקב. עס שטייט אין פסוק משם רועה אבן ישראל. פון דארטין האט ווה גיזעהן יוסף ער וואל גיזעהן ווערין דער פאטער פון דא יודין. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק רועה ישראל האיינה. גאט וואס דא פוטערסט דא יודין פאר געס און געזען גיבעט. טהג צאן יוסף. גאט פירט אונז אזוי וויא יוסף האט געפירט דא יודין וואס וועגן גיזעהן גיזעהן זיינע שטעפ'פין. אבן ישראל. און ער האט ווה גיזעהן זיין נאמען וואל זיין געשריבען אויף דעם שטיין צווישען אקע שבטים פון דא יודין. מיר האבען גיזעהן יוסף איז גיעקט ווערסט פון אים וואל גיבאריי ווערין צוועקף שבטים אזוי וויא עס איז גיבאריין גיזעהן

אלה תולדות יעקב יוסף ייצאו מבניסין אחי
 וכולן נקראו על שמו של יוסף שנאמר (סס מז) ובני
 בניסין בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים
 וחפים וארד. בלע שנבלע בן האומות. בכר שהיה
 בכור לאמו. אשבל ששבו אל. גרא שגר באכסניות.
 ונעמן שנעים ביותר. אחי וראש אחי וראשי הוא
 מופים וחופים הוא לא ראה בחופתי ואני לא ראיתי
 בחופתי. וארד א"ר שירד לבין ארה"ע וא"ר שפניו
 דומין לוורד:

(פ"ב) כא א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן בשעה שאמר פרעה ליוסף (נלשים סל)
 ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו אסרו לו אצטגניניו עבד
 שלקחו רבו בעשרים כסף המשייהו עלינו אמר להן גנוני מלכות אני וראה בו אמרו לו
 אם כן יהא יודע בשבעים לשון (אמר להון אי הכי למחר איברקיה בליליאו בא גבריאלי
 ולכרו שבעים לשון לא הוה כא גמר הוסיף לו אות אהת משמו של הקב"ה ולמד שנא'
 (מכלים סל) עדות ביהוקף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע לצפרא כל לישנא
 ראשתעי פרעה בהדיה אהדר ליה איהו לכוף הוה קא משתעי יוסף בלה"ק ולא הוה פרעה ידע
 כא

פון יעקב. ווארומ עס שטייט אין פסוק אלה תולדות יעקב יוסף. אזוי פיל קינדער ורעס איז
 גיבארין גיווארין פון יעקב. האט גיבארט גיבארין ווערן פון יוסף. נאר וויל פון יוסף איז
 אריס גיבאנגען דא ווע פון דא צעהן פינגער. דריבער האט ער פאר לארין צעהן קינדער. און
 ער האט נאר גיהאט צוויי מלכה מיט אפנים. און דא צעהן קינדער ווענען גיבארין גיווארין פון
 זיין קינדער גיבאנגען. און אלע צעהן קינדער ווענען גיבארין אויף דעם נאמען פון יוסף.
 אזוי ווי עס שטייט אין פסוק דא קינדער פון בניסין ווענען בלע בכר אשבל גרא נעמן
 אחי ראש מפים וחפים ארד. בלע האט ער גיהייסען ווייל יוסף איז אין גיבאנגען גיבארין צווישן
 דא פעלקער. בכר. וויל יוסף איז גיבאנגען אפבור ביי זיין מוטער. אשבל. ווייל גאט האט אים
 געשאנגען. גרא. ווייל ער האט גיבאנגען אין פרעכער הייזער. נעמן. ווייל ער איז גיבאנגען
 הייזער דעם. אזוי נראש. וויל ער איז גיבאנגען מיין פרעכער און מיין קאפ. מופים וחופים. ער
 האט גיבאנגען מיין חופה. און אויף האב גיבאנגען זיין חופה. וארד. אנדערע זאגן דריבער
 דאס קען אים גיבאנגען ארד. ווייל יוסף האט גענידערט צווישען דא פעלקער. און אנדערע זאגן
 דריבער האט מען אים גיבאנגען ארד דער פנים פון יוסף איז גיבאנגען שוין וויא צוויי:

כא אמר רבי חייא בר אבא האט גיבאנגען פון רבי יוחנן ווענען ווען פרעה האט גיבאנגען
 צו יוסף אייבער דר זאל קיין מענטש גיט אויף הייבן קיין האנט און קיין פוס און מצרים.
 דאבען דא שטערן ווער גיבאנגען צו פרעה אקענט און וואס זיין פערל הבית האט אים גיקויפט פאר
 צוואנציג מאלער מאכט אים גיבאנגען אויף אונז. האט פרעה צוויי גיבאנגען אויף זעה אויף
 אים צווייטנס או ער וועט זיין צאל. האבען דא שטערן ווער גיבאנגען צו פרעה דאך דאך
 יוסף קענען ווערענדיג שפראכן. האט פרעה צוויי גיבאנגען וועל אויף אים פרובין אויב
 ער קען ווערענדיג שפראכן. ביא נאכט איז גיקויפט גיבאנגען צו יוסף און האט מיט אים גיבאנגען
 דריבענדיג שפראכן. יוסף האט אפער גיט גיקענט אים לערנען דא ווערענדיג שפראכן. האט
 גיבאנגען צו גיבאנגען צו יוסף איין אות פון דעם נאמען פון נאם. האט ער שוין גיקענט לערנען:
 אזוי ווי עס שטייט אין פסוק עדות ביהוקף שמו בצאתו על ארץ מצרים. ווען יוסף איז אריס
 גיבאנגען אויף דעם לאנד מצרים האט מען אים גיבאנגען אנאמען יוסף. ווייל ער האט גיבאנגען
 פאר שטיין אונדזעכע שפראכן וואס ער האט גיט פאר שטאנען. אין דער פריא איז גיבאנגען וועלכען
 לשון

מאי קאמר (א"ל מאי האי א"ל לה"ק) א"ל אנשין
אנשי יי ולא הוה קא נמר א"ל אשתבע לי דלא מגלית
אשתבע ליה כי קאמר ליה יוסף (בראשית נ) אבי
דגזביעני לאמר א"ל ויל איתשיל אשבעתך א"ל איתשיל נמי אויךך ואף על גב דלא
ניחא ליה אמר לך (ס) עלה וקבור את אביך כאשר השביעך :

ב יהודה מאי היא . נ"א היה רבי מאיר אומר בשעה שהיו ישראל עומדים על
שפת הירדן שבטים מדיינים זה עם זה אומר אני יורד תחלה לים וזה
אומר אני . . . תחלה לים קפץ (דף לו) שבטו של בנימין יורד תחלה לים שנאמר (מלכים
סה) שם בנימין צעיר רודם א"ת רודם אלא רד ים והיו שרי יהודה רוגמין אורחם שנאמר (ס)
שרי יהודה רגמיתם (שרי וכולן שרי נפתלי) לפיכך וזה בנימין הצדיק ונעשה אושפזין
לנבוכדנאסר (דנדיס לו) ובין כהפיו שכן א"ל רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא זה
אומר אין אני יורד תחלה לים וזה אומר אין אני יורד תחלה לים קפץ נחשון בן
עמינדב יורד לים תחלה שנאמר (כזס נ) כבבוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל
ויהודה

לשון פרעה האם מיט אים גישמועסט . האם אים יוסף גיענפערט . דער נאך האט יוסף גישמועסט
מא פרעה אויף לשון הקדש . האם פרעה געט גיוואוסט וואס יוסף זאגט . האם פרעה אים
גיספערט וואס פאר אשפראך דאס איז . האט יוסף גזאגט דאס איז לשון קדש . האם פרעה
גזאגט צו יוסף לערן קיך דא שפראכע . האט יוסף אים גילערונג אונער האט זיך געט
גיקענט אים לערנען . האם פרעה גזאגט צו יוסף שווער מיר אז דא וועסט געט אים זאגן
אז איך קען געט קיין לשון קדש . האט יוסף גישווארן . ווען יוסף האט גזאגט צו פרעה מין
פאטער האט מיר גשווארן איך זאל אים גבראבן אין לאנד פנען . האם פרעה גזאגט צו יוסף
גייא דיר מתייר דא שבעה . האט יוסף גזאגט צו פרעה זאג איך מיר מתייר מין
מין שבעה איך . אפילו פרעה האט געט גיוואט מ'ען זאל גבראבן יעקב אין פנען . פון
נעכטנענען האט ער גזאגט צו יוסף גייא אויף אין פנען את גבראב מין פאטער אזוי וויא
ער האט דאך גשווארן :

כב יהודה מאי היא . וואס איז גיווען מיט יהודה : ווען האט ער געהייראט דעם נאמען
פון נאם . מיר האבען גילערונג רבי מאיר האט גזאגט ווען דאס איז יורדן זענען גישטאנען פון
דעם ים . האבען דא שבעים געקריגט איינער מיט דעם אנדערן . יע ער שבת האט גזאגט איך
וועל פרער צריין גיין אין ים . האט אשפרונג גיטאן דער שבת בנימין און איז צריין צום ערשטן
אין ים . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק שם בנימין צעיר רוחם : דא זאכט געט גליינען רוחם .
נאר זאלסט גליינען דא ים : בנימין דער יונגסטער שבת האט צריין געגידערט אין ים . און
דא גרויסע לייט פון שבת יהודה האבען אויף וויא גיווארן מיט שביינער . אזוי וויא עס שטייט
אין פסוק שרי יהודה רגמיתם . דא שרים פון יהודה האבען גיווארן שטיינער אין ים אויף דעם
שבת בנימין . דריבער האט זוכה גווען בנימין הצדיק אז ער איז גיווארן זאכט דעם צו נאם .
אז נאם זאכט גייא אים . אויף וויא ער איז גיווען גיבאדט דער קדש קדשים . אזוי וויא עס
שטייט אין פסוק וביין כהפיו שכן . ער רודם צווישען זיינע אקסלען . פון חלק בנימין איז אידם
גיגאנען אזוי וויא אקסיל אין חלק יהודה . און אויף דעם אקסיל איז גיווען גיבאדט דער קדש
קדשים . האט רבי יהודה גזאגט צו רבי מאיר געט און איז גיווען דא מעשה . נאר אזוי
האבען דא שבעים געקריגט . דער שבת האט גזאגט איך וויל געט צריין גיין דער ערשטער אין
ים . און דער שבת האט גזאגט איך וויל געט צריין גיין דער ערשטער אין ים . האט אשפרונג
גיטאן נחשון בן עמינדב דער גיטא פון שבת יהודה און האט צריין געגידערט דער ערשטער

ויהודה עור רר עם אל ועם קדושים נאכן ועליו ספורש
בבבלה (מכלים כט) הושיעני אלהים כי באו מים עד
נפש גו' (שס) אל תשטפני שכולת מים ואל תבלעני
מצולה ואל האמר עלי באר פיה באותה שעה הית
משה מאריך בתפלה א"ל המב"ה יידיי טובעים בים
ואתה מאריך בתפלה לפני אמר לפניי רבש"ע מת יש
לי לעשות א"ל (שמות יד) דבר אל בני ישראל ויסעו
ואתה הרם את כסך ונמטה את ירך על הים ובק. הו וגו' לפיכך ובה יהודה לעשות ממשלה
בישראל שנאמר (מכלים קד) היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו מ"ט היתה יהודה
לקדשו ישראל ממשלותיו משום דהים ראה וגו' :

כג תניא ר' (אלעזר) (אליעזר) בן יעקב אומר אי אפשר לומר לוי למטה שכבר
נאמר לוי למעלה ואי אפשר לומר למעלה שכבר נאמר למטה הא כיצד
וקני כהונה ולויה למטה והשאר למעלה רבי יאשיה אומר כל הראוי לשרת למטה והשאר
למעלה רבי אומר אלו ואלו למטה עומדים הפכו פניהם כלפי הר גיזיוס וסרתו בברכת
כלפי

גין ים. אזוי היא עם שמיים אין פסוק אפרים האם סוף ארומגערניגולט מים לינען. את אקע
ידין האבקען סוף ארומגערניגולט מים פאלשקייט. וי"א האבקען גואגט וי"א גלויפין אין מיר. את
האבקען גיט גילויבט. אבער יהודה האם אריין גענידעקט אין ים וי"א ער האט גינדיבט גאט.
אונ' ער האט גילויבט ר"א היינטיגסט פון גאט. אויף דעם שבט יהודה שמיים אין תהלים.
ו"א האבקען גיבעטין צו גאט העקף מיר גאט ווארום ר"א וואסער גענען שוין גיקוקען גיז צו
דער גשמה. דער שטרוים וואסער ואל סוף גיט פאדפלייצין. ר"א טיפעניש זאל סוף גיט
איינשלינגען. ר"א גרוב זאל גיט פארשליסען אויף מיר איר מויל. בייא דער צייט האט משה
זאגט גיבעטין פאר גאט. האט גאט גואגט צו משה מינע פריינד טרינקען אין ים את דזא
בעסטס אזוי לאנג פאר מיר. האט משה גואגט פאר גאט רבונ' של עולם וואס זאל איך טאדן.
האט גאט גואגט צו משה בייך צו ר"א ידין וי"א גאלן ציהען. אונ' דו הייב אויף דיין שטעקן
אונ' גיב דיין האגט אויף דעם ים אונ' שפאלט אים. דריבער האט חכה גיזען דער שבט יהודה
ער זאל גינעלטניען אויף ר"א ידין. אזוי וי"א עם שמיים אין פסוק יהודה איז גינארין ויין
היליגקייט ר"א ידין ויין גינעלטניגקייט. פאר וואס איז גינארין יהודה ר"א הייליגקייט פון גאט.
אונ' ער זאל גינעלטניען אויף ר"א ידין. וייל דער ים האט גינעקן וי"א דער שבט יהודה
שפרינגט אריין אין אים אונ' איז אנטלאפן :

כג תניא. מיר האבקען גינעקענען רבי אליעזר בן יעקב זאגט מיר קענען גיט זאגן אז
דער שבט מיר איז גישטאנען אונטען צווישען ר"א בערג. ווארום עם שמיים אין פסוק אז
דער שבט מיר זאל שטיין אויף דעם בארג. אונ' מיר קענען גיט זאגן אז דער שבט מיר איז
גישטאנען אויף דעם בארג. גארום עם שמיים אין פסוק אז דער שבט מיר זאל שטיין אונטען
צווישען די בערג. ו"א אזוי איז גיווען. ר"א אלטע ברגים אונ' ר"א אלטע ברגים ווענען גישטאנען
אונטען צווישען ר"א בערג. אונ' דער איבעריגער שבט מיר ווענען גישטאנען אויף דעם בארג. רבי
יאשיה זאגט ר"א גוים וואס מענין בערגען. וואס וי"א מענין פראגין דעם ארץ. וואס זענען
אונטען פון דרייסיג יארד גיז סופצי. ווענען גישטאנען אונטען צווישען ר"א בערג. אונ' די איבעריגע
לזים ווענען גישטאנען אויף דעם בארג. רבי זאגט אלע ידין ברגים לזים ישראלים ווענען גישטאנען
אונטען צווישען ר"א בערג. אונ' וי"א האבקען אומגינקעם גיזער פנים גענין פאר גיזיוס. אונ'
האבקען גואגט ר"א אלע ברג. דער גאנץ האבקען וי"א אומגינקעם גיזער פנים גענין פאר גיזיוס. עיכל
אונ' האבקען גואגט ר"א אלע ארץ. אונ' וואס עם שמיים אין פסוק אל סר גיזיוס ער יד גיזיוס.

למטה פה מדכתיב במסר יחוסם : של סר גרמני
ועל סר מיכל . שכתוב בחזרה על במתוך דמיונם
וחילי : על סריון . בע"כ לאו על ממש דמ
מחילי סר סוכות ולא סוף כס :

[illegible][illegible]

מייננט מען גיט אויף דעם בארג. נאר מען מיינט נאנט צום בארג. ס'רעגט דאס נאָר דאָס וואָס
אָדער מיינט מען נאָנט. מאַסער מיינט מען על אויף דעם בארג. ענפערט דאָס נאָר אָדער
למיינט אין סבך וסבך על הארץ את הפרוכת. דאָס וואָס פֿרעקן דעם פֿרוכט אויף דעם וויד.
אוי דען גיט דער פֿרוכט אויף דעם אָרן. דער פֿרוכט איז דאָס גיטען אונאנט. נאר גען
מיינט דאָס וואָס פֿארשטעלן מיט דעם פֿרוכט. אוי וויא אונאנט. נאנט פֿון אָרן :

כד פסקא דפסד. ויזא דאבען אויפגיקערט וייער פנים נעגין פארט נרוים און האבען אנגעהויבן צו זאגן ברוך. דא רבנן האבען גילערונגס ווייז זאגן ברוך אויף דעם פלל תורה. גיבענשט זאל זיין דער וואס וועט מקיים זיין דא תורה. און ווייז זאגן ברוך אויף איינצעלען מצות. למשל ווייז זאגן גיבענשט זאל זיין דער וואס וועט נישט מאכן קיין גילדער צום דינען ווייז. דער גאנץ זאגן ווייז ארור אויף דעם פלל תורה. גיפמאכט זאל זיין דער וואס וועט נישט מקיים זיין דא תורה. און ווייז זאגן ארור אויף איינצעלע עבירות. למשל ווייז זאגן גיפמאכט זאל זיין דער וואס וועט מאכן אפיקורס צום דינען צו אים. וואו אזוי מיינער ווייז עס שטייט אין דא סדרה הבא. ער זאל בענטשן דעם וואס וועט לערנען דא מצוה. און דעם וואס וועט לערנען מיט אנדערע דא מצוה. און דעם וואס וועט היטען דא מצוה. און דעם וואס וועט טאן דא מצוה. איז פיר ברכות אויף יעדער מצוה. דער גאנץ זאל ער פרוכט פיר מאהל אויף יעדער מצוה. דעם וואס וועט נישט לערנען דא מצוה. און דעם וואס וועט נישט לערנען מיט אנדערע דא מצוה. און דעם וואס וועט נישט היטען דא מצוה. און דעם וואס וועט נישט טאן דא מצוה. איז דא אויף לערנען פאר זיך פיר מאהל ברית. צווייט מאהל מיט ברוך. אויף דעם פלל איין מאהל ברוך. און אויף דעם פרט איין מאהל ברוך. און צווייט מאהל מיט ארור. אויף דעם פלל איין מאהל ארור. און אויף דעם פרט איין מאהל ארור. און אויף יעדער זאך בזוגער האט גאט פורת ברית גיווען. און אויף לערנען מיט אנדערע איז אויף אזוי דא פיר סאל ברית. צווייט מאהל מיט ברוך. איין מאהל ברוך אויף דעם פלל. און איין מאהל ברוך אויף דעם פרט. און צווייט מאהל מיט ארור. איין מאהל ארור אויף דעם פלל. און איין מאהל ארור אויף דעם פרט. און אויף היטען דא מצוה איז אויף דא פיר מאהל ברית. צווייט מאהל מיט ברוך. און צווייט מאהל מיט ארור. און אויף טאן דא מצוה איז אויף דא פיר מאהל ברית. צווייט מאהל מיט ברוך. און צווייט מאהל מיט ארור. איז דא ועכצערן מאהל ברית אויף יעדער מצוה. און אזוי איז גיווען אויף דעם פארג סיני. איז גיבענין גיטוראין דא מצות מיט ברוך און מיט ארור. אויף דעם פלל און אויף דעם פרט. און אזוי איז גיווען אין ערבות מאב. איז גיבענין גיטוראין דא מצות מיט ברוך און מיט ארור. אויף דעם פלל איז אויף דעם פרט.

דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגו' וכתוב (פס) ושמתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם וגו' נמצא מ"ח בריתות על כל מצוה ומצוה רבי שמעון מציא הר גריזים והר עיבל ומכנים אהל מועד שבמדבר ובפלוגתא דהני תנאי דתניא ר' ישם אל אומר כללות נאסרו בסני ופרשית באהל מועד רבי עקיבא אומר כללות ופרשית נאסרו בסני וגשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מאוב ואין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח בריתות רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו אומר משום ר"ש אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרת עליה מ"ח בריתות של ה"ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות

דבר על כל אחד. וכל אחד על ח' חץ ושלבת האשים חמש מילות וחמשים כמרון שסין (כסוין) [במדרג] שכל אחד נאסח
נדר על כל אחד. וכל נאסחא אמר רבי לרבי רבי שמעון בן יבדור אין קי כל מילת וחמשה שלל נבדור עליה פ"ח
בריתא

תארום עם שמיים אין פסוק דאס זענען דאס ביידי פון דעם ברית וואס נאם האט נאכאמין צו
משה. אז נאך שמיים אין פסוק איר זאלט הימען דאס ביידי פון דעם ברית און איר זאלט זיין
פאדען. איז גייען זעכצעהן בריתות אויף יעדער מצוה אויף דעם פארגינג. און זעכצעהן
בריתות אויף יעדער מצוה אין ערבות מאכט. און זעכצעהן בריתות אויף יעדער מצוה אויף
דעם פארגינג גרויס און עיגל. צו זאמען איז זאכט און פערציג בריתות אויף יעדער מצוה. רבי
שבעה זאגט מען זאל נישט רעכענען וואס עס איז גאנצט גיטאריין אויף דעם פארגינג גרויס און
אויף דעם פארגינג עיגל. חוץ דאס איז נישט גאנצט גיטאריין אלע מצות. נאר דאס ארום וואס
שמיים אין דאס סדרה חבא. נאר מען זאל רעכענען וואס עס איז גאנצט גיטאריין אין אהל מועד.
און דער תנא פון דער ברייתא מיט רבי שמעון קריגען אין דאס זעכצעהן וואס דאס תנאים
קריגען. תארום מיר האבען געזעהן רבי ישמעאל זאגט דער פל פון דאס מצות איז גאנצט
גיטאריין אויף דעם פארגינג. וואס פאר דעם פארגינג איז גאנצט גיטאריין דו זאלסט שעכטן
אויף דעם פארגינג ערבות און שקמים. עס שמיים אבער נישט וואס איז מען מקריב אערום
און וואס איז מען מקריב שלמים. אבער אין אהל מועד האט מען שוין גאנצט יעדער מצוה
וואס איז נאך גיטאריין ווערן. רבי עקיבא זאגט אלע מצות זענען גאנצט גיטאריין אויף דעם
פארגינג. רבי יוחנן גיטאריין ווערן. און אין אהל מועד זענען דאס מצות איבער גיטאריין
גיטאריין גיטאריין דעם אערום פאדען. און אין ערבות מאכט זענען דאס מצות איבער גיטאריין
גיטאריין דעם דריטען פאדען. דער ערשטער תנא פון דאס ברייתא האלט אזוי וואס רבי ישמעאל.
און דער פארגינג מיט דעם אהל מועד איז איין וואך. אויף דעם פארגינג איז גייען דער
פארגינג און אין אהל מועד איז גייען דער פארגינג. דריטער רעכענט ער נישט דעם אהל מועד. און
רבי שמעון האלט וואס רבי עקיבא און דער פארגינג איז פונדער. און דער אהל מועד
איז פונדער. דריטער רעכענט ער דאס פאר צוויי זאכן. און עס איז גיטאריין מצוה אין דער
תורה וואס אויף איר זאל נישט זיין זאכט און פערציג בריתות. רבי שמעון זאגט פון דאס
עס זאגט פון רבי שמעון זענען. עס איז גיטאריין מצוה אין דער תורה וואס אויף איר
זאל נישט זיין זאכט און פערציג בריתות פון זעקס סאדא דערנענטערט און דרייט מווענד
און סוף דערנענטערט מיט פופציג יידן. ווארום יעדער ייד איז גיטאריין אערום וואס שמיים אויף
אלע יידן וואס זאלן מקיים זיין דאס מצות. רבי זאגט נאך רבי שמעון זאגט פון דאס פארגינג
וואס ער זאגט פון רבי שמעון זענען עס איז גיטאריין מצוה אין דער תורה וואס אויף איר זאל

במאות וחמשים אמר רבי לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום ר' שמעון אן לך כל מצוה וכצוה שכתובה בתורה שלא נדרתו עליה מ"ה בריתות של ת"ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים נמצא לכל א' מישראל ת"ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים מאי בינייהו א"ר משרשיא ערבא וערבא דערבא איכא בינייהו :

כה דרש רב יהודה בר נחמני סתורגכניה דר' שמעון בן לקיש כל הפרשה כולה לא נאמרה אלא בשביל גואף וגואפת שנאמר (דברים כז) ארור האיש אשר יעשה פסל וכסכה תועבת ה' וגו' דעביד פסל וכסכה בארור כני ליה אלא זה שבא על העוהה והוליד בן והלך לבין הנכרים ועבד ע"ז אמר הקדוש

כל הכרסה של כל גריוס לא נאמרה אלא כמאף ונאמרה (אזה ר"ש) : נאמרו סני לים : כהנסיס פסל נעיקר סנה כמא לים כהנסיס : חלל זה כמא

הקדוש

ג'ט זיין אכט און פערציג בריתות פון זעקס מאהל הינדערט מונענד און דרייא מונענד און פינף הינדערט מיט פופציג קומט אויס אז יעדער יוד האט אכט און פערציג מאהל זעקס מאהל הינדערט מונענד און דרייא מונענד און פינף הינדערט מיט פופציג בריתות . פרינגט די גמרא מיט וואס האט רבי אנדערש געזאגט פון וויא מען האט פרינער געזאגט . האט רב משרשיא געזאגט דער אונטערשייד איז אין דיא ערבות . פרינער זאגן מיר אז יעדער יוד האט ערב גיווען פאר זיין חבר ער זאל גיט עובר זיין דיא אכט און פערציג בריתות . האט יעדער יוד אויף זיך גיטגען אכט און פערציג מאהל זעקס מאהל הינדערט מונענד מיט דרייא מונענד מיט פינף הינדערט מיט פופציג בריתות . און רבי האלט אז יעדער יוד האט ערב גיווען פאר זיין חבר ער זאל גיט עובר זיין דיא אכט און פערציג בריתות . און ער האט ערב גיווען פאר זיין חברס ערב אויף דריבער האט יעדער יוד אויף זיך גיטגען זעקס מאהל זעקס מאהל הינדערט מונענד מיט דרייא מונענד מיט פינף הינדערט מיט פופציג בריתות :

כה דרש רב יהודה בר נחמני דער סתורגכמן פון רבי שמעון בן לקיש האט גידרשט אז דיא אלע ארורים וואס שטייען אין דיא סדרה תבא שמועסס גאר פון איין עבודה . פון מנהג זיין מיט אעצט איש . ווארדט עס שטייט אין פסוק פאר פלוגט זאך זיין דער טענטש וואס ער זעט מאקען אפיקרס און אנגעקענטע בילד וואס האט און פאר מיואסס בייא גאט . איז דאך אקטיוא דער וואס מאכט בילדער ער זאל דרינגען צוא וויא . זיין שטראף איז נאך וואס מען פלוגט אים . ער דרייקנט דאך אין גאט . קומט דאך אים אנגעקענטע שטראף . נאך דער פסוק מיינט גיט דעם טענטש וואס וויל דרינגען עבודה זרה . נאך אזוי מיינט דר פסוק אז איינער האט מונח גיווען מיט אעצט וואס האט אמאן . און זיא דעם גיפארין פון אים אונזן . דער ווען איז אפסור . ער מאך גיט געטען קיין יודישע ווייב . דריבער איז ער געזאגטן צווישען גוים און האט געדיקט עבודה זרה . האט גאט געזאגט פאר פלוגט זאלן זיין . זיין פאטער און מוטער וואס זיין האפן גיפראכט דער צוא ער זאל דרינגען עבודה זרה . און אזוי הרשט רב יהודה פון נחמני אז אלע ארורים שטענען פון אנדעקן וואס איז מנהג מיט אעצט וואס האט אמאן . ער פ' שטעט זיין פאטער און מוטער . אז ער איז מנהג מיט אעצט איש . פאר שטעט ער זיין פאטער און מוטער . און ער פאר דאס דעם טענטש פון זיין חבר . און ער האט פאר פ'ט אויף אשלכטין ווען די אשה וואס איז גיווען פליגט אין דער וואך . זיא האט גיט גיוואוסט וויא גרויס דער שטראף איז . און אויב אצוי מיט זיין ווען האפען זיך גיגיר גיווען און דער גר דער פאטער דעם גיטגען

הקדוש ב"ה אוררים אביו ואמו של זה שכן נרמז לו:
 דף לה כו תניא איך (נמזג ו) כה תברכו את בני
 ישראל בשם המפורש אתה אומר בשם
 המפורש או אינו אלא בכינוי ת"ל ושמו את שמי
 שמי המיוחד לי יכול אף בגבולין כן נאמר כאן ושמו
 את שמי ונאמר להלן לשום את שמי שם מה להלן
 בבית הבחירה אף כאן בבית הבחירה ר' יאשיה אומר
 אינו צריך הרי הוא אומר (שמוס כ) בכל המקום אשר
 אזכיר אתו שמי אבא אליך בכל מקום ס"ד אלא מקרא
 זה מבורר הוא בכל מקום אשר אבא אליך וברכתך
 שם

החוק נכנסו אביו כדי מקה משפט נר ויפוס כפסוקו שהמזג חולק פס
 יחזיקו הכל והלמה כ"ג ועוד דמיונות רבים לנ:

בשם המיוחד. כפסוק: כ"ג ס"ד. וכי כ"ג כ"ס המיוחד מכל הכתובים שם וזה זכרי לא כשלא נכתב לוי כדל' ועוד וזה
 בכל מקום שכתב בזה וזהו דכתיב אלה חלק וזהו לא ייחד מקום לזכרון ב' מפורש. משום: כדל' אלה חלק חלק
 נאמן

אורי' ישע חייב. אבן ארי' ער האט מיט איר מונה גי'וען. אבן ויא האט גיהאם אפס'ר. א'ל'ע
 חיי'נען אז דער ויהן איז פון גר. אבן דער גר איז גיש'ארב'ן. גיט מען אים דיא נאנ'ע
 ד'ו'ש'ה. האט מען דאך ש'ע'קט ג'פ'קת דעם ויהן וואס ער איז אגר. ווארום אין אמת אז דער גר
 האט גיט קיין א'נ'דער קינד נאר דעם וואס ער האט ויהן מיט אים מונ'ר גי'וען. אי'ב ער האט
 גי'נ'מ'ען זיין פ'אט'ערס פאר גע'ע'ן. קען מען גיט אונ'עק גע'ע'ן פון אים: אבן אז א'יד ד'ם צו'יא
 חיי'ב'ער מיט קי'נ'ד'ער. אבן איין חיי'ב האט מונה גי'וען מיט אפ'ע'ב'דין. אבן האט צו'יהן פון דעם
 פ'רע'מ'ין פאן. דער נאך איז איר פאן גיש'ארב'ען. אז מען גיט מ'ילין דיא ירו'שה קי'מט דער
 פ'ס'ד איד' גע'מ'ען א'ח'ל'ק צו'ו'ישן די י'תו'ס'ים. ווארום מען מיי'נט ער איז איד' א'י'ר'ש. ג'ל'ת מען
 דאך דיא י'תו'ס'ים. אבן מען ג'ל'ת דיא א'נ'ד'ערע א'ק'ב'ה. האט מען דאך פאל'ש ג'י'פ'קת דעם דין
 פון דיא י'תו'ס'ים מיט דיא א'ק'ב'ה. אז ער איז מונה מיט זיין פ'אט'ערס חיי'ב וואס ויא איז א'א'ש'ת
 אי'ש. ער איז מונה מיט א'א'ש'ת אי'ש וואס ויא מ'ר'מ'ט צו'וי ויא א'ב'ה'ת. ער איז מונה מיט זי'נ'ע
 א'ש'ו'ע'ס'מ'ער וואס ויא איז א'א'ש'ת אי'ש. ער איז מונה מיט זיין שו'ו'ג'ער ווס ויא איז א'א'ש'ת אי'ש:
 אבן אז אי'נ'ער איז מונה מיט א'א'ש'ת אי'ש. אבן איר פאן האט דער ז'ע'הן ויא ויא הא'ב'ען ויהן פאר
 ג'א'רג'ין. אבן ער גיט איר מ'ר'נ'ק'ען דיא מ'ס ה'א'ר'ים. אבן ויא ש'ט'א'ר'ב'ט. דער וואס האט איר פאר
 קי'מט אבן האט מיט איר מונה גי'וען. דער האט איר ג'י'ה'ר'ת. אבן דער וואס גע'מ'ט גע'ל'ט ער
 זאל אי'ב'ער דערין א'א'ש'ת אי'ש ויא זאל מונה זיין מיט אי'נ'ע'ם:

כ' פ'נ'א. מיר הא'ב'ען ג'ל'ער גיט עס ש'ט'י'ט אין פ'ס'ק אזוי ווא'לט איר פ'ע'נ'ש'ען דיא י'ד'ין.
 מיט דעם שם המפורש זאל מען פ'ע'נ'ש'ען. פ'רע'נט דיא ג'מ'ר דא ווא'נט מיט דעם שם המפורש
 נאל ער פ'ע'נ'ש'ען. קא'מ'ער גיין. מיט א'נא'מ'ען - ון גא'ם. ווע'ל'דין עס איז. קע'נ' מען אויך פ'ע'נ'ש'ען
 דיא י'ד'ין. ש'ט'י'ט אין פ'ס'ק ו'ש'מ' את שמי. ויא ווא'רן מא'הן מ'ין נא'מ'ען. דער נא'מ'ען וואס איז
 א'פ' גע'ו'נ'ד'ער'ט נאר פאר מ'ר א'ל'ן. מ'ין פ' ע'פ'ע'ני'ש אויך דער ווע'לט הי'ס'ט גיט מיט דעם נא'מ'ען.
 נאר איד' א'ג'יין. דאס איז דער שם המ'פ'ר'ש. איד' ווא'נט מיי'נען אפ'ילו אוי'פ'ער דעם ב'ית המ'ק'ד'ש
 ווא'רן פ'ר'ג'ים ד'ר'ב'ן מיט דעם שם המ'פ'ר'ש. דא ש'ט'י'ט ו'ש'מ' את שמי. אבן דא'ר'ט'ין ש'ט'י'ט ל'ש'ום
 את שמי שם. אזוי ויא דא'ר'ט'ין מיי'נט מען אין ב'ית המ'ק'ד'ש. אזוי דא ב'י'י ויה'ב'ן מיי'נט מען
 אויך אין ב'ית המ'ק'ד'ש. ר'ב'י יא'ש'ה ווא'נט מען דא'ר'ף נאר גיט א'פ' לע'ר'נ'ען א'ב'ר'ה ש'ו'ה ש'מי ש'מ'י
 ווא'ר'ס ע'ס ש'ט'י'ט אין פ'ס'ק אויך גע'ר'ע' א'ר'ט וואס איד' ווע'ל דער פא'נ'ען מ'ין נא'מ'ען ווע'ל איד'
 ק'מ'ען צוא ד'ר. מ'ע' מען דען אויך גע'ר'ע' א'ר'ט דער פא'נ'ען דעם שם המ'פ'ר'ש. נאר דער

בנפשו כן הוא [ונר] רב נתמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנאמר (cc) אל תלתם ואל תתאו. וא"ר יהושע בן לוי אין ענ ה ערופה באה אלא בשביל צרי העין שנאמר (דכ"ט כ"ג) וענו ואמרו ירינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי על לבנו עלתח שוקני בית דין שופכי דמים הם אלא לא בא לירינו ופטרנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו לא בא לירינו ופטרנוהו בלא מוונות ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוי :

(דף נ"ב) **כ"ט אמר** רבא בר רב הונא כיון שנפתח ס"ת אסור לספר אפילו בדבר

הלכה שנאמר (מחמ"ח ה) ובפתחו עמדו ואין עמידה אלא שתיקה שנאמר (פ"ג נ"ג) והחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד ר"ז אמר ר"ח מהבא (מחמ"ח ט) ואוני כל העם אל ספר התורה :

ל שאלו תלמידיו את ר' אלעזר בן שמעון כמה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי ספנדריא בבית הכנסת ולא פסעתי על ראשי עם קודש ולא נשאתי כפי בלא

ברכה

אל תלתם ואל תתאו. דא ואלקט גיט עסין קיין ברויט מיט דעם קארנין. און דא ואלקט גיט גרוסקיין צא וייגע נוסע שפיו. גאך האט רבי יהושע בן לוי גואגט אענקה ערופה בריינגט מען נאר דורך דא קארניע פ' נטשין. ווארום עס שטייט אין פסוק ויאל ין שרייען און ואלין ואלין אונזערע הענט האבען גיט פאר נאסן דא בלוט און אונזערע אויגן האבען גיט גיזען. איז דאך אקשיא איז דען אויף גינאנגען אויף איינער הארץ צוא וואגן אז דא אלטע לייט פון בית דין וועלן פאר גיטען בלוט. נאר אזוי מינען זיך דער קענישט איז גיט גיטקען פאר אונז. מיר ואלין אים אונזע שיקען. מיר האבען אים גיט גיזען מיר ואלין אים אונזע קאן. ער איז גיט גיטקען צוא אונז. מיר ואלין אים אונזע שיקען אן עסין. מיר ואלין וואגן. ער איז גיזען הונגעריג האט ער גיזען אין וועג איינער גייט און האט עסין. האט ער גיזען דאס עסין אונזע נעמען פון יענעם. האט יענער אים גיזען. און מיר האבען אים גיט גיזען מיר ואלין אים אונזען לאוין אן אפעלייטונג פון פיל קענישטן צו וואסען. ווען מיר אז עס קען אסאך זיין. איינער איז הונגע. יא און בעט ביי אקארנין קענישט ער ווא אים געבן עפעס עסין. און דר קארניער ויל גיט געבן. דער פון קיטט מען צוא אנישלעגן ביז איינער נאך דרינגן דעם אנדערן :

כ"ט אמר. רבא בר רב הונא האט גואגט וויא דא ספר תורה ווערט געפירט צום לייענען אין איד. פאר מען גיט שמועסן אפיל צוא פסקן ארין. ווארום עס שטייט אין פסוק ובפתחו עמדו. אז מען האט געפונט דא ספר תורה. עמדו. האבען וויא געשוויגען. עמידה איז דער מיינשט שווייגן. ווארום עס שטייט אן פסוק והחלתי כי לא ידברו. איך האב געהאפט וויא וועלן גיט היידן. בי עמדו דא עט עוד ווארום וויא האבען געשוויגען און האבען גיט געפירט. כפי וואגט פון רב תסראם וועגן פון דעם פסוק. די ארעין פון גאנצען פאלק איז גיזען צו דא ספר תורה. מען ואל היידן נוס מען לייענט :

ל שאלו. דא תלם דים האבען גיטקענט בייא רבי אלעזר בן שמעון מיט וועלכן זאגט לעבסטו לאנג. האט רב אלעזר צא וויא גואגט איך האב קיין מאהל גיט גיטאכט דא שור פאר אדורך גאנג. אז אין אשוהל איז גיזען צו יא מירען. איין מיר האט זיך געפירט אין איין גאס. און די אנדערע מיר האט זיך געפירט נאם. און איך האב מאקי גיזען אפילו גיין פון איין גאס אין דא אנדערע גאס. בין איך גיט גינאנגען דורך דא שוהל אפ צו קידצען דא וועג. נאר איך בין גינאנגען ארום דא שוהל. און איך האב גיט גיטעשטן אויף די קעפ

ביתם כסס יוכן ונכס ליש נחמן מרזי
פסיוו על כרה וכל לכן מכסו ונדה כמסס
על כלתם ולסין ניד לסקדים לא יבט לו מנחה
ולא כשהיו כפי לבן. שכן כס: וכו' מק
כרעו. בעודם לביק והוא מהיר פניו כל
היום מלי אמו. נר אלהא אכנה לי (נר אלהא)
הכ שמו כל אלהא אכנה לי כרעו פניו
דנ: העם מה סס אומרים. גרלו מכניס
פסו ומודים לכרו על כרמיו לכלא סן מוסס
לן: נרמ ה' מלכיו נרמ ה' כל גרלו נרמ ה'
כל מעשו. של מקלות ק כמד ג' נרמס:
נמכסו דמחא. סכא נמלוח כסס (חזק) מלוח
כהל ניד להס חל דבר סנס: נרמ ה' מלך
לוח כלוח מומור וסיו דקא פרץ דמחא דמסס
מיון דכרעו נכסו פניו: נמחא דמסס
נמלוח נר כסס פס סלן ק כסל פמח מוסס
פמח כלמק נמכס פמח נרמס כסל:
למסס

ברכה מא מברך אמר ר' יורא אמר רב הסרא אשר
קדשנו בקדושתו של אהרן וכו' כי עקר כרעיה
(למסוק) מאי אמר ירמ' ה' אלהינו וכו':

(פ"ג) לא אמר רבא בר אבהו אסברא לי (דכרס י)

אחרי ה' אלהיכם תלכו בזמן שהנהנים

מברכים את העם מה הן אומרים א"ר יורא א"ר הסרא
(סכלס ק) ברכו ה' מלאכיו נבורי כת ונו' ברכו ה' כל

צבאיו משרתיו עושי רצונו ברכו ה' כל מעשיו בכל

מקומות ממשלה ברכי נפשי את ה'. במסופי דשבתא

מה הן אומרים א"ר אסי (סס קל) שיר המעלות הנה

ברכו את ה' כל עבדי ה' ונו' שאו ידכם קרש וברכו

את ה' (סס קל) ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללויה

וליסרו נמי יברך ה' מציון דכתיב בההוא ענינא אמר

יהודה בריה דר"ש בן פוי מתוך שהתחיל בברכותיו של הקב"ה מסיים בברכותיו של הקב"ה
במנחתא דתענינא מאי אמרי אסר רב אהא בר יעקב (ירמס יד) אם עונינו ענו בנו ה' עשה
למען שמך מקוה ישראל מושיעו בעת צרה למה תהיה כנר בא"ץ ונו' למת תחית
כאיש נדהם כנבור לא יוכל להושיע ונו' (דף פ) בנעילה דיומא דכפורה מאי אומר אמר פ
זוטרא ואמרי לה במתניתא תנא (סכלס קס) הנה כי כן יבורך גבר יורא ה' יברך ה' מציון
וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך וראה בניס לבניך שלום על ישראל:

מן דיא הייליגע פאלק. דאס מיינט מען אז דיא מלמדיס זענען געוועזן אין בית המדרש איף די
ערד. בין איף קיין מאהל גיט גינאנגען צווישען דיא מלמדיס. הארעם עס וואלט אויס געזען
וויא איף ווארט גיטערעטן אויף זייערע קעפ. אז איף האב גיט גידונגת אן אפרכה. וואס איז
דיא פרקה. האט רבי יורא גזאגט פון רב חסדאס וועגן אשר קדשנו בקדושתו של אהרן. ווען
נער פטו גייט פון ציין ארט צום אידן קודש צום דוכן. וואס זאגט ער. יד רצון. אז וויא עס
שטייט אין קדור:

לא אמר. רבא האט גזאגט בר אבהו האט סיד געגעבן צא פו שטיין. עס שטייט
אין פסוק אחרי ה' אלהיכם הלכו. איר ואלט גיין נאך נאט. דאס מיינט מען ווען דיא כרעס
געטשען דאס פאלק. וואס זאגט דאס פאלק האט רבי יורא גזאגט פון רב חסדאס וועגן. צי
זאגן דיא פסוקים ברכו ה' מלאכיו נבורי פה. ברכו ה' כל צבאיו משרתיו עושי רצונו. ברכו ה'
כי מעשיו בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את ה'. ווען מען דענקט שבת צא מוסף. וואס
זאגט דאס פאלק. רבי אסי זאגט דאס פאלק וואס פאלק וואס שיר המעלות הנה ברכו את ה'
כל עבדי ה' ואנו ויימרו. שאו ידכם קרש וברכו את ה'. ברוך ה' מציון שוכן ירושלים תללויה.
פרענט דיא גמרא זאלן וויא זאגן יברכה ה' מציון. ווייז דער פסוק שטייט בייא דער זאך געבן
דיא פריערדיגע פסוקים. אבער ברוך ה' מציון שטייט נאר גיט געבן דיא פסוקים. האט יהודה
דער זידן פון רבי שמעון פון פוי גזאגט ווייל ער האט שוין אן גיזענען צא זאגן דיא ברכות פון
נאט. ברכו את ה'. לאש ער אויס אויף מ"ט דיא ברכות פון נאט. ברוך ה'. אין אפגעניט צא
מנה ווען דיא כרעס דוכן. וואס זאגט דאס פאלק. רבי אחא בר יעקב זאגט וויא זאגן די
פסוקים. אם עונינו ענו בנו ה' עשה למען שמך. מקוה ישראל מושיעו בעת צרה למה תהיה כנר
בא"ץ ואנו ויימרו למה תהיה כאיש נדהם כנבור לא יוכל להושיע ואנו ויימרו. אז יום כפורה צ
גזעיה ווען מען דענקט וואס זאגט דאס פאלק בר וזוטרא זאגט אז אנדערע זאגן אין אפריתא
קאגען מר גילערונט. דיא פסוקים זאגט מען הנה כי כן יבורך גבר יורא ה' יברכה ה' מציון וראה
בטוב ירושלים כל ימי חיך וראה בניס לבניך שלום על ישראל:

רב אמר רבי אבהו מריש הוה אמינא ענוותנא
אנא כיון דחזיתיה לר' אבא דמן עכו
דאיהו אמר חדא טעמא ואמר אסוריה חד טעמא ולא
פסיד אמינא לאו ענוותנא אנא מאי ענוותניה דר'
אבהו דאמרה לה דביתהו דאסוריה דר' אבהו לדביתהו
דרבי אבהו האי דירן לא צריך ליה להאי דירך והא
דנחין וזקיף עליה יקרא דמלכותא הוא דעבד ליה
אזלת דביתהו אכרה ליה לר' אבהו אמר לה ומאי
לך מינה מיני ומיניה יתקלם עילאה ותו אימינו רבן
עליה דר' אבהו למנויה בריש מתיבתא חזייה לרבי
אבא דמן עכו (דחפס) [דנפיש] ליה בעלי חובות אמר
לכו אית לכו רבה (פ"א אמר להו עד דמצלנא ליה לרבי אבא לא אתא עד דאציל ליה) :
רב רבי אבהו ורבי חייא בר אבא איקלעו להווא אתרא ר' חייא בר אבא דריש
שמעתא ור' אבהו דריש אנדתא שבקי כ"ע לר' חייא בר אבא ואתו לקמיה דר'
אבהו חלש דעתיה אמר להם רבי אבהו אמשול לכם משל למה הדבר דוכה לשני בני
אדם שנכנסו לעיר אתה אחד מוכר מיני אבנים טובות ומרגליות ואחד מוכר מיני
סדקית על מי קופצים לא על מי שמוכר מיני סדקית כל יומא ויומא הוה אגיל
ר'

למוריס . כמחרים לרבים מה שחל להם לו בעת
הדרגה : לא צריך לידון . חסד כח כמו
בעל : יקרא דמלכותא . שהיה רבי אבהו כחול פנים
בניה כמק' כדחמריק בתגוב כחול פנים כגון רבי
אבהו כי קיבד וכבדוהו חמור דהו נספק לחסותא
דני קסר נלפסי ומשכן קמיה רבא דעמיס מדברתא
דלומיסי : וכו' רבן לומט עליה . ועוד וס'
פסגהמיה : נפשי עליה בעלי חובות . שהיה
צריך ללוות : ח"ל אבהו לית לכו רבס . חסד גדול
דלוי לטב גדלש ויהר ממני כדי שיופיעו כדלש
מחזיקי לו מהמח ומעשירים ויהו כדי שיכא חסוב
ישמעו דבריו כדחמל ויכבד פדלח מלחמי גדלשו
משל לחי :
כ"ע ר' אבהו דרש כדחמל : שמעתא . כלכות
דינן וליכור וטפס : סדקית . כלי

רב אמר רבי אבהו האם גואגמ אין אנהיב האב איך גימיקמ או איך בין אעט :
והיא איך האב גיזעוהו רבי אבא כון עכו . עד האב גואגמ איין טעם אויף ארץ . און זיין אמרא
האם גואגמ איין אנדער טעם אויף דעם דין . און רבי אבא איז גיט אין בעס גיווען אויף דעם
אמרא . האב איך גואגמ איך בין שוין גיט קיין ענו . נאר רבי אבא איז אעט . וואס איז
גיווען ריא ענות פן רבי אבהו . ווארום פארצייתן איז גיווען אגנהג אז איהם האם גואגמ
אדרשה . איז געבין אים גישטאנען אפגעטש . דער חכם האם גואגמ ארש אנדערע
עסלכע וועטער צוא דעם מענטש אויף קשן קרש . און אין דער שפיל . און דער מענטש
פלעגט איבער זאגן וואס מען האט אים גואגמ אין דער הייך אלע זאכן הערן און זאגן
פארשטיין . דער מענטש האט גיהייסן אמרא אדער מרגליות : האט אמאהל גיטראפן אז דיא
ווייב פון דעם אמרא וואס איז גישטאנען געבין רבי אבהו . האט גואגמ צו דיא ווייב פון
דבי אבהו . מיין מאן דארף גיט זיין אממרא בייא דיין מאן . ער קען זאגן אויף זאגן אזוי
אדרשה וויא דיין מאן . נאר וואס ער שטייט איינגיבויגן געבין דיין מאן . ער מוהם אים פבוד
ווייך ער איז גרויס בייא דעם קיסר . איז גיגאנגען ריא ווייב און האט דאס גואגמ פאר רבי
אבהו . האט רבי אבהו צו איר גואגמ וואס הארט דך דאס . פון מיר און פון אים ווערט גיל קס
גאט . נאך האט גיטראפן ריא רבן האפען גוואלט מאכין רבי אבהו פאר אראש ישיבה דאס
רבי אבהו גיזעוהו אז רבי אבא פון עכו האט פיל פעלי חובות . ער איז שווייגן פיל געלט . דאס
רבי אבהו גואגמ איר האט אגערעסערן פון קיר . רבי אבא פון עכו איז גרעסער פון מיר . סאכמ
אים פאר אראש ישיבה . ווארום דעם ראש ישיבה פלעגט מען ריידן מאכין :

רב רבי אבהו און רבי חייא בר אבא האפען זיך גיטראפן אויף אארט . רבי חייא בר
אבא האט גיזרשט אין איין בית המדרש דיינים . און רבי אבהו האט גיזרשט אין אנדערין
בית המדרש אגראם גרשות . וייען אלע אונזע גיגאנגען פון רבי חייא בר אבא . און זענען
גיטסען פאר רבי אבהו . איז רבי חייא בייא זיך אראפ גיפאלין . האט רבי אבהו צו זיין
גואגמ איך וועל זאגן אמשל צוא וואס דיא וואך איז גלייך . צוויי מענטשן זענען אריין
גיגאנגען אין אשטאט . איי ער האט גיהאט צוא פאר קיפין דימאנטען און קערל . און איינער

מלכות כספים ועמים כגון מלכן ומתכן אחרים
לא על מוכר סדקין. כחמים מוקד שדעין קלים י
לכס קונים סדקס ולכסין דעמו כס. אומר כן
שמסור לחי ועמי. ויהי מוארס להחזיר לבדק כסין
לכס כסאק. חס חס שמעיס ל. לזיוח שלמים
למקום. חס. וחזירי חס אלמא חסל חס
גבור עליו חס כסדים כס. עמי חס. כסוסן
חמסי :

קוסו ונכס וגו'. כספר עאל כסין של נכס
נמקדס כן כיו מברכין ברוך ס חלסי
יבאל מן כסלים ועד כסולס למנן חכנסס וכן למחסי
פסיס : ויבנס שס כסוד. וסלר כסס יסמ כס

למה עמי ואם עמי למה אחי א"ר אלעזר כך אמר
להם דוד לישראל אם אתם שומעים לי אחי אתם
אהבם במלך :

(פ"ג) דה תנו רבנן מנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ס) קומו וברכו את
ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם וכנין שעל כל ברכה תהלה שנא' (סס)
וטרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכתן לו תהלה :

פרשת

קאמ גיהאם צו פאר קיפין קיינע קייפין. צא ונעשע קמען מער קיפערס. נעוים צא קעם
קאם פארקייפט קליינעקייטין. ווארום דאס דארפן אלע האבען. אבער קיימאנען אונ פעריל
דארף דאך גיט יעדער. ביא אונז איז אויף אזוי. רבי חייא דרשה איז קיימאנען אונ פעריל.
דייבש איז ביא ויין דרשה ווייניג מענטשין. אונ טיין דרשה איז קליינעקייט דייבש איז ביא
טיין דרשה קא פיל מענטשין. אלע מאג מענטשן רבי חייא דרשה רבי אבהו ביז צו דאס טיר
פון ויין נאכט הייז. ווייל ער איז גיווען גרויס ביא דעם קיסר. דעם מאג האט רבי אבהו
גאלייט רבי חייא ביז צו ויין נאכט הייז. פון דעםשטעלן איז נאך רבי חייא גיווען גיין.
דך אמר. רבי יצחק האט גאנגט אײביג ואל ויין דאס טרא דעם צבור אויף דיר. ווארום
דיא כהנים ווען וויא דו גיין שטייען ויא ס מ ויער פנים צום פאלק אונ מיט דעם אינעמען צו דא
שכנתה צום ארון הקדש. רב נחמן ואנט פון דעם פסוק דער מלך דוד האט ויך גשטעלט אויף
זיינע מיט אונ האט נאנט דעם טיף צו מינע פרידער אונ טיין פאלק. פאר וואס האט דוד
זיין גירושין פרידער אונ פאלק. אז ער רופט וויא מינע פרידער דארף ער וויא גיט דרשין טיין
פאלק. ווארום פאלק איז דאך גירושין וויא פרידער. אונ אויב ער האט וויא נאר גיהאליט
פאר אפאק ווארום האט ער זיין גירושין פרידער. האט רבי אלעזר גאנגט אזוי האט דוד
גאנגט צא דא יודין. אויב איר וועט מיר פאלגן אונ איר וועט געבן גרויס אויף דעם בית
דמקדש ווענט איר מינע פרידער. אונ אויב איר וועט מיר גיט הערין. ווענט איר טיין פאלק
אונ איר וועט אויף איר גיוועלטיגען מיט אשטעקן. ווען מיר ווען דא יודין וועגן פרום. וועגן
וויא דא פרידער פון מלך. אונ אויף וויא איז גיטא קין סודא פון מלך ווארום אפרודער ווארפט
גיט קין סודא אויף דא איבעריגע פרידער :

דה תנו רבנן. דא רבנן האבען גילענט פון וואנען וויסן מיר אז מען ענפערט גיט
אמן אין בית המקדש. ווארום עס שטייט אין פסוק קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד
העולם. אונ פון וואנען וויסן מיר אז אויף יעדער ברכה האט מען גילענט גאט. ווארום עס
שטייט אין פסוק וטרומם על כל ברכה ותהלה. אויף יעדער ברכה ואלכטו געבן אלייב. וצוא
יעדער ברכה וואס מען האט נאנט אין בית המקדש האט מען אויסגלאזט אזוי. גירושין אלץ
ישראל גיט ווען ווער העולם גיט אברום. אונ אזוי מודה המהים. אונ אזוי אלע ברכות. אונ
אמן האט מען גיט גענפערט. נאר מען האט נאנט גירושין שס פבור מברכתי קעלס ויד :

וויא

(דף סא) לו מַשְׁנֶה פֶּרֶשֶׁת הַמֶּלֶךְ כִּי־צַד מוֹצֵא יוֹם
טוֹב הָרָאשׁוֹן שֶׁל חֹג בִּשְׁמִינִי
בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית עוֹשִׂין לוֹ בֵּימָה שֶׁל עֵץ בְּעֹזֶה וְיוֹשֵׁב
עָלֶיהָ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לו) מִקֵּץ שִׁבְעָה שָׁנִים בְּמוֹעֵד שְׁנַת
הַשְּׁמִינִי בַּחֹג הַכִּלּוֹת וְגו' חֹזֶן הַכִּנְסַת נוֹשֵׁל סֵפֶר תּוֹרָה
וְנוֹתֵנו לְרֹאשׁ הַכִּנְסַת וְרֹאשׁ הַכִּנְסַת נוֹתֵנו לְסֵנִי וְהַסֵּנִי
נוֹתֵנו לְכֹהֵן גִּדּוֹל וְכֹהֵן גִּדּוֹל נוֹתֵנו לְמֶלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ עֹמֵד
וּמִקְבֵּל יוֹשֵׁב וְקוֹרֵא . אֲגִרִיס הַמֶּלֶךְ עֹמֵד וּקְבֵל וְקֹרֵא
עוֹמֵד וּשְׁבַתְהוּ חֲכָמִים וְכִשְׁהִגִּיעַ אֲצִל (סא) לֹא תוֹכֵל
לִתֵּת עֲלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אֶחֱיד הוּא זֶלְנוּ עֲנִי
דַּעְתוֹת אֲמָרוּ לוֹ לֹא תִתִּירָא אֲגִרִיס הַמֶּלֶךְ אֲחִינוּ אֲתָה
אֲחִינוּ אֲתָה וְקוֹרֵא מִתְחַלֵּת אֵלֶּה הַדְּבָרִים . [נִס' בִּשְׁמִינִי
ס"ד אִמָּא בִּשְׁמִינִי] :

[illegible]

אברהם. כהן של חופס אצל דלמו מיטלן :
אין ראוי למלוכה דעבד כוהן וילא מיטלן :
ממשה דייקן. שהיוס כדיונין אף בעלי דין :
הזקלוקל ממשטס. שהחליטין אף עוברי עבדים
ולא יהיה בידם מפני חופס : וליין אף לרש סיבול
לומר להבין משטס גדולים ממעשי. שמאך בלא
יפוז ביד עוברי עבדים נמוד סדוקים אף ממעשים
והנלוין

(פ"ג) רז פיסקא וכשהגיע ללא תוכל וגו'. תנא משום רבי נתן באותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה מפני שחנפו לו לאגריפס הסלך אמר ר"ש בן חלפתא מיום שנברה אנרופה של חנופה נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשים ואין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך דרש רב יהודה בר מערבא ואיתימא ר"ש בן

לו משנה היא אויז האט דער מלך גלייכענט ריא פרשה. ריא באכט האט נאך דעם
ערשטן טאג סבבות. דעם יארד האט נאך שמיטה. ושמיטה האט ויף אויס גלאזט ראש השנה.
צוא יענער שמיטה הייסט עד דער צבטער יארד. אונ צוא ריא גייט שמיטה הייסט עד דער
ערשטער יארד. האט מען גימאכט אקאמפן פון האלץ אין דיא ערה. אונ דער מלך איז געקען
אויף דעם ק סמין. אויז וויא עס שטייט אין פסוק אין סוף ויבען יארד אין דעם יום טוב האט
נאך דער יארד פון שמיטה אין דעם יום טוב סבבות. ואל דער מלך גלייכענט ריא פרשה פון סלף
וואס שטייט אין ריא סדרה שופטים. דער שמש פון ריא שוהד נעמט ריא כסר תורה. אונ
עד גיט איר צום גבאי פון שוהד. אונ דער גבאי גיט איר צום סן דער אנדערער פון פלף
גדול. אונ דער סן גיט איר צום כהן גדול. אונ דער כהן גדול גיט איר צום סלף. אונ
דער סלף שטייט אונ נעמט ריא כסר תורה. אונ וועט ויף אונ גלייכענט ריא פרשה פון
מלך. דער מלך אגריפט האט ויף גלייכענט אונ האט גינאסען ריא כסר תורה אונ האט גלייכענט
שמיטגריג. האבען ריא חכמים אים געלויבט. אונ אז ער איז גיקום ו צום פסוק דו מאיפסט
גישט נעבן אויף ריד אסלף אסרעמרין וואס עד איז גישט ביין ברודער. האט גינאסן מרעין
פון זיינע אויגן. ווייך ער איז גישט גיווען פון יודין. האבען ריא חכמים צו אים גואגט דו זאגסט
גישט סורא האבען אגריפט מלך דו פיקט אונזער ברודער דו פיקט אונזער ברודער. ווארומ
ווי סווער איז גיווען פון יודין. אונ ער גלייכענט פון אנהייב אלף הדברים :

לן פסקא. אז דער מלך אגריפס איז ניקומען צום פסוק דו מאכסט נים געבן אויף
די אמת אפרעמדין. האבען דיא הכנים צו אים גואגט דו ביסט אונזער ברודער. ואגט דיא
גברא מיר האבען גילערנט פון בני נחם וועגן איז דער צייט וענען דיא יודן פארשקדנעם
ניגוראין פון וואד וויא פארקענדין. ווייל וויא האבען גענוגט דעם מלך אגריפס. רבי שמעון
פון הלפתא ואגט פון דער צייט וואס עס האט זיך גישטארקט דער כח פון חננאל. וענען פארקריסט
ניגוראין אלע דינים. און עס וענען קאלע ניגוראין אלע וואכן. און איין מענטש קען נים נאגן
ע ויין חבר מינע מעשים וענען גרעסער וויא דינע מעשים. וואסם גיידנעס מעשים וענען
ניס טט. אלע מוהען עבירות רב יודנה פון ארץ ישראל האט נידערהט. אנדערע נאגן רבי שמעון

בן פוי מותר להחניף לרשעים בעה"ז שנא' (ישעיה לב) לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע מכלל דבעה"ז שרי רשב"ל אמר מהכא (בר שיש לג) כראות פני אלהים ותרצני ופליגא דרבי לוי דא"ר לוי משל דיעקב ועשו למה הדבר דומה לאדם שזיכן את חבירו לבעורה ויודע בו שמתבקש להורגו א"ל מעם הבשיל זה שאני טועם כתבשיל שטעמתי בבית המלך אמר ליה ידע ליה מלכא להאי מסתפינא למקמליה :

לח א"ר אלעזר כל אדם שיש בו חניפה מביא אף לעולם שנא' (איוב לו) וחנפי לב ישימו אף ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת שנאמר (סס) לא ישועו כי אסרם. ואר"א כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמעו אטן מקללין אותו שנאמר (מסלי כד) ואמר לרשע צדיק אתה יקבוחו עמים ויעמורו לאומים ואין קוב אלא קללה שנא' (נמדנר כג) מה אקוב לא קבה אל ואין לאומים אלא עוברין שנאמר (בראשית כס) ולאם מלאם יאמץ. ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנם שנאמר (ישעיה ס) הוי האומרים

בן פוי האט גי'דרש'ת מען מעג חנפ'ן דיא רשעים אויף דער וועלט. ווארום עס שטייט אין פסוק אז משיח וועט קומען וועט מען נישט מארין רופן דעם שלעכטן מענטש. גוט הארציגער. און צו דעם פארשין וועט מען נישט מארין זאגן דו ביסט אהאר. ווייל מען וועט נישט מארין חנפ'ן. אפער היינט מעג מען חנפ'ן. רבי שמעון בן לקיש זאגט פון דעם פסוק. יעקב האט גזאגט צו עשו דו ביסט בייא מיר אזוי ברוי'קנט גלייך וויא אויף וואלט גי'זעהן דעם פנים פון אצלי'ך. האט דאך יעקב גי'חנפת צו עשו. און רבי שמעון בן לקיש קרינט אויף רבי לוי. ווארום רבי לוי האט גזאגט אז יעקב האט נישט געמיינט חנפ'ן עשו. ער האט נאר גי'וואלט אויף אים מאכן אמירא. עשו זאל דערין אז יעקב וועט מלאכים. און דער ענגן פון יעקב מיט עשו איז גלייך וויא אפגענישט האט אמאהל גי'פעטין ווין חבר אויף אסענדה. דער ווייל האט וו' דער חבר דער וואסט אז דער מענטש וויל אים חנפ'ן. האט דער חבר גזאגט צו אים דער מעס פון דעם עסין וואס אויף עס בייא דיר איז גלייך צו דעם מעס פון דעם עסין וואס אויף האב גי'געטין בייא דעם חבר. האט דער מענטש בייא וו' גמראכט דער מלך קען דעם מענטש. האב אויף אים מורא צו חנפ'ן :

לח אמר. רבי אקער האט גזאגט דער מענטש וואס חנפת בריינגט דעם פנים פון נאם אויף דער וועלט. ווארום עס שטייט אין פסוק דיא הערצער וואס חנפ'ן מוהען פנים אויף דער וועלט. און נאך מעד איז גאט הערט נישט ווין תפלה. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק לא ישועו כי אסרם. אז גאט וועט בריינגען אויף וויא יסורים. וועט וויא נישט העלפן וויער שרייען. נאך האט רבי אלעזר גזאגט דער מענטש וואס חנפת אפילו דיא קינדער וואס זענען אין וויער מוטערס בויף פלוצן אים. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער וואס זאגט צו ארשע דא ביסט אצליך. ווייל ער חנפת אים. יקבוחו עמים ויעמורו לאומים. פערקער וועלן אים פירבין. דיא קינדער וואס זענען אין וויער מוטערס בויף וועלן אויף איהם זעכענען. ווארום יקבוחו אז מייטש פירבין אזוי וויא עס שטייט אין פסוק מה אקוב לא קבה אר. וואס זאל אויף פירבין אז גאט פירבט נישט. און לאומים מיינט מען קינדער וואס זענען אין וויער מוטערס בויף. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אויף יעקב מיט עשו ווען וויא זענען נאך גיווען אין וויער מוטערס בויף וואס מלאם יאמץ. איין קינד וועט ווין שטארקער פון דעם אנדערין. נאך האט רבי אלעזר גזאגט דער מענטש וואס חנפת פאקט אריין אין גיהנם. ווארום עס שטייט אין פסוק דיא וואס זאגן אויף שלעכט עס איז גוט. און אויף גוט זאגן וויא עס איז שלעכט. אויף פירבטער זאגן וויא

האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור
לחשך שמים מר למחוק ומחוק למר מה כתיב אחרי
לכן כאכול קש לשון אש וחשש להבה ירפה שרשם
במק יהיה ופרחם כאבק יעלה. ואר"א כל המתניף
לרשע סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל ביד
בנו ואם אינו נופל ביד בנו נופל ביד בן בנו שנאמר
(ירמיה כח) ויאמר ירמיה הנביא אל חנניה הנביא וגו'

אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דבריו וגו' וכתיב (דף מנ) (סס לו) ויהי הוא בשער בנימין ושם
בעל פקודות ושמו יראה בן שלמיה בן חנניה ויתפוש את ירמיה הנביא וגו' וכתיב (סס)
רחמנו יראה בירמיה ויביאהו אל השרים. ואמר רבי אלעזר כל עדה שיש בה חנופה
מאוסה כנדה גלמודה מאי גלמודה גמולה דא מבעלה ואמר רבי אלעזר כל עדה שיש בה
תנופה לסוף גולה כתיב הכא כי עדת חנף גלמוד וכתיב התם (ישעיה מט) ואמרת בלבבך
מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי
אלה איפה הם ;

אמר

עם איז ריבוי. און אויף ריבוי זאגן וויא עס איז פינצטער. אויף ביטער זאגן וויא עס איז
זיס. און אויף זיס זאגן וויא עס איז ביטער. ווייל וויא זענען פאלש און תנפן דריבער זאגן
דיא נים דעם אמת. וואס שטייט נאך דעם פסוק אזוי וויא דער צונג פיאך פאר ברענט דעם
שטריי. און דער פראם מאכט שוואך דיא פלעווע. אזוי וועט דער פיער פון גיהנם פאר
ברענען דיא מענטשן וואס תנפן. ויער ווא ציר וועט זיין וויא צוא זאנען. און ויער
בלהונג וועט אויף גיין וויא שטייב. וואס וויא זענען אייניקלעך אויף דער וועלט און וואס
וויא גליהען. וועט אלץ פאר לענדט ווערן. נאך האט רבי אלעזר גאנט דער וואס תנפת
דעם רשע. וועט זיין דער סוף ער וועט אריין פאלן צו דעם רשע אין דיא הענט. און אויב
ער פאלט נים אריין אין דיא הענט פון דעם רשע. פאלט ער אריין אין דיא הענט פון דעם
רשעס ווען. און אויב ער פאלט נים אריין אין דיא הענט פון דעם רשעס ווען. פאלט ער אריין
אין דיא הענט פון דעם רשעס אייניקל. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ירמיה הנביא האט
גאנט צוא תנפה הנביא זמן אזוי זאל גאט פארהן גאט זאל אויף שטערן זיינע רייד. האט
ירמיה גיהנפת הנביא. און עס שטייט אין פסוק ירמיה איז גיווען אין טוער בנימין און דארט
איז גיווען בעל פקודות וועלכע זיין נאמען איז גיווען יראה דער ווען פון שלמיה דער
אייניקל פון תנפה. האט ער אן גיווען ירמיה הנביא. און נאך שטייט אין פסוק יראה דעם
אן גיווען ירמיה און האט אים גיבראכט צוא דיא שרים. ווען מיר ווייל ירמיה האט גיהנפת
תנפה איז ער אריין גיפאלען אין דיא האנט פון יראה וואס ער איז דער אייניקל פון תנפה.
נאך האט רבי אלעזר גאנט אפאר זאגן וואס תנפן איינער דעם אנדערן. איז זיא פאר
ס'אומס אזוי וויא אנדה. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק בי עדת תנף גלמוד. אפאר זאגן וואס
וואס תנפן זענען וויא אנדה. ווארום אין דיא שטעט פון ים רופט מען אנדה גלמודה. וואס
איז דער שטייט גלמודה. גמולה דא מבעה. זיא איז אפ גליידיט פון מאן. נאך האט רבי
אלעזר זאגט זיא פאר זאמלונג וואס תנפן איינער דעם אנדערן. וועלן וויא פאר טריפען ווערן
טרארן דא שטייט בי עדת תנף גלמוד. און דארט שטייט ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה
נאני שכולה וגלמודה גולה וסורה ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם.
אזוי וויא דארטן גלמודה איז דער שטייט אזיין ווייל וויא זענען פאר טריפען גיווארן. אז
עדת תנף גלמוד. מיינט מען אויך דיא מענטשן וואס תנפן ווערן זיין אזיין ווייל וויא וועלן
פאר טריפען ווערן ;

אמר

משך ידו הקב"ה מזהה את לולוים : לא יגורק
 רע . לא יגור עמך רע וגבי מספר לה"ר
 כתוב דכתיב כהיה סרסהל כי אין כסיו ככוס
 קרנם כות גו'

[illegible]

לש (אמר רב חסדא) א"ר ירמיה בר אבא ד' כתות
אין מקבלות פני שכינה כת לצים. כת
שקרים. כת חנפים. כת מספרי לה"ר. כת לצים.
דכתיב (כזעז) משך ידו את לוצצים. כת שקיים
דכתיב (מכלים מל) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני.
כת חנפים דכתיב (ליוני) כי לא לפניו חנף יבא.
כת מספרי לה"ר דכתיב (מכלים ה) כי לא אל חפץ רשע
אתה לא יגורך רע צריק אתה ה' לא יגור במגורך
לז:

בנישוח מלהמה פרק שמיני

מ' משינה משוח כלחמה בשעה שהוא מדבר אל הים בלה"ק היה מדבר שנאמר (דנ"ס כ) והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן [וזה כהן משוח מלחמה] ודבר אל העם בלה"ק (סג) ואמר אליהם שמע ישראל וגו' על אויביכם ולא על אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין שאם תפלו בידם ירחמו עליכם כמ"ש להלן (ד"ס ז כה) ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערומיהם הלבישו: מן השלל וילבישום וינעלום ויאכילום וישקום ויכסום וינהלום בחמדים רכל כושל וגו'

לחם אמר. רבי צדקה בר אבא האת גזאנא פיר ערליי מענטשין זענען דא וואס זענען
 גיט זעהר דא שכינה. דא מענטשין וואס זאכען פון תורה און מצות. דא מענטשין וואס זאגן
 ליתען. דא מענטשין וואס חנפן. דא מענטשין וואס זאגן לשון הרע. דא מענטשין וואס
 זאכען פון תורה און מצות. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק משך ידו את רוצים. נאם האם
 אפ ביצויגען זיין האנט פון דא קצים. דא מענטשין וואס זאגן ליגען. אזוי וויא עס שטייט אין
 פסוק דער דער וואס רעט ליגען זאל גיט זיין פאר מיינע אויגען. דא מענטשין וואס חנפן. אזוי
 וויא עס שטייט אין פסוק פאר אים ופאר גאט וועט גיט קומען דער וואס חנפת. די מענטשין
 וואס דער ציילען לשון הרע. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דא ביסט אגאם וואס דא וויקסט
 גיט קיין שלעכץ מיט דיר וועט גיט וואהרען קיין שלעכץ. נאם דא ביסט אצדיק אין דיין
 וואהרונג וועט גיט וואהרען קיין שלעכטער. דער וואס רעט לשון הרע ווערט ער
 גירופען אשלעכטער :

פרק שמיני

[illegible]

סכסכים שבהם שאינם [יכולין] ללכת
 כרגילים : למה סכסכים . לפי הכוסים קרוי למה
 נלחן מקדח : שסעם קלגסס . רבוי חיילות :
 כגסס חריסין . מניסין וסוגרין ומדבקין כתיבין זה
 סודר לזה כדי שיתקפו זה על זה וקולם כשמע כקל
 סתון לחיים על שכבדן : סוכך . כר נגד הדדסור :
 [מאי שנא שמע יבראל . למס מחתול נגסן זה] :

ואל תערצו ספני קול הצוהה כי ה' אלהיכם ההולך
 עמכם הם באים בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של
 בנצחוננו של גלית ומה היה סופו שנפל בחרב והם נפלו עמו בני עמון
 באים בנצחוננו של שובך ומה היה סופו שנפל בחרב והם נפלו עמו אבל אתם אין אתם כן אלא (סס)
 כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם זה [מתנה]
 הארון :

ב פיסקא (דברים כ) ואמר אליהם שמע ישראל . (ל"ל למימר להו) [מאי שנא] שמע
 ישראל א"ר יוחנן משום ר"ש בן עוזאי [יוחאי] א"ל הקב"ה לישראל
 אפילו .

ביתאמיל . אגו וי"א האבנן געפירט אויף אייזלען אלע שוואבע מענטשן . דאס איז אלץ גיזען
 אז יידן אויף יידן האבנען סתחטה גיהאלטען . אבער איצט גייט איר סתחטה האלטען מיט אייערע
 פיונים אויב איר וועט פאלען אין זייערע הענט . ווערן וי"א אויף אייך גיט רחשנות האבנען . עס
 זאל גיט ווייך ווערן אייער הארץ . פון דעם געשריי פון דאס פערד . אגו גיט פון דעם בלאגס
 פון דאס שווערדן . איר זאלט גיט מורא האבנען פאר דעם קלאנג פון דאס פאנגערען . אגו גיט
 פאר דאס פיל מילקער . איר זאלט גיט איידן צו אנמליסען פאר דעם שרעק פון דאס
 סרומיטען . איר זאלט גיט צו בראכען ווערן פאר זייער געשריי . ווארום אייער נאם גייט
 מיט אייך . וי"א קומען מיט דאס שטארקייט פון אסענטשין . אגו איר קומט מיט די שטארקייט
 פון נאם . דאס פלשתיים זענען גיקומען מיט די שטא קייט פון גלית . וואס איז גיזען ויין סוף .
 ער איז גיפאלען דורך דעם שווערד . אגו דאס פלשתיים זענען גיפאלען מיט אים . ער קינער
 פון עמון זענען גיקומען מיט דאס שטארקייט פון שובך . וואס איז גיזען ויין סוף . ער איז
 גיפאלען דורך דעם שווערד . אגו וי"א זענען גיפאלען מיט אים . אבער איר יידן זענט גיט
 אזוי . נאר אייער נאם גייט מיט אייך צו שטארקייט פון אייערע וועגן מיט אייערע פיונים אגו אייך
 צו העלפן . דס מיינט מען דעם ארין ווס ער גייט אין די מתנה :

ב פיסקא אין דער תורה שמיים דער כהן זאל זאגן צו דאס יידן שמע ישראל . פרענט
 דאס גסרא פאר וואס זאל ער זאגן מיט דעם גטון שמע ישראל . האט רבי יוחנן זאגט פון
 רבי שמעון בן יוחאיס וועגן . נאם זאגט צו דאס יידן אפילו איר האט גיט שער פקדים גיזען
 נאר דאס סצה פון קריאת שמע אין דער פריא אגו ביי נאכט . וועט איר גיט גיגען ווערן אין
 דאס הענט פון אייערע פיונים . דאס רבנן האבנען גיזענען צוויי סאהל דאס דער כהן גיזעט
 מיט דאס יידן . איין סאהל ביי דעם געגען ווען דאס יידן זענען ארויס גיזאנגען פון זייער
 לאגד . אגו איין סאהל ביי דאס סתחטה . ביי דעם געגען וואס האט דער כהן צו וי"א נאכט .
 ער האט נאכט צו וי"א הערם אויס דאס יידן פון דאס פאר בייזונג פון דער סתחטה . אגו ווער
 עס דארף גיזאכתיים זאל גיין אהיים . אין דער סתחטה וואס האט ער נאכט צו וי"א . עס
 זאל גיט ווייך ווערן אייער הארץ . איר זאלט גיט מורא האבנען . איר זאלט אייך גיט איידן . איר
 זאלט גיט צו בראכען ווערן . דאס האט ער וי"א נאכט געגן דאס פיר זאכען וואס די פערקער
 מנהגן אין די סתחטה . וי"א קלאפן מיט דאס פאנגערען . וי"א סרומיטען . וי"א שרייען . דאס פערד
 סרעטען אגו שפרינגען אגו שרייען :

ג פיסקא דאס פלשתיים זענען גיקומען מיט דאס שטארקייט פון גלית . פאר וואס האט
 מען

ג' טעמים נדמו משום אחד בספר. כחילוף
מלכות: ששמו דברי מעשי כחילוף. חי נלוי
לחזור ומי נלוי לילך יחזרו סלואים לחזור. כגון כנס
בית ומטע פסח ולחם חם ודל ודל לבד ודל
דכתיב כסו ודכתיב בשערים לקמן ח מרין דקס
קאמר לכו אלף השוורים משמיעין דכתיב לשם:
אל יד לבככם אל הירלו ואל הספז ואל הערל.
לכרע וזכר: כגון חכמה דכתיב חכמה עשית.
לחיים: מניסין. בחריבין: ומרועין. בקינות:
ועומין. בקולס: ודומסין. בלחל כוסים ודכרס
לכל לחלס הכרס וספס קלסין סס עידי
כמלחמה וזכר לחיים:

נגלוי פנים. בחולס: דר. כתר: לכדו סו
(פיו ככשלו) [למכ פיו חל כשלו]:
ידר חל. משמע פיו שחל יגבר דכתיב ודל
חל: ודלך וככני. ודלך דכד חלך ודל חל
לכל לו וככתיב מ"מ פתחת פיו לרעה כוס:
דוד סר קאמר ליה חל חל נג'. ודלן ספס
פיו לרע דקאמר ליה חל חל נפול די פ' דבר
שלין בו ממש ודל חל למשל כן כסס כחילוף
סל: כגון מ' יוס. שחילוף סרס כחילוף סל

אפילו לא קיימתם אלא ק"ש שהרית וערבית אין אתם
נמסרים בידם. ת"ר ב' פעמים מדבר עמהם אח' בספר
ואחד במלחמה בספר מהו אומר (ע"כ) שמעו דברי
סערכי המלחמה וחזרו במלחמה מהו אומר (סס) אל
יד לבככם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו בנגד ד'
דברים שאוה"ע עושים מניפין וסריעין וצווחין ורוססין:
ג ופסקא פלשתים באים בנצחוננו של גלית וכו'
גלית א"ר יוחנן שעמד בגלוי פנים

לפני המקום שנאמר (ט"ז יז) ברו לכם איש וירד אלי
ואין איש אלא המקים שנאמר (סמוס סו) ה' איש
מלחמה אמר הקב"ה הריני מפילו ביד בן איש שנאמר
(ט"ז יז) וירד בן איש אפרתי (הוא) [הוא] א"ר יוחנן
משום ר"ם בג' מקומות לכדו פיו לאותו רשע א' ברו
לכם איש וירד אלי. ואידך אם יוכל להלחם אתי
וחכני והיינו לכם עבדים. ואידך [דקאמר ליה לדוד]

הכלב אנכי כי אתה בא אלי במסלות דוד נמי קאמר ליה אתה בא אלי בחרב ובהנית
ובכידון דוד הדר אל ואנכי בא אליך בשם ה' אלהי צבאות אלהי מערכות ישראל אשר
חרפת ויגש הפלשתי השכם והערב אמר רבי יוחנן כדי לבטלם מקריאת שמע
שתיית וערבית ותיצב ארבעים יום [א"ר יוחנן] כנגד ארבעים יום שניתנת

בהם

מען אים גערוסין גלית. רבי יוחנן יאנאס וייר. ער איז גיטמאנען קיין אאירף, גידעקמין פנים פאר
גאט. ער איז גיטמאנען מיט עזות פנים. אזוי וואו עס שטייט אין פסוק גלית האט גזאגט ברו
לכם איש וירד אלי. איש מיינט מען גאט. אזוי וואו עס שטייט אין פסוק ה' איש מלחמה. האט
גלית גזאגט קלויבט איך אים אפילו גאט אליין ואל גיין מיט מיר מלחמה האלטן. וועל
איך פאר אים איך שטארקער זיין. האט גאט גזאגט איך וועל אים מאכען פאלען אין די הענט
פון אזוי א מענטש וואס מען רופט אים בן איש. ווארום עס שטייט אין פסוק דוד איז גיזען
בן איש אפרתי. רבי יוחנן האט גזאגט פון רבי מאירס וועגן אין דברי ארטרע ודברי מאהלו
האט דער קעניג גלית גזאגט זיין שטרויכונג. איין מאהל האט ער גזאגט ברו לכם איש וירד
אלי. קלויבט איך אים א מענטש ער וואו גידערין צוא מיר. דאס ער וואו מלחמה האלטען
איר מיר. דער וואו זיין שטארקער פאר מיר. ער ואל מיר איין געקען. נאך א מאהל האט ער
גזאגט אויב ער וועט קענען מיט מיר מלחמה האלטען אונז ער וועט מיר שאלאגן וועלן מיר זיין
קעכט צוא איך. נאך אדרישען מאהל. ער האט גזאגט צוא דוד בן איך דען אדענט וואס
דא קיכט צוא מיר מיט שטעקנס. פרעגט דא גיטא דוד האט דאך איך אזוי גזאגט צו
גלית. דא קיכט צוא מיר ס'ט אשווער אונז מיט אשפז. געפערט דא גיטא דוד האט אפער
באלד גזאגט צוא גלית אונז איך קום צוא דיד מיט דעם נאמען פון גאט וואס ער האט גיטמאנען
אלע הערשאפט פון הימל אונז ער איז דער גאט פון דא יידישע סתנה וואס דא האט גיטא
דיינט גיטמאנען. אין פסוק שטייט גלית הפלשתי האט גינענט צוא דא יידישע סתנה אין
דער פריא אונז אפערט. פאר וואס אין דא צוויי צייטן. רבי יוחנן יאנאס וייר ער האט גיטמאנען
שטענדיג דא יידן וואס נאלן גיט לייגען קריצט שטעט גיט אין דער פריא אונז גיט פארין
נאכט אונז גלית האט וך אזוי גיטמאנען פערציג טעג. רבי יוחנן וואס וייר דא יידן האבען
פאר שטענדיג פערציג טעג בן דא האבען אן גיטמאנען דא סתנה. אין פסוק שטייט עס איז

ארויס

י כח נקצב : שבוה מכל מוס , מחוק ומקד
מל מוס מל כדשו : שכויו , להכע להחם כח
כלקמן : נד מלס פסי וחד כללו , כח הכערכה
שכל כדכ אלס : על לחו בילול לחתו על הכערכה
מן לח מלס : הרלון לחו וכלס מלס : כללו ,
וכו אל כלס פסי , פסי פדכטורו לחס לחס
כדכס שילס מלס כדכס : כדכס מלס :
מלס : כדכס : כדכס ערס , כס מלס
כדכס : וכדכס כדכס , אכר בילול כדכס
כדכס כדככר : [לחין] כדכר עליו שילס כדכס
כדכס כדכס : כדכס כדככס : עורפס לחס ,
כדכס עליו כדככס מלס כדכס עורפ :

ספ ומדק וגלית וישיבי . כלם בספר שמואל: חז .
לשון חזי כודיער ככחוב שלא בספר חז

תאטטה ותפיש אה הסך על פי הבאר ותשטח עליו הריפות ולא גודע דבר ואבע"א **מהבא** (מפלי מ) אם תכתוש את האויל במכתש בתיך הריפות בעלי . (ג"כ כ) את אריבעת אלה יולדו להרפה בנת ויפלו ביד דוד וביד עבדיו סאן נינהו אמר רב חסדא סף וסדון גלית וישבי בנוב כתיב (ע) וחץ תניתו וקרין ועץ תניתו אמר ר' אלעזר עדין **לא** (הינעו לשבח) (הינענו לחצי שבח) של אותו רשע סכאן שאמור לספר בשבחן של

[illegible][illegible]

אריסטו אלה יולדו להרסם ג'. מן אלה אלה חסדו קי'. לא ידענו מה חסדו קי' רב חסדו חז"ל ק' משה ביהם בקדו נאסר
ספר במדבר ד' ט"ז אל הכהנים וכתבי כהן כפי ארבעת אלה נטל ג'. וחאסר מאוס דגרי גלות אדם משהו בקדו נאסר
יולדו הכהנים במשורם בןסוף ויכבדו וימננו'. משום הכי קראמו מן אלה ארבעת מילדיו הכהנים וקראמו דהוינו מני גלות נכנסו אל
מאוס דכתיב ביד דוד ג'. ובקדו אנו משהו משהו חסדו חז"ל ק' משה ביהם בקדו נאסר
ואל כנסל ביד דוד ולא סתדל כהל נאסר ביד סבב משהו וט"ז וק' חלוקה ג' אל גלות ג' דהיינו כלל כפי דוד וק':

הנחלים נמצאנען פון דיא מלכה פלש'נים איז פלעגן. וואס איז דער טייטש פ'נים. רב זאגט ער
איז נחמן ג'האט אן אפערער שטראק זאגט ער אז נחמן דער מיטעלסטער פון זיינע ברודער.
דבר רבי שלא זאגט ער איז נחמן נאכט שטארק נא אהיו. האט רבי אלעזר נאזא

משה מלחמה פרק שמיני סוטה פירוש קצה

רשעים ולא (לפרסומיה) [ליפתה ביה] כלל אלא להודיע שבחו של דוד :

(ש"נ כג) ד ויפלו ביד דוד וביד עבדיו [מאי ניהו] דכתיב (יום 6) ותשק ערפה

לחמותה ורית דבקה בה א"ר יצחק אמר הקב"ה יבואו בני הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוקה. דרש רבא בשכר ארבע דמעות שהורידה ערפה על חטותה וכתה ויצאו כמנה ארבעה גבורים הללו שנאמר (סס) ותשנה קולן ותבכינה עוד :

ה פיסקא בני עמון באין בגזונו של שובך וכו'. כתיב שובך וכתיב שופך רב ושמואל (ואמרי לה רב אמי ורב אסי) חד אמר שובך שמו ולמה נקרא שמו שופך שכל הרוואה אותו נשפך לפניו כקיתון וחד אמר שופך שמו ולמה נקרא שמו שובך שעשוי כשובך. (ימיס ס) אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים רב ושמואל (ואמרי לה רב אמי ורב אסי) ח"א בשעה שזורקים חץ עושים אשפתות אשפתות של חללים וש"ת מפני שאומנין בקרב ת"ל כולם גבורים וח"א בשעה שעושים צרכיהם עושים אשפתות של זבל ושמואל תאמר

חץ איז דער פייטש העלפם. מיר האבען נאך גישט דער ציילט דיא העלפם לויב פון דעם רשע. ער איז נאך שטארקער גיווען וויא דער פסוק דער ציילט פון אים. נאר פאר וואס האט צייט מען גיט דיא נאכגע שטארקייט ווייגע. ווייל מען טאר גישט דער ציילען דיא לויב פון ארשע. פרייער דיא גמרא זאל מען נאר גיט דער ציילען פון אים. נאר מען וויל דער ציילען דיא שטארקייט פון דוד. אז ער איז נאך שטארקער גיווען פון דעם רשע :

ד ויפלו דיא פיר קינדער פון ערפה זענען גיפארין אין דיא הענט פון דוד און אין דיא הענט פון ווייגע קנעכט. פאר וואס איז דאס אזוי גיווען. ווייל עס שטייט אין פסוק ערפה האט גיקישט איר שוויגער זעמי און איז אונזע גיפאנגען פון איר און האט זיך גיט מגייר גיווען. און דוד האט זיך בהעפט צו זעמי און האט זיך מגייר גיווען. זאגט רבי יצחק האט האט גיאנט זאלין קומען דיא קינדער פון דיא וואס האט זיך גיקישט. און זאלין פאלין אין דיא הענט פון דיא קינדער פון דיא וואס האט זיך בהעפט. ווארום דוד איז גיפארין פון דוד. רבא האט גידרשט פאר דיא פיר מרעין וואס ע"פ האט געגידערט אויף איר שוויגער האט זיך זוכה גיווען פון איר זאל גיפארין ווערין אזעלכע פיר שטארקע מענטשין. ווארום עס שטייט אין פסוק ערפה און דוד האבען אויף גידויפין ווייטער שטימע און זיין האבען געוויינט נאך. האט ערפה פריער גיפארין צוויי מרעין. פון יעדער אויג אמרער. און איצט נאך אפאהל צוויי מרעין. פון יעדער אויג אמרער :

ה פיסקא דיא קינדער פון עמון זענען גיקומען מיט דיא שטארקייט פון שובך. אין איין פסוק שטייט שובך און אין איין פסוק שטייט שובך. רב און שמואל קריגען. איינער זאגט זיין נאכע איז גיווען שובך. נאר פאר וואס האט מען אים גערופין שובך. ווייל ווער עס האט אים גיט. איז צו גאסין גיפארין פאר אים אזוי וויא אקריגול וואסער פאר שרעק. און איינער זאגט זיין נאכען איז גיווען שובך. נאר פאר וואס האט מען אים גערופין שובך. ווייל ער איז גיווען גיפאכט הויף און דיק אזוי וויא אפאבין שלאק. עס שטייט אין פסוק ביא דעם מילדער פון גבוקה צור. אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים. רב און שמואל קריגען. איינער זאגט יעדער זעלנער וואס האט גיפארין אפיר האט ער גיפאכט בערג מיט גידרשטע מענטשין. מאסער וועכטו זאגן ווייל זיין זענען גיווען גרויסע קינדער אין כדחקה אפער זיין זענען גיט שטאק גיווען שטייט אין פסוק אזע זענען גיווען שטארקע מענטשין. און איינער זאגט ווען זיין פלעגן

אל וכל מחמת שאוכלין כדכח בגמרא : ש"מ :
מדקאמר ושמה האמר הוה משום כס : ליתר
בגמרא : לנקט הכפולות במסר וכד עליו חלו :
וכ"ל נאם : אמר לכם וזה כולו הכתוב וזו שכתבתי
כי כ' אלשיך כסוף ולא אמר כי כ' אלשיך
עמכם מה כולו כסוף וזו דמשה הוה משה : ש"מ :
וכל כיוצא בזה : כיוצא עמכם במלחמה :
שטטס בלוי : ואלו [וכד] אלה ולא תבנו :
וכלל שמים מכין אלה : כדאמרינן באלו פן

ופיסקא אבל אתם אין אתם כן אלא (דנדים כ) כי
ה' אלהיכם ההולך עמכם וגו' זה מהנה
הארון וכל כך למה מפני שהשם (וכל) כנוייו מנוחים (דף מן) בארון (כיוצא בדבר אתה)
[וכן הוא] אומר (גמרא ל) וישלח אותם משה אלף למטה לצבא. אותם אלו סנהדרין. ואת
פנחס זה משות מלחמה. כלי הקדש זה הארון והלוחות שבו. והצוצות התורעה אלו
השופרות. תניא לא לחנם הלך פנחס למלחמה אלא ליפרע דין אבי אמו שנאמר (נחלם
ל) והמדינים מכרו אותו אל מצרים למימרא דפנחס מיוסף קאתי והכתיב (שמו ו) ואלעזר
בן אהרן לקח לו סבנות פוטאל לו לאשה [מאי] לאו מיתרו קאתי שפיטם עגלים לע"ז
לא מיוסף שפמם ביצרו והלא שבטים כבזין אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו
עגלים לעבודה וזה יהונג נשיא (שבט) מישראל אלא אי אבנה דאמיה מיוסף אמא
דאמיה

פלעגין ארזים גיין דאם מענטשליכע געברויף וברערפענישו. האפען זיין גימאכט גערג מיט
מיט וייער צואה פאמער וועסטאנגין ווייז וייערע גידערים וועגן קראנק גיווען. שמיים אין
פסקא אלע געגען גייען שטארקע מענטשין. רב מרי נאנט פון דאנען ווייסן מיר דער וואס פון
איים גייט ארזים פיר צואה. וועגן קראנק וייער גידערים. צו וואס דארף מען דאם וויסען.
ער ואל פרעגין ביין אראקטאר און ואל זעהן פאך געוונד צו ווערן. אין פסקא שמיים דאנא
בלב איש ישחנה. דער מענטש וואס האט נאך אין הארצין ישחנה. רב אפי און רב אפי
קריגען איינער נאנט יסחנה מידעט. ער ואל ארזים שמויסן דיא נאך פון גייען. און ואל זיך
פשוטעניגען מיט אנדערע זאכן. און איינער נאנט ער ואל דיא נאך דערצייען פאר אנדערע
מענטשין ווערן זיין אים העלפן אפ צווא פאך פון אים דיא נאך :

¶ פסקא. אבר. אפער איד זענט נים אזוי. נאר אייער נאט גייט מיט אייף. דאם
איז דיא מנהג וואס האפען גימראגין דעם ארון. פאר וואס האט ער זיין דאם גימראפט זאגן.
זייער דער שם הוייה. דער נאמען פון נאט און אלע ביין געמען וועגן גילעגין אין ארון. דריבער
האט ער זיין דאם גאנצט ווייז נאלין וויסען דיא הייליגקייט פון דעם ארון. און אזוי שמיים אין
פסקא גייערע איהם משה אלף למטה לצבא. אותם. זיין. מיינט מען דיא סנהדרין. און פנחס
אויף וואס ער איז גיאלבט גימראגין צו גיין אין דער מלחמה. פלי הקדש. דיא הייליגע דלים
דאם מיינט מען דעם ארון און דיא לוחות וואס אין אים. און דיא חצוצרות. דאם מיינט מען דיא
שופרות. מיר האפען גידערגט נים אומקום איז פינחס גימראגן אין דער מלחמה. נאר ער איז
גימראגן צו גימראגן אשטראף דיא מדינות פאר זיין מוטערס פאטער. ווארום עס שמיים אין
פסקא דיא מדינות האפען פארקויפט יוסף צו דיא מצרים. פנחס דיא גמרא איז דען פינחס
גימראגין ופון יוסף. עס שמיים דאך אין פסקא אלעזר פון ארון האט געמען אויפן פוטאלאס
מעכער. ווער איז פוטאל געווען יתרו. פאר וואס רופט מען אים פוטאל וייל ער האט
געשטערט קעלפער צו דער עבודה זרה. איז דאך דיא מוטער פון פינחס גיווען פון יתרו. נים
פון יוסף. נאנט דיא גמרא גיין. דיא מוטער פון פינחס איז גיווען פון יוסף. ווארום פוטאל
מיינט מען יוסף. פאר וואס האט מען גירופין יוסף פוטאל שפמם ביצרו. וייל ער האט גייעלעגט
אויף דעם יצר הרע. פנחס דיא גמרא די שבטים פלעגן דאך אים פארשעמען האט איר גייען
דער מענטש וואס זיין מוטערס פאטער האט געשטערט קעלפער צו דיא עבודה זרה. ואל ער

[illegible]

ראמיה סיתרו ואי אמא ראמיה מיוסף אבוב ראמיה
סיתרו דיקא נמי דלתיב מבנות פוטיאל תרי משמע
ש"ס:

(דף מד) ז' ת"ר (דברים כ) אשר בנה אשר נטע אשר
איש למדך תורה ד"א שיבנה אדם

בֵּית וִישָׁע כִּרְכַּב וְאַהֲרָ כִּךְ יִשָּׂא אִשָּׁה. וְאַף שֶׁלֹּמֶחַ אָמַר

בַּחֲכָמָתוֹ (פְּסָלִי כֹד) הָכֵן בַּחוּץ מֵלֹאכֶתֶךָ וְעֵתְדָה בְּשָׂדֶה לְךָ אַחֵר וּבִנְיַת בֵּיתְךָ. הֵכֵן בַּחוּץ מֵלֹאכֶתֶךָ
זֶה בֵּית וְעֵתְדָה בְּשָׂדֶה לְךָ זֶה כִּסֵּס אַחֵר וּבִנְיַת בֵּיתְךָ זֶה אִשָּׁה. דִּ"א הֵכֵן בַּחוּץ מֵלֹאכֶתֶךָ זֶה
מִקְרָא וְעֵתְדָה. בְּשָׂדֶה לְךָ זֶה מִשְׁנֶה אַחֵר וּבִנְיַת בֵּיתְךָ זֶה הַלְמוּד. דִּ"א הֵכֵן בַּחוּץ מֵלֹאכֶתֶךָ
זֶה מִקְרָא וּמִשְׁנֶה. וְעֵתְדָה בְּשָׂדֶה לְךָ זֶה תִּלְמוּד. אַחֵר וּבִנְיַת בֵּיתְךָ אֵלּוּ מַעֲשִׂים. ר"א בְּנוֹ שֶׁל
רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְיִלִי אוֹמֵר הֵכֵן בַּחוּץ מֵלֹאכֶתֶךָ זֶה מִקְרָא וּמִשְׁנֶה וְתִלְמוּד וְעֵתְדָה בְּשָׂדֶה לְךָ
אֵלּוּ מַעֲשִׂים וְאֵחֶר וּבִנְיַת בֵּיתְךָ דְּרוֹשׁ וּמִכָּל שֹׁכֵר:

ח מתני' (דניס כ) ויספו השומרים לדבר אל העם: בני ירע אומד חירא ויך הלבב כבשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות הרב שלמה

רבי

ברגלן אקטיא פון ריא יודן. זעהן מיר דאך אז ווין מיטערס פאטער איז גיווען יתרו. נאר פונם איז גיווען פון ביידיק. פון יוסף און פון יתרו. אויב ווין מיטערס פאטער איז גיווען פון יוסף. איז ווין מיטערס מיטער גיווען פון יתרו. און אויב ווין מיטערס מיטער איז גיווען פון יוסף. איז ווין מיטערס פאטער גיווען פון יתרו. זאגט ריא נכדא מיר זעהן פון פוסק אז עס איז אזוי. ווארום עס שטייט אקער האט גיטמען אומייב פון דא מעכטער פון פומיאל. מיינט קען פון צוויי פומיאלס. פון יוסף און פון יתרו.

ז' תמו ורגלן . ר'א רבנן האמין גלערונט עם שטייט אין פסוק דער וואס האט געבאט
אשטוב . אונד האט געפראגט אווין גארטין . אונד האט געזען אווויב . ר'א הורה לערונט דעם
מענטש וויא אזוי ער זאל וויי פירען פירער זאל ער באהען אשטוב . דער נאך זאל ער פלאנצען
אוינגארטן . דער נאך זאל ער געסען אווויב . שלמה המלך מיט ווין תבואה האט גאטס ברייט
אן אין דרויסען ביין ארבעט . דאס מיינט מען ער זאל באהען אשטוב . דע זאלסט אן ברייט
אין פעלד פון ביינעטוועגן . דאס מיינט מען ער זאל פראגצן אווין גארטן . דער נאך זאלסטו
באהען ביין שטוב . דאס מיינט מען ער זאל געזען אווויב . אנדערע זאגן אזוי האט שלמה געמיינט
ברייט אן אין דרויסן ביין ארבעט . דאס מיינט מען ער זאל לערנען תבואה . אונד ברייט אן אין
פעלד פון ביינעטוועגן . דאס מיינט מען ער זאל לערנען משניות . דער נאך וועסטו באהען ביין
שטוב . דאס מיינט מען ער זאל לערנען גמרא . אנדערע זאגן אזוי האט שלמה געמיינט ברייט
אן אין דרויסן ביין ארבעט . דאס מיינט מען ער זאל לערנען תבואה מיט משניות . אונד ברייט
אן אין פעלד פון ביינעטוועגן . דאס מיינט מען ער זאל לערנען גמרא . דער נאך וועסטו באהען
ביין שטוב . דאס מיינט מען מעשים טובים . רבי אליעזר דער זון פון רבי יחי' זצ"ל זאגט
אזוי האט שלמה געמיינט ברייט אן אין דרויסן ביין ארבעט . דאס מיינט מען ער זאל לערנען
תבואה משניות גמרא . אונד ברייט אן אין פעלד פון ביינעטוועגן . דאס מיינט מען מעשים טובים .
דער נאך וועסטו באהען ביין שטוב . דאס מיינט מען דא זאלסטו לערנען ר'א תבואה פון דער
תורה . אונד פאר דעם לערנען וועסטו האבען שכר :

ח. מתניתין: ר'א שומרים וארין היידין צום פאקט מער וויא דער פון האט גידעט. וויא זאלן זיין דער וואס האט מוכא אונז האט אונזיר הארץ זאל ער גיין אהיים. רבי עקיבא זאגט מוכא את אונזיר הארץ מינעט מען פראכט ער קען נישט שטיין בייא דא ועלענער ווען וויא זיך זען ויה צא ואפען וויא זאלן פאסט שטיין זענען דא וואס וועלן אויף וויא שפען. אונז ער קען נישט

ועהן

לויים : לפרק. שריה. זה הלא מענינוס חלס
סמך נבז ונעז וזרס לחור נגנן כדי שיהיה נכד
סמך וכל יתבייש למר מענינוס שידו כח ירה
וחור : ר"ל לחור וכו'. במהלך מפרס בחור פליג
לדרכי יחי בגלוי :

בעיקרם של עס : כפוס כל עס מעמידם כל
יהודי חלוצים לחבריהם לעס :
מעמידין וקטין מלפניהם : כדלס כלל כמלחמה
מעמיד כח חרס גבוים ממורס לך כלס יסול
לח מן כחלוצים יעמידו ויחפזו ויגביהו לח
לחי כלל כדלויס : [ולחריס] ולחריס לחריס
מחריס : וכסין של כחל חידין : לבסור כל
יסכו וכסין כגון חקון מריס : מהלח
יחס נסול : כמ' סריך חלסח מיכס לוי שחריס

(דברים כ) **והיה בכללות השוטרים לדבר אל העם**
ופקדו שרי צבאות בראש העם
בעיקבו של עם מעמידין וקפין לפניהם ואתרים
מאתוריהם וכשילין של ברול בידיהן וכל מבקש לחור
הרשות בידו לקפח את שוקיו שהחלת ניסה נפילת
(ז"כ) שנאמר (ס"ד) גם ישראל לפני פלשתים וגם
הוא אוכר (ס"ל) וינוכו ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים וגו' בד"א במלחמת הרשות
אבל

ועהן קיין בלאקע שווערדין. רבי יוסי הגלילי זאגט ער האט מורא אונ האט אונזיך הארץ מינים
מען. ער האט אונזיך הארץ ווייל ער האט מורא. אונ ער האט מורא ווייל ער ווייסט ער האט
ניסאדן עבירות. נאר ווייל דיא תורה האט אים נים גיוואקט פארשעקען. אז מען וועט ועהן ער
גייט נים אין דר מלחמה וועט מען באה וויסען אז ער האט עבירות. דריבער האט דיא תורה גאנגט
דער וואס האט גיבארט אשטוב. אונ האט נאך נים גיווארנט אין איר. אונ דער וואס האט
גיפלאנגט אונזינגארטן אונ האט נאך נים גיגעסן פון איר דיא פרוכטן. אונ דער וואס האט
מקדש גיווען אאשה אונ האט נאך נים תרונה גיהאט מיט איר. דיא דרייא ערליי מענטשן זאגן
גין אהיים. אונ דער וואס האט מורא פאר זיינע עבירות זאל אויף גין אהיים. מען וועט
אבער נים וויסען פאר וואס ער גייט אהיים. מען וועט זאגן ער גייט אהיים דוכה זיין שטוב
אדער דוכה זיין ויין נאמיין אדער דוכה זיין ווייב. רבי יוסי זאגט אפילו ער האט אקלינגע
עבירה. ער האט נאר עובר גיווען אלאו. למשל אפון גדול האט תרונה גיהאט מיט אאלכנה.
אדער אפראמער פון האט תרונה גיהאט מיט אגרושה אדער מיט אדלוצה. אדער אישאל
האט תרונה גיהאט מיט אסכורת אדער מיט אסאמער פון דיא גבעונים. אדער איזישע
סאמער האט תרונה גיהאט מיט אסמך אדער מיט איינעם פון דיא גבעונים. אונ ער
האט מורא פאר דיא עבירה. דייקט ער גיירא וך הלכב. ער האט מורא אונ זיין הארץ איז
ווייך. וזיא שרעקט. כעג ער גיין אהיים :

ח והיה. אונ עם וועט זיין אז דיא שוטרים וועלן אויף הערין צוא ריידן צום פאלק זאך
מען מאכען עלעטע איבער דעם פאלק. אין סוף אינטער די מנה שטעלט מען שטארקע מענטשן.
אונ פון פארונט פאר דיא מנה שטעלט מען שטארקע מענטשן. אויב דיא מענטשן וואס
זענען פון פארונט וועלן אן הייבען פאלען. זאך מען זיין אויף שטעלן. אונ דיא איבעריגע
מענטשן זאל מען שטארקן מיט רייד. זיין זאלן בלייבען שטיין אויף זייער ארט. אונ זאגן
זיך שטארקן צוא דיא מלכה. אונ דיא מענטשן וואס זענען גיטשלינגען אינטער דיא מנה
האבען גיאלטען איינערע העק אין זייערע הענט. אונ ווער עם האט גיוואלט אגזיינען פון
דיא מלכה. האבען דיא מענטשן גימענט אים אפ האקן דיא פיס. ווארום אנהייבען איז זיין
אנהייב פון פאלען. אזוי וויא עם זייט אין פסוק דיא יודין זענען אנגראפען פאר די פלשתים
אונ אנהייבע מנה איז זייער אין פאלק. אונ דיא טין שטייט דיא יודין זענען אנגראפען פאר די
פלשתים אונ עם זענען גיפאלען גינהגה. ווען זאגן מיר אז דער וואס האט מורא גיט צוריק
פון דער מלכה. אונ דער וואס האט גיבארט אהיו אדער גיפלאנגט אונזינגארטן אדער מקדש
גיווען אאשה גייט נים אין דער מלכה. דאס איז נאר ביי אונ אס חסמה וואס דיא יודין גייען

הוא תחלה הנפילה : נדא : שחזרס מן סמכרס
וים שלחן זין מתקומן במלהמת הכשות : אבל במלהמת
מנוח : כגון כיבוס ח"י כיומי יבוסע כל יו חא : ר'
יבוסה חומר וכו' . מפרש בגמרא :

עיקר חיותא כו' . הילכך עיקר הלל מיקרי ומודדן
מיניס כדכתיב אל הערים אשר סביבות
סתלל : חסד גווי . [אשר] מלאש כי ירדת ראש
הגלה דגווי לישא דמיסא סיל דכויבגו מך שער
האשך הלשי וגל האשך : אפילו סימא אבא שאלו כר"ע

אבל במלחמת מצוה הכל יוצאים אפילו חתן מחדרו וכלה
מתופחה א"ר יהודה בר"א במלחמת מצוה אבל במלחמת
חובה הכל יוצאים ואפילו חתן מחדרו וכלה מתופחה :

עגלה ערופה פרק תשיעי

(דף מס ע"ב) א משנה מאין היו מודדין ר' (אלעזר)
[אליעזר] אומר מסבירו רבי

עקיבא אומר מחוטמו ר' (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב אומר ממקום שנעשה הלל מצוארו .
גמ' במאי קא מיפלגי מ"ס עיקר חיותא באפיה הוא ומ"ס עיקר חיותא בסבורו הוא
ליסא כי הני תנאי מהיכן הולך נוצר מראשו וכה"א (סכלים טז) ממעי אמי אתה נוד
ואומר (יבמות ז) גוי נזרך והשליכי אבא שאול אומר מסבירו ומשלה שרשיו אילך ואילך
אפילו תימא אבא שאול עד כאן לא קאמר אבא שאול התם אלא לענין יצירה [דכי] מיתצד
ולד מסציעתיה מיתצד אבל לענין נשמה דכ"ע באפיה הוא שנאמר (נדרים ז) כל אשר
נשמת

פאר ברייטערין זייער באנד . אפער בייא די מרחמה וואס דיא יודין זענען געגאנגען מיט יהושע
אין געסען ארץ ישראל . גייען אלע אין דיא מרחמה . אפילו אהרן גייט ארויס פון זיין תוך אונ
אפגה גייט ארויס פון איר חופה . רבי יהודה זאגט נאר ביי א מרחמה וואס עס איז א מצוה זענען
דיא מענטשן וואס גייען גיט אין דיא מרחמה . אפער ביי דיא מרחמה וואס עס איז אמו . גייען
אלע אין דיא מרחמה . אפילו אהרן גיט ארויס פון זיין תוך אונ אפגה גייט ארויס פון
איר חופה :

פרק תשיעי

א משנה . דער דין איז אז מען געפינט אגיהרגתין מענטש אין פעלד אונ מען ווייס גיט
ווער עס האט אים גיהרגת . זאל מען מעסען פון דעם גיהרגתין ביי צוא דיא שמעט וואס ארום
דעם גיהרגתין . אונ וועלכע שטאט עס איז דיא געמערסטע נאר דיא בריינגען אפאלב . אונ מען
נאר איר אפ האקן דעם קאפ וואוי וואס עס שטייט אין דיא סדרה שופטים . זאגט די משנה
פון וועלכין ארט זאל מען מעסען . רבי אליעזר זאגט פון נאפיל . רבי עקיבא זאגט פון גאז .
רבי אליעזר בן יעקב זאגט פון דעם ארט וואס דער מענטש ווערט גיהרגת דאס איז דיא
האקדו . פון דארט זאל מען מעסען . פרעגט דיא גמרא אין וואס קריגען דיא צוויי תנאים . רבי
עקיבא האלט דאס מערסטע לעבונג איז אין דיא גאז . רבי אליעזר האלט דאס מערסטע קעבונג
איז אין דעם נאפיל . זאגט דיא גמרא וועלן מיר זאגן אז דיא וואס קריגען האלפען וויא דיא
תנאים . ווארום מיר האבען גילערונט פון ווערדין ארט הייבט אן דאס קינד בשאפען צוא ווערן
ביי דיא מוטער אין בויה . פון קאפ . אונ אזוי שטייט אין פסוק ממעי אמי אתה גווי . פון דיא
גידערים פון ביין מוטער ביסמו מיון קאפ צוא הערשט בשאפען גווארדין . פון וואנען ווייסען מיר
אז גווי מינט מען דעם קאפ : ווארום עס שטייט אין פסוק גוי נהגה והשליכי . פליק אויס די האר
פון דיין קאפ אונ ווארף וויא אונזע . אבא שאול זאגט דאס קינד ווערט בשאפען פון דעם נאפיל
אונ ווינע ווארצלען פאר שפירייטן ויה אהער אונ אהער . פון דעם נאפיל וואקסט ער צום קאפ
אונ צוא דיא פיס . דער תנאי וואס האלט אז ער ווערט בשאפען פון קאפ . האלט ער ווי רבי
עקיבא אז דאס לעבן פון מענטשן איז אין קאפ . אונ אבא שאול האלט וויא רבי אליעזר אז
ער ווערט בשאפען פון נאפיל . אונ דאס לעבן איז אויף אין נאפיל . זאגט דיא גמרא מען קען
זאגן אז אבא שאול האלט וויא רבי עקיבא : אבא שאול זאגט נאר גענין בשאפען . אז דס קינד
ווערט בשאפען . ווערט ער בשאפען פון מ'סען . פון נאפיל . אפער גענין דיא נשמה האלפען

נשבת רוח חיים באפיו. רבי (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב אימר כמקום שנעשה חלל מצואו כ"ט דרכי אלעזר [אליעזר] בן יעקב דכתיב (יחזקאל כב) לתת אותה על צוארי חלוי רשעים:

(דף מו) **ב תניא** א"ר יוחנן בן שאול מפני מה אמרה תורה הבא עגלה בנחל

אמר הקב"ה יבא מי שלא עשה פירות ויערף במקום שאין עושה פירות וכפר על מי שלא הניחוהו לעשות פירות. הי פירות אילימא פריה ורביה אלא מעתה אזקין ואסירים הכי נמי דלא ערפין אלא אכזות:

(דף סז ע"ב) **ג משנה** וקני אותה העיר רוחנין את ידיהם במים על מקום

עריפתה של עגלה ואסירים (דכ"ט כג) ידינו לא שפכו את הדם הזה ועיינו לא ראו וכי על לבנו עלתה שוקני ב"ד שופכי דמים הם אלא לא בא לדינו ופטרנוהו (ולא ראינוהו וההנוהו. תנא לא בא לדינו ופטרנוהו) בלא כזונות ולא ראינוהו וההנוהו בלא לוייה (דף מו) והכהנים אסירים כפר לעכך ישראל אשר

סנהדרין: **נ"י** פ"ט ד' (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב. **דלמך** מן כחלל הוא קרוי חלל: ודכתיב על צוארי חלוי רשעים. סלקך ממנו היו מודין מדכתיב אל כחלל:

אין עושה פירות. עגלה נח שחט לא ילד: כמקום שאין עושה פירות. מהל חית קט: שלא כניחוהו. שכתבו:

לא כל לידים ופטרנוהו. כנח' חס' בלא מוזהב וידינו ידנו לא שפכו לא כהנ' על ידי שפטרנוהו בלא מוזהב והולך ללכטם את הכהנים ועל ק' סדר: ולא ראינוהו וס' חנוהו. ויחיד בלא חנוהו ויחיד עיינו לא ראו: כמקום חומרים. מדכתיב לעיל ונש' ונ' ונ' ולא פירש על מה הם נשבים: שאין ידו ונכסר. כלומר ונכסר דכתיב **קח** לא חנוהו ואמר קח כחל' ח' זה כחלל חנוהו **אלה** מלכה חכמי נשבים הוא כדכתיב בפר' אל יפטרנוהו על ידי משה דכתיב ונכסר ק' ונכסר להם כדס:

אלעזר או דא נשקה איז אין נאז. אוזי וויא עס שמיים אין פסוק אלעזר וואס האבען אלעזרעןען נשקעם אין וייגע נאז לעכער. רבי אלעזר בן יעקב זאגט מען זאל מעסען פון דעם ארט וואו ער נשקע גיח'ה' פון האלדז. פון וואסען ווייס דאס רבי אלעזר בן יעקב אז דער מענטש שטארבט פון האקדו. וואסעס עס שמיים אין פסוק מען זאל איר געבן אויף דא האלדזער פון דא גיח'ה' רשעים:

ב תניא מיר האבען גילערוגט רבי יוחנן בן שאול זאגט פאר וואס האט די תורה געזאגט מען זאל בריינגען אקאלב אין אקאלב. דאס האט געזאגט עס זאל קומען אונזערע וואס פון איר איז נאך גיטא קיין פירות. דאס קאלב האט דאך נאך גיט גיטא קיין קינדער. אונט מען זאל איר אפ האקן דעם קאפ אין אוזי זאגט וואס פון אים איז גיטא קיין פירות. אין אוזי אקאלב וואס דא ערד איז האטע אונט עס וואקסט גיט. אונט דאס זאל פאר געבן אויף דעם וואס מען האט אים גיח'ה'ט. אונט מען האט גיט גילאזן פון אים זאל ויין פירות. פרעגט דא גיטא וואס פאר אפירות מינט מען. מיר זאלן זאגן קינדער. אז ער וואלט גילעבט וואלט ער האבען קינדער. בארף דאך זיין אז מען האט גיח'ה'ט אאלטן מאן אדער אונזערע וואס מען גיט האבען קיין קינדער. בארף מען גיט בריינגען אקאלב צום גיח'ה'ט. נאר פירות מינט מען מכות. אז ער וואלט גילעבט וואלט ער מכות גיח'ה'ט:

ג משנה דא אלטע לייט פון דער שטאט. וואשן ווייזערע הענט מיט וואסער אויף דעם ארט וואס מען האט אפ גיח'ה'ט דא קאלב דעם קאפ. אונט דא זאגן אונזערע הענט האבען גיט פאר נאכען דא ברום אונט אונזערע אויגען האבען גיט גיח'ה'ט. פרעגט דא גיטא איז דען אויף גיטאגען אויף אונזער הארץ צו זאגן אז דא אלטע לייט פון בית דין פאר גיטען בלוט. נאר אוזי האבען וויא גיטאגען דער מענטש איז גיט גיטען פאר אונט מיר זאלן אים אונזען לאזן זאן עסן. וסיר זאלן זאגן שטאט איז ער גיח'ה'ט אונזערע. אונט איינער איז גיטאגען אין וועג מיט עטן. האט ער ביי אים גיטאגען אונזען געמען דאס עסן. איז גיטאגען אקריג צווישען דא. האט גענער אים גיח'ה'ט. אונט מיר האבען אים גיט גיח'ה'ט מיר זאלן אים אונזען לאזן אן ברייטעג פון נאך מענטשן. אונט דא ברייטעג זאגן פאר דאס דא וואלט פאר געבן צו זיין פאלק ישראל. וואס דא האט וויא אים גיח'ה'ט. ונכסר דאס דאס וואלט וואלט פאר געבן ווערן דאס בלוט.

אשר פדית ה' ונכפר להם הדם שאין ת"ל ונכפר להם הדם אלא רוח"ק מבושרת אימתי שתעשו כ"כ נכפר להם הדם :

(פ"ג) ד תניא היה ר"מ אומר כופין ללויה ששכר לויה אין לה שיעור דכתיב (שופטים

ו) ויראו השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד (ואמת) וכתיב (ס) ויראם את מבוא העיר ומה חסד עשו עמו שכל אותה העיר הרגו לפי חרב ואת האיש ואת משפחתו שלחו (שנאמר) (ס) וילך האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא שמה לזו תנא היא לזו שצובעין בה הכלת . היא לזו שבא סנחריב מלך אשור ולא בלבלה בא נבוכדנאצר ולא החריבה ואף מה"ס אין לו רשות לעבור בתוכה אלא זקנים שבה בזמן שדעתם קצה בהם (מוציאים אותן) [יוצאים] חוץ להומה והם מתים והלא דברים ק"ו ומה כנעני זה שלא הלך ברגליו ולא דבר בפיו גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות הכדבר בפיו והמהלך ברגליו לא 5"ש אלא במה הראה להם חזקיה אמר בפיו עיקם להם ר' יוחנן אמר באצבעו הראה להם תניא כותיה דר"י כנעני בשכר שהראה

פְּעֻמָּה דִּי גְמָרָא דְּעַר וְנִכְפָּר לָהֶם הָכֵם כְּאַרְףּ דְּאֵף גִּיט שְׁמִיין . וְנִאֲרֹם וְעַר זֶאנְגָּם כֶּס . עֲנַפְעֵרָם דִּיא גְמָרָא דְּעַר רֹחַ הַקֹּדֶשׁ הָאֵם דְּאֵם גְּזֵאנְגָּם דְּרִיבָּה מִשְׁתַּרְבִּינוּ . אִזְ אִיר וְעַם אֲזוּי מֵאֵהֶן וְיִי כָּא שְׁמִיטָא אִין דִּיא פְּלִשְׁתָּה . וְעַם פֶּאָר גְּעֵבִין וְעֵרִין כְּאֵם בְּלֹאם פֹּון דְּעַם גִּיְחִרְגָּתִין :

ד תניא . מיר האבען ג' ערונגן ב'י באיר פֿלעגט זאגן אז אַיגער האט גיט ג'יחלמ בליימין זיין חבֿר אין וועג . האט מען אים גענייט ער מוז אים בליימין . ווארום דער שוכר פון בליימין איז זייער גרויס . מען ווילט אריין גיט ווילט פיל שוין האט גיט פֿר דער מידה פון בליימין : ווארום עס שטייט אין פסוק דיא הימערס האבען ג' ערונגן אַמַענַגִּישׁ גִיט אַרִיס פֿון שְׁטאַט האבען זיי גאט צוא אים ווייז אונז דעם אריין גאנג אין שטאט וועלן מיר מאהן מיט דיר חסד . האט ער זיי געווינען דעם אריין גאנג אין שטאט . וואס פֿאר אַחֶסֶד האבען זיי גיטאן מיט אים . אַלע מענטשן פון דער שטאט האבען זיי גיט גיט מיט דעם שווערד . אונז דעם מענטשן מיט זיין פאמיליע האבען זיי אַוועק געשקט . אונז דער מענטשן איז גיט געגען אין זאגן חתים אונז האט גיטאן אַשְׁכַּזִּיט אונז האט גערופֿן איר נאמען לזו . מיר האבען ג' ערונגן דאס איז דיא שטאט לזו וואס מען פֿאַרְבֶּט אין איר תכלת . דאס איז דיא שטאט לזו וואס סנחריב דער מלך פון אשור איז ג'קומען אונז האט גיט פֿאַר מִשְׁט אירע איינוואוהנער (ווארום סנחריב פֿלעגט אַרִיס מרייבן דיא מענטשן פון דיא שטאט אין אַיין אַנְדֶּר שטאט . אונז דיא מענטשן פון זייער שטאט אין דיי שטאט . אונז דיא מענטשן פון לזו האט ער גיט פֿאַר מרייבן . נאָר ער האט זיי ג'אָט זייען אַרִיס זייער אַרִיס . נבוכדנאצר איז ג'קומען אונז דיא שטאט לזו האט ער גיט וויסס גיטאכט . אונז דער מלך דְּמִתָּא איר איר גיט אַרִיס קומען אין דיא שטאט לזו . נאָר דיא אַלְטֶע לייט אז זייער געבן ווערט זיי פֿאַר מִאָקֶט אונז זיי ווילען שטארבן . גיט זיי אַרִיס אַרִיס אַרִיס דיא שטאט אונז שטארבן . אונז דאס איז אַלְטֶע ווִּזְמֶר פֿאַרדאָ דער פֿענץ וואס ער איז גיט גיטאנגען מיט זייער פֿיס . אונז האט גיט גירעט מיט זיין מויל . ער האט זיי נאָר געווינען . חַט ער וויל גינען פֿאַר זיך אונז פֿאַר זייער קינדער ביי אַיבֿיג אז דיא שטאט זאל גיט וויסס ווערן אונז דער מלך דְּמִתָּא זאל גיט אַרִיס קומען אין שטאט . דער וואס קעט מיט זיין מויל אַמִּיבָה צוא מִאָהֶן זיין חבֿר . אונז ער גיט מיט דיא פֿיס אַמִּיבָה צוא מאהן זיין חבֿר . איז געווען אז ער וועט וויל זיין פֿיל גוטס פֿר זיך אונז פֿאַר זייער קינדער ביי אַיבֿיג : מיט וואס האט זיי דער מענטש געווינען . דִּיקָה זאגט ער האט פֿאַר זיי אַקִּרִיס גיטאן מיט דעם מויל : זיי זאלן פֿאַר שְׁמִיין וואו צוא גיין . ב'י יוחנן זאגט ער האט זיי געווינען מיט דעם פֿינגער . זאגט דיא גְמָרָא מיר האבען

שהראה להם באצבע גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות. א"ר יהושע ב"ל היה מהלך בדרך ואין לו לוי'ה יעסוק בתורה שנאמר (משל"ב) כי לוי'ת חן הם לראשך וענקים לגרונותיך. וא"ר יהושע ב"ל בשביל ד' (אמות) [סיעות] שליוהו פרעה לאברהם נשתעברו בניו ד' מאות שנה. א"ר יהודה אמר רב 55 המלוה את חברו אפילו ד"א בעיר אינו ניוזק רבינא אלויה

מלוקח: ולדעו. כדאמרינן שאין מלוקח כמות שולט בנכס: מלווה פרעה. כדכתיב וילך עליו פרעה ואשים ויטלוהו חיות: אותו נחוק. אותו הוילך ללדך: עד עינוהו כל עור שהוא יולא ממנו הוא בית הכסא שבהך ע' אחת וטורים לבית סעוד: כי צריחא דכנל. מקום כזה וכו' דקלים כרבה כמו לוי כדכנל כשחז: לא נתישבה. והיונו לא יב' אדם שם לא גור אדם' ריבוי שם הוא דלמדי' איש' עיסהו ממי' אדם' שגור עליו אדם' ריבוי דקלים

(לרבה) [לרבה] בר יצחק ד"א בעיר כמא לידה חזיקא ואיתציל. ת"ר הרב לתלמיד עד עיבורה של עיר חבר לחבר עד תחום שבת תלמיד לרב אין לו שיעור וכמה א"ר ששת עד פרסה ולא אמן אלא רבו שאינו מובהק אבל רבו מובהק ג' פרסאות. רב כהנא אלויה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צנייתא דכבל כי ממו התם א"ל ודאי דאמריתו הני בי צנייתא דכבל איתנהו משני אדם הראשון ועד השתא אמר ליה אדכרתן מלתא דר' [דא"ר] יוסי בר חנינא מ"ד (ימיה ב) ארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם וכי מאחר דלא עבר היכן יושב (ובאחר שלא יושב היכן עבר) אלא לומר לך ארץ שנור עליה אדח"ר לישוב נתיישבה ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתיישבה

האפקע גי'ערוגט וויא רבי יוחנן ואנט דער בנעני ווייך ער האט וויא געוועזען מיט ויין פינגער. האט ער זוכה געווען פאר ויך און פאר וייגע קינדער ביי אייביג. רבי יהושע בן לוי זאגט אז איינער גייט אין וועג אריין און ער האט נים ווער מיט אים זאל מיט גיין. זאגט ער לערנען תורה. תיארט עס שטייט אין פסוק אפדעפטונג פון חן איז דא תורה צוא דיין קאפ און אהאלד פאנר צוא דיין האלדז. נאך האט רבי יהושע בן לוי זאגט ווייך פעה האט געשיקט פיר קאכפאניגעס מענטשן צוא בלייטן אברהם. הריבער האט ער זוכה געווען אז דא קינדער פון אברהם זאגן ארבעטן ביי אים פיר הענגערט יאחר רב יהודה האט זאגט פון רבם וועגן דר וואס בלייט ויין חבר אפירז נאר פיר איילין און אפירז נאר אין שטאט. דער נאך אז ער גייט אין וועג וועט אים נים טרעפן קיין אדין. רבינא האט בלייט רבא בר יצחק נאר פיר איילין אין שטאט. דער נאך אז רבא איז גיקושען אין וועג איז ער גיקושען צוא אשאדין. נאר נאט האט אים מציל געווען. דא רבנן האבען גילערונט דער רבי בארף בלייטן אהלמיד ביי אין דא לעצטע שטוב פון שטאט. דאס איז ביי ויבעציג איילין מיט צוויי דריטל פון שטאט. אין חבר דעם אנדערין חבר בארף בלייטן ביי אהחז שבת. ביי צווייא טווענד איילין פון שטאט. אז אהלמיד בלייט ארבי איז נאר נים אים געזעצט וויא ווייט ער בארף אים בלייטן: נאר וויא פיל: רב ששת זאגט ביי אמייל. דאס איז נאר בייא אזוי ארבי וואס ער האט פון אים נאר אפיסור גילערונט דא תורה וייגע. אפער אזוי ארבי וואס ער האט פון אים גילערונט דאס מערסטע תורה וייגע. דארף ער אים בלייטן דריי מייל. רב פהנא האט בלייט צוא רב שמי בר אשי פון פום נהרא ביי צנייתא דכבל. ודאס איז אזוי אהרש וואס דארט וואקסט פיר טייטל בוימער וויא וויא וועגן גיקושען: דעם ארש. האט רב פהנא זאגט צוא רב שמי איז דאס אמת וואס איר זאגט אז צנייתא דכבל וויא טייטל בוימער פון דעם ארש זענען פון ארם הראשון ביי ארש. האט רב שמי זאגט צוא רב פהנא דא האסט מיר דער מאנט אה צו וואס רבי יוסי ברבי חנינא האט זאגט עס שטייט אין פסוק אהאנר וואס קן מענטש איז אין אר נים דודא געאנגען. און קיין מענטש איז דארט נים געשטן. איז נאך אקטיא אז קינער איז נים דודא געאנגען. איז דאך קינער דארט נים געשטן. נאר אזוי מיינט מען דא לאנר וואס ארם הראשון האט אויף איר גווען וואס נאל פגעצט ווערן. איז ווא פגעצט געווארן. און אויף דעם ארם האט אהר הראשון גווען נאל פגעצט ווערן. איז דא מיט פגעצט געווארן. און אויף דעם ארם האט אהר הראשון גווען נאל פגעצט ווערן. איז דא

ועל (דבר) [יטוב] אחר :
 פנל קרח שהקדש פלגיו חזר הבקש . ששפס
 במים הכעים סתם פננתן נהביל מים
 ולחזור : מקטני חמנה . שבו דולגון שפסס
 פננתן נבביל שנתפסל במים : ודלגון קטנים
 ממש כזו ועל שם מקומם קראו נערים שהם
 מן נעושים : הכא מפורש מקום : ירחו : ולכח
 חזים

רב מרדכי אלויא לרב (שימי בר) אשי מהגורניא
 ועד בי קיפאי ואמרי לה עד בי דורא :

ה א"ר יוחנן משום ר"ם כל שאינו מלוה [ומתלוה]
 כאילו שופך דמים שאלמלא ליווהו אנשי ירחו

לאלישע לא גידה דובים בתינוקות שנאמר (מ"ב ז)
 ויעל טטם בית אל והוא עולה בדרך ונערים קטנים

יצאו מן העיר (ויקלסו) [ויהקלסו] בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח שהקדחת עלינו את
 הכקום . מאי נערים ומאי קטנים א"ר אלעזר נערים שהיו מנוערים מן הסצות קטנים
 שהיו מקטני אסנה (במסנתיתא) הנא נערים היו ובזבוז עצמם בקטנים מתקף לה ר"י ודלמא
 ע"ש מקומם פי לא כתיב (מ"ב כ) וארם יצאו גדודים וישבו מא"ץ ישראל נערה קטנה
 וקשיא לן קרי לה נערה וקרי לה קטנה וא"ר פדת קטנה דמן נעורן התם לא מפרש מקומה
 הכא מפרש מקומם (ש"כ ז) ויפן אחריו ויראם ויקללם בשם ה' מאי ויראם אמר רב

ראה

פיימל בוימער . קיין אנדער נאך . דריבער זאגט מען דא מיימל בוימער זענען פון ארץ הראשון
 עייל ער האט אויף וויא גינען וויא זאגט . רב מרדכי האט בלייט צו רב אשי
 פון הגורניא ביז פי קיפאי . אנדערע זאגן ער האט אים בלייט ביז פי דורא :

ה אפר . רבי יוחנן האט גאט פון רבי מ' ירם זענען דער וואס בלייט ניש ויין הכר איז
 גלייך וויא ער וואלט בלום פאר גאט . ווארם זענען דא מענטשן פון ירחו וואלטן בלייט
 ארישע וואלט אלישע ניש אן גערייגט בערין אויף קינדער . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק
 ארישע איז אויף גינאנגען פון דארטן אין בית אל . און וויא ער איז גינאנגען אין ווע . זענען
 ארזים גינאנגען קריינע קינדער פון שטאט און האבען געלאכט פון אים און האבען גאט צו
 אים גיי אויף קרבן גיין אויף קרבן . דא האט זיידג גימאכט דעם ארם אויף אונז . ווארם
 אויף דעם ארם איז גינען שטעלע וואסער פלעגן דא קינדער בריינגען פון איין אנדער ארם
 קינדלאך גוטע וואסער און פלעגן דאס פאר קיפער . און פון דעם איז גינען ניש דער נערוג .
 איצט אז ארישע האט גוט גימאכט דא וואסער פון דעם ארם . האט ער צו גינען ביי דא
 קינדער זייער פרנסה . דריבער זענען וויא אויף אים אין פערס גינען . פריינט דא גאט פאר
 וואס האט מען וויא גערופן גערים קטנים . רבי אלעזר זאגט דאס זענען גינען גרויסע מענטשן .
 נאר גערים האט מען וויא גערופן ווייל וויא זענען גינען אפ גימאכט פון מצות . קטנים
 האט מען וויא גערופן ווייל וויא זענען גינען קליין אין גרייבן . וויא האבען גינאנט גלייבן אז
 גאט וועט וויא געבן פרנסה פון איין אנדער נאך . אין אפרייתא האט מען גינען ניש וויא זענען
 גינען גערים . יונגע לייט . נאר וויא האבען גימאכט אזוי וויא קינדער . האט רב יוסף גינען
 מאסער זענען וויא גינען קריינע קינדער . און גערים איז אנאמען פון ארם . דא קינדער זענען
 גינען פון דעם ארם וואס הייסט גערים . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק מענטשן פון ארם זענען
 ארזים גינאנגען און האבען גינאנגען פון ארץ ישראל אנדער קטנה . האבען מיר גינען
 דער פסוק רופא איר גערה אונז ער רופא איר קטנה . אנדער איז דאך עלטער ווי אקטנה .
 האט רבי פדת גאט גערה איז אנאמען פון ארם . און דער פסוק מיינט אקטנה פון נעדרן .
 טאמער מיינט מען דא אויף אזוי . ענטפערט דא גאט נאך דאס שטייט גערה קטנה . אקליינע
 מיינל . און עס שטייט ניש פון וועלכע שטאט דא מיינל איז גינען . דריבער קענען מיר זאגן
 אז גערה איז דער נאמען פון דעם ארם . אבער דא שטייט דאך פון וואנען זיי זענען גינען .
 פון ירחו . ניש פון נעדרן . עס שטייט אין פסוק אלישע האט זיך גינען אונטער זיך און ער האט
 גינען דא קינדער און האט וויא גינען מיט דעם נאמען פון גאט . וואס מיינט מען ער האט
 וויא גינען . רב זאגט ער האט וויא אן גינען . אזוי וויא מיר האבען גינען בן שבען בן

נבליאל

הגמ' נא יתנו יער . כלל ענין יער . יער קרי' ליה
 כ' : דכתיב : כדוכים לספרות להם כספן מקום
 שדך להם נסם ולמחנה וספרותן ליער יתנו
 (ובלתי כנסתה :
 כ' ויהי ממחרת . יתנו ממחרת וד' ויהי כספן
 ליער קרבתם אלמא ד' כס' כס' : יתנו
 כדעיינו (הוא) (ניהיה הוה) א"ר אלעזר לא במ' ולא בידעם עד סוף 55 הדורות (סס)
 ויקללם בשם ה' ותצאן שתיים דוכים מן היער וגו' (דף מז) רב ושמואל ח"א נס וח"א נס
 בתוך נס מ"ד נס יער הוה ד' בים לא הוה וס"ד נס בתוך נס לא יער הוה ולא דוכים
 הוה וליהו דוכים ולא ליהוי יער משום דבעית :

(מ"ג כ) ו ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים א"ר (יוסי ברי') חנינא בשביל מ"ב
 ק'בנות שהקריב בלק מלך מואב הובקעו מישראל מ"ב ילדים
 אני והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות ואע"פ שלא לשמה
 שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק מלך מואב וזה ויצתה
 מכנו רות שיצא מכנה שלמה שכתוב ביה (מ"ג ג) אלף עולות יעלה שלכה וא"ר יוסי
 (כרבי) [בן חוני] רות בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה תאווה מידה לקללה
 הוה

גמליאל זאנא דער מענטש וואס דיא חכמים האבען אויף אים געגעבן ווערע אינגען . אדער ער
 שטארבט אדער ער ווערט ארעם . און שמואל זאנא ער האט געזעהן פון ווער פנים אז דיא
 מופתים פון אלע קינדער זענען כעוברת גיווארין מיט דיא קינדער אום יום כפור . רבי יצחק
 גמליאל זאנא ער האט געזעהן דיא קינדער זענען בעוואקסן מיט האר אזוי וויא די אמוריים זענען .
 רבי יוחנן זאנא ער האט געזעהן אז אין וויא איז נישא קין פייכמקיים פון מצות . פרעגט דיא
 גמליאל זאנא ווער וויא האבען קינדער פרומע . האט רבי אלעזר גואנט ער האט געזעהן אז נים
 וויא זענען פרום . און נים ווערע קינדער און נים ווערע קינדערס קינדער ווערן וויא פרום .
 דריבער האט ער וויא גיפדוכט מיט דעם גאט פון גאט . זענען ארויס גיגאנגען צווייא בערין פון
 וואלד און האבען צעריסען צווייא און פערציג קינדער . רב און שמואל קרענען . איינער זאנא עס
 איז נאר געווען איין נס . און איינער זאנא עס איז געווען צווייא נסים . דער וואס זאנא עס איז
 נאר געווען איין נס . ווארום וואלד איז דארט געווען וואו אקישע איז גישטאנען . נאר בערין
 זענען נים געווען . איז גיווארין אנס . עס זענען גיווארין בערין . און דער וואס זאנא עס זענען
 געווען צווייא נסים . ווארום דארט איז נים געווען קיין וואלד און נים קיין בערין . איז גיווארין אנס
 עס איז גיווארין אינאדער און בערין זענען אויף גיווארין . פרעגט דיא מ"א צו וואס האט מען גיבארט
 צוויי נסים . זאלן ווערן בערין און וואלד . ענפערט די גמליאל דער פער אז ער האט נים קיין וואלד
 האט ער מ"א צו גיין פאר צוקען :

ו ותבקענה דיא בערין האבען צעריסען צווייא און פערציג קינדער : רבי חנינא זאנא
 וויא בלק מלך מואב האט מקריב געווען צווייא און פערציג קרבנות . דריבער זענען צעריסען
 גיווארין צווייא און פערציג יודישע קינדער . פרעגט דיא גמליאל עס איז דאך נים אזוי . רב
 דאך האט דאך גואנט פון רבם ווערן אפענטש זאך אייביג לערנען תורה און טאון מצות
 אפילו ער היינט נים פון גאטס ווערן . ווארום דער סוף וועט ויין ער וועט לערנען תורה און
 טאון מצות פון גאטס ווערן : ווארום מיר זעהן דעם שחר פון בלק דער מלך פון מואב ער
 האט מקריב געווען צווייא און פערציג קרבנות . האט ער זוכה געווען פון אים זאל גיבארין ווערן
 רות . און בן רות איז גיבארין גיווארין ש"ס דמלך . וואס ביא אים שטייט אין פסוק אז ער
 האט מקריב געווען מופת עומת : און רבי יוסי בן חוני האט גואנט רות איז געווען דיא
 פאפער פון ענין אייניקל פון בלק מלך מואב . זעהן מיר דאך אז דאס איז געווען דער

הוא . (מ"ב נ) ויאמרו אנשי העיר אל אלישע הנה
נא מושב העיר טוב כאשר אדוני רואה והמים רעים
והארץ משכלת וכי מאחר דמים רעים והארץ משכלת
מאי מושב העיר טוב א"ר חנין הן מקום על יושביו :
ז א"ר (הנינא) [יוחנן] ג' חנות הן הן מקום על יושביו
והן אשה על בעלה והן בקח על מקחו. ת"ר ג' הלאים
הלה אלישע אחד על שגירה דובים בתינוקות ואחר
שדחפו לגיהווי בשתי ידיו ואחד שמת בו שנא' (שס
יג) ואלישע הלה את חליו אשר ימות בו :

מי שקל כלי . א"ל . כה"ל קרא כתיב שמונה דברים
כסף ונגדים אלן ובקר ועבדים ושפחות וזיתים
וכרמים : כסף ונגדים הוא דשקל . דכתיב וילך ככרים
כסף כשי מרעושים ושחי חלופות נגדים : כח' שרעים .

ח הנו רבנן לעולם תהא שכאל דוהה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגיהווי בשתי
ידיו 5' . אלישע מה היא דכתיב (מ"ב ס) ויאמר נעמן הואל קח ככרים ג' וכתוב
(סס) ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת
לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות ומי שקיל
כולי האי כסף ובגדים הוא דשקיל א"ר יצחק באותה שעה היה אלישע עוסק בשמירת
שרצים

שכר פון בלק פאר דיא צווייא אונ פערציג קרבנות . ענפערט דיא גמרא בלק האט גיהאט צווייא
נאכין . איין מאהל וואס ער האט מקריב גיווען דיא קרבנות . פאר דעם שפר אזי פון אים גיפארן
גינארין רות אונ שלמה . אונ וייל ער האט גיפארט מיט דיא צווייא אונ פערציג קרבנות
שלעכטס מאהן דיא יורין . איז דאס אויף סקנים גינארין . אז דיא פערין האבען צערסען צווייא
אונ פערציג קינדער יודישע . אין פסוק שמיים דיא מענטשן פון שטאט האבען גיאנט צווא
אלישע דאס וצינג פון דיא שטאט איז גוט אזוי וויא מין האר ועקט : נאר דיא וואסער איז
שלעכט . אונ דיא ערד ארענעט גיט אירע איינוואהנער . וויא שטארבן יונג . איז דאך אקטוא
אז דיא וואסער איז שלעכט אונ דיא מענטשן פון שטאט שטארבן יונג . מיט וואס איז דיא
וצינג פון דיא שטאט גוט . רבי חנן וואגט יעדער שטאט האט הן בייא אירע איינוואהנער .
אפילו נא איז שלעכט דוקט וויא זיא איז גוט :

ז אבר . רבי יוחנן האט גיאנט דרייערליי הן איז דא . דער הן פון ארם אויף ויינע
איינוואהנער . דער הן פון אאשה אויף איר מאן . אונ דער הן פון דיא כחורה אויף דעם וואס
האט איר גיפופט . דיא רבנן האבען גילערונט דרייא מאהל איז אלישע קראנק גיווען . איין
מאהל וויי ער האט אנגעהייגט דיא בערין אויף דיא קינדער . אונ דאס אנדערע מאהל וייל
ער האט פארשמוסין גיחוי מיט ביינע הענט . אונ דאס דריטע מאהל קראנק ויין איז ער
גישטארבן . ווארום עס שמיים אין פסוק אלישע איז קראנק גיווען ויין קראנקייט וואס ער איז
גישטארבן . קראנק גיווען איז איינס . ויין קראנקייט איז צווייא . וואס ער איז גישטארבן
איז דרייא :

ח תנו רבנן . דיא רבנן האבען גילערונט אייביג ואל אמענטש אוועק שמוסין נאר מיט
דיא לינקע האנט . אונ ער ואל דער גענטערין צו ויף מיט דיא רעכטע האנט . גיט אזוי
וויא אלישע וואס ער האט אוועק גישמוסין גיחוי מיט ביינע הענט . וואס איז גיווען אלישע
מיט גיחוי . ווארום עס שמיים אין פסוק גען האט גיאנט צו גיחוי וייל אונ געם צווייא צענטשער
ויקבער . אונ דער נאך האט אלישע גיאנט צו גיחוי מין הארץ איז גיט אוועק גינאנען
ווען אמענטש האט ויף אוינגיקערט פון ויין רייט וואגין אנטקעגן דיר . איז דען איצט גיווען דיא
צייט צו נעמען ויקבער אונ קליידער איינפירטען אונ וויינגערטען שפעסין אונ רינדער קעכט
אונ דיקטען . פריענט דיא גמרא האט דען גיחוי אזוי פיל גינטען . ער האט דאך נאר גינטען
ויקבער אונ קליידער . האט רבי יצחק גיאנט אין דער צייט האט אלישע גילערונט דעם

שרצים (בא ועמד לפניו) אמר ליה רשע וביצ
העת (שאתה מבקש) ליטול שכר שמונה שרצים
(ס) וצרת נעמן תדבק בך ובדערעד עד עולם יצאו
מלפניו מצורע כשלג (ס) ורבעה אנשים היו
מצורעים א"ר יוחנן זה גיהזי ושלשה בניו (ס) ויבא
אלישע דמשק למה הלך אמר ר' יוחנן שהלך להחזירו
לגיהזי בתשובה א"ל חזור בך אמר ליה מקובלני מסך
כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספקין בידו
לעשות תשובה מאי עבר א"ר אבן שואבת תלה לו

לחמאת ירבעם בן נבט והעמידה בין הארץ ובין השמים וא"ד שם חקק לה על שפתה וחתה
אופרת אנכי ולא יהיה לך וא"ד רבנן מנע מקמי אלישע דכתיב (פ"ג) ויאמרו בני הנביאים
אל אלישע הנה נא המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר מכנו מכלל דמעיקרא לא
הוה (לרחיק) תניא ר"ש בן אלעזר אומר יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין
מקרבת :

מן משנה משרבו הרצחן בטלה עגלה ערופה משבא אלעזר בן דינאי ותתנה בן פרישה דהו
נקרא

פרק שמנה שרצים. איז גיהזי גיקסען און האט זיך גישטעלט פאר אלשע. האט אלישע
צו אים גואגט רשע. עס איז גיקסען דא צייט דו זאקסט נעמען דעם שרר פון דעם פרק שמנה
שרצים אויף דער וועלט. און דער צרעת פון געמין זאל זיך בהעפמין אן דיר און אן בייע
מגרער פון אייביג. און גיהזי איז אונזע גיגאנגען פון אלישע קרעציג ווייס וויא שניי ודיר לרש
נרא וו. אין פסוק שמיים פיר מענטשן זענען גיווען קרעציג. ווער זענען גיווען דא פיר מענטשן
רבי יוחנן זאגט דאס איז גיהזי מיט וויינע דרייא ויהן. דער נאך איז אלישע גיקסען אין
במשק. צוא וואס איז ער גיגאנגען אין במשק. רבי יוחנן זאגט ער איז גיגאנגען צוא גיהזי
זאגן אים ער זאל תשובה מאהן. אלישע האט גואגט צו גיהזי מזה תשובה האט גיהזי גואגט צו
אלישע אויף האב גיקערונג פון דיר דער וואס ויגרינגט און מאכט אנדערע זאלן אויף ויגרינגען
זאגט מען אים גיט ער נאך תשובה מאהן. וואס פאר אעבירה האט גיהזי גימאדן. אנדערע
זאגן גיהזי האט גיגסען אזוי אשטין אין האנט וואס אז מען האלט אים פון ווייטן גענן
נאלד הייבט זיך אויף דא נאלד אין דא הייף. האט גיהזי גיגאנגען דעם שמיין גענן דא קאק
וואס ירבעם בן נבט האט גימאכט. האט זיך דא קאק אויף גיהזיבין אין דא הייף און אז
געבליבען שטיין צווישען דא ערד און היסער. און קיינער האט גיט גימאכט פאר וואס דא
קאק האט זיך אויף גיהזיבין. מען האט גימגט זי איז מאקי גאט. האט מען איר נאך מער
געדינט. אנדערע זאגן גיהזי האט אים געקיצט אויף דא לפפען פון דא קאק דעם שם
המפורש. און דא קאק האט גואגט אנכי ה' אלהיך. לא יהיה לך אלהים אחרים. אנדערע
זאגן ווען גיהזי האט געדינט פאר אלישע. האט ער גיט גילאזן דא רבגן זאלן קסען גערנען
פאר אלשע. ווארום דער נאך וויא גיהזי איז אונזע גיגאנגען פון אלישע. שמיים אין פסוק
דא ויגנע גביאים האבען גואגט צו אלישע דער ארמ וואס מיר ויזען דאס פאר דיר איז אייביג
פאר אנו. אבער פריער ווען גיהזי איז גיט אייביג גיווען. ווייל ער האט גיט גילאזן
דא גביאים זאלן קסען גערנען פאר אלישע. מיר האבען גידענט רבי שמעון בן אלעזר
האט גואגט דעם יצר הרע. און אקיד. און אויב. זאל מען אפ שמיטן מיט דא דיקע האנט.
און מען זאל וויא גיגענען צו זיך מיט דא רעכטע האנט :

מן משנה משרבו. אז עס זענען גיווארן פיל רוצחים וואס הרגן מענטשן. איז פאר
גיווארן עגלה ערופה. ווארום אעגלה ערופה פריינגט מען נאר אז מען ווייסט גיט ווער עס וואס
גיהרנת

לכאן : לא אפקד . (עוד) על יחלוק כשחיסב
לדוקן כסופות [ומפי מה על כנחיתם כי חזיקם
ועוד] כי הם עם חזות יפדו הם עמון חזיתם
כפדים כללו (וכתוב יקח האיש מעון וגו' כזמן
שכאם מוקד מעון כסופים כדקון אם אשמו אין
מוקד מעון יחלוק בלשם חסור לו בין מן משכמה
בין מחלוקת) : אשכולות . כיוון על אדם ככול מדות
המעלות וההקמות ופי' אשכולות חזק שכל בו זה כי
הכנסים ר"ל כי הם ח"ל האשכולות . בגמ' מפרש
שכל כסם עד ימיהם לא היה מעלות בנחמ
ישראל כולם היו חזורים ודברים כדחיתם למש
מכיון וסם האשכולות שחלקו במעלות סקבנות ביום
סוב כדחיתם כחגיהם וזאל היה מעלות ראשון
שסוב בישראל בדברי תורה : סקבנות הדעות מעשר .
[מפרש בגמ'] (לפי שאלה היו יכולין לעשר בכל חזקת
אשר יחיהו לפי סקבנות אדם לתת מעשר ראשון ללוים
וסם היו נחיתים בלחם זמן לכסותם וזה היה בגזירת
דיוט של עירא הסובר לפי ששעלה עירא לא עלה

בשיר

עמו לוי כמו שביאר הכחזר ואליהם בעם ונכחיהם וכו' לוי לא מלאהו שם וקם הלויים שלא יתן להם מעשר ויחיהו (לכסותם) :
מטורין . [בגמ' מפרש] (הם הלויים שהיו חזורים בכל יום בשבת קריאת השיר על הדקן עורב למה קרין ה' והוא שחקן מהם וזה
שלא לאמר עוד לפי שהיו חזורים זה הפסוק כליו היו מדברים עם השם וזהו נעקם אליו בזה הפסוק וזה מה שאמר רש"י לאוי
ולומר כלפי מעלה : טקסין . ל' כהאם כמו טקס כהאם וזה היה עבודה שביה . במקדש ואין צריך להאריך בפירושה) : שפיר
מכה בירושלים . כבית נפחים כחול של מועד לעשות מלאכה דבר האבד שמוחר כמועד ועמד הוא וגדל על של נפחים אשכול ביר
האבד מפני שחול נכחם למחרת ואין הכל יודעין שאל דבר האבד וכו' חמיתם על בגמ' : כל ימיו לא פלגין אדם לשאל להבדיל
על כדמאי . אם מעשר אדם לאו שאל הקדש שבו כל נלוקמן מעם הלך מעשרין : ככל השיר . בגמ' מפרש (מדכחין קדש מעשר
שכמו

גיתרת . אפקד . דא האם טען גיוואקט ווער עם האם גיתרת . דאם איז גיווען אין דער צייט
ווען אַלעזר בן דניאל איז גיקומען . טען האם אים גערופן פתחה בן פרישה . דער נאך האם
טען אים גערופן בן ברצח . אז עם זענען פיל גיווארין דא מענטשן וואס האבען מנה גיווען מיט
פרעמדע ווייבער . האם אויף גיתרת דא מים המארים . און רבי יוחנן בן זבאי האם גיתרין
אויפקערין צו געבן פרינקען אסומה דא מים המארים . ווארום עם שמיים אין פסוק נאם האם
נאגם און וועל נים בפעלן אויף אייגערע מעכמער אז וויא וועלן מנה זיין . און נים אויף
אייגערע שניר אז וויא וועלן מנה זיין . אז אייגערע מעכמער אדער אייגערע שניר וועלן מנה
זיין . און וויא וועלן פרינקען דא מים המארים . וועלן דא מים המארים וויא נים קראנא מאכין .
ווייל אייגערע מאנען זענען אויף מנה . אז יוסי בן יעזר איז צדקה און יוסי בן יהודה איז ירושלם
זענען גיטמארין . זענען במל גיווארין דא אשכולות . דאם מיינט מען עם איז שוין נים קער
גיווען אזעלכע מענטשן וואס זאלן האבען אלע מעלות . אזוי וויא עם שמיים אין פסוק אין
אשכול ראובן בפניה אנתה נפשי . עם איז גיטמארין אשכול ואשכול מאכט איז שכל בזה .
אמענטש וואס אין אים זאל זיין אלע מעלות איז שוין גיטמארין . מין הארץ גרוסם צוא זעהן אזוי
אצימיגען מענטש . און עם איז גיטמארין . יוחנן בן גודל האם מבטל גיווען מען זאל וזה נים
בתורה זיין ווען מען ריימט אויס דא מעשר פון שמוב . און ער האם נאך צוויי זאכן מבטל
גיווען : ער האם מבטל גיווען ניא וועקערס . דא לויס זאלן נים זאגן אין בית המקדש עתה
קמה תישן ה' דער וועק דך נאם ווארום שלאפסטו . ווייך עם איז נים שוין . עם זעהט אויס
וויא נאם וואקט גיטמארין און וויא וועקן אים . און ער האם מבטל גיווען דא קלאפערס . אז מען האם
גיבראכט אקרבן . פלעגט מען אים אקלאפ געבן מיט אשטיק האקן צווישען די הערנער די פרום
זאל אים פארן אין די אויגן : ער זאל נים זעהן וויא מען לעכט אים . האם יוחנן בן גודל נאגם
מען זאל נים מאהן אזוי . ווייל מען מאכט אים אפעקער . ביז דא צייט פון יוחנן בן גודל פלעגן
די קופער און אייזן ארבעטער קלאפן מיט ווייגערע האמערס אין ירושלם אום חול המועד . ווייל
זיי פלעגן פאדן ווייגער ארבעט אום חול המועד . און יוחנן בן גודל האם וויא נים גיטמארין ארבעטן
אום חול המועד : אין דא צייט פון יוחנן בן גודל האם קיין מענטש נים גיבראכט פלעגן אויף
הבואה אויב דא איז גיטמארין . ווארום אלע האבען גיטמארין . וויא דא סנהדרין זענען במל

גיווארין

אזיף

לדעת כל קין וקין של כל אדם וכל היכנס
יהיה וזהו יחידה כגון כה וכה לא דורש
בכחדין (דף תל) וזה כבוד הורס גדול שאין כס
דבר לבטל: אלא מעשה. כטוח בחשיבותו ופוסק
מעשה מופלגים כדלמך בבעית ממנו כבודו ואמר
לחזק דלק ולעולם להביא ולחזק בקריה: קמחוס
כל חסידים. כסו חסידים חולקים וכלם וזהו
סו מקטוריס וסופס: זו הכתום. זה לא ידעם
מה הוא: משנת ר"ג הוא כסל כבוד הורס.
כמס' מנינה אחר שער שמה הוא סו כריאות
כשולס ולא סו למדין פורס אלף מעמוד ושמה
הוא יד חלי לעולם וזהו ללמוד הורס מיוכנת:
כסל זו הכתום: שסו חסו ועשיר וסמיוס רגיס
לחולס על שמהו: לבי חרין. מיוחסין: חסו
לחסו. כגכר יד סו פסס ממוריס שסו
ולסו עשיוס: מלדלו לחסו מעסס. אין חס לסס:
ואין דורס לשרלל: ואין מנקה. עליסו רחמיס:
מנוקה מעס. מעסן מלוק מלסס כחוסלו על ניק פסו

צרות משכת ראב"ע פסק העושר כן החכמים) משמת
רבי הנינא בן הוסא במרו אנשי מעשה משמת ר' יוסי
קמינתא פסקו החסידים ולמה נקרא שמו קמינתא
שהיה קמנותן של חסידים. משכת רבן יוחנן בן זכאי
במלה זיו החלמה. משמת רבן גמליאל הזקן במל
כבוד תורה ופחה מהרה וברישות משמת רבי ישמעאל
בן פאבי במלה זיו הכהונה משמת רבי במלה ענוה
ויראת חשא. (נמ' ת"ר) רבי פנחס בן יאיר אומר
סיוס שחרב בהמ"ק בושו חברים ובני ת"רין וחפז ראשם
יגדלדלו אנשי מעשה וגברו בעלי זרוע וגברו בעלי
לשון הרע ואין דורש ואין מבקש (ואין שואל) ועל מי
יש לנו להטען על אבינו שבשמים:

(דף מז ע"ג) * ופיסקא משרבו הנואפין וכו' ת"ר

(במדבר כ) ונקמה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה בזמן
שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה. מן אין המים בודקין את
אשתו ואומר (כסע ד) לא אפקוד על בנותיכם וגו' פאי ואומר וכו' עון ידידה אין
דבניה

אויף גיהערט דיא בייבקיט פון דיא חכמים. וויא רבי חנינא בן דוסא איז גיטמארבין איז שוין
גיט גינען אעקעקע מענטשין וואס זאגן. קענען מאן גיסן. וויא רבי יוסי קמינתא איז גיטמארבין.
זענען שוין גיט מער גינען קיין חסידים. פאר וואס האט מען אים גערופן קמינתא. ווייל ער
איז גינען דער קענסמער פון דיא חסידים. וויא רבן יוחנן בן זכאי איז גיטמארבין. האט אויף
גיהערט דיא שיינקייט פון דיא חכמה. וויא רבן גמליאל הזקן איז גיטמארבין. האט אויף גיהערט
דער כבוד פון דיא תורה. אונזעס איז אפ גיטמארבין דיא בייבקיט. אונז דיא אפ שיידיגע.
מענטשין האבען שוין אויף גיהערט צוא הימען ויף וויא זאגן גיט מלך ווערן. אונז וויא האבען
אויף גיהערט צוא הימען ווייניגער גרים זאגן גיט מלך ווערן. אונז וויא האבען אויף גיהערט צוא
זיין אפ גישיידט פון דער וועלט. גאר וויא האבען אן גיהערט הנאה צו האבען פון דער וועלט.
וויא רבי ישמעאל בן פאבי איז גיטמארבין האט אויף גיהערט דיא שיינקייט פון דיא כהונה. וי
רבי איז גיטמארבין האט אויף גיהערט ענוות. אונז מען האט אויף גיהערט מלך צוא האבען
פאר אעגריה: דיא גמרא זאגט דיא רבנן האבען גילערונט רבי פנחס בן יאיר זאגט וויא
דער בית המקדש איז גרוב גינארין. שפעטן ויף דיא לומדים. אונז דיא מיוחסים. אונז וויא
גייגן אראפ וייער קאפ. אונז דיא פרויע מענטשין זענען ארעס גינארין. אונז דיא שטארקע
מענטשין וואס זאגן. שטארקן ויף אין געזונד אונז אין בייבקיט. אונז דיא מענטשין ווס בידן
לשון הרע שטארקן ויף אויף. אונז מען פארשט גיט אויף יודין. אונז מען פערט גיט קיין בחקנות
אויף יודין. אונז מען פרענט גיט אויף יודין. אויף וועמען האבען מיר אונז אן צוא לענען גאר
אויף איינער פאמער ווס אין היסעל:

* פיסקא. דיא רבנן האבען גילערונט עס שטייט אין פסוק דער פאן וועט זיין ביין פון
זינד אונז דיא ווייב וועט מראגי דעם שטראף פון דיא זינד. דער פסוק מיינט ווען דער פאן איז
ביין פון זינד. ער האט קיין מאהל גיט מונה גינען. מאבען דיא מים האפארים גראנק דיא
ווייב וויינע: אבער אז דער פאן איז גיט ביין פון זינד. ער האט אויף מונה גינען. מאבען די
מים האפארים גיט גראנק דיא ווייב וויינע. גאד שטייט אין פסוק גאט זאגט איך וועד גיט בפערו
אויף אייערע מעכטער אז וויא וועלן מונה זיין. אונז גיט אויף אייערע שגיר אז וויא וועלן
מונה זיין. אז אייערע מעכטער אדער אייערע שגיר וועלן מונה זיין. אונז וויא וועלן שיינקען

רבניה ורבנניה לא ת"ש לא אפקור על בנותיכם כי
תונינה ונו' וכ"ת עון ראשת איש אין עון דפנויה לא
ת"ש (ס) כי הם עם הזונו יפרדו ועם הקדשות יזבחו
(ונו' מאין) ועם לא יבין ילבש א"ר אלעזר אמר להם נביא
לישראל אם אתם מקפידים על עצמכם מים בודקים
נשותיכם ואם לאו אין מים בודקים נשותיכם :

יא משרבו בעלי הנאה נתעוורת הדינין ונתקלקלו
המעשים ואין נוח בעולם משרבו רואי
פנים בדין במל (דברים ב) לא תגורו ופסק (ס) לא
תכירו פנים ופרקו מהם עול שמים ונתנו עליהם עול
בשר ודם משרבו לוחשי לחישות בדין רבה חרון אף
ונסתלקה שכינה [משום] שנאמר (פליס פנ) בקרב אלהים
ישפוט משרבו (יחזקאל ג) אחרי בצעם לבם הולך רבו
(זעירי ה) האומרים לרע טו ב ולטוב רע משרבו האומרים

לרע טוב ולטוב רע רבו הוי בעולם משרבו מושכי הרוק רבו היהירים ונתמעטו התלמידים
והתורה חוזרת על לומדיה משרבו היהירים ההחילו בנות ישראל להנשא ליהירים שאין
דורנו רואין אלא לפנים איני והאמר (רב מרי) [מר] האי מאן דמתייהר אפילו אאינשי ביתיה
לא מתקבל שנאמר (מנקה ב) ואף כי היין בוגד גבר יהיר ולא ינוה אפילו בנוה שלו (אין
מתקיים) מעיקרא קפצי עליהו ולבסוף מתולי עליהו משרבו מטילי מלאי על בעלי
בתים

דיא מים המאריים . וועלן דיא מים המאריים ויאי ניש קראנק מאכען . ווייל וייערע פאנען
זענען אויף מונה . צוא וואס בריינגט דיא גמרא דעם אנדערין פסוק אויף . ווייל מאכער
וועסט וואס אז דער מאן אריין איז מונה . הערפין ניש דיא מים המאריים צוא זיין ווייב .
אבער אז וויינע ויהא אונ וויינע מעכטער זענען מונה . הערפין יא דיא מים המאריים צוא זיין
ווייב . וריבער בריינגט דיא גמרא דעם פסוק אז נאט זאגט אויף וועל ניש בפעלין אויף אייערע
ווייבער ווייל אייערע מעכטער אונ אייערע שניר זענען מונה . מאכער וועסט וואס נאר אז דער
מאן אדער וויינע מעכטער אונ שניר האבען אעבירה פון אאשת איש . הערפין ניש דיא מים
המאריים . אבער אז ויאי האבען מונה גיווען ווען ויאי זענען גיווען זיידע און פאנען . הערפין
יא דיא מים המאריים . שפייט אין פסוק ווארום ויאי זענען אפ גישיידט צוא גיין מיט זונות .
אונ מיט דיא זונות שפעטן ויאי צוא מאכען מאהל צייטן . צוא עסין אונ מרינקען מיט ויאי .
אונ אריינדינע און אכאן אז ויאי איז מונה . הייסט ויאי אויף אונז . וואס מיינט דער פסוק ועם
לא יבין ירכב . דאס פאלק וואס פאר שפייט ניש וועט מיר ווערן . רבי אדער זאגט דער
גמרא האט גאנגט צוא דיא יודן אויב איר ניש אכטונג אויף אויף איר זאגט ניש מונה ויין . וועלן
דיא מים המאריים קראנק מאכען אייערע ווייבער . אונ אויב איר אקין זענט אויף מונה . וועלן
דיא וואסער ניש קראנק מאכען אייערע ווייבער :

יא משרבו . ויאי עס זענען גימקט גיווארן מענטשן וואס ווילען תנאה האבען פון
דער וועלט . זענען פאר קריסט גיווארן דיא רינים . ווייל קיינער וויל זיך ניש מאכערן צו דערנען
דיא רינים ויאי עס דארף זיין . דורך דעם זענען קאליע גיווארן אלע זאכען וואס דיא בעלי
בתים טוהען . אונ נאט האט ניש קיין נחת פון דער וועלט . ויאי עס זענען גימקט גיווארן
זיינים וואס חנפן דיא גרויסע לייט . איז פטר גיווארן וואס דיא תורה האט גאנגט איר זאגט
ניש מורה האבען פאר קיין מענטש . אונ ויאי האבען יא מורה . אונ עס האט אויף גיהעלט
וואס דיא תורה האט גאנגט איר זאגט ניש דער קענען קיין פנים . איר זאגט ניש זאגן דער

בתים רבה השחר והמית המעטת ופסקה
 הטובה משרבו מקבלני טובותיך ומחזקני
 טובותיך רבו איש הישר בעיניו יעשה שפלים
 הונבהו וגבוהים הושפלו ומלכותא אולא ונוולא
 משרבו צרי עין רבו טורפי טרף ורבו מאמצי הלב
 וקופצי ידיים מלהלות ועברו על מה שכתוב בתורה
 השמר

מענטש איז כיה אונ דער איז ארעם. אדער דער איז אלמאן אונ דער איז אעם הארץ. וועסטו
 דיה דער קענען מיט דעם רייכען אונ מיט דעם רמך. אונ מיט דעם ארעם מאן אונ מיט דעם עם
 הארץ וועסטו ויין פרעמד. דאס טאר מען נישט. אונ וויא טוהען יא אזוי. אונ וויא האבן אראפ
 גענומען פון ויין דאס מורא פון גאט. אונ האבען גענומען אויף ויין דאס מורא פון מענטשן. וויא
 עס זענען געמערט געווארן דא מענטשן וואס זאגן אין דער שטיק צום דיין וועלכין מענטש ער
 זאל געקענט מאכען. אונ ווערדיגן ער זאל פאר שולדיגען. אונ די דיינים מיינען ווי די מענטשן
 הייבען. האט ויין געמערט דער פערס פון גאט אויף דער וועלט. אונ דא שטיק איז אפ געפאלן
 געווארן. ווייך עס שטייט ויין פאק גאט משפט צווישען דא דיינים. אונ אז די דיינים משפטן
 פאלש. גייט גאט אונזע פון דא דיינים. וויא עס האבען ויין געמערט דא מענטשן וואס
 זייער הארץ איז נאר נאך געלט. זענען געמערט געווארן דא מענטשן וואס זאגן אויף שלעכט
 גוט אונ אויף גוט שלעכט. אז וויא ווערדיגן נאר דורך דעם פאר ריכען געלט. וויא עס האבען
 ויין געמערט דא מענטשן וואס זאגן אויף שלעכט גוט אונ אויף גוט שלעכט. איז געמערט
 געווארן דער ווארט אונ אויף דער וועלט. יעדער שטייט עס איז אים שלעכט אונ שטייט אזוי.
 וויא עס האבען ויין געמערט דא מענטשן וואס ציהען זייערע שפייאכץ פון גרויסקייט וועגן.
 זענען פיל געווארן מענטשן בעלי גאווה. אונ פלומדירס וואס קערנען תורה זענען ווייניג געווארן.
 אונ דא תורה זוכט טאמער וועט זיא געפינען ווער עס זאל איר לערנען. וויא עס זענען
 פיל געווארן מענטשן בעלי גאווה. האבען דא יודישע מענטשן אן געוויסען בתורה האבען נאר
 מיט דא בעלי גאווה. ווארום אונזער דור קוקט נאר אויף דעם פנים. אז דער בעל גאווה גייט
 שוין אויס געפוצט. ווייל מען אים געמען פאר אמתן. פלעגט דא גארא עס איז דאך נישט אז
 דער תנא האט דאך גאט דער מענטש וואס איז גרויס בייא ויין. אז ער נישט אן גענומען
 אפילו בייא ווייניג שטוב מענטשן. אפילו ויין ווייב. האט אים פיינט. אזוי וויא עס שטייט
 אין פסוק אפילו דער וויין פערשט. אונ דער מענטש וואס איז גרויס בייא ויין וועט ער נישט
 וואהנען אפילו אין ויין וואונג. ענפערט דא גמרא אין אנהייב אז זיא דער וועלט דעם מענטש
 וואס איז גרויס בייא ויין אונ גייט געפוצט. ווייל זיא נאר אים פאר אמתן. דער נאך ווערדיגן
 דא מאנען ביי ויין פאר מאוסט. וויא עס איז געמערט געווארן דא דיינים וואס געבן געלט
 אדער סחורה צוא בעלי בתים סוחרים וויא זאלן האנדלען פאר דא דיינים וועגן. דא
 דיינים זאלן פאר ריכען דורך ויין. איז געמערט געווארן דער דיין זאל געמען געלט אונ זאל
 פאלש פסקען. אונ עס האט אויף געקערט דאס גוטס פון דער וועלט. וויא עס איז געמערט
 געווארן דא דיינים וואס זאגן צוא דא בעלי בתים עס איז בייא מיר אן גענומען דיין טובה.
 אדער ער זאגט איה דאנק דיר פאר דא טובה. איז געמערט געווארן דא מענטשן וואס טוהען
 וואס וויא ווערען. ווארום וויא האבען שוין נישט מרא פאר דעם דיין. ווייך דער דיין דארף ויין
 טובה. דא געקערט זענען אויף געווארן. אונ דא הויכע זענען געקערט געווארן. אונ
 דא יודישע קעניגרייך גייט אונזער אלץ מאהל געדער גער. וויא עס איז פיל געווארן קאנגע
 מענטשן וואס ווערען נישט געבן צדקה. זענען פיל געווארן געקנים. אונ עס זענען פיל געווארן

לחם : והוא סוג . שאין ממין אחדם לשונו
 קצת ממי רכס וכומרים על גיהנם מלקדק על
 שמועה :

והי כים כסוכך בלויס טיר סוף : סוף יסא
 מח ליהב : מהרשע . לזון ערה (לזון)
 גילי) כמו עור פרו : כסא מחיל . מאקוסס
 כניה ושחז : שחז : רים כשולס מחלן יוכב ומסוך
 כן שמרים מרקדים סס ומגחין ופוסחין
 חס סערי : צנח דגדי . מושכי ספיות כהכל .
 פרי . שחז חלל לזון כמלחקן (וסלל יעסו) :
 ודכרי

(דברים טו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל
 משרבו מקבלי מתנות נתמעטו הימים וקצרו השנים
 משום שנא' (מזל טו) ושונא מתנות יהיה משרבו וזוחי
 חלב רבו מחלוקת בישראל משרבו תלמידי שטאן והלל
 שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית
 תורה כשתי תורות :

(דף טז) **יב פסקא** משבטלה כנהדרין בטלה שיר
 [מבית המשתאות] שנאמר (ישעיה כד) בשיר ונו'

וכנ"ל דבכנהדרין לתיב אמר רב הונא בריה דרב יהושע דאמר קרא (ליקס כ) זקנים
 כשער שבתו בחורים מנגינתם אמר רב אורנא דשמע זמרא תעקר אמר רבא זמרא בביתא
 חורבא בסיפא שנאמר (לעיס ג) קול ישורד בחלון חורב בקף כי ארוה ערה . מאי כי ארוה
 ערה א"ר [בית המסוכך בארזים עיר הוא אלא] אפילו בית המסוכך בארזים מתרועע
 (א"ר אפילו בית המסוכך בארזים עיר הוא) . אמר רב אשי ש"ט כי מתחיל חורבא בביתא
 בכפא מתחיל שנאמר חורב בקף ואבע"א מהבא (ישעיה לד) ושאה יוכת שער אמר רב
 בר רב אשי לד די חזי לי ומנח כתורא . אמר רב הונא זמרי דנגדי ודכרי שרי
 דגדא

דיא מענטשין וואס שטארקן זייער הארץ און פאר באקען זייער האנט און ווערן גיט אפילו
 בארץ דעם ארעם מאן . און זיין זענען עובר אויף דעם וואס עס שטייט אין דער תורה . דוא
 זאקסט דך הימטן פאכער וועט זיין מיט דיין הארץ אשליעכעט זאך . דוא וועסט גיט ווערן פאר
 בארץ דעם ארעם פאן קיין געלט אין זיין גויס . וואו עס זענען פיל גיטוארין דיא מענטשין וואס
 געקען מתנות . זענען ווינציג גיטוארין דיא מעג און עס זענען קרץ גיטוארין דיא יאהרין . ווייל
 עס שטייט אין פסוק דער וואס האט פינף מתנות וועט ער לעבן . אבער דער וואס האט ליב
 מתנות וועט ער גיט לעבן . וואו עס זענען פיל גיטוארין דיא מענטשין וואס זענען גרויס בייא
 ויך . און יעדער זאגט ער קען פסער לערנען וואו זיין תכר . איז גיטוארין פיל קריג בייא דיא
 יודין . וואס דער זאגט פאר . זאגט דער מריף . וואו עס איז גיטערש גיטוארין . דיא תלמידים פון
 שטאן און פון הגל וואס זיין האבען גיט בעדינט זייער רבי ווי עס האט גיטארפט זיין . האבען
 זיין גיט געוואקסט דעם ריכטיגען דין . דריבער איז גיטוארין פיל קריג ביי דיא יודין . און די תורה
 איז גיטוארין וואו צוויי תורות :

יב פסקא משבטלה וואו דיא כנהדרין זענען פאר גיטוארין האט אויף גיטערס דאס
 געזאגט פון דיא וויין היינער . אזוי וואו עס שטייט אין פסוק מיט געזאגט וועט מען גיט מריקען
 וויין . און פון וואנען ווייטן מיר אז דער פסוק שמועסט ווען דיא כנהדרין ווערן פאר ווערן .
 האט רב הונא בריה דרב יהושע געזאגט עס שטייט אין פסוק זקנים וואו כנהדרין זענען פאר
 שטערט גיטוארין פון מויער . זענען דיא יונגע לייט פאר שטערט גיטוארין פון ווער זענען . רב
 האט געזאגט דער מויער וואס הערט אגיזאגט . זאל ער אויס געריסען ווערן . רבא זאגט דיא
 שטוב וואס מען זיגט אין איר . וועט זיא וויסט ווערן . ווארומ עס שטייט אין פסוק דער קול
 וואס זיגט אין פענקער : חורב בקף . וועט זיין איר סוף זיא וועט ווערן וויסט . אין פסוק שטייט
 פי ארוה ערה . וואס איז דער מיינט פי ארוה ערה . רבי יצחק זאגט אזוי פינף מען דיא שטוב
 וואס מען זיגט אין איר . אפילו זיא איז ברעקט מיט מענענבאכער וועט זיא אויף וויסט ווערן
 וועיין מהרש"א . רב אשי זאגט פון ראנען ווייטן מיר אז עס הייבט אן צו קומען אפארויסטונג
 אין אשטוב . הייבט דאס אן פון שוועל . ווארומ עס שטייט אין פסוק חילב בקף . דיא
 פארוויסטונג אין שוועל . אז דו וויקסט וועל איך דיר זאגן פון דעם פסוק ושאה יוכת שער .
 דיא וויסטונג צו שטייבט דעם מויער . מר בר רב אשי האט געזאגט איך האב גיטערס דעם שר
 פון

דגדגאי : סור רב הונא במל זמרא כס מאה
 אוזי וכאה סאוי חימי בזוזא ולא איבעין אתא
 רב הסדא זולל ביה איבעי אווזא בזוזא ולא אשתבח
 אמר רב יוסף זמרי גברי וענין נשי פריצותא זמרי
 נשי וענו גברי כאש בנעדרת למאי נ"ם לבטולי
 תא כמאי הא. א"ר יוחנן כל השותה בא"בעה מיני
 זמר מביא המש פורעניות לעולם שנאמר (שס) הוי
 משכיתו בבקר שכר ירדפו ונו' והיה כנור ונבל תיף
 וחליל ויין משתיהם גו' כה כתיב אחריו (שס) לכן גלה
 עמי מבלי דעת שגורמן גלות לעולם וכבודו כתי
 רעב שמביאין רעב לעולם והכונו צהה צמא שגורמים

לתורה שתשתבח מלומדיה. וישח אדם וישפ' איש שגורמים שפלות לשונאו של הקב"ה
 ואין איש אלא הקב"ה שנאמר (זמור סו) ה' איש כלחמה (ישעיה כ) ועני גבוהים תשפלתה
 שגורמים

פון דיא וויסעט שטובין אג. ער שטויסט אזוי וויא אַאקס. רב הונא זאגט דעם גזאנג וואס דיא
 שיערס זינגען ווען זיי ציהען דיא שייף. און דעם גזאנג וואס דיא האקער לייט זינגען ווען
 זייא האקערן : דאס מען מען ווייל זייער גזאנג איז נאר מען זאל פלייסיג אייבערשטין און וואס
 דיא וועכערס זינגען פאר מען גיט. ווייל זייער גזאנג איז נאר לינגות. און גילעכטערס : רב
 הונא האט גזר גינגען מען זאל גיט זינגען אין דיא שטובין. און גיט אין דיא וויין הייזער. איז
 גיזאנגין הונדערט געגזר פאר אנדערן : און הונדערט סאה וויין פאר אנדערן. און מען האט גאך
 גיט גיזאנג קייפין פאר דעם געלט : דער גאך איז רב חסדא גיקומען און האט גרינג גימאכט.
 ער האט גיט גישטערט אז מען האט יא געווינגען. האט מען גיזאנגט געבין אנדערן פאר זיין
 גאנגז. און מען האט קיין גאנגז גיט געקומען צום קייפין. רב יוסף זאגט אז זכרים זינגען. און
 גיכבות ענפערין. זייא זינגען גאך. איז דאס אזוי וויא פייער אין פלאקס. וועט דאך געוויס ברענגען.
 ענפערין. זייא זינגען גאך. איז דאס אזוי וויא פייער אין פלאקס. וועט דאך געוויס ברענגען.
 אזוי דא וועט אויך דער גזר דער געוויס ברענגען אין דיא מאכטלייט און זייא וועלן מנהיג זיין.
 ברענגט דיא גיזאנג אפילו עס איז נאר אפארשייטקייט פאר מען דאך אויף גיט. ענפערט דיא
 גיזאנג מען דארף ביידע שטערין. נאר אז מען קען גיט ביידע שטערין. זאך מען שטערין דעם
 גיזאנג פון ווייזער. נאר דיא זכרים זאלן זינגען און דיא ווייזער זאלן גאך זינגען. רבי יוחנן
 זאגט דער וואס פריינט וויין ווען מען שפילט אויף דיא פיר ערגי ברם. פריינט עס פינג ערגי
 שפראך אויף דיא וועלט. ווארום עס שטייט אין פסוק דער גביא זאגט הוי זייא שטייטן אויף
 פריא און זוכען ווא מען קריגט אקטען וויין. און וועמען שפילט אויף דיא פיר גלים כנור גבל הוה
 גליל. און זייא זינגען און פריינגען וויין. וואס שטייט דער גאך אין אנדערן פסוק דרייבער
 וועט פארטריבען ווערן מיין פאלק ווייל זייא ווייסן מיה גיט. זייא וועלן פריינגען גדות אויף
 דער וועלט. און זייא וועלן זיין מענטשן פון הונגער. זייא וועלן פריינגען אז דיא תורה וועט פארנעמען
 וועלן פון דיא וואס לערנען זיא. ווייל דיא תורה איז געלעבן צו וואקערן. וישח אדם וישפ' איש
 איש. זייא וועלן פריינגען דער צוא אז גאט זאך גיזאנג ווערן. ווארום אז מיינט מען גאט
 אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ה' איש כלחמה. ווא דיא יודן זענען זינגען און זייא זענען אין
 גלות און וועלן ווייניגט מיינט מען אז גאט קען זייא גיט העקפין. וועט דאך גאט גיזאנג.
 און דיא אייגן פון דיא הויכע וועלן גיזאנג ווערן. זייא וועלן פריינגען דער צוא אז דיא יודן
 וועלן גיזאנג ווערן. און וואס שטייט גאך דיא פינג פורעניות דרייבער האט דער גיזאנג נאך

שנורמים שפלות לשונאיהם של ישראל ומה כתיב
אחריו לכן הרחיבה שאל נפשה ונ':

(פ"ג) יג פיסקא משמרו נביאים הראשונים בשל
אורים ותומים. מאן נביאים
הראשונים [א"ר הונא] שמואל דודו ושלמה רב נחמן
אמר בימי דוד זמנן סליק זמנן לא סליק שהרי שאל
צדוק ועלתה לו [שאל] אביתר ולא עלתה לו שנאמר
(ש"כ טו) ויעל אביתר מתיב רבה בר שמואל (ד"כ כו)
ויהי לדרוש אלהים בימי זכריהו הסבין בראות חאלהים
מאי לאו באורים ותומים לא בנביאות ת"ש משתרב
בהם"ק ראשון בשל ערי כנרש ופסקו אורים ותומים
ופסק מלך מבית דוד ואם לחשך אדם לומר (עולא כ)
ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו בקדש הקדשים עד
[אמור לו] כאדם שאומר לחבירו עד שיהיו מתים ויבא משיח בן דוד אלא אמר רב נחמן
מאן

נחומא: הכתיבה שאל נפשה. לאחר שהכיר כי
סורעיות כללו לעולם סופם ופולס בניסאם:
ומיין סליק. פועמים עלה בידם שבעו וסעומים
של עלה בידם שהרי כשכרת דוד מפני
אכשלוס ואל מירושלים שלל לזרז בלורים ותומים
ועלתה לו שכתוב ואל אביתר ולא עלתה לו שאל
ויעל אביתר הכתוב עד חב יג' שכתוב מן הכתיבה
מפני שלל בלורים ותומים והכי הכי' בס"ע
גבי ארון וכברתו מפני אכשלוס בני ילל עמו עד
שעלם במעלה היתום ושלל בלורים ותומים ונכסלק
לכיתר מן הכסוה סגדולס וכנסם לזרז תחתיו כדכתיב
וילאמר המלך לזרז הכה את הארון וגו': כל ימי
זכריהו. כן יאידע שביי בימי יואל: ערי מנרה.
ערי לויס שכתובין ככתוב מנרשות: עד עמוד
כסכן וגו'. אלמלא כיו אורים ותומים כבית שני:
למור. לא שכי אורים ותומים אלא כאלס האומר

דער ברייטערט. צו ווייזן אז אויסער דעם וואס דער מענטש ווערט גישטראפט אויף דער וועקט
ווערט ער נאך גישטראפט אין גיהנם אויף.

יג פיסקא משמרו: וויא דא ערשטע נביאים זענען גישטארבן. האבען אויף גיהעקט
דיא אורים ותומים צו זאגן וואס עס וועט זיין. ווער זענען גיווען דיא ערשטע נביאים. רב
דנא זאגט שמואל און דוד און שלמה. רב נחמן זאגט אין דיא צייט פון דוד אמאל האבען
די אורים ותומים גיענפערט. און אמאל האבען וויא גיט גיענפערט. ווארום צדוק האט גיפערענט
בייא דיא אורים ותומים. האט מען אים גיענפערט. און אביתר האט גיפערענט בייא דיא אורים
ותומים. און מען האט אים גיט גיענפערט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ויעל אביתר אביתר
איז אפגיסארן גיווארן פון דיא בהמה ווייל מען האט אים גיט גיענפערט. רבה בר שמואל האט
גיפערענט עס שטייט אין פסוק עס איז גיווען צו פארשטין נאט אין דיא צייט פון זכריה וואס
ער האט פארשטאנען אין דיא זעהונג פון גאט. וואס מיינט מען דיא זעהונג פון גאט געוויס דעם
אורים ותומים. זעהן מיר דאך אז דער אורים ותומים האט גיענפערט נאך דיא נביאים אויף.
ענפערט דיא גמרא די זעהונג פון גאט מיינט מען נביאות. פרעגט דיא גמרא מיר האבען גיפערענט
ווען דער ערשטער בית המקדש איז תרוב גיווארן איז במר גיווארן דיא שטעט פון דיא לויס מיט
דיא ליידנע פלעצער וואס דיא לויס האבען גיהאט ארום וויערע שטעט און דיא אורים ותומים
האבען אויף גיהערט צו ענפערן. און עס האט אויף גיהערט דיא מדינה פון דוד המלך משפתה.
און אויב אפגענשט וועט דיר ווערן זאגן עס שטייט דאך אין פסוק התרשתא האט גאנצט צו
זיין וויא זאגן גיט עסין קיין קרש קרשים ביו דער כהן וועט אויף שטיין צום אורים ותומים.
זעהן מיר דאך אז בייא דעם אנדערן בית המקדש איז אויף גיווען אורים ותומים. זאכסטו
אים ענפערן דאס איז אזוי וויא איינער זאגט צו זיין חבר ביו דיא מתים ווערן לעבעדיג
ווערן און משיח בן דוד וועט קומען. אזוי האט התרשתא גימיינט ביו עס וועט אמאלר זיין
זאורים ותומים און דער כהן וועט שטיין געבין אים. אבער דיא גאנצע צייט וואס דער
ערשטער בית המקדש איז גישטאנען איז גיווען דער אורים ותומים. איז דאך אקשיא אויף רב
דנא וואס ער זאגט אז דער אורים ותומים איז גאר גיווען ביו שלמה איז גישטארבן. זאגט
רב נחמן דער אורים ותומים איז מאקי גיווען דיא גאנצע צייט וואס דער ערשטער בית
המקדש איז גישטאנען. און אלע נביאים וואס זענען גיווען אין דער צייט פון ערשטן בית
המקדש ביו תני זכריה מלאכי. ווערן גערופן דיא ערשטע נביאים. נאר תני זכריה מלאכי
ווערן

טאן נביאים הראשונים לאפוקי חגי זכריה ומלאכי דאיקרו אחרונים דתניא כשטמו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל ועדיין היו משהמסבין בבית קול וכו' :

יד פיסקא במל השמיר ת"ר שמיר שבו בגה שלמה את בהמ"ק שנאמר (מ"ו ו) והבית בהבנותו אבן שלמה כסע נבנה וגו' דברים ככתבן

דברי רבי יהודה א"ל רבי נחמיה וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר (ס"ז ז) כל אלה אבנים יקרות במדות גזית ומגוררות במגדה מכית ומבחוץ אלא מאי לא נשמע בבית בהבנותו שהיה מתקנן מבחוץ ומכניסן סבכנים אמר (רב נחמן) [רבין] נראין דברי רבי יהודה באבני כקדש ונראין דברי רבי נחמיה באבני ביתו ולר' נחמיה שמיר למה לי לאבני אפור דרתניא אבנים הללו אין כותבין עליהם בדיו משום שנאמר (שמות כח) פתחי חותם ואין מסרטין עליהם באיזמל [משום] שנאמר (ס"ז) במלואותם (הא כיצד) [אלא] כותבין עליהם בדיו ומביא שמיר וכראה להם מבחוץ והם מתבקעים מאליהם כתאנה שמתבקעת ביכות ההכה ואינה חסרה כלום [וכבקעת] שובקעת

תערין גערופן דיא קעצטע נביאים. ווארום מיר האבען גילערנט וויא דיא קעצטע נביאים זענען גיטפאלקען. דאס איז חגי זכריה מלאכי. איז אפגיקאח גיווארן דער רום הקדש פון די יידן. נאר וויא האבען נאך געניצט מיט אצת קיר :

יד פיסקא במל השמיר. דיא רבנן האבען גילערנט דער שמיר וואס מיט אים האט שלמה גיבאחט דעם בית המקדש. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק און דיא שטוב ווען דיא איז גיבאחט גיווארן איז דיא גיבאחט גיווארן מיט גאנצע שטייגער אזוי וויא מען האט גיט ארזים גיעניגען. רבי יהודה זאגט אזוי וויא עס איז געשריבען. אזוי איז גיווען. מען האט דעם בית המקדש גיבאחט מיט גאנצע שטייגער אזוי וויא מען האט וויא אפ גיבאחט פון בארג. און מען האט וויא ארזים גיבאחט צום פאר גייען. האט רבי נחמיה זאגט צו רבי יהודה, מען דען אזוי ווי. עס שטייט דאך אין פסוק דיא אלע זענען גיווען שטייגער אזוי וויא די קאס פון גיבאחטע שטייגער. און וויא זענען גיווען ארזים געניגט מיט אונג. אונדזען שטייגער זענען אינאיינעם און אויס ווייניג. נאר וואס דען שטייט אין פסוק קיין איינערענע בלי איז גיט גיערעט גיווארן אין שטוב ווען מען האט אים גיבאחט. ווייל מען האט געניגט דיא שטייגער אויס ווייניג און מען האט וויא אריין גיטפאלקען גיעניגטע אינאיינעם. האט רבי זאגט פריא דיא שטייגער פון בית המקדש גיפערט מיר דיא הייד פון רבי יהודה. אז מען האט וויא ארזים גיבאחט און גיט ארזים געניגט. און ביי דיא שטייגער פון שלמה'ס שטוב גיפערט מיר דיא הייד פון רבי נחמיה אז וויא זענען גיווען ארזים געניגט. פערענט דיא גמרא נאך רבי נחמיה צו וואס האט מען גיבאחט דעם שמיר. ענפערט דיא גמרא צו דיא שטייגער פון אפור האט מען גיבאחט דעם שמיר. אז וויא מיר האבען גילערנט דיא שטייגער פון חשן און פון אפור האט מען גיט געשריבען אויף וויא מיט מינע. ווייל דער פסוק זאגט וויא ואלין ויין געקריצט וויא ארתחיה. און מען קריצט גיט אויף וויא מיט אפערעל. ווייל דער פסוק זאגט וויא ואלין ויין געקריצט וויא ארתחיה. און מען קריצט פון דיא שטייגער נאר גיט פערלן. און אז מען וועט קריצען אין דעם שטיין וועט דאך פערלן. נאר אזוי האט מען גיטאחט מען האט געשריבען ארתחיה מיט מינע אויף דעם שטיין. און מען האט גיבאחט דעם שמיר און מען האט גיבאחט דעם שמיר איבער דיא ארתחיה האט זיך דער שטיין גיטפאלקען אז וויא דיא ארתחיה זענען גיווען. אז וויא אפייג ווס ווערט גיטפאלקען ארזים און עס פערלט

זו פיסקא ופסקו אנשי אמנה מאי אנשי אמנה א"ר
יצחק אלו בני אדם המאמינים בהקב"ה
דתניא ר"א הגדול אומר מי שיש לו פת בסלו ואושר
סה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה והיינו דא"ר
א"עזר מ"ד (זכיה ד) כי מי בו ליום קטנת מי גרם
לצדיקים שיתבזבו שלחנם לע"ל קטנות שהיתה בהם
שלא האמינו בהקדוש ב"ה רבא אמר אלו קטנים בני רשעי ישראל שמבזבזים דין אביהם
לע"ל אומר רפניו רבש"ע מאחר שאהיה עתיד ליפרע מהם למה אתה הקהית שיניהם במ :
זו א"ר אליעזר בר ברכיה אלמלא תפלתו של דוד היו כל ישראל מוכרי רבב שנאמר
(מלכים ס) שיתיה ה' מורה להם ידעו גוים אנוש המה כלה .
וא"ר

מזל אפר. רבי איצקא בר ברכיה האט געזאגט ווען נישט דא תפלה פון דור ווארטמין אלע יידן געווען ארעסטע לייט און ווארטמין מוזן האנדלען מיט סימסס וואסען צוויי וויא חלב און פֿעטס. ווארום עס שטייט אין פסוק שירת ה' כזרה להם. דור האט געפֿעטן בייא גאט גיב צא דא יוני אהרשאפט. וויא ווארן אויך בייד ווערן. דא פֿעלקער ווארן וויסען אז זיי זענען אייביג.

הקום עניים האחד לעד שיהיה ה' מורה להם
לכס מרות לאותן עניים מותר שייהו ככוסים ומאגים
כס כמז וידעו ככוסים מהם אחר ואינם אלהות
שאלו כל הכבוד והדולה שלהם : מרחקם כעליה
אחד : מרוב עוה : בקרב שים : אורה פעולה של
דברים ד"ה שיהיו נקודות שים בשמים (חלום)
[ציון] להקריב כלומר בכסוי אחד : חיות : רפאה
והכוח להם והן להם חיותם : כמה הולכים הלון
ודבר : ד"ה כלליתם וכלליתם כחית : כלליתם של
שכל מהן כן בא רכב לאם עליהם : א' מת : פ'
הביתו שהיה כסוג : ו' גולה : לעזי מקום וז"ל
מיתב כיון לשיהם גולות כיון לעלות של מה אחד
גולה : כללי דעת : של שלל הם להם דעת להיום
מלמדים או חס או ולמדין או מה : מעט פני .
כסא

וא"ר אליעזר בר ברכיה אלמלא תפלתו של חבקוק
היו שני ת"ח כחכמים בשל"ת אחד ועוסקים בתורה
שנאמר (חבקוק ג) ה' שמעתי שמעך יראתי ה' פעלך
בקרב שנים חייהו א"ת בקרב שנים אלא בקירוב
שנים . ואמר רבי אליעזר בר ברכיה שני ת"ח המהלכים
בדרך ואין ביניהם ד"ת ראויין לישורף שנאמר (מ"ב כ)
ויהי כמה הולכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש
ויפרידו בין שניהם ויעל אליהם בסערה השמימה ונ'
שעמא דאיכא דבור הא ליכא דבור ראויין לישורף .
וא"ר אליעזר בר ברכיה שני ת"ח הדרין בעיר אחת ואין
נוחין זה לזה בהלכה אחד מת ואחד גולה שנאמר

(דנחיש ד) לנום שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת ואין דעת אלא תורה שנאמר
(כוסם ד) נדמו עמי מבלי הדעת . אמר רבי יהודה ברי' דר' חייא כל העוסק בתורה
מתוך

אייבגי נאר מענטשין . און ניש קיין געטער . אגאט איז דא אייגער אייף דא גאנצן וועלט .
אויף יודן און אויף גוים . וועמען ער וויל מאכט ער בייך און וועמען ער וויל מאכט ער ארעם .
גאך האט רבי אליעזר בר ברכיה גאנצט ווען ניש דא תפלה פון חבקוק ה'בוא וואלטן צוויי
תלמידי חכמים געווען צו גייען מיט איין קלייד און וואלטן גילערנט תורה . אזו ארעם וואלטן
דיא תלמידי חכמים געווען . ווארעם עס שטייט אין פסוק חבקוק האט געזאגט גאט איך האב
געהערט ביין הערונג און איך האב מורא . ה' פעלך בקרב שנים חיות . דו וואקסט ניש געזענען
בקרב שנים . נאר וואקסט געזענען בקירוב שנים : דער פסוק מיינט פעלך ביין ווערן דאס איז
דיא תורה . בקרב שנים . וואס איצט מוזן ווערן און קערנען צוויי תלמידי חכמים אייגער גאנצט
צום אנדערן . ווייל וויא ווערן ביידע צו גייען מיט איין קלייד . חיות : גיב וויא ווערן דער
גערונג . וויא וואלטן האבען גענוג פרנסה . וויא וואלטן ניש זיין אזוי ארעם . גאך האט רבי אליעזר
בר ברכיה געזאגט . צוויי תלמידי חכמים וואס גייען איין וועג און וויא ווערן ביידע ניש פון דר תורה .
ווערן וויא ווערן מען זאל וויא פאר ברענען . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ווען וויא וואלטען מיט
אלהיו ווערן געזאגט און האבען גייעט (פון דער תורה) איז אראם גיקומען אפצושרייען
כייטוואגן מיט פייאריגע פערד און האבען אפ גישרייט אייגענס פון אנדערן און אקרוי איז
צרויף מיט אשטערעם אויף דעם הימער . דאס איז נאר געווען ווייל וויא האבען גייעט פון די
תורה . דריבער ווערן וויא ניש פאר ברענט געווארן . אבער אז וויא וואלטן ניש גייעט פון די
תורה וואלטן וויא פאר ברענט געווארן . גאך האט אייזעל בר ברכיה געזאגט צוויי תלמידי
חכמים וואס וואלטען אין איין שטאט . און אז מען דארף קלערן אין ארץ ווערן וויא ניש ניש
אייגער מיט דעם אנדערן . דער וויל דער דין זאל זיין וויא ער זאגט . און דער וויל דער
דין זאל זיין וויא ער זאגט און וויא ווערן ניש קלערן ביידע צו וואסען מיט נישטען וויא וואלטן
הייסען דעם אמת . ווארעם יעדערער זוכט זיין כבוד . וועט גאט מאכען אייזער זאל
ברענגן דעם אנדערן אונגערן : וועט אייזער זיין גישטאבן און אייזער וועט פאר מייזען
ווערן אין דיא ער מ'קעט . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק עס זאל דארט אנטווערען דער רוצח
וואס וועט ברענגן זיין חבר בבלי דעת : דעת מיינט מען דיא תורה . אזוי וויא עס שטייט אין
פסוק נדמו עמי מבלי הדעת מין פארק איז פאר שניטען געווארן . ווייל וויא האבען ניש קיין
דעת . וויא האבען ניש קיין תורה : אזוי מיינט דער פסוק דער רוצח וואס וועט ברענגן זיין חבר
ווייל וויא האבען ניש גילערנט תורה צו וואסען . רב יהודה בריה דרבי רחא האט געזאגט דער
וואס לערנט תורה פון ארעמלייט און פון ענגשאפט וועט גאט צו הערן זיין תפלה . אזוי ווי

מתוך דוחק תפלתו נשמעת שנאמר (ישעיה נ) כי עם
בעיני יושב בירושלים בכו לא תבכה חנון יתנך לקול
ועקד וגו' וכתוב בתריה (סס) ונתן ה' לכם לחם צר
ומים לחץ ר' אחא בר הנינא אומר אף אין הפרנוד ננעל
לפניו שנאמר (סס) ולא יכנף עוד מורדך רבי אבהו
אמר (אף וזכה ומקבל פניו) (משביעין אותו כוונת)
שכינה שנאמר (סס) והיו עתיד ראות את מורד :

יו פיסקא אין יום שאין בו קללה וכו'. אמר רבא
כל יום ויום מרובה קללתו משל חברו
שנאמר בבקר האמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן
בקר הי בקר אילמא בקר דלמחר מי ידע כאי הוי
אלא דחלף ואול ואלא עלמא אמאי קאי אקידושא
דסדרא ואיהא שמייה רבא דאגרתא שנאמר (לוי י)
ארץ עיפתה כמו אופל צלכות ולא סדרים ותופע כמו
אופל גאיש סדרים תופיע מאופל : (פיסקא) ולא יד
פל לברכה וניפל מעם הצידות תניא ר"ש בן אלעזר

דיפא דקרא וחכמה חכמה חכמה : מי עמ בנין ימנ
אלו חכמי ימינו חכמה וכו' דקרא חנון ויהי לקול
ועקד : לחם צר : כמו כחוב מדבר כמו מחסור
קמן מלי וחכמה יוכיח ופוסק כחוס : פרנוד :
חמיה : לא יכנף : לא יתבעט מעד כנף פנוד
ומתנחם : וכו' עתיד ראות גוי' : וכן כתיב לא
יכנף כחוב גוי' :

למחר : מי יתן שיהא חס : מי ידע : אל יתבע
מן כליה : אלא דמנף : מי יתן וכו' וכו'
וה (כלל) : [יום כזה כזה] שער : אלא עלמא
למחר קיום : מאחר שכלל מלכות וכו' :
אקידושא דסדרת : סדר קידוש : אלא תקנת אלא
פניו כל ישראל מוסקין בחורס כל יום דבר פועט
מאחרים קרייתו והרגומו וכו' כמסקנת בחורס
ויין שחבב כל ישראל בתלמודים : ובעמא אלא
יש כן שמים הלמוד הורס וקדושה כסם חנו
כוח : וכן אלא וכו' שמים רבא מנכר בשמון אלא
סכנה בשדכין חורס וכו' כל שנת סכא סכא
כן וכו' כן קבאים כל העם לבחוש שמים חס כן
מלכות וכו' כן פורס וקדושה כסם : קדשים :
כדרי

עם שמיים אין פסוק דאם פאלק וואס וועט זייען אין ציון אונ
לערנען תורה : ווערן וויא נים דא פון וויינען : נאר נאם וועט דיר אלץ געפין אז ער וועט נאר
הערני ביין געשרייא : דער נאך שמיים אין פסוק פון וועמען שמועסט מען : פון דעם מענטש וואס
נאם וועט אים געפין בודיש אייגן ווייניג : דא ביסל פרויט וואס האבער וועט אים שווער אן
קופען : אונ פון דעם ווערן וועט ער לערנען תורה : ויין תפלה וועט נאם אן געמען : כפי אלא
דר געניא נאגס קיין וואגס אין נים פאר מאכט פאר אים : נאר וויינע תפלות זייען גענוי צו נאם
אזוי וויא עם שמיים אין פסוק ביין רבי נאם וועט נים פאר דעם ווערן פאר דיר : כפי אברה
נאגס מען מאכט אים וואס מיט דר שיינקייט פון דר שכינה : אזוי וויא עם שמיים אין פסוק ריינע
אוינען וועלן זעהן וויין רבי) נאם וואס האט דיר גילערנעם תורה :

יו פיסקא : אין : עם איז נישא אפאם וואס אין אים נאל נים ויין אפאללה : דאם וואגס
אלע קאם איז דא קללה גרעסער פון דעם קאם וואס איז אונזעם גינאנגען : ווארים עם שמיים
אין פסוק אין דער פריא וועסער וואגין ווער וואגס געפין נאכט : בייא נאכט וועסער וואגין ווער
וואגס געפין פריא : וועלכין פריא : מיר וואגין וואגין ער מינע דעם פריא וואס פארגין וועט ויין :
פון וואגען ווייטס : ער וואס פארגין פריא וועט ויין : וואס ער בעט דער פריא נאל שוין קאכען :
פאכער וועט פארגין פריא נאך ערנער ויין : נאר ער מינע דעם וואס איז שוין אונזעם גינאנגען :
אין דער פריא וועט ער וואגין ווא געכט מען דא אונזעם גינאנגענע נאכט : עם איז אייגט אין
דער פריא ערנער וויא בייא נאכט איז גיווען : אונ בייא נאכט וועט ער וואגין ווא געכט מען
דעם אונזעם גינאנגענעם פריא : עם איז אייגט בייא נאכט ערנער וויא אין דער פריא איז גיווען :
נאר אויף וואס שמיים דא וועלט אויף דא קדושה פון ווא גאן : אונ אויף דעם ווא שמייה
נאם פון דעם קדוש וואס מען וואגס נאך אדרשה : אזוי וויא עם שמיים אין פסוק דא לאנד
אריין ישראל איר ריכטיגקייט איז אזוי וויא פונקטער : דאס איז דער שאמין פון שמים : ווייל
עם איז נישא קיין סדרים ווער סדר קדושה אונ דער סדר פון דא דרשה דריבער איז דא
ליכטיגקייט אזוי וויא פונקטער : אפער אז דא צווייא סדרים וואלשין יא גיווען דער סדר
קדושה אונ דער סדר דרשה וואגס דא לאנד גילויכטן פון איר פונקטערקייט : פיסקא : דא :
אונ דער מויא גירענט נים צו אפריקה : אונ עם איז צו גינאנגען גינאנגען דער מעם פון דר פידות :

כדריס : כדרי פשוט (דקור) : סהס : שפסק
 מוטרלל : כטלס טעם ספירות וריח : כמקץ טעם
 טאריס ומכנס כהרס קף כקלס מוכר פירות
 משעס רע וריח רע : מעשר כותל שומן דגן : כעון
 פוסק מעשרות פסח בזמן כדון כשמו של מעשר
 ולוקח חלל כדכתיב כל חלל חסר גור : דמיטוטל
 טהרס יס כך : לסיך מריח קר ולח כול ריש
 (מחלק) (מחלק) : טחא כריס : כריס דרע כר כר
 כוח : א"ל : רכ כוח לריס : כמחא אס לכו
 כטסרדך : זכרית אס עמי : מכלוקי טלכדך
 פל בק דחר חעלי טמולס מעמי ונהא לו : דממי
 אכס : חוטל כוס : גדלו כיופו : רכי רכי : גדל
 גדל לחי וטעמ'ל לשי כך : כל כדך טחא ולח
 עלי לכדך כן :

שח חסיוס : כהחלו כחכמים : כפירי : חלפד
 חוקוקט טרס קטיוס מן כחכמים : כעמח
 דלרעל : כעמי סלון : חלל ומחולס : כולגיס וטלס

אומר טהרה בטלה טעם הפירות וריחם מעשר ביטל
 שוכן דגן רב הונא אשכח תסרתא דתקוניתא כרכה
 בסודריה אתא רבה בריה א"ל קא מורחנא מינך ריחא
 דחנוניתא א"ר בני טהרה יש כך יהביה ניהליה אדהכי
 אתא (רבא) (אבא) בריה שקלה יהבה ניהליה א"ל בני
 שמחה את לבי והקהית את שיני (היינו) דאמרי אינשי
 רחמי דאבא אבני ורחמי דבני אבני דהוה (להו) (ליה)
 רב אחא בר יעקב איטפיל ביה בר' יעקב בר ברתיה
 כי גדל א"ל אשקין מיא א"ל אטו ברך אנא בר ברתך
 אנא והיינו דאמרי אינשי רבי רבי בר ברתך אנא :

יה (רבי יהושע) (ר"א הגדול) אומר מיום שחרב
 בית וזמרתנו שרי תכיסיא למהוי כספריא
 וספריא כתלמידייא ותלמידייא כעמא דארעא ועמא
 דארעא (פ"נ) אזלא (וכנוללה) (והלדלה) אין דורש ואין סבקש על מי יש לנו להשקן על אבינו

שבששים

כיר האבקען גלעגונם רבי שמעון בן אלעזר האם גואנט . וייל ריא יודין האבקען אויף ניהערט צא
 זיין טהור . דריבער איז צו גיטקען גיטארין דער גישמאק אונ דער בית פון דא פירות . וייל
 דא יודין האבקען אויף ניהערט צא געבין בעשר . איז צו גיטקען גיטארין דא פעטס פון דא
 הבואה . רב הונא האט אפאדל גיטקען אפעקין טייטש אונ ער האט גוט גישקעקט . האט
 ער איינגעוויקלט דעם טייטש אין זיין כאנבל . איז גיטקען זיין ווען רבא אונ האט גואנט צום
 פאטער איף שטעק פון דיר דעם בית ויא פון אפעקין טייטש . האט רב הונא גואנט צא רבא
 מיין ווען . ריינקייט איז דא אין דיר . דו ביסט דער נויטערט פון טאקא . אונ ביסט טהור .
 דריבער שטעקסטו דעם בית פון פעטע פירות . האט רב הונא גיטקען דעם טייטש צא זיין
 ווען רבא . דער וייל איז גיטקען אפא דער ווען פון רבא . דער אייניקל פון רב ווען . האט
 רבא גיטקען דעם טייטש אונ האט אים גיטקען צו זיין ווען אפא . האט רב הונא גואנט צא
 רבא מיין ווען דא האבט דער פרייט מיין הארץ וייל דו ביסט אפ געהיט פון טאקא אונ ביסט
 טהור . אונ דו האבט תהילת גיטאכט מינע ציין . דו האבט מיר געווען אז דו האבט זיין אונ
 ליבער ויא מיד . פון מיר האבט צא גיטקען דעם טייטש . אונ האבט אים גיטקען צא זיין
 ווען . דאס איז וואס מענטשין וואגן דא ליבשאפט פון פאטער איז אויף זיין ווען . אונ דא
 ליבשאפט כון דעם ווען איז אויף זיין ווען וואס ער האט . רב אחא בר יעקב האט אויף
 גיטקענט ביי ווען זיין טאכטערס ווען . ער האט גיטקען רבי יעקב . אז דער רבי יעקב איז
 גרויס גיטארין . האט רב אחא גואנט צא דעם רבי יעקב גיב מיר אטרוגק וואסער . האט רבי
 יעקב גואנט צא רב אחא גיב איך דעם זיין ווען . איך גיב דאך זיין טאכטערס ווען . דאס איז
 וואס מענטשין וואגן ארענטע ארענטע דער גאנץ וועם ער וואגן איך זיין טאכטערס ווען גיט
 בייער . בארף איך דיר גיט פאקין :

יה רבי אלעזר הגדול וואנט פון דעם טאג וואס דער בית דאקטלס איז נדבב גיטארין .
 האבקען דא חכמים אן גיטקען צא ווערן ויא דא חכמים . אונ דא סכסרים געקען גיטארין
 ויא חכמים . אונ דא חכמים געקען גיטארין ויא ויא דא עמי האבא . אונ דא עמי
 האבא וואס בלעכטקען ויד מיט וועלט וואקען . סוחרים : בעלי סלאבא . חשדן אלס סאד
 אקעכער . אונ ווערן פאר טאוסט . קינער פארשט גיט אויף יודין . מינער בעט גיט פון
 ווערן ווערן . אויף וועקען האבקען מיר אונ אן צא לעקען . נאר אויף ווערן פאטער וואס אן
 היקעל : צום סוף פון גלות ווען מיט וועם ווארפן סקסן . דעם זיין ריא תרפופת גמול פנים ווערן

שבשמים בעקבות המשיח חוצפא יסני ויוקר והא[מירו]
הנפן תתן פריה והיין ביוקר (פי' שמאכילין) והמלכות תתפרך
למינות ואין תולחת בית הועד יהיה לזנות. והגליל
יתרב. והגבול יסומו ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר
ולא יחוננו והחמט סופרים הסרה ויראי חטא יסאמו
והאמת תהא געדרת נערים ילבינו וקנים גדולים יעמדו
מפני הקטנים בן מנבל אב בת קמה באמה ללה
בחמותה אויבי איש אנשי ביתו פני הדור כפני הכלב
הבן לא יתבייש מאביו ועל מי יש לנו להשקן אלא
עד אבינו שבשמים :

יט פיסקא בפולמוס של אספיינוס קיסר נזור וכו'
ושלא ילמד אדם את בנו חכמת יונת
ת"ר כשצרו מלכי בית השמונאי והעל זה וכו' משמת
ר"י וכו'. ה"ר משמת ר' אליעזר נגנו ס"ת משמת ר'
יהושע במלו עצה ומחשבה משמת ר"ע במלו ורועי
הטורה ונסתחבו סעינות ההכמה משמת ראב"ע במלה עטרת חכמים שעטרת חכמים עשרם

והמאמרים : בעצמות כמות. כסף הגליל לפי
בית משה : ויין ביוקר. שכל עוסקין במתנות
היין תוכה. חין לך אדם שיוכל להוכיח שכולם
בשלים כהנא וכשמוכרו למכר לו חכם כחור.
אדם הועד. על חמשים יהיה לבית אדם שכל
במחשבו ואלו למד מורס וכל חכם חלף אדם ובעלי
יחס מתגוררים עם חסד שהן לעיר כיו כדי
מדרשות שלהם :

פס ס"ס שהם בעל כלכות מפי המומה הרבה
וכדוריה נפיו כללו כהנים כסדר כדלמדי
בסגוריה הרבה מורס למדתי מרבותי ולא עוד
הלא חלף שנה שלש אלפים כלכות וכו' : פס
ומחשבה. שהם וזכר במדרשות ונקי (במלה
במלכות) [במלכות] ובתשובה בעיני ובעד כדמחשבה
בדמיון כפי' רחמים כי מה נפשו אמרו ליה
רנן מה חסדי מלך ממילוי חסד ליה אברהם ענה
פניו ושלח וסרה חמדתו של עובדי כ"ס : ארז
מורה. עומק סגור למשך עומי מורס שבעל פס
של מדרס מקלות ולוחות החרים ולשמות
במחשבה בחקרה : ל' חלוצה בן עובדי. כוס עשיר
בדמיון י"ג חלוצה עני כוס עשיר מעדשים כל

גדלים : אדם ריא מיערקיים פון הבאיה וועט זיין גייער גרויס. דער וויין שפאק וועט געבן
זיין מרובם : אדם וויין וועט זיין מיער. ווייל פון צרות וועט מען מרענקען פיל וויין. אדם ריא געבן
דינער ווערן פאר קערט ווערן צוא זיין אפיקורסים. איינער וועט גיט שפאקן דעם אנדערן.
ריא הייז וואו חכמים פלעגן זיך דארט פאר וואלען. וועט מען דארט סתות זיין מיט חזנות. אדם
ריא גרויסע שפעט וועלן וויסן ווערן. אדם דער וואס פקענט שפאקן ריא גרענעצן וועט
פאר וויסן ווערן. אדם ריא מענטשן וואס ביא ריא גרענעצן ווערן אדם גיין פון שפאט צא
שפאט אדם מען וועט אויף וויא גיט רחמנות האפען. אדם ריא חכמה פון ריא למקדים וועט פאר
מיואקט ווערן. אדם ריא וואס האבען מורא פאר עבירות וועלן זיין פאר מיואקט. אדם דער אמת
וועט פועלן. יונגע ווערן פאר שעמען דעם פנים פון ריא אלטע. ארמע ווערן זיך אויף שטעלן
פאר יונגע. דער ווען וועט פאר מיואקט דעם פאטער. ריא פאטער וועט אויף שטין מיט עזות
פנים געבן ריא מיער ווי וועט ביא אידר גיט זיין גראכעט אדם ד' שטור וועט זיין מיט עזות
פנים געבן ריא שוויגער. ריא שוואגער פון מענטשן ווערן זיין זינגע שטייב מענטשן. דער פנים
פון דעם דור וואס מיינט מען ריא גרויסע לייט פון דעם דור וועט זיין גרעכעט ביא ריא
פראכטע מענטשן וויא דער פנים פון אהונט. דער ווען וועט זיך גיט שעמען פאר זיין פאטער.
אדם אויף וועט האבען מיר אונז אן צא לעגען. נאר אויף אונזער פאטער וואס אין הימל :

יח פיסקא ווען דער חזק פון אכפאנים קיסר איז גיקומען אויף ירושלים וואס שפירט
אין סימן טו. ריא רבנן האבען גלעזונט ווען רבי אליעזר איז גישטארבן. איז אסתר תורה
בעתאמק גיזארין. ווארס רבי אליעזר איז גיווען אזוי וויא אסתר תורה. אדם דעם האם ער
גיוואסט. ווען רבי יהושע איז גישטארבן איז גישטערט גיזארין אלע עצות אדם פראכטאנגע.
עס איז שוין גיט גיווען ביא וועטן צא פרגען אעצה אדם אקלערונג. וויא רבי עקיבא איז
גישטארבן איז גישטערט גיזארין ריא דעם וואס האבען אויף גיהאלטן ריא תורה. ווארס
כפי עקיבא האם גיוואסט צו דרשן וואו אזוי צא פרגעסן ריא תורה פון משה מיט ריא
נפלא וויא ווארן זיין ביהע איינס. אדם עס איז פאראכט גיזארין ריא גיזאלין פון חכמה. וויא
רבי אליעזר פון עזרה איז גישטארבן. איז פאל גיזארין ריא קרוין פון ריא חכמים. ריא קרוין
פון ריא חכמים איז ווער בייבקים. אדם רבי אליעזר פון עזרה איז גיווען אהבם אדם בייך. אדם
וויא ער איז גישטארבן איז שוין גיט גיווען געוואקסן אהבם אדם בייך. וויא רבי יהושע פון דאס

משמה ר' הנינא בן הוסא בטלו אנשי מעשה משמת
 אבא יוסי בן קמינא בטלו הסידים ולמה נקרא שכו
 אבא יוסי בן קמינא שהיה מקמני הסידים משמת בן עזאי בטלו השקדנים משמת בן
 יוסא בטלו הדרישנים משמת רשב"ג עלה גובאי ורבו צרות משמת רבי הוכפלו הצרות
 משמת רבי במלה ענוה ויראת המא א"ל רב יוסף להנא לא תיתני ענוה דאיכא אנא א"ל
 רב נחמן (בר יצחק) להנא לא תיתני יראתה דאיכא אנא. רבי פנחס בן יאיר אומר
 הדורות כביאה לידי נקיות וכו' רוח הקודש מביאה לידי תחית המתים והחית המתים
 באה על ידי אליהו וכו' לשוב המקום יזכנו לראות בביאתו ב"ב אמר :

האשה

אין גישמארבין האם אויף גיהעמט צו ויין מענטשין וואס קענען טאן נסים. וויא אפא יוסי בן
 קמינא אין גישמארבין. האפאן אויף גיהעמט צו ויין חסידים. פאר וואס האט מען אים גירופן
 אפא יוסי בן קמינא ווייל ער איז גיווען דער קעניגסער פון דיא חסידים. וויא בן עזאי
 אין גישמארבין האפאן אויף גיהעמט צו ויין מענטשין וואס וואלן וועלן שטענדיג אין בית
 הקדש און וואלן לערנען. וויא בן יוסא איז גישמארבין האפאן אויף גיהעמט צו ויין מענטשין
 וואס וואלן וואלן דרשות אויף פאקס. וויא בן יוסא איז גישמארבין האפאן אויף גיהעמט צו ויין מענטשין
 אהייסערק און סיי צרות וועלן גיקומען. וויא רבי איז גישמארבין וועלן דיא צרות גישמארבין
 גיהעמט. וויא רבי איז גישמארבין האט אויף גיהעמט ענוות. און מען האט אויף גיהעמט מורא
 צו האפאן פאר א עבירה. רב יוסף האט גואנט צום תנא וואלסט גיט לערנען ענוות האט אויף
 גיהעמט. ווארום איך בין דא. איך בין אעני. רב נחמן האט גואנט צום תנא וואלסט גיט לערנען
 מען האט אויף גיהעמט מורא צו האפאן פאר א עבירה. ווארום איך בין דא. איך האב מורא
 צו א טאון א עבירה. רבי פינחס בן יאיר וואנט דיא געשווינדקייט פון מענטש וואס ער
 איז געשווינדט און גיט אים א טאון אעני. דאס בריינגט אים ער וואל ויין ריין פון
 עבירות. און אז ער איז ריין פון עבירות וועט דאס אים בריינגען ער וואל האפאן אריינע
 הארץ צו גאט ער וואל גיט טראכטן קיין שלעכטע טראכטונג. און אז ער האט אריינע הארץ
 וועט דאס אים בריינגען ער וואל ויין אפ גישוידט אפילו פון דיא וואכן וואס מען מעג. און אז
 ער איז אפ גישוידט פון דיא וואכן וואס מען מעג וועט דאס אים בריינגען ער וואל ויין בייא ויך גיהעמט. און אז
 ער וועט ויין בייא ויך גיהעמט וועט דאס אים בריינגען ער וואל מורא האפאן איין עבירה צו
 טאון אפילו אומגעניין. און אז ער וועט מורא האפאן איין עבירה צו טאון אפילו אומגעניין וועט
 דאס אים בריינגען צו חסידות. און חסידות וועט אים בריינגען צו רוח הקדש. און רוח הקדש
 בריינגט צו תחית המתים. און תחית המתים וועט ויין דורך אלצה הנביא. ער וואל דער טאנט
 ווערן צו גומען. נאט וואל געבין מיר וואלן וויא צו ווען ווען אלצה הנביא וועט קומען פארד
 און געשווינדט אין אונזערע צייטן אפא :

סריק מסכת סוטה

האשה